

Tractatus ſacerdotalis de ſacramentis. deq;
dignis officijs: ⁊ eorũ adminiſtratiõibus val
de vtilis ac pernecessarijs cunctis fidelibus
et preſertim omnibus eccleſiaſticis: editus a
reuerendo et eximio Nicolao decretorum do
ctore digniſſimo.

Medice cura teipsum. Luce. iiij. ca. Sicut ait Gregorius prima parte sui pastoralis. caplo scdo Quis aūt cogitationū vulnera occultiora nesciat esse vulneribus viscerū. Nā mirū videt medicū spūalem multo subtiliorem debere fore medico corporali: q̄ vt bene curet vitia multa peritia opus hꝫ p̄sertim vt viin pigmētoꝝ spūaliū cōsiderās priusq̄ȝ ceteros curare desideret. circunq̄ȝ regulas medicine cognoscat. Alioq̄n si artis spūalis impitus ⁊ in seipso ignorātie cōfossus vulneribus alios mederi ꝓperet: audire nō immerito merebit. medice cura teipsum. Magna q̄ppe stulticia est: vt idē ait Gregorius si aliq̄s alios mederi ꝓperat q̄ ⁊ ip̄e in facie vulnus portat Et maxime plane dementia est: vt inq̄t in pastorali. ca. ij. dum hi q̄ nequaq̄ȝ p̄cepta spūalia cognouerunt cordis se medicos ꝓfiteri nō metuunt: dū q̄ pigmētoꝝ vim nesciūt videri medici carnis erubescunt. Recte igit cuilibet taliū d̄r. Medice cura teipsū. Quos igit medicos cordium appellare ad p̄sens melius conuenit q̄ȝ curatores aīarū. ipos videlicet rectores ecclesiarum q̄bus ille thesaurus est traditus ꝓ quo non parcet deus pater q̄ ꝓprio filio suo nō pepercit: vt dicit ad Romanos. viij. Quibus etiā ille vulneratus q̄ incidit in latrones curandus souendusq̄ȝ a samaritano relictus ē. Lu. x. Unicuiq̄ȝ em̄ ipsoꝝ dicit. Curaȝ illius ha. Et rursus deus ꝑ ꝓphetam. Custodi virū istum q̄ si lapsus fuerit aīa tua erit ꝓ aīa ipsi⁹. Porro dn̄s ꝑ Ezechielez. iij. ⁊. xxxiij. c. cōminatur cuilibet curatori dicēs. Sanguinē eius de manu tua requirā. q̄si di. q: vita ⁊ mors subditoruȝ posita est in manus prelatorum. vn̄ dicit Judith. viij. Ex nobis pēdet aīa illoꝝ. Hac itaq̄ȝ sententia cōmonitus q̄sq̄ȝ prelatorū ⁊ rectoꝝ penset periculū sui regiminis: ⁊ artē doctrināq̄ȝ discat spūalis curationis quatenus in se ignorantie curare possit vulnera: et in subditoꝝ cordibus ꝑ sanā doctrinā ⁊ salubrē penitentiaȝ sciat sanare contagia delictoꝝ. Ne (qd̄ absit) dum sanādi regulas nesciat ⁊ ad sanādū commissos subditos sustinet iuste sibi obijci audiat de eisdē. medice cura teip̄m. Recte nāq̄ȝ prelato ignorāti dicit vt prius in se sufficiētē artē curādi spūalium morboꝝ habeat q̄ȝ amplastrū sanādis vulneribus adhibeat Nā vt ait gre. in regi. Uerecundū est ⁊ dicere pudet q̄ sacerdotes ducatū arripiūt q̄ exordiū religiose vite nō nouerūt. Licet in q̄busdaȝ catholicis mysterijs ignorātia tolerāda foret: eo q̄ in plerisq̄ȝ melius est nephare q̄ȝ curare. In q̄busdā etiā iuxta Augustinū in lib. de verbis dn̄i melius est fidelis ignorātia q̄ȝ temerata scientia. In ecclesiasticis tn̄ misterijs ordinandis disponēdisq̄ȝ oīno dānabilis est. De q̄bus ē illud verbuȝ aplī. j. ad Co. xiiij. Si q̄s aūt ignorat ignorabit. Ordinis nāq̄ȝ ignorātia q̄ videlicet ordine q̄cq̄d agendū est in ecclīa cōturbat negociorū naturā formamq̄ȝ meritorū. Nā statu

tis facere iniuriā vel cōtraire nō est
itelligere sed errare vt inqt Ambro.
sup Beati immaculati. Hinc est q
dñs reqrit seruū prudentē quē cōsti
tuit sup familiā suaȝ. Math. xxiiij.
Prudētē dixero vt sciat q ordine q
sensu: q modo: quo fine qcqd geren
dū sit. Alioquin si cecus ceco duca
tū pstet: nonne ambo in foueam ca
dūt: Math. xv. Nō em cecus cecuȝ
ducere potest. Sic nec indiscretus
prelatus subditū indiscretū potest p
viā ducere salutis Et qm his picu-
losis temporibus in pluribus eccle
sijs ɔtra sctā istituta in administrā
dis sacris q sūt istrumēta spūal' cu-
ratiōis: plerosqȝ nō tā errasse qȝ va
riasse circa eadē cognouimꝰ: adeo
vt vera sit illa rabanēsis sententia.
Cōmune est medicoruȝ semp circa
egritudines variari. Vñ si tres vel
qttuor medici veniūt ad infirmū nū
qȝ in assignatione vel exhibitiōe cu
re cōueniūt. Hec ille Et hoc idē qȝ
verū sit heu nr̄is tēporibus res fide
libus subiecta pplis qtidiana expi
entia clarius manifestat Profecto
siqdē cū aliqd sacramētorū admi-
nistrādū sit in eccl'ia dei vix. dyoce-
sis totius clerus in ipso ritu ⁊ cano
nice tradēdo cōcordat aut cōuenit.
Sed nūc in hac ecclesia hic addit:
in alia ille minuit. Ille pponit post
ponenda. ille postponit preponēda
Ille benedictionē psuadet. ille ncq-
qȝ asserit. Ille corrigit librū tāqȝ de
uium ⁊ erroneuȝ. Ille corrigit corri
gentē tanqȝ ignarum. Sic plati mu
tua discrepatiōe collidētes. nō sine
graui scādalo animos subditorū in
cōfusiōis labryrinthū pcipitāt ⁊ de-
mergūt. Porro nos stanislaus dei
⁊ aplice sedis grā epus posnonien-
sis paterna solicitudine pastoralis
officij excitati inter tot fluctuagos
excursus viā cupiētes ostēdere cer
tiorē pn̄tē tractatū de amministran
dis rite ecclesiasticis sacramētis ce
lebrādisqȝ missaꝝ solēnijs ⁊ cēsuris
ecclesiasticis canonice obseruādis
p venerabilē virū magistrū Nicola
um de ploue decretoꝝ doctorem ca
pellanū nostrū deuotū fideliter col-
lectū ⁊ plena discussione masticatū
de fratrū nostrorū posnoniensis ca
pituli cōsilio ⁊ assensu preuia delibe
ratione approbatū oībus et singu-
lis rectoribus ecclesiarū parrochia
liū habendū ⁊ tenēdū ad vnguem p
fecte pcipimꝰ ⁊ mandamus volētes
ƀm ipm in administrādis sacramē
tis. celebrādis officijs cēsurisqȝ ob
seruādis oēs ⁊ singulos dirigi ⁊ gu
bernari. Statuentes q si (quod ab
sit) qspiam p archidiaconū nostruȝ
aut p testes nostros sinodales tpe
visitatiōis reptus fuerit q ƀm dicti
tractatus formā modum ⁊ dispost
tionē se nō gesserit in oībus supra-
dictis aut q eundem non habuerit
pre manibus penā sinodalē irremis
sibiliter psoluēdam pro prima vice se
nouerit incursurū. pro alijs vero vici
bus ad arbitriū nostrum de cetero
puniendum.

De sacramētis in genere

Quoniā natura huma
na post lapsū cōsidera
ta sub alligatiōe pcti
maxie eget gratia dei
p quā ab illa infectiō

peccati purget. et ad statū originalꝭ iusticie reducatur iuxta illud. Omnes peccauerunt et egent gratia dei ad Romanos. iij. ꝛ. v. capit. Talis autem gratia purgans infectionez in tribus consistit. que vnicuiqꝫ sūt necessaria ad salutem. que sunt fides bona operatio. ꝛ fidei sacramē ta. Hec autem tria ſm Hugonem de sacramentis libro. j. parte. x. ita sibi coherent vt salutis effectum habere non possint si simul nō fuerint quia fides nec habet meritum si dum potest operari negligit. Iuxta illud Iacobi. ij. fides sine operibus mortua est. Nec bonum opus aliquid est sine fide. sine qua impossibile ē placere deo. ad Hebreos. xj. Et rursus fides operans hominez sanctifficare non sufficit si eam que in sacramentis dei consistit sanctificationem contempnit. Hec Hugo. Hinc est ꝙ virtus sacramentorum ecclesiasticorum pro salutari profectu multum est nobis necessaria. cum ipsa sint occasio et auxilium nostrum a peccato resurgendi: ꝛ in ipsis tota medicina nostris vulneribus salutaris consistit. ſm Thomā in compendio theologice veritatis libro. vj. capitu. j. nonqꝫ in eis gratia subiectiualiter contineatur. vel causaliter per ea efficiatur. cum in sola anima habeat collocari et a solo deo infundi. sed quia in illis et per illa illam gratiam curationis a summo medico iesu christo oportet haurire. eo ꝙ non alligauit suam potentiam deus sacramentis quin etiam per aliam viam gratiam conferre valeat; ſm magistrum sententiarum. libro. iiij. distinctione. j. propter ꝙ deus sanans et iustificans peccatorem iustificat ipsum auctoritatiue. sacramenta vero effectiue per gratiam in eis tanqꝫ in vasis contentam.

Quid sit sacramentum et quot sint.

Licet autem sacramentuz multis modis diffiniatur tantuz ſm doctorum communem concordiam sic diffinitur in libro de doctrina christiana. Sacramētum est inuisibilis gratie visibilis forma: ita ꝙ eius similitudinē gerens et causa existat. Ex qua diffinitione habentur differentie sacramentoruz veteris ꝛ noue legis. Illa enim que figurabant non efficiebant: quia gratiam significabant quam tamen non efficiebant. Sacramenta noue legis sunt septem baptismus: confirmatio eucharistia. extrema vnccio penitentia. sacer ordo: et matrimonium. Ista autem sunt tanqꝫ sufficientia per christum ordinata in remedium ecclesie militantis. Sed circa hoc cōsiderandum est primo ꝙ quedam data sunt in remedium vnius persone quedam in remedium totius ecclesie. Illa que data sunt in remedium vnius persone sunt triplicia: Quedam enim data sunt in remedium ad intrandum ecclesiam scilicet baptismus. Quedam ad egressum de ecclesia: vt est extrema vnctio. Quedam ad progressum in ea.

⁊ hoc dupliciter Uno modo ad exe
cutionem virtutis. videlicet vt non
a malis superemur. ⁊ q̄ntum ad hoc
est confirmatio. vel vt bonis adhe-
reamus. ⁊ q̄ntum ad hoc est eucha-
ristia. Alio modo in reperationem
virtutis. quia ipsum hominē in pu-
gna spirituali aliquo modo contin
git ledi: ⁊ sic est penitentia. Si autē
in remedium totius ecclesie. hoc po
test eē duobus modis: aut ad reme
dium multiplicationis spiritualis:
⁊ sic est ordo. aut ad multiplicatio-
nem naturalem fidelium ⁊ sic ē ma
trimonium. Quidam autem etiam
recipiunt numerum sacramētorum
ſm adaptionem virtutum vt fidei
correspondeat baptismus qui est sa
cramentum fidei. Spei extrema vn
ctio per quam preparamur quodā
modo ad futuram gloriam. Chari
tati eucharistia. Prudentie ordo.
Justicie penitentia. Temperantie
matrimonium. Et fortitudini con-
firmatio. Adaptantur etiam diuer
sis generibus culparum viciorum
⁊ penarum: vt baptismus sit contra
culpam originalem Penitentia cō
tra actualē ⁊ mortalē Extrēa vnctio
ꝯtra venialē. Ordo ꝯtra ignorātiā
Matrimoniū ꝯtra ꝯcupiscētiā Con
firmatio ꝯtra infirmitatē Euchari
stia contra maliciam. quia est sacra
mentum charitatis que per se op-
ponitur malicie. Hec sanctus Tho
mas. super. iiij. sententia⁊. di. ij. q.
ij. Secundo credendum ⁊ conside-
randum est q̄ solus deus fuit insti-
tutor sacramentorum. ⁊ quedam an
te aduentum vt matrimonium ⁊ pe
nitentiam: sed hec duo confirmauit

in nouo testamento dum penitenti
am predicauit ⁊ nuptijs interfuit
Quod autem dicitur q̄ Jacobus
instituit penitentiam. Jac. v. Conf
temini alterutrum peccata vestra
non est verisimile: quia per illa ve
ba non intēdebat aliquod sacram
tum instituere sed promulgare cum
non fuisset auctoritas instituend
aliquod sacramētum apud iacob
Jtem extrema vnctio instituta e
Mar. vj. vbi legitur q̄ apostoli vn
gebant egros multos ⁊ sanabant
Confirmatur autem q̄ hoc non
cerunt virtute ppria: sed auctorit
te iesu christi illam virtuosam vnc
onem instituentis per illa verba J
co. v. Jnfirmatur q̄s ex vobis ind
cat presbiteros ⁊c. Simili modo
telligendum est sicut de pnīa dict
est. s. q̄ per illa verba vnctionem
mulgauit ⁊ docuit faciendam. nc
autem instituit. Jtem ordo instit
tus est cum xp̄s dixit. Mat. xxv
Hoc facite in meam cōmemorat
nem Et Jo. xx. Quorū remiserit
peccata. Hec enī duo pertinent
ordinem sacerdotalē. s. potestas
mittendi pctā respectu corporis x
mistici ⁊ pōtas ꝯsecrādi corpis x
veri. Hec Scotus. Jtem confirm
tio instituta est p hoc q̄ xp̄us imp
suit manus paruulis. Jtem bapt
mus institutus est per xp̄m qū ip
se baptizari fecit a iohanne. ⁊ apl
formā dedit dicens. Euntes in m
dum vniuersum predicate euāgel
baptizantes eos in nomine pa. ⁊
⁊ spiritussancti. Jtem eucharistia
instituit in cena vltima in qua ap
stolos cōicauit. Tertio cōsidera

dum est ꝙ ſm sctm̄ Tho. super. iiij. sententiarum distinctione. j. q. iiij. articulo. iij. efficacia sacramentorum est ex tribus scilicet ex institutione diuina tanq̃ ex causa principali agente. ⁊ ex passione christi sicut ex causa primaria meritoria et fide ecclesie: sicut ex continuatione instrumenti principaliter agentis. et hoc est quod dicit glosa super illud ad Romanos. v. In similitudinem preuaricationis ade. Quod a latere christi profluxerunt sacrametna per que saluata est ecclesia. Quarto considerandum est ꝙ quedam sacramenta sunt necessaria quedam voluntaria. j. q. j. capitu. remissionem. § . sed notandum. Nā sacramenta necessitatis sunt ista. Baptismus confirmatio penitentia. vltima vnctio. corpus christi. Et dicuntur sacramenta necessitatis ideo quia sine istis homo non potest saluari si ex contemptu omittantur ⁊ haberi possunt. Sacramētum vero baptismi in necessitate a quocunq̃ potest recipi dummodo in forma ecclesie conferatur de summa trinitate et fide catholica. capitu. ij. in fine. et de. conse. distinctione. iiij. a quodam. et etiam penitentia. Nam confiteri possum cuicunq̃ in necessitate. iuxta illud. Confitemini alterutrum peccata vestra. non tamen heretico vel excōmunicato. Sacramenta vero voluntaria sunt illa que obmittere non est peccatum: que dicuntur sacramenta dignitatis. j. q. j. § . sed notanduꝫ vt sunt ordines: quia dignioribus conferuntur id est ab episcopis: vel quia non nisi digni ad ordines assumendi sunt. Item matrimonium sine huiusmodi sacramentis bene possumus saluari. xxij. q. iiij. § . vltimo ad finem. Hec omnia habentur in glo. j. cap. veniens. de transactionibus.

De sacramēto baptismi.

Nisi quis renatus fuerit ex aqua et spiritu sancto non potest intrare regnum dei. Iohannis. iij. et de cōse. distinctione. iiij. filius dei. Sicut dicit Guido de baſ. de consecratione distinctione. iij. placuit. post Augustinus. Corpus non fecit animā peccatricem sed peccatrix anima corruptibilem carnem fecit. Peccauit quidem anima primi hominis: et per peccatum corrupit carnem. Postea vero caro cum non posset se vindicare ex toto in ista anima voluit vindictam sumere. de qualibet anima consimili scilicet vt q̄cito sibi infunderetur anima: ex ipsa id est ex eius corruptione innascitur peccatum in ipsa anima. hoc autem est peccatum originale quod quidem anime imputatur cum quadam digna retributione innascatur anime. Quoniaꝫ igitur ab hoc peccato non potuimus perfecte liberari nisi per baptismum in quo anima nostra quodammodo renascitur spiritualiter. et que natura fuit filia ire dei fit filia adoptionis. Ideo saluator veniens in mundum proclamans ne

cessitatē huius sacramēti baptismi dicit. Nisi q̄s renatus fuerit ex aq̄. Glo. s. exterius abluendo corpus: ꝛ interitus spūsctō mūdando aiam. nō potest intrare ꝛc̄. Ex q̊ patet necessitas huius sacramēti. Et q2 baptismus est ianua oim sacramētoꝝ ideo de ip̄o primo videndū est. Erit aūt triplex consideratio circa istud sacramētū. Primo videbit᷑ de ipsius substantialibus. Scd̄o de ip̄ius accidētalibus Tertio de ip̄ius cautelis. Quā triplicē cōsiderationem circa q̄libet sacramētū in presenti tractu seruabimus.

Baptism⁹ quomō diffiniat᷑.

Diffinitur aūt sic Baptismus est ablutio corporis exterius facta sub forma verboꝝ prescripta. Quinq3 vero sunt de substantia baptismi. Primū est intentio: ꝛ sufficit generalis. s. ꝙ baptisans intendat illud facere qd̄ facit eccl̄ia. melius tn̄ est si fiat specialis intentio. s. vt baptizans intēdat ꝙ baptizādus mūdet᷑ in aīa a pctō. Similiter req̄rit᷑ intētio illius q̄ baptizat᷑: si est adultus. q2 inuitus nō reciperet sacramētū. vt dz in ca. maiores de baptismo ꝛ eius effectu circa finē. Scd̄m est fides ip̄ius baptizādi: q2 in adultis req̄ritur fides ꝓpria: sed in paruulis aliena. q2 paruuli baptizant᷑ in fide eccl̄ie. Tertiū est expressio vocalis forme a xp̄o institute. q̄ est hec. Ego te baptizo in noie patris ꝛ filij ꝛ spūssancti. Circa cuius ꝓlationem videat baptizans ne aliquā dictionez obmittat: nec etiam addat aliquā vltra: vl᷑ ne transponat dictiōes: vl᷑ cōmutet aliqualiter noia personaꝝ. Unde si diceret᷑ i noie genitoris ꝛ geniti ꝛ ꝓcedentis ab vtroq3 nō esset baptism⁹. Itē nō debet omitti illud ꝓnomē in ꝑncipio positū scz ego q2 licet nō sit de forma q̄tū ad necessitatem sacramēti: sed ex cōstitutiōe eccl̄ie: peccaret tn̄ omittēs: q̄uis ibi esset baptismus. Ita notat᷑ de baptismo ꝛ eius effectu. c. i. vbi etiā dicit᷑ immergēs puerū ꝛ dicēs. In nomine p̄ris ꝛ filij ꝛ spūsscti: ꝛ ꝑtermittēs ego te baptizo. nō est baptismus. Greci autē ꝛ ruteni dicūt ꝙ expressio ministri. s. ego nō sit de necessitate forme. q2 ex eo baptismus efficaciā non habet Sed ꝑsona recipiens est de necessitate forme: q2 actus ad recipientem terminat᷑. Ideo differunt a nobis in forma q̄tum ad tria. Primo q2 ꝑsonam ministri nō exprimūt ad remouendū dubium ꝑmitiue eccl̄ie q̄ efficaciā attribuebat baptizanti. vt ptz. j. Coꝝ. iij. Scd̄o q2 significant actū sub tertia ꝑsona cum optatiuo modo vel cōiunctiuo vt baptizetur seruus xp̄i. Tertio ꝑsonā baptizati in noīatiuo exprimūt vt dictum est. Utrū ip̄si hic mutent de substantia forme ita vt oporteat rebaptizari nō est determinatū: s3 certū ē ꝙ nr̄a forma est melior. Hec sctūs Tho. di. iij. q. ij. ar. j. Et licet in primitiua eccl̄ia ex speciali cōsilio spūsscti baptizauerunt in noie xp̄i ꝛ ꝓpter mādū significādi: q2 q̊dāmō ſm Amb. tota trinitas in hoc noie intelligit᷑ ꝓpter reuerētiā significati vt illud nomē celebre ꝛ virtuosum reddere

Cessante tamen hac causa iam non licet sic baptizare ſm theologos. Si quis tamen esset baptizatus in nomine christi faciendum esset cum eo sicut in aliis dubiis. ex quo non esset simpliciter determinatum per ecclesiam talem baptismum non valere ita ꝙ talis baptizaretur his verbis. Si baptizatus es ego te non baptizo. si nondum baptizatus es ego te baptizo in nomine patris ⁊ filii ⁊ spiritussancti. Et idem fiat quando baptizantur ruteni. et greci: quia non constat illorum formam simpliciter non valere: presertim cum ecclesia scit ⁊ tolerat eam. nec expresse reprobat. Quartum quod requiritur ad substantiaȝ baptismi est materia debita scilicet ablutio per elementum aque in toto corpore vel in parte digniori. Quintum ꝙ illa ablutio fiat ab vno ⁊ eodem tempore quando forma verborum exprimitur ita ꝙ vnus verba proferat ⁊ eo tempore puerum immergat. Ista autem immersio debet fieri tria vice: nisi necessitas magna suadeat aliud facere vel si baptizandus esset adultus ꝙ per sacerdotem ter immergi nō potest. tunc enim sufficit trina aspersio aq̄. quod ecclesia in pluribus locis seruat. Et in paruulis propter pericula que accidere possunt circa totalem immersionem paruuli Unde grauiter peccaret qui semel tantum immergeret: quia contra ecclesie consuetudinem faceret Sciendum autem est ꝙ ſm Johanenm parisiensez super. iiij. distinctiōe. iij. c. iiij. aquam baptismi non oportet de necessitate esse sanctificatam: quia dominus contactu sue mundissime carnis vim regeneratiuam aquis contulit. Sed tamen aqua debet esse simplex sic ꝙ non mutetur species aque q̄ȝtumcunq̄ȝ fiat commixtio Unde potest fieri baptismus in lixiuio vel aqua maris vel sulphurea vel in aqua expressa munde de luto. Et dico munde expressa id est liquide ⁊ apparenter sic ꝙ ibi appareat vera aqua. quia aqua imbibita spisso luto non potest fieri conueniens materia huius sacramenti Et huius ratio ſm doctorem subtilem vbi supra est: quia lotio est materia proxima vel quasi per se fundamentum vel pars fundamenti istius sanctificatiōis. Aqua autem est materia remota. Unde aqua imbibita spongie vel spisso luto etiam si tangit carnem: tamen non est conueniens materia ad baptismuȝ quia talis contactus non est lotio: Et similiter in glatie non est lotio ⁊ in niue. eo ꝙ non est aqua fluida lotioni cōueniens Similiter aqua roseacea vel aqua expressa de floribus vel brodium nimis spissum in q̄ plus est de pinguedine q̄ȝ d' aqua nec aqua mixta cū luto multo. Siīr vinū ⁊ saliua aut etiā hoīs vrina nō sunt ꝯueniens materia baptismi eo ꝙ aqua ibi mutata est in aliā speciē Ubi tn̄ nō tāta trāsmutatio esset aq̄ sicut in brodio: medone: ceruisia: ⁊ sic de aliis liquoribus dubitāt q̄dā doctores non esse materiā istius sacramenti. Ego tn̄ oīno reprobo in istis liquoribus fieri sacramētū ꝓpter defectū significatiōis Aqua eīn

baptismi significat illaz aquã q̃ fluxit a latere xp̃i in cruce q̃ fuit vera aq̃ elementaris ₇ non miraculosa ꝓpter significationez baptismi. sic etiam ₇ sanguis verus ibi ꝓfluxit. Nõ aũt institutiõis in isto elemẽto est ex pte cõuenientie: qꝛ est frigida fluida. lucida. necessaria ₇ cõis Et he oẽs ꝓprietates cõueniũt huiusmodi aque in q̃ debet fieri baptismus. qui est ad reprimendũ feruorẽ cõcupiscẽtie. ad flectendũ rigorẽ in obedientie. ad illustrandum charitatem fidei. ad introducendum viam salutis. Item alia ratio quia per baptismum ab his malis liberamur scilicet ab immundicia. ignorantia et concupiscentia: vt patet ex proprietatibus aque scilicet puritate per quam mundamur: per spicuitate: per quam illuminamur et frigiditate per quam ab estu concupiscentie temperamur. Fit etiam baptismus in aqua ne quem inopia alterius liquoris excusaret. et ne propter defectum periculum salutis hoies incurrerẽt. Et vt inueniatur apud oẽs cõmunis materia baptismi.

Quod triplex ẽ baptismus.

Preterea sciendum qꝫ triplex est baptismus scilicet fluminis qui fit in aqua communiter. Et talis liberat a pena ₇ a culpa et gratiam infundit in habitu. et caracterem imprimit. Alius est flaminis. qui tunc fit quãdo quis desiderat baptizari sed nõ habet per quem baptizetur. Talis in fide saluabitur prout determinatum est in decretali. Apostolicam de presbitero non baptizato. Et idem patet per Augustinuz. viii. libro de ciuitate dei. ₇ libro. iii. de vnico baptismo. ₇ per beatum Ambrosium de obitu valentiniani. Et hic delet culpam et gratiam habet in vsu in quo meritum consistit. Tercius est baptismus sanguinis qui fit in martyrio pro christi nomine susceptus. vt patet de innocẽtibus. Et quidam dicunt etiam de latrone dextro. Sed non videtur esse verum: cum ille non possit dici martir ex pena crucis. eo qꝫ non pro veritate aut iusticia aut fide christi. sed pro suis sceleribus passus est. sicut solus confitetur dicens. Nos quidem digna factis recipimus ₇c̃. Videtur ergo potius qꝫ baptizatus est baptismo flaminis propter confessionem fidei quam habuit ad christum credens eum deum et hominem esse. Et iste baptismus ab omni temptatione liberat ₇ confert statim premium: quia martyres statim euolant in celum sine retardatione. sicut patet de sancto stephano dicente. Video celos apertos Actuum. viij. Item in hoc sacramento quoddam est sacramentum tantum. vt est ablutio exterior in corpore. Quoddam res tantum: vt gratia interior. Quoddam res et sacramentum vt caracter in anima Et sic qui ficte baptizatur cum proposito peccandi mortaliter necatritus. vel qui errat in articulis fidei vel qui dicit sacramenta non va

lere tantum recipit ſacramentum et non ſaluatur. Qui vero deſiderat baptizari et non habet per quem recipit rem tātum et ſaluabitur. Qui vero recipiunt rem et ſacramentum vt paruuli exterius et interius mundantur: quia recipiunt exteriorem ablutionem in corpore. et impreſſionem caracteris in anima. Eſt autem caracter diſtinctio a caractere eterno impreſſus anime rationali ſm ymaginem configurans trinitatem creatam id eſt hominem. trinitati creanti id eſt deo: et diſtinguēs a non conſignatis ſm ſtatum fidei. Et hoc eſt tantum dicere q caracter eſt quedam qualitas ſeu ſignum conſignatiuum chriſto diſtinctiuum ab infidelibus et aſſimilatiuum fidelibus et diſpoſitiuum ad gratiam. Et talis caracter eſt indelebilis potentie cognitiue intellectiue in qua principaliter conſiſtit ymago ex qua etiam homo habet q ſit homo. ſicut ex appetitiua habet q ſit bonus vl malus. Et ratio ſm Thomā diſtinctione. iiij. q. iiij. articulo. iiij. quia impreſſio caracteris eſt per quandam anime rationalis ſanctificationem prout ſanctificatio dicitur deputatio alicuius ad aliquid ſacrum. Ad hanc autē ſanctificationem non magis actiue operatur anima ſanctificanda qz aqua ſanctificanda vel oleum vel chriſma ad ſui ſanctificationem niſi q homo ſe ſubijcit tali ſāctifica tioni per conſenſum. Res autem predicte ſubijciuntur quia libero arbitrio carent. Et ideo qualitercunqz anima varietur per proprias operationes nunqz caracterem amittit ſicut nec chriſma nec oleum nec panis conſecratus vnqz ſanctificationem perdunt. qualitercunqz tranſmutentur: dummodo non corrumpantur. Nullus autem poteſt bis baptizari: quia dominus conſtituit baptiſmum irreiterabilem. et hoc propter plenam remiſſionem tam pene qz culpe que fit in baptiſmo. alias daretur occaſio ſepius delinquendi. Hec Scotus ſuper. iij. ſententiarum diſt. iiij. q. v.

De baptiſmi accidentibus.

Conſequenter de accidentibus baptiſmi reſtat videre. Sunt autem octo de ſolennitate baptiſmi que non ſunt de ſubſtantia. R. Sal oleum chriſma cereus chriſmale ſaliua. Flatus virtutem baptiſmatis iſta figurant. Hec cum patrinis nō mutant ſed bene ornant. Inungitur autem baptizandus in quattuor locis ſcilicet in fronte vt fidem publice predicet. Et hoc fit in confirmatione per epiſcopum. In vertice. vt agenda facilius cognoſcat. Inter ſcapulas vt iugum chriſti ſuauiter portet. In pectore vt deum dulcius diligat. Sed de iſtis omnibus melius videbitur infra i practica huius ſacramenti.

De cautelis circa hoc ſacramentum ſeruandis.

Hunc de cautelis circa
istud sacramētū adhi
bendis est videndū.
Primo caueat sacer-
dos ne in priuatis do
mibus baptizet infantē vel adultū
nisi esset puer regis vel principis q̄
bus in hoc defert. Et hoc intellige
pter casū necessitatis alioq̄n ī neces
sitate pōt baptizare vbiq̄ʒ vt si puer
eēt in mortis articulo aut de scrētes
haberēt īimicicias capitales. Pro
ut hoc totū notat in clemētina vni-
ca d̄ baptismo ⁊ eius effectu. Scd̄a
cautela caueat ne quē coacte bapti
zet vt iudeū vel paganū. Et hoc si
reclamat aut ꝑtestat aliq̄ signo ex-
teriori suū dissensū. nā talis nō reci-
pit sacramentū nec cogit legē xp̄ia
nā tenere. Si aūt metu mortis vult
baptizare cremet vel suspendat ꝑ
suis excessibus talis si nō reclamat
q̄uis itus dissētit vt sacr̄m recipiat
tn̄ tenet legē xp̄ianā suare Tertio ca
ueat ne baptizet amētē vl' fatuū seu
furiosū verūtn̄ vt dicit sctūs Tho.
Amētes a natiuitate recipiūt sacr̄m
sic̄ ⁊ pueri. Et illi q̄ icurrūt amentiā
ex īfirmitate postq̄ʒ habuert vsū rō
nis ⁊ lucida interualla ⁊ habuerūt
tunc ꝑpositū recipiendi baptismā:
tūc suscipiunt sacramētū ⁊ rē etiam
si actu cōtradicant qn̄ baptizant in
amentia. al's non. Et sic intelligen
dū est qd̄ dicit Augu. iiij. ꝯfessionū
de amico suo q̄ dū desperaret bapti
zatus ē nesciēs. Quarto caueat ne
iudeū vel paganū statim baptizet.
nisi prius de fide instruat. de cōse.
di. iiij. iudei. Et hoc ne eccl'ia in ta-
libus decipiat. Et hoc est verū nisi

necc̄itas aliq̄ eis i mineret Quito ca
ueat qn̄ simul plures baptizet ne di
cat. Ego baptizo vos: q2 grauiter
peccaret f̄m Tho. ⁊ tn̄ essent bapti
zati. Et id̄ cū plures baptizat ad
quēlibet seorsum dicat. Ego te ba-
ptizo ⁊c̄. hec sctūs Tho. Si tn̄ ma-
xima necessitas instaret: vt si porta
rētur duo vel tres pueri simul debi-
les ⁊ infirmi q̄si agonizātes: ⁊ tunc
videt mihi q̄ possit dici. Ego vos
baptizo ⁊c̄. ne ꝑpter dilationē vlte-
riorē pueri morerentur Sexto caue
at ne variet formā ꝑ aliquā interpo
sitionē magnā ꝑ quā discōtinuaret
actū. hoc em̄ multū noceret f̄ʒ Pe
trū de tharātasia sup. iiij. sententia-
rū di. iij. q. ij. Modica tn̄ interposi-
tio vel interruptio nō nocet. vt si di
cat. In noīe patris ⁊ tūc forte aliq̄d
impedimētū sacerdoti occurreret.
vt si madidaret sibi manica suppel
licij vel simile: ita q̄ diceret mistro.
vide ne madidet suppelliciū vl' sile.
⁊ tūc vlteri⁹ ꝓsequeret. ⁊ filij. ⁊. s. s. nō
viciaret baptismū. Silr̄ d̄ tussesi ac
cideret t̄pe ꝓlatiōis dicēdū est. aut
etiā de silētio lōgo int̄ v̄ba lōga idē
intelligēdū est f̄m Tho. sup. iiij. di.
iij. q. iij. ar. j. Septimo caueat sacer
dos ne in pctō mortali existēs bapti
zet cū solēnitate more solito puer̄q:
peccaret mortalit̄ f̄m sctm̄ Tho. ⁊.
Pe. de tha. sup. iiij. di. v. q. ij. q̄uis
puer baptizet i hoc casu. Et baptis
m⁹ ꝯfert tā ꝑ malū q̄ʒ ꝑ bonū mistr̄
q2 bonitas mistri nō est de necessita
te baptismi: sed de ꝯgruentia. Nec
peccat suscipiens baptismū a malo
sacerdote tolerato ab ecclesia. Se
cus est de ꝑciso ab ecclesia. vi

ab heretico scismatico excõicato. a
quibus nullo mõ recipiendus est ba-
ptismus nisi in casu necessitatis. tūc
em̄ etiā a non baptizato vt a iudeo
vel pagano posset recipi q̄tūcūq̄s
malo dūmodo i forma ecclesie red
dcret cū intentione videlicet facien
do illud qd̄ facit eccl'ia. Verūtamē
licet baptismus a malo sacerdote
tolerato ab eccl'ia nō viciat q̄tū ad
sacramētales effectus: tñ a bono sa
cerdote melius recipit si habere po
test: q2 ſm btm Tho. cū effectu prin
cipali potest aliq̄d addi plus ex me
rito baptizantis. Ex hoc patet q̄
damnabile ꝛ periculosum sacerdo
ti est morari pctō mortali ad vnā
horā cū sp debeat esse paratus ad
ministrādū sacramenta. Sed circa
hoc nota q̄ licz in casu necessitatis
iudeus vel paganus possit baptiza
re non tñ possit leuare de fonte ſm
Tho. Ratio q2 i primo casu bapti-
zando potest tenere vices dei: cū sit
eius creatura sed in scdo nō: q2 nō
est mēbrum ecclesie. nec etiā aliquā
cognationē spūalē ꝯtrahit cū sit ex
pers spūalis gratie. Hec Tho. sup
iiij. di. vj. q. iij. ar. ij. Octauo atten-
dat vt habeat circa baptizandū ac
tualem intentionem baptizandi: et
maxime cuz dicit verba essentialia
Tamen si tunc non haberet eam et
tñ prius habuit eundo ad baptizā
dum sufficit. Ex quo patet q̄ furio
sus aut ebriosus nō potest baptiza
re. Et dico de ebrioso carētc vsu ra
tionis q̄ talē intentionem nō hz nec
actualē nec habitualē q̄ est necessa
ria iuxta illud Accedit verbū ad ele
mētum ꝛ fit sacramentum. Nā ſm
Bonauenturā in. iiij. distin. iiij. q. j.
ar. j. in. ñ. principalis ad hoc q̄ ver
ba ordinentur ad effectū assignatū
necessariū est interuenire intentio-
nem ministri q̄ intendit in illo actu
ꝛ verbo dare talem effectū: vel saltē
qd̄ ecclesia facere ordinauit. vel sal
tē qd̄ xpus instituit dispensare alio
quin verba ꝛ elementū vt sic distin-
cta nō faciūt sacramentū. Hoc au-
tem pro regula habendū est q̄ ad
omnem sacramentorū dispensatio
nē necessariū est habere intentionez
actu vel habitu. explicitē vel impli
citē ſm Tho. in. iiij. di. vj. q. j. ar. j.
Nono caueat quilibet ne puerū ante
q̄ nascatur de vtero matris bapti-
zet. Et hoc si puer ad omnes par-
tes eius est in vtero matris integer
ꝛ totaliter: q2 sic nō potest aqua eū
attingere immediate: nec potest la-
uari ibi existens. Si aūt appareret
principalis pars. puta caput tunc
simpliciter baptizari pōt q2 iam po
test aqua aspergi. Si aūt appareret
pars minus pncipalis sicut manus
vel pes illa etiā esset baptizāda. q2
in illa parte est tota anima licet nō
omes sensus vt in capite. ꝛ postmo
dum potest baptizari si nascatur vi
uus sub cōditiōe. Talis tñ puer si
nasceret mortuus sepeliret in cimi-
terio ſm doctorē subtilē. di. iiij. q. j.
ar. ij. Et idē tenet Iohānes parisiē
sis disti. iij. Similiter dicēdū est de
illo circa quem diminuta est forma
eccl'ie necessaria ex necessitate instā
ti Talis em̄ sepelietur in cimiterio
q2 pie creditur q̄ summus sacerdos
suppleret ſm Petrū de tharan. di.
iij. q. ij. ar. j. Decimo caueat ne ma-

trem infirmã vel moriẽtẽ diuidat in
qua puer viuit. q2 sic homicidiũ cõ
mitteret quisq̃s hoc faceret. nõ sunt
eñ faciẽda mala vt veniãt bona. ad
Ro. iij. Jõ cautius dimittat perire
infãtẽ cũ ea q̃z ipsa pereat. Fm dñm
petruz vbi supra. Si tñ mr̃ mortua
esset iã pfecte. tũc põt ⁊ debet eã fa-
cere diuidere. ⁊ puerũ inde extractũ
baptizare. alias nõ. Undecimo ca-
ueat ne monstrũ nõ bñ prius dijudi
catũ an sit vnus hõ vel duo vel an
habeat vnã animã vel duas bapti-
zare festinet. Nã si sint duo capita.
duo colla et duo pectora ⁊ per ↄ̃ns
erũt duo corda ⁊ ita baptizãdi sunt
duo ⁊ q̃libet seorsũ Si aũt nõ est cer
tum q̃ sint due aie tũc primo bapti
zandus est vnus ⁊ postea alr̃ sub cõ
ditiõe: dicẽdo. Si tu es baptizatus
nõ te rebaptizo sed si nõ es baptiza
tus ego te baptizo in noĩe pr̃is ⁊ fi-
lij ⁊ spũssctĩ. Et tale monstrũ dr̃ fuis
se in francia: duo capita habẽs quo
rũ vnũ expressit velle de eo de q̃ alte
rũ expressit nolle. vnũ eñ voluit ↄti
nere ⁊ sobrie viuere ⁊ aliud lasciuire
⁊ epulari ⁊ cũ vnũ p os suũ excede
ret: aliud se grauari clamabat. ita
refert doctor subtilis. di. vj. q. j. ar.
iiij. Duodecimo caueat ne chrisma
te antiq̃ baptizet q2 punit̃ sacerdos
hoc faciẽs. de ↄse. dist. iiij. si quis d̃
alio. Et de sen. excõ. i ca. qm̃. li. vj.
Ubi dicit glo. final̃ dãdo ratioñe:
q2 vetus chrisma nõ dz inesse vsui.
nec de illo debz q̃s chrismari Et de
punit̃ sacerdos q̃ de illo antiq̃ chris
mate vngit baptizatũ nisi i mortis
articulo Uñ oĩ anno nouũ chrisma
debet confici: ⁊ antiquũ cremari de

cõse. di. iii. lr̃is. Sit aũt diligens
cerdos inter oia ne puer decedat
ne baptismo. vt si iam incepit can
nẽ misse ⁊ videt puerũ morientẽ
ne baptismo potest eum baptiza
d̃ ↄse. di. j. nullus eps in glo. penu

De cathecismo ⁊ exorcismo

Restat nũc ponere p
cticã manualez circ
huius sacramenti d
pensationẽ. Est au
primo sciendũ q̃ ca
thecismus ⁊ exorcismus debẽt p
dere baptismũ qñ solẽnter cõferti
Exorcismus ṽo dr̃ illa sanatio o
tionũ p quã expellit̃ dyabolus ⁊
iurat̃ vt recedat a puero de q̃ dic
Tho. q̃ valde cõueniẽs sit ipm p
mitti añ baptismũ. Uñ hoc sign
ea q̃ ponunt̃ in baptismo. Recec
ab eo sathana ⁊c̃. Ipse etiã exorc
mus debilitat potestatez demon
ne tantũ possit in hoĩe sicut ante.
baptismũ ⁊ alia bona in ipo impe
at. Sz potestas p̃dicta totaliter t
lit̃ in baptismo sicut etiã Phara
prius est flagellatus pp̃lo nondu
de egipto egresso: ⁊ postea totalit
in mari rubro: quod est figura b
ptismi submersus. Et sic bene di
tur q̃ exorcismi sunt instituti pro
ter energuminos id est intus lab
tes per infectionem fomitis vide
cet contra dyabolum in eis potes
tem habentem. Hec tho. dist. vj.
iij. ar. i. ⁊ ii. Est autez cathecismu
fm Tho. instructio ante baptism
in illis que sunt communia. Et d
cuntur fidei rudimenta ad que cr
denda omnes explicite tenẽtur :

cui est fides trinitatis. incarnatiõis ⁊ passiõis dñi: iudicij: ⁊ ꝓuidentie dei de factis hoim de alijs autẽ debet instrui post baptismũ. Uñ etiaȝ ſm Thomã in adulto reqrit vt ꝑ se cathecizet ⁊ xp̄ianã religionem ꝓfiteat. Cathecizat autẽ ad hoc adultus q̇ ad fidẽ vocatur. vt ad quã vocatur ꝓprio moueatur voluntatis arbitrio. Hinc est ꝙ cũ baptizatur rutenus vel paganus adultus non patrini sed ipsemet ꝓ se ad interrogata respondeat sacerdoti. Huius cõtrariũ seruat in mazonia in polonia. et satis male.

De modo baptizandi.

Postq̃ȝ igitur puer debeat baptizari sacerdos nõ permittat nisi vnũ vel vnã feminam in patrios ꝓut determinatũ est de cognatione spũali q̃ȝuis. li. vj. de cõse. di iiij. nõ plures. Alicubi tñ consuetudo obtinet ꝙ si puer masculus debeat baptizari. tũc duo viri et vna mulieri patrios admittantur. Si vero femina tunc due mulieres ⁊ vnus vir in patrios admittantur. Et illa est satis tollerabilis. cũ honestatẽ q̃ndam ⁊ vrbanitatem cõtineat. Deinde aũt añ fores ecclie sacerdos statuat patrios vt si puer ẽ masculus teneat eũ vir. si vero femina teneat eũ mulier. Et isti duo stant iuxta sc. Alij vero possunt stare in ecclesia vel iuxta q̇ puerũ conduxerũt. nec ꝓ ipso r̄ndeãt sȝ possũt oĩa attẽdere dummõ nõ tangant puerũ. Statuat aũt sacerdos puerũ ad occasũ solis solus aũt stet ad oriẽtẽ. Quo facto sufflet in faciẽ eius: ⁊ dicat illũ exorcismũ. Exi immũde spũs: ⁊ da honorẽ deo viuo ⁊ xp̄o ⁊c. q̇ cõtinent in agẽda. Itẽ ꝑ statim dicat. Recede ab eo diabole ⁊c. Flatus aũt ille siue exsufflatio dȝ fieri ad occidentẽ. vt ꝑȝ ſm Tho. Et significat spũs maligni expulsionẽ ⁊ boni introductionẽ. Post hoc faciat crucẽ in fronte eius dicẽs. Signũ saluatoris dñi nr̄i iesu xp̄i in frõtẽ tuã pono. similiter in pectore aliã faciat crucẽ dicens. Signũ saluatoris dñi nr̄i iesu xp̄i in pectus tuũ pono. Et deinũ cõiũctim sub vna ꝓlatiõe faciet vnã crucẽ in frõte ⁊ aliaȝ in pectore dicẽs. Accipe signaculuȝ sc̄tẽ crucis tã in frõte q̃ȝ in corde ⁊c. Et q̇d ista signatio significet statiȝ in p̄dicta oñdit orõne cũ dr̄. Sume celestiũ p̄ceptorũ fidẽ ⁊c. ꝑ qđ denotat ꝙ ad hoc in pectore signat ꝙ in p̄ceptis dei suscipiẽdis acceptus efficiat. Et in fronte vt leta facie dei culture existat aptus. Demũ seqtur orõ. Preces nr̄as ⁊c. i q̇ tũc dr̄. Et hũc electũ tuũ cruci dñice cuius impressiõe eũ signamus in virtute custodi. Et fiat crucis signatio sup̲ totũ puerũ. Inde sequit oratio Oipotẽs sempiterne deus ⁊c. Circa quã q̇rat p̄us sacerdos de noie infãtis dicẽdo. Quis dȝ vocari. Et postq̃ȝ illi dixerũt. N. ille statim ꝓsequat incipiẽdo orõnẽ dicẽs Oipotẽs sempiterne deus pat dñi nr̄i iesu xp̄i respicere dignare sup̲ hũc famulũ tuũ ⁊c. Nõ ẽ aũt opus cũ venerit ad locũ ꝓprij nois i aliq̃ orone ꝙ reqrat patrios dicẽs quõ vocat ⁊ hoc ꝓpt incongruitatẽ que ibi contingeret ⁊

in proprietate locutionis. Nam ordo
quoque requirit dici proprium nomen in ac
cusatiuo casu. et patrini responderent
in nominatiuo quod est magna absurditas.
sicut patet cum dicitur. respicere dignare
super hunc famulum tuum. N. et si patrini
responderent in nominatiuo dicendo.
N. magna esset incongruitas. dicat
autem sacerdos solus variendo nomen
vsque ad fontem secundum exigentiam orationum
prout viderit expedire: nec totiens
quotiens occurrit nominis nominatio
requirat patrinos: sed solus nominet in la
tino propter absurditatem predictam Ora
tiones autem iste fiunt pro puero: vt gra
tia preueniat: et subsequatur que vires prebe
at libero arbitrio. et quod procul fiat vni
uersa maligni spiritus illusio. Signatur
puer in fronte. in pectore. in oculis.
in naribus. in ore signo crucis. cuius
virtute victus est dyabolus et exalta
tus est christus. Unde Abacuc c. iij. Cor
nua in manibus eius sunt ibi abscon
dita est fortitudo eius. Hoc signo
muniuntur totius corporis sensus
cuius virtute et omnia sacramenta comple
tur et omnia dyaboli figmenta frustran
tur. Sicut enim cum primogenita dele
rentur egypti populus hebreorum
signatis postibus domorum suarum san
guine agni paschalis in typo dominice
passionis saluatus est populus vero egy
ptiorum qui hoc caruit signo in suis pri
mogenitis grauiter percussus est sic
apud Ezechielem hirlin ab immine
te clade liberanda esse permittitur si thau
que figuram crucis exprimit in frontibus
gementium atque dolentium signaretur
Deinde antequam sal ponit in os pue
ri recepto sale simplici et mundo be
nedicat ipsum specialiter per illam

orationem. Exorcizo te creatura
lis in nomine dei patris omnipo
tis. et in charitate domini nostri iesu x
et in virtute spiritussancti etc. faciendo s
na crucis ad inuocationem cuiuslil
persone sancte trinitatis et compleat vs
ad finem. Nec credat quis posse suffi
re sal illud ad exorcizandum pueru
quod benedicitur die dominico ad bene
cendum aquam. cum illud speciale offi
um habeat et distinctum ab isto. E
ideo caueat sacerdos ne cum illo sa
cum quo die dominico aquam exorciz
ad baptismum vadat sed ipso die d
co in alio cipho benedicat sal pro b
nedicenda aqua et in alio pro exor
zandis infantibus ante baptism
Cum autem compleuerit orationem
dictam. et sal benedixerit recipiat sal
ponat ad os pueri dicens. Accipe
lem sapientie et sit tibi dominus propicius i
tam eternam amen. Ponat tamen sal
os pueri pulchre et modeste non c
vehementia sicut quidam solent pone
ita quod puer cogitur flere propter duram in
pressionem salis quod est abhominabil
Seruanda est namque maxima vrba
tas et honestas in sacramentorum co
latione propter deuotionem populi ex
tandam et reuerentiam sacramentorum
populo impendendam et exhibendam. si
nificat enim salis immissio gratiam
sapientiam et a peccatorum putredine pr
uationem. Consequenter prosequantur or
nes solite que habentur in agenda. E
prouideat sacerdos eas correcte di
re. Et quia speciales sunt orationes super f
minas et speciales super viros. ideo si
gulis singulas adaptet. Que aute
sunt super vtrosque illas proferat supe
vtrosque indifferenter Deinde sequi

euangeliū ſm matheū. Oblati ſunt
ieſu paruuli ⁊c̄. qđ ſacerdos dictu
rus deponat mitrā ſi ħr patrinos de
ponere faciat. In legendo autē ipo
nat manus infanti. vt precludat dy
abolo expulſo viā ne redeat. Et hoc
idē ſignant bñdictiones ⁊ crucis ſi
gnatiōes ſupius ꝑmiſſe. legat autē
ꝑtermittendo dñs vobiſcū. Quo fa
cto faciat orare Pater nr̄ et Credo
ipos patrinos. demū dicat illā oro
nē. Nec te lateat ſathana ⁊c̄. Quo
facto recipiat mūdos pulueres ter
re ⁊ miſcēs ſputo faciat inde lutū in
manu ſiniſtra. recepto eo duobus
digitis. ſ. pollice ⁊ indice dextre ma
nus tangat aurē pueri dicens. Effe
ta qđ eſt adaperire. Et cū ſubiunxe
rit in odorē ſuauitatis. tunc tāgat
nares. Caueat aūt ne faciat lutum
groſſum ⁊ aſtantibus abhoīabile. ſi
cut q̄dam facere conſueuerūt. emit
tentes ꝑ ſputo q̄nq₃ flegma ſpumo
ſum ex ore inducētes horrorē aſtāti
bus. Deſignat aūt ſputi ⁊ ſaliue im
miſſio ſenſus tactus auditus ⁊ alio
rū ſenſuū ſpūaliū aptionē: vł ſignat
īpedimēti remotionē ipius demōis
reſpectu fidei docēdo vel diſcendo.

Post hoc ſacerdos in
troducat puerū i eccle
ſiā dicens. Dñs cuſto
diat introitū ⁊c̄. dās ei
ꝑ hoc ptātē intrādi ec
cleſiā ⁊ annumerādo eū cōſortio fi
deliū. q̄ ad hoc videlʒ vt poſſit ora
re cū fidelibus in eccleſia ſi eſt adul
tus. Etiā in miſſa dū tñ talis ſit ex
orcizatus etiā ſi nō eēt vlterius ſecū
ꝓceſſū. nō tñ poſſet audire totā miſ
ſā: ſʒ niſi vſq₃ ad ſurſū corda. ſic̄ ⁊ ca
thecumin⁹. Tūc ſacerdos accedēs
ad fōtē q̄rat a patrinis nominādo
puerū dicēs. N. abrenūcias ſatha
ne. Et illi rñdēt abrenūcio: ⁊ iterū
dic̄. Et oībus pompis eius. Illi re
ſpōdēt: abrenūcio. Hoc aūt fit iō vt
prius abrenūciet terrorē ⁊ ſic appro
ximet ad veritatē: iuxta illud apłi.
Deponite vet erē hoiʒ ſm cōuerſa
tionē priſtinā abnegātes oēm ipie
tatē ⁊ ſecularia deſideria deinde q̄
rat iterū. Credis in deū patrē oīpo
tētē ⁊c̄. Et ter rñdent patrini. credo
Et ſic d̄ ſingulis articulis fidei ſpe
cificādo diſticte ⁊ interrogādo. Et
lʒ duodecim ſūt articuli fidei in ſym
bolo de q̄bus oibus deberet q̄rere
⁊ interrogare ſigillatim ſufficit tñ ſi
plēs articulos ſił cōiungat ⁊ d̄ ipis
ſił q̄rat. ⁊ ita ſufficit ſi totū ſymbolū
ſex vicibus vel octo ꝑcurret interro
gādo. Interrogatio autē iſta debet
eſſe in vulgari ⁊ nō in latino: q₂ tūc
patrini laici fidē ꝓfitēt ꝓ baptizā
do puero. Eſt aūt ſciēdū q̄ ſi adul
tus baptizat̄. lʒ patrini ipm teneāt.
tñ ipe ſolus debet rñdere ⁊ nō patri
ni ad interrogationē fidei ⁊ abrenū
ciationē ſupradictā cū habeat vſuʒ
liberi arbitrij. Hoc aūt ſimbolū tra
dit̄ baptizādis tanq̄₃ noue vite au
ditoribus. ꝑ quā ꝓfeſſionē incipit ī
eis mori vetus hō. ⁊ ꝑ fideʒ nouus
viuere q̄ ſm deū creat⁹ ē in iuſticia
⁊ ſctitate veritatis. Tādē ſacerdos
accepto oleo ſctō ad hoc diſpoſito
qđ vocat̄ oleū cathecuminoꝝ. refe
rens pueꝝ ex velamine ſuo. ⁊ denu
dās eū vngat eū prius in pectore.
deinde in ſcapulis dicēs: Ego te li
nio oleo ſalutis in xp̄o ieſu dño no

stro. Et tandē subiūgat Pax tecū Et clericus assistens respōdeat Et cū spiritu tuo. Ista autē vnctio olei significat hoīs expeditōez quā susce pit aduersus dyabolū in pugna. fit eñ in signū pugne cōtra inimicū. sicut athlete inungunt̄ fm Tho. Ul' fm Petrū de tharā. signat legis dei amorē p hoc q' fit in pectore vbi est locus cordis. Per hoc aūt q' fit inter scapulas designat deuotā subiectionē. Ungit̄ aūt in pectore ne bo stis ei immunda psuadeat desideria Inter scapulas vbi est vigor portādi onus. q' fortitudinē accipiat ad portādum pōdus diei ꝛ estus. Ungitur etiā in pectore vt vigeat in eo sapientia. Ungit̄ etiā in humero dextro qd̄ exercitijs bonoruz operum indeficiēs seruet̄ patiētia. Neq3 eñ noucrit sinistra quid fecerit dextra vestra Math. vj. Sed q2 i humeris vigor cōstat portandi onera huius partis vnctione xp̄i athlete dedicātur vt sciant se esse ad certamē vocatos p totū vite sue cursum cōtra antiquū hostē publicis ac priuatis cōgressibus pugnaturos. Uel fm rabanū in libro de institutione clericorū. Pectus vngit̄ q' nulle reliquie latentis hostis in eo resideāt. sed in fide trinitatis mens eius cōfortet̄. Itē inter scapulas vt vndiq3 muniatur: ꝛ ad bona opa faciēda p dī gratiā roboret̄. Deinde oibus his rite peractis q̄rat sacerdos a patrinis infantē tenētibus ꝛ si fuerit adult9 tūc ab ipomet adulto q̄rat dicēs Quis vocaris. Et ille respōdeat. N. Tandem sacerdos q̄rat. Uis baptizari. Et ille respondeat. Uolo. Hoc aūt faciat ter pp̄ter hoc vt cōstet de ipsius volūtario pposito baptizādi: et ne coactus baptizari videatur. Et tūc sacerdos recepto puero ad manū sinistrā: denudato eo toto si est ī estate. si vero in hyeme denudet̄ tm̄ ipsius caput patenter ꝛ manifeste vsq3 ad ipsius scapulas. tenendo eū supra fontē si est infans. si vero adultus: tūc solum inclinato capite ī fōtem ter dicat distincte ꝛ expresse habēdo intētionē ipsuz baptizādi. Et ego te baptizo. in noīe p̄ris. Et tūc faciat manu dextera primā aque in capite pueri psusionē. Statimq3 p sequat̄ dicens. ꝛ filij: faciēdo scd̄am psusionē in capite pueri sicut prius Et deinde subiungat. ꝛ spūssct̄i faciendo similiter tertiā psusionē seu ablutionē. Quā q̄dem immersionem recipiēs homo a sordibus vetustatis ipsius exutus: ꝛ alium nouū hominē indutus triduane xp̄i sepulture consepelitur. Uñ ait apostolus. Quicūq3 baptizati sumus ꝛc̄. Ambrosius aūt in libro de sacramentis dicit q' trina interrogatio ante baptismū ꝛ trina mersio in baptismo significāt triplicem lapsum peccati qui ibi abluitur scilicet cogitatiōis: locutiōis ꝛ operis. ideo etiā fit trina confessio. Ista etiā forma obseruanda est a vetulis in necessitate baptizantibus: ꝛ p curatores sepius p̄dicanda. Naz comperi ꝛ inueni i parrochia mea q̄nq3 multa superstitiosa ꝛ vana his verbis addi ꝛ ea mirabiliter variari. Quidam enī pferūt solum ista verba sine aspersione aq̄ credentes sufficere solā prolationez verborum. Q[illegible]dā autem solo sale

puerum cū his verbis tangūt. Quidam vero formā verborum mutāt dicentes. N. Ego te baptizo in nomine dei amen. Quidā autē dicunt in nomine oipotētis dei amen. que oēs forme enormes sunt. nec aliqd operant. Sed hic qritur cuius sunt ista verba cū dicunt patrini interrogati. abrenuncias sathane. respondendo abrenūcio. vel credis in deū illi respondent credo videtur enim cuiuscunqȝ sint q mentiri videatur ille qui respondet. Si enim sunt ex persona patrini mentitur quia non habet in cōsciētia q ipse baptizet. Si aūt p puero dicūtur nihilominus mētitur patrinus cū puer sit nullius voluntatis cōpos vt ptȝ ex eo q dū immergitur recalcitrat. Ad qd dicendum est q patrinus in persona sui loquitur. Quod autem respondet credo &c. tantum est ac si diceret. talem fidem habeo per quam hic saluari potest. Cum simpliciter respondet. volo baptizari. sensus est in fide mea quā ego teneo baptizet. Seruant tn verba ipsius pueri ex idētitate verborꝝ patrini vt idētitas verborꝝ ad puerum notet. Vñ dicit bonauētura q quā do respondet in psona paruuli. Credo non est falsus sermo vel in cōsuetus qꝛ fm Augustinū frequenter signum accipitur p re sicut dicimus Cras erit resurrectio dñi. Et vidēs fumū dicit se videre ignem. Vñ sensus est. credo. i. sacramentū fidei recipio: vel recipere paratus sum. id est ad credēdum me obligo. Dicit etiam iste doctor: q patrini postea tenentur puerum docere in his que sunt de fide vel de bonis moribus si non habet alios doctores vel parētes. nunc autem ex quo habent parentes catholicos & visitant ecclias ibi potius voceantur. et sic patrini excusant. Notandū etiā q q vult esse verus patrinus: nō solū debet respōdere verba solita sȝ etiā tangere puerꝝ: vñ responsio nō est de necessitate seu essentia cōpaternitatis spiritualis sȝ tentio seu leuatio. Potest etiā cōpaternitas cōtrahi p pcuratorem qstum ad amiciciā: sed nō qstum ad cōpaternitatis spiritualis vinculum. vñ solus pcurator est verus compater & non cōstituens procuratorem: vt habetur de pcuratoribus. ca. fi. li. vj. Deinde sacerdos accepto sancto chrismate vngit puerum in vertice. i. in sūmitate capitis dicēs orōnē q seqt. s. Deus oipotens pr dñi nostri iesu christi q te regenerauit ex aq et spiritu sancto &c. Circa hoc tn cauēdum est sacerdoti ne puerꝝ vngat in fronte sicut iā plures fecisse cognoui: & eos de cetero facere phibui & interdixi. Nā solus eps habet vngere in frōte in cōfirmatione. Vñ phibitū est inferioribus sacerdotibus vt nunqȝ tangāt frōtem hominis aliqua vnctione: quoniam eis non competit. De hoc expresse habetur in glosa. ij. capitulo. quoniā in baptismo. de sentē excō. lib. vj. vbi dꝫ manifeste q post baptismuȝ sacerdos inungat in vertice chrismate. nō autem in fronte: quia hoc est solius episcopi. vt notatur d cōsuetudine capitulo. qrto. Prohibitio autem ne sacerdotes inferiores inungant in fronte habetur in

pluribus iuribus vt ptz de cõ. di. v. ca. nouissime. Erroris aũt causam illoꝝ sic errantiũ comperi: q2 libros viaticosq; suos ipos sic grauiter decipere vidi. Nã vere oẽs agẽde et libelli baptismales in hoc loco sic habent. Hic faciat sacerdos crucez in frõte. Corrigãt igit̃ de cetero libros suos erroneos ne a dño corrigant: ꝛ agãt penitentiã de errore ꝑterito. Adeant aũt auctoritatẽ ordinariaz ꝑ quã cũ eis suꝑ huiusmodi errore cõmissio dispenset. Et fit etiam ista vnctio in capite: vt charitas q̃ ꝑ spiritũsanctũ dat̃ abundet sꝑ in cordibus nostris. ſm illud sapiẽtis Oleũ de capite tuo nunq̃ deficiat. Vñ et aplus. Charitas dei diffusa est ĩ cordibus nr̃is ꝑ spiritũsanctũ q̃ datus est nobis. Vel fit iõ in vertice vt cognoscat se ꝓmotũ esse in regale genus ꝛ sacerdole: vt a xp̃i ꝯsortio vocet̃ xp̃ianus. et eterni regni sit coheres. Et etiã statim tegit̃ veste vel mitra vt intelligat se dyademate regni ꝛ sacerdotali: sicut dictuz est potiri. Sed dubitat̃. Nõne iam spũsctũs datus est baptizato in ipa aq̃ baptismi. Respõdeo q͛ sic: sz differenter hic ꝛ ibi. Nã ibi dat̃ ad pctõꝝ ꝑteritoꝝ remissionẽ q2 ꝑ ipaz aspersionẽ aque in baptismo oĩa ꝑterita pctã purgata sunt. Sz hic dat̃ in ista vnctiõe ad edificãdũ in corde nr̃o dei ꝛ ꝓximi dilectiõem. Cõsequent̃ dat̃ baptizato vestis cãdida q̃ debet ita disponi vt cooperiat totum caput ꝛ oĩa loca vnctionum. s. scapulas et pectus ſm Hugonẽ q̃ cãdore suo figuram ꝑfert accepte nouitatis ꝛ restitutionem innocẽtie ꝛ spem future immortalitatis. Hec est enĩ vestis ĩ qua ad nuptias regis intrare quelibet est necesse. Vñ sacerdos imponendo eam dicit. Accipe vestem cãdidã sctãm ꝛ immaculatam. i. vite innocẽtiã q̃ tũc restituit̃ ei: quã ꝑferas ad tribunal xp̃i: vt habeas vitã eternã amẽ. Potest tñ iste panniculus etiã seruari pro alijs pueris baptizandis in ecclesia: vt d2 d ꝯse. di. iiij. ca. si q̃s vbi d2. Si q̃s voluerit chrismate iteꝝ pannũ linire ꝛ super aliũ baptizandum mittere nõ est absurdũ. Et vltimo sacerdos tradit puero in manus lampadẽ seu cereũ incẽsuz qđ significat fidei ꝛ amoris longitudinẽ. Lumen enĩ significat fidẽ: sed incensũ significat fidẽ informatã charitatis feruore. In manibus aũt acceptũ significat bonorũ operũ exhibitionẽ: ꝛ cũ tali xp̃o oẽs occurrere debemus ad iudiciũ venientẽ. Et iõ dicit sacerdos. Accipe lampadẽ ardẽtem ꝛ irreprehẽsibilẽ: ꝛ custodi baptismũ tuũ: vt cũ dñs ad nuptias venerit possis ei occurrere vna cũ sanctis ꝛ electis dei in aula celesti vt habeas vitã eternam: ꝛ viuas in secula seculoꝝ amen.

De sacramento confirmationis.

Confirma hoc deus q͛ operatus es in nobis Psal. lxvij. Post sacramentũ baptismi seq̃tur aliud qđ maius est q̃tum ad ministroruz dignitatẽ. Hoc enĩ a sũmis pontificibus id est episcopis vel suffraganeis tñmodo tradit̃ sicut ꝛa solis aplis trade

batur: vt dz de conse. di. v. Manus Prius eñ vnctio postea sequitur cō firmatio: ibi peccatū dimittitur hic gratie dona dant. Datur aūt hic illa grā q̄ cōtra singula vitia ꝛ si non semper quiq̄ tñ pugnat. Est aūt gratia q̄si armatura q̄dam q̄ in hoc deserto post transitū maris baptismi contra vitia pugnamus. Sicut eñ submersis egyptijs a tergo seq̄ntibus filios israel. filios israel olim hostes oppugnauerūt ꝑ desertū sic submerso dyabolo in baptismo q̄ primum nos inseq̄bat multa nobis ꝑ huius vite desertū vitia ꝯstituit cōtra q̄ vitia gratia in hoc sacramēto est data qua q̄si armatura q̄daz ꝛ munitione quadā muniatur. Vñ post baptismi susceptionē i quo est grā collata q̄ztū ad innocētie ꝛ noue vite restitutionem cōgrue petit eccl'ia sibi dari sacramētū adeo ꝑ qd̄ i illa gratia cōfirmet dicens verba premissa. Cōfirma hoc deus scꝫ ꝑ sacramētū cōfirmatiōis qd̄ operatus est in nobis scꝫ ꝑ gratiā baptismalis renouationis. Ista duo sacramēta ita sunt cōiuncta ꝙ ab inuicē nisi morte preueniēte nullatenus possunt segregari. ꝛ vnū sine altero rite ꝑfici nō pōt. Ita dicit melchiades papa scribēs hyspaniaꝝ epis: cuius verba ponūtur: de cōse. dist. v. De his vero. Diffinit aūt istud sacramētū ꝭm doctorē subtilē sup. iiij. sentētiarū. di. vij. q. j. sic. Cōfirmatio est vnctio hois viatoris aliq̄liter consentientis. vel libero arbitrio nōn unq̄ vsi facta in fronte figura crucis cum chrismate sanctificato ꝛ a ministro ydoneo simul cum intentione debita inungē-te ꝛ v̄ba dbite ꝓferēte signās efficaciā ex istitutiōe diuia vnctionē aīe ꝑ grām roborans ad cōfitēdū cū constantia fidem xp̄i. Et ꝭm beatum Thomā sup. iiij. sentenciarū. Cōfirmatio ire est ipsa linitio chrismatis sub forma verboꝝ prescripta.

Que sint de substantia huius sacramenti.

Circa quod sciendū est ꝭm Petrū de tharan. su. iiij. di. xvij. ꝛ Arch. de ꝯse. di. v. nouissime. Quinq̄ dicunt̄ d̄ substantia huius sacramēti: duo ex ꝑte sacramēti se. s. materia chrismatis. s. oleum cū balsamo ab ep̄o sanctificatū. vt habet̄ de cōse. distin. iiij Presbiter Nec pōt sine tali oleo cōferri hoc sacramētū: eo ꝙ ꝭm Tho. super. iiij. dist. vij. q. ij. arti. iij. illa sacramenta q̄ sibi ministrum determinant etiam materiā sanctificatā requirunt ꝛ exigunt. Sed sacramentū qd̄ nō determinat sibi ministrū nisi q̄ztum ad solēnitatem: nō habet materiā sctificatā q̄ztū ad necessitatem sed q̄ztum ad solennitatē: vt baptismus. Et q2 hoc sacramētum determinat sibi ministrū ideo etiā req̄rit materiam sanctificatam ab eo q̄ est minister huius sacramēti. s. ab ep̄o. Quare aūt materia est chrisma ostēdit ar. ij. dicēs ꝙ hoc sacramentum sumpsit initiū ab aduētu sp̄ussancti in discipulos q̄ apparuit in linguis igneis: sed igni nihil conuenientius accipi potest loco eius pro materia in cōfirmatiōe q̄z oleum: q2 lucet et nutrit ignem. Figuram autē lingue

cōuenienter accipit balsamus ꝓpter odorem. quia ꝓpter confessionem lingue odor bone noticie dei diffundit in omni loco Ideo sicut visibilis apparitio spūssācti fuit in igne figurata in figura lingue. ita materia confirmationis est in oleo balsamato vt oleum ptineat ad cōsciētiam quam oportet habere nitidam eos q̄ cōfessores diuine fidei ꝯstituunt. Et balsamus ad bonā famā ptinet quam oportet diffundere ⁊ verbis ⁊ factis in ꝯfessiōe fidei. Hec sanctus Tho. Et lꝫ xp̄s circa institutionē huius sacramēti nō fuit vsus tali materia: nec apl̄i post eū tñ ideo hodie ecclia non vtit incongrue tali materia: eo q xp̄s nō alligauit potētiā suam sacramētis. potuit em̄ sine tali materia cōferre p aliū modum gratiam huius sacramenti Similr ſm doctorē subtilē potuit cū discipulis dispensare in primitiua ecclia: vt p alium modū cōferrent hoc sacramētum. maxime cū tunc erant aliqua signa sensibilia. vtputa descensus sancti spūs de sup. ⁊ donuz linguaꝝ. q̄ oīa accipiebant cōfirmati p aplos Unde nō fuit necessaria eis materia huius sacramēti in signo tā occulto. et q̄ in magis visibili et euidentiori illud conferebant. Credit tñ idem doctor q hec materia ab apostolis sit instituta. lꝫ non legatur. Scđm qđ est de substātia huius sacramēti est forma verboꝝ q̄ est hec Consigno te signo sancte crucis. ⁊ cōfirmo te chrismate salutis in noīe patris ⁊ filij et spūssancti amē. Refert tñ archidiaconus de cō. di. v. c. nouissime ⁊ ſm Hugonē ibidem tenuisse. q nec forma predicta nec alia est necessaria de substātia huius sacramēti. immo credit q sacr̄m olei ⁊ sacr̄m chrismatis potest cōferri sine verbo. dūmodo fiat vnctio de oleo: vel de balsamo cōsecrato. Idē etiaꝫ notat. xcv. dist. cap. peruenit. Illud tñ ibi dixit sub dubio. Ego tñ istud dictum minus recipio nec admitto eo q nec iure nec rōne consistit. ⁊ oībus theologie magistris aduersatur. Tertiū quod est de substantia huius sacramenti quod req̄ritur ex parte ministri est dignitas pōtificalis seu ep̄alis ⁊ intētio debita. Intantū em̄ req̄ritur ministeriū pontificis in collatione huius sacramēti vt si p aliū simplicē sacerdotē fieret etiā de cōmissione nō valeret lꝫ ſm q̄sdam papa pōt simplici sacerdoti cōmittere vt posset hoc sacramētum cōferre. Et hoc tenet glo. c. iiij. de cōsuetudine. Hoc etiā tenet ibi. Hosti. Hoc etiā tenet. Archi. xcv. di. peruenit. Hoc etiā idē approbat sctūs Tho. super iiij. di. vij. q. vj. ar. iij. vbi assignat rationem dicens q papa p hoc q est episcopoꝝ summus nō dicit hr̄e plenitudinē ptātis p relationē ad corpus dn̄i veꝝ sꝫ p relationē ad corpꝰ mysticū. Et q2 gratia sacr̄alis descēdit in corpus mysticum a capite iō oīs opatio in corpus mysticū sacramentalis p quā gratia dat depēdet ab opatiōe sacramētali sup corpus dn̄i verum. Et ideo solus sacerdos pōt absoluere in foro penitentiali et baptizare ex officio. Et ideo dicendum q promouere ad illas pfectiones q̄ nō respiciūt corpus dn̄i veruz sed solū corpus mysticū pōt a papa

q̄ habet plenitudinē pōtificalia ptā
tis cōmitti sacerdoti q̄ hꝫ actū sum
mū sup corpus dn̄i verū: nō aūt eni
dyacono vel alicui inferiori q̄ nō hꝫ
pficere corpus dn̄i veꝝ: sicut nec ab
soluere in foro penitētiali. Nō autē
pōt simplici sacerdoti cōmittere p-
moueri ad pfectionē q̄ respicit aliq̄
mō corpus dn̄i veꝝ. Et iō simplex
sacerdos ex mādato pape nō pōt cō
ferre ordinē sacerdotij. qꝛ ordines
sacri habent actū supra corpus dn̄i
verū vel supra materiā eius. Pōt
tñ cōcedere sacerdoti q̄ cōfirmet qꝛ
confirmato pficit eū in actu corpis
xp̄i mystici. non aūt habet aliquā re
lationē ad corpus dn̄i veꝝ. Et hoc
dictum approbat in toto petrus de
tharan. sup. iiij. sentē. dist. iiij. scd̄o
principali. q. j. ar. ij. Hoc idem ap-
probat Scotus. Et lꝫ Bonauentu
ra videat p̄missa cōtradicere. tñ as
sistēdū est maiori pti doctoꝝ p̄dicto
rū. q̄ cuꝫ determinatione ecclīe hoc
approbātes cōsentiūt in toto ꝛ con
cordāt Quartū qd̄ est de substantia
huius sacramēti est ex parte suscipi-
entis scꝫ locus suscipiens q̄ est frōs
Unctio eñi fit ad cōsignificādū id
quod cōfertur in sacramēto. Uñ in
cōfirmatiōe cōferꝫ audacia ꝯfessio
nis cuius oppositū. s. timor ꝛ erube
scētia principalius ꝛ euidentius in
fronte manifestanꝫ iō fit vnctio frō-
tis. Hec est rō Archid. de cō. di. v.
Nouissime. Alia aūt rō s̄m Petrū
sup. iiij. di. vij. q. iiij. qꝛ etiam robur
in fronte signatur. iuxta illud. Eze.
iij. Ecce dedi frōtem tuā duriorem
frontibus eoꝝ. Uñ in tribus sacris
fit triblex vnctio sancti chrismatis.
sed tñ diuersificantur ex finē. qꝛ i ba
ptismo vt dictū est fit in vertice. ad
significandū fidei susceptionē. quia
vertex est locus rōnalis. In ꝯfirma
tione in fronte fit vnctio ad signifi-
candā audaciā cōfessiōis. cuius im
pedimētū. s. timor vł verecundia in
pallore vel rubore frontis ondiꝫ ex
ppinquitate cellule memoratiue et
ymaginatiue. In ordine vero in ma
nibus fit vnctio ad significandum
ptātē cōsecrādi corpus dn̄icū. Hec
Petrus. Aliā rōnē ponit canon d
cens. Spiritussctūs i baptismo tri
buit plenitudinē ad innocētiam. in
cōfirmatiōe augmētū ad grām pre
stat. In baptismo regeneramur ad
vitā post baptismū cōfirmamur ad
pugnā In baptismo abluimur post
baptismū roboramur Regenera-
tio p se saluat. cōfirmatio armat et
instruit ad agones huius mūdi et p̄
lia. de cō. di. v. spūssctūs. His omni
bus cōsonans Rabanus de institu
tiōe cle. li. j. c. xxx. dicit. Signatur i
baptismo baptizatus cū chrismate
in capitis summitate. i. in vertice p
sacerdotē simplicē p pōtificē ꝟo in
frōte. vt i priori vnctiōe. s. in sūmita-
te capitis in baptismo significeꝫ sup
ipm spūssctī descensio ad inhabita-
tionē deo cōsecrādā in scd̄a q̄ꝫ. s. in
ꝯfirmatione vt eiusdē spūssctī sepi
formis grā cū oī plenitudine sctita-
tis sciētie ꝟtutis ꝛ ꝟitatis venire i
hoiēꝫ dclareꝫ Habēꝫ ista ꝟba d cō.
di. v. nouissime Daꝫ aūt hec grā nō
solū cōiter sicut i alijs sacramentis
ſꝫ etiā specialiter. p quā q̄s deputaꝫ
ad effectū sctitatis ꝛ ydoneus efficiꝫ
ad xp̄ꝫ ꝯfitēdū. Et hec ē maxia vti

litas. Unde hoc debēt pensare homines et istud sacramentū non obmittere, nā obmissio ipsius augmentum gratie subtrahit.

De accidentibus circa sacramentum cōfirmationis.

Consequenter vidēdū est de accidētibus huius sacramenti q̄ sunt q̄ttuor. Primo q̄ istud sacrm̄ est cōferendū a ieiuno epō: vt dicit canon d̄ ɔsecra. di. v. vt episcopi. Hoc aūt est ꝑpter venerabilitatē huius sacramēti: qꝛ venerabilius est vt a ieiuno conferatur. In necessitate tñ confert̄ post prandiū presertim qñ est multitudo cōfirmandoꝝ: q̄ ante prādiū cōmode expediri non potest. Uel qñ aliq̄ veniunt de longinquo nō volētes expectare in crastinum. Uel qñ epūs non potest expectare in crastinum. Unde melius est vt tunc cōfirment̄ q̄ꝫ si epō recedente sic dimitterent̄. Secūdo q̄ istud sacrm̄ sit a ieiunis hominibus sumendū propter reuerentiā et honestatē huius sacramēti: vt d̄r in ca. vt ieiuni de conse. di. v. Tamen vt dictum est in necessitate etiā post prādiū potest suscipi. Tertio q̄ in susceptione huius sacramēti debet alter ɔfirmatus tenere cōfirmādum: eo q̄ ille q̄ accedit ad illud sacramentū non habꝫ robur ꝑ se standi, nec ꝑsumit ꝑ se stare nisi adiutus ab alio. Licet aūt de ratione huius sacramēti cōfirmatus debeat esse q̄ illum debet tenere: tñ si nō est confirmatus ꝑpter hoc non est minutum hoc sacramētū, lꝫ grauiter peccet. d̄ ɔse. di. v. nouissime. Quarto req̄rit̄ q̄ locus vnctiōis liget̄ panno quousqꝫ siccet̄. Et postmodū etiā s̄ꝫ Hugonē debet hō esse sub quadā disciplina in custodiendo chrisma. s. ne caput lauet vsqꝫ ad septē dies ꝑpter septē dona spūssctī que tūc recipit. Hoc tñ hodie nō bñ seruat̄. Bonuꝫ tamen esset seruare ꝑpter reuerētiā sacramēti et significationē predictā. Cōsuetudo aūt nostra est q̄ ligatura illa portet̄ vsqꝫ ad tertiuꝫ diem et tunc tertia die cōburet̄ panniculus et locus frōtis bñ cū sale et aq̄ lauet̄. et aqua in focum vel in fornacem fundatur.

Cautele huius sacramenti.

Primo caueat sacerdos ne aliqueꝫ prius cōfirmatū confirmet: qꝛ hoc sacramētum ē irreiterabile cū imprimat caracterē indelebilē sic̄ et baptismus. Et etiā qꝛ magnā iniuriā faceret sacro qui istud reiteraret: cū per hoc prima cōfirmatio iudicaret̄ nihil eē. Scd̄o caueat confirmandus ne bis ꝓcurare sciēter se faciat. Nā talis ꝑ penitentia debꝫ ingredi monasteriuꝫ. et ibi sub habitu regulari deo famulari: vt d̄r de conse. dist. v. dictum est nobis. Tertio caueat ne vxor teneat in cōfirmatiōe virū vel maritū suū: vel ecōuerso ꝑpter contrahēdam cognationē spiritualē q̄ impedit matrimoniū cōtrahēdū et cōiugalē actū. Nā tales debēt abstinere ab inuicē vsqꝫ ad mortē ipsoꝝ. et sic separari debēt a thoro lꝫ nō ab

soluant a vinculo matrimonij. vsq3
ad mortē. Silr caueat ne q̄s filiū ꝓ
priū teneat: q2 etiā contrahit̄ cogna
tio sp̄ualis inter cōiuges: nō tn̄ ma
trimoniū dirimēs. sed tn̄ grauit̄ pu-
niunt̄ cōiuges Silr caueat ne soror
fratrē vl̄ ecōuerso teneat: q2 sufficit
inter tales vinculū cognationis car
nalis. Si tn̄ fieret nihil impedit. sed
tn̄ honestius est abstinere Nā turpe
est audire si frater vocaret sororē in
hoc casu cōmatrē. vl̄ ecōuerso. Alij
tn̄ cognati vt patrueles fratrueles
auunculi patrini ⁊c. bn̄ possūt tene-
re confirmandos nepotes ⁊ alios.
Quarto caueat cōfirmādus vt nō
accedat istud sacr̄m nisi cōfessus si
est conscius alicuius mortalis pcti
ne ponat obicē gratie quā susceptu
rus est in hoc sacramēto. Quantu3
tn̄ est ex vi sacramēti suscipit ipsum
sacramentum: nō tamen esse sacra-
menti sc3 gratiam.

De sacramento eucharistie.

Accipite et comedite
Math. xxvj. ⁊ de ꝯse.
di. ij. panis. Quia su-
scitati a pctis p baptis
mū ⁊ ꝯfirmati in gr̄a
p cōfirmationē ne laborātes in via
presentis vite in certamie sp̄uali de-
ficiant. Opus em̄ habet refici cibo
sp̄uali alioquin saluatore testante.
Si dim̄issi ieiuni fuerint deficiēt in
via Math. xv. Ideo post duo sacra
mēta seq̄tur tertiū. s. venerabilis eu
charistia qđ est cibus aiaꝝ nostraꝝ
iuxta illud Joh. vj. Nisi mādu caue-
ritis carnē ⁊c. Nec igit̄ omittat̄ s3 fre
q̄ntius sumat a fidelibus hortat̄ sal

uator in verbis p̄missis dicēs. Acci
pite ⁊ comedite. Et rectus ordo est
vt post baptismū ⁊ post cōfirmatio-
nē sumat̄ hoc venerabile sacr̄m ab
adultis. Legimus siq̄dē q̄ submer
sis egyptijs in mari rubro: trāsitoq3
mari p̄dicto filij isrl̄ nouū pascha in
azimo pane fecerūt i dest̄o sic nos
submersis demonibus in baptismo
cū pctis nostris i deserto huius mū
di pascha nouū in azimis sinceri ta
tis ⁊ veritatis huius sctissimi pāis
facere debemus. Circa vero hoc sa
cramētū excellentissimū tria sunt cō
siderāda. Primo quidē substātia
ipius. Scđo credēda ipius. Tertio
cautele: De primo sciendū est circa
hoc sacramētū q̄ q̄ttuor sunt de sub
stātia sui necessaria. Primū ē ordo
sacerdotalis Nullus em̄ pōt hoc sa
cramētū ꝯficere nisi sacerdos. vnđ
nec laicus nec angelus bonus pōt
hoc ꝯficere: q2 nō h3 q̄s potestate3
sup actū ꝯsecrationis huius sacri ni
si ordinatus in sacerdotē. nō em̄ me
ritis sctitatis: s3 auctoritate officij ⁊
misterij sacerdotalis hoc sacr̄m ꝯfi
cit. iuxta illud. Nō in meritis ꝯsecrā
tis s3 in ꝟbis cōficit sacerdos. Ex
q̄ p3 error illoꝝ q̄ dicūt q̄ si laicus
ꝓferret ꝟba canonis sup panē triti
ceū ꝯficeret sacr̄m: qđ oīno est falsū
Nec d3 quē mouere illa hystoria q̄
refert̄ de q̄busdā pastoribus laicis
q̄ addiscētes ꝟba canonis ⁊ ꝯsecra
tōis i ecclia a sacerdote tp̄e cōsecra
tiōis ꝓlata: ipi etiā vēiētes ad gre-
ges suos sup pane ꝓtulerūt eadem
verba: ⁊ statim apparuit puer pul-
cherrimus. Ibi em̄ nō fuit caro xp̄i
sicut est in hoc sacramēto a sacerdo

te cōfecto. sed ibi fuit miraculose ex
ꝑ missiōe diuina q̄dā figura ⁊ speci-
es carnis diuinitus formata. nec il-
le puer erat verus xp̄s d̄us ⁊ hō ha
bēs aīam sicut ē in sacramēto isto ꝑ
sacerdotē cōfecto vbi realiter ē xp̄s
cum diuinitate ⁊ humanitate ⁊ oīa
sua sicut nūc est in celo Nec etiā illa
caro illius pueri adorāda fuit sicut
xp̄s. nec sumēda ꝓ corpore xp̄i: sed
ꝓ quodā miraculoso corpore ⁊ ope
diuino venerāda sicut alia miracu-
la diuina. Sicut etiā dicimus de sā
guine illo q̄ d̄r exiuisse de imagine
lignea passiōis xp̄i quā cū q̄dam iu
dei in celario cōfodissent in cōtume
liam xp̄i subito emanauit q̄daʒ hu
mor sanguineus in maxia q̄ntitate.
q̄ viso iudei illi fuerūt conuersi. Ille
eñ humor nō fuit sāguis xp̄i verus
sic est in hoc sacramēto. nec dignus
tali ordinatiōe sicut q̄ est in calice.
sʒ mō suo venerandus tāq̄ȝ miracu-
losū opus dei. Et de tali humore sā
guineo collecto in loco p̄dicti cela-
rij fuit ꝑ diuersas ꝑtes mūdi distri-
butū. Ex quo ꝓuenerat error fideli
um q̄ putantes verū xp̄i sanguinē es
se adorabāt eū adoratiōe latrie ⁊ sic
ydolatrabāt. Imo dato q̄ fuisset ve
rus sanguis xp̄i sub cruce xp̄i colle-
ctus. adhuc minus esset adorādus
q̄ȝ iste q̄ est in calice ꝑ sacerdotē cōse
cratus Nō huius ē q̄ꝛ ille diuisus ē
a diuinitate q̄ȝcito defluxit ad terrā
de xp̄o. nō potuit dici filius dei am
plius nisi xp̄o reunitus ⁊ reintegra-
tus. Iste aūt q̄ est in calice cōiunct⁹
est diuinitati q̄ꝛ de ipso sanguine ve
rū est dicere. Hic est verus filius dei
Cū ibi rōe cōcomitātie sit etiā vera

caro xp̄i ⁊ aīa eius ⁊ diuinitas. Ar
chi. de cō. di. ij. q̄ māducāt. tenet q̄
nō remansit aliq̄s sanguis sub cruce
dn̄i: nec etiā de carne ꝑpucij. sicut
rome monstrat ⁊ in hildesheym. sed
errōee: q̄ꝛ tūc habuisset duo ꝑpucia
q̄d tñ est falsuʒ ⁊ nō tenēdū Magne
itaq̄ȝ dignitatis sunt sacerdotes q̄
hoc pn̄t q̄d nullus citra deū facere
pōt. Sed ꝓh dolor dignitatē suam
minime attēdūt nullius pene repu-
tantes estimatiōis. Scd̄m q̄d est d̄
substātia huius sacramenti est mate
ria debita. s. panis triticeus. Et hoc
ideo: q̄ꝛ dn̄s se grano tritici cōpara
uit. Joh. xij. Cū etiā q̄ꝛ xp̄s credit
sic cōsecrasse Vinū vitis ē materia
debita ⁊ necessaria: q̄ꝛ xp̄s se viti cō
parauit. Jo. xv. Ista aūt duo. s. pāis
⁊ vinū ita sunt cōiuncta i cōsecratio
ne vt neq̄q̄ȝ vnū sine alio debet cōse
crari aut a celebrāte suscipi. Juxta
illd̄ Gelasij. Sacerdos corpus xp̄i
sine eius sanguine nunq̄ȝ d̄ʒ suscipe
re. aut eū integre sumat. aut ab in-
tegris abstineat. q̄ꝛ vnius eiusdēq̄ȝ
mysterij diuisio sine grandi sacrile-
gio nō pōt ꝓuenire. de cō. di. ij. Cō-
perimus. Nō putet tñ q̄s ex hoc q̄
sacerdos q̄ȝuis est de rōne sacramen-
ti nō posset cōsecrare hostiā ꝑ se sine
calicis cōsecratiōe: q̄ꝛ forma conse
cratiōis panis ⁊ calicis non se expe
ctāt: q̄ꝛ altera totū effectū oꝑatur q̄ȝ
cito ꝓfert. Sed tñ dico q̄ hoc sacer
dos nō pōt facere sine graui pecca-
to Addenda est etiam vino modica
aqua q̄ significat ꝯiunctionē popu
li ad xp̄m in hoc sacramēto Et licʒ
sine aqua in solo vino potest cōfici.
nō tamē sine graui peccato. Econ-

tierso vero sine vino in sola aqua nihil cōficit. ⁊ hoc tūc grauius est peccatū q̄ p̄mū ꝓpter ydolatriaȝ quaȝ cōmittit ppl's tp̄e celebratiōis ⁊ eleuatiōis. quorū omnium est reus celebrās. Terciū qđ est de substantia huius sacramenti est debita forma verborū que est hec super hostiam. Hoc est eñ corpus meum. Et sup sanguinē. Hic est eñ calix sanguinis mei noui ⁊ eterni testamenti. mysterium fidei q̄ pro vobis ⁊ ꝑ multis effundet in remissionem peccatorū Circa qđ sciendū est q̄ lȝ illa coniūctio eñ posita in ambabus formis nō sit de substantia forme simplicit necessaria debet tñ apponi ſm vsuȝ ecclesie q̄ vsus a beato petro initiū sumpsit: ⁊ grauiter peccant omittētes eam. Qđ autem p̄mittit. accipite ⁊ mādūcate ex hoc oēs. ꝑtinet ad vsum sacramenti ⁊ nō est de substantia forme. Sed si queritur quomodo ista locutio est vera cū sacerdos dicit. Hoc est eñ corpus meū. Hoc enim videtur falsum si ex ꝑsona sacerdotis illa verba dicant cū sacerdos nō intendat cōficere ibi suuȝ ꝓprium corpus ſȝ xp̄i. Ad hoc respōdetur breuit q̄ ista verba sacerdos nō ꝓfert ex persona sua sed xp̄i. Demonstrat aūt illud ꝓnomen hoc verum corpus xp̄i in ordine ad totam compositionē huius forme. Hoc ē enim corpus meum. Non q̄ ꝓlato isto solum ꝓnomine hoc statim fit corpus christi sed ꝓlata tota forma a christo instituta: q̄r in vltima ꝓlatione istoꝝ verborū fit trāssubstātiatio ad quā ordinant p̄cedentia. Et pro isto vlterius sciendum est q̄ ſm beatuȝ Tho. super. iiij. di. viij. q. v. arti. ij. Forma huius sacramēti differt a formis alioꝝ sacramētoruȝ in duobus. Primo q̄r forma alioruȝ importat vsum materie. forma aūt istius importat consecrationē tm̄: q̄ cōsistit in trāssubstantiatione materie. Vñ minister vel sacerdos in cōficiēdo hoc sacramētū nō h̄ȝ alium actū nisi ꝓlationē verboꝝ ex persona xp̄i. Scđo q̄r alioꝝ sacramentorū forme ex ꝑsona ministri ꝓferunt forma aū t istius sacr'i a ministro in ꝑsona ꝓfertur christi. Ad intelligendū aūt quodlibet verbū positum in hac forma est sciendū q̄ hec forma est sufficientissima. Primo q̄ꝫtū ad opatiuā potētiā: q̄r cū factō habeat suā cōpletiōeȝ. idō cōuenientēr ponit istud ꝓnomē hoc demostrās panē q̄ est trāssubstantiatus in panē xp̄i: ⁊ est idem cū corpore xp̄i. Scđo est sufficiens q̄ꝫtū ad modū opandi q̄r hic terminus ad quē est sine oi immutatiōe ex pte sui. Idō bñ ponit ly est designās pmanētiā ⁊ nō ponitur ꝟbū fiendi. s. erit designās mutationē. Tertio est sufficiens ex pte opis q̄r hic corpus xp̄i verū designat corpus xp̄i mysticum quod habet diuersas ptes ⁊ forte diuersaꝝ rōnum ꝓpter differentē gratiā gratis datā Ideo melius dicitur corpus q̄ȝ caro. Quarto est sufficiēs ex pte opantis. Vñ q̄r corpus xp̄i nō tm̄ signat corpus xp̄i veꝝ: sed etiaȝ significat corpus xp̄i mysticū: ⁊ cū hoc nō possit facere ſm se ſȝ inq̄ꝫtuȝ est vnū vel vnitū cū diuinitate: idō cōgrue pōnit ibi ly meū. Quinto est sufficiens ex parte effectus principij. vñ quia iste

effectus .s. corpus xpi est tāte nobilitatis q non fit in sacramento nisi a deo immediate: nec mister hȝ aliquē actū specialē in isto sacramēto sicut in alijs. iō cōuenienter factū ē q ista forma nō pfertur i psona alicuius sed dei absolute. sicut vox hominis p turbā. ita dei p hominem. Quartū qd est d substātia huius sacramenti est intentio cōsecrantis. s. vt in speciali vel in generali hoc facere velit qd facit ecclīa. vel qd fecit xps ⁊ statuit faciendum. Licet tñ intentio semp est necessaria. de substātia non tamen attentio Unñ si mens rapit ad alia ex infirmitate vl negligentia vl incura nō ideo est minus ɔsecratū q̄ si affuisset attētio. Peccat tñ ille q consecrat ⁊ nō intelligit: ⁊ se non recolligit quāto attētius potest ad cōsecrationē. Nā debet attētus esse ad hoc vt cōsideret qd facit ⁊ tūc maxime qñ plures hostias cōsecrat p cōmunicātibus vnde dcbȝ habere respectū specialē ad alias hostias oēs que sunt corā eo. als eñ si haberet generalē intētionē ad oēs hostias q sunt in altari. staret qñqȝ q etiā illas q sunt in pixide residue. cōsecraret fm quosdā. Mihi autem nō apparet hoc. qr ex quo nō intendit cōsecrare alias nisi q sunt coraȝ ipo de ppinquo cumulate ad vnuȝ locū quātūcūqȝ generaliter intēdat sup eas nō cōsecrabit nisi illas. Similit dico q si hostia aliqua iaceret sub palla nō cōsecrata. abscondita in tpe cōsecratiōis forte p obliuionem clerici dimissa ex q sacerdos de ea non intēdit nō est consecrata. Sec9 dico si habet intentionē ad oēs que sunt ante eū tunc ⁊ illam hostiaȝ absconsam cōsecrabit. Tñ dicit Johānes caldinensis in supplicatiōibus suis de officio ordinarij. Si sacerdos. q si sacerdos credēs ponere. xvj. hostias ponit. x. si in intentione sua est tantū ɔsecrare quantū habȝ ante se oēs sunt cōsecrate. Et ideo dicendū est q sufficit sacerdoti habere intētionē determinatā faciendi vt facit ecclesia sup totā materiam preordinatam sine specificatiōe numeri fm magistrum Franciscuȝ de braga in qdam qstione disputata. Idē dico de vino pfuso sup altari p negligentiā pfusionis tēpore in calicē. qr illud nō cōsecratur dum sacerdos nō intendat sup illud. Et ideo dixi q maxime reqritur intētio sup illa que sunt corā sacerdote posita i tali loco tñ ⁊ nō in alio. Ex illo soluitur dubiū. an scismaticus vel hereticus cōficiat hoc sacramentum. Patet eñ q sic cuȝ talis pōt habere intentionē ecclīe in cōficiendo. et hoc maxime vniuersalē. s. intendendo facere qd xps fecit ⁊ instituit faciendum: ⁊ qd ecclesia facit licet etiaȝ nō intendat in speciali: qr ex quo est in heresi vel in scismate ipe certus ē ⁊ credit nīl valere vel facere propter peccatum in quo est: nec obstat capitulum scisma. xxiiij. q. j. vbi dicitur q scismaticus execrare potest. non autem consecrare. quod intelligitur qntum ad efficaciā sacramēti: qr non opatur effectum salutis in illo sic cōsecrante illā vel conficiente propter scisma vel heresim: sed tamen est verum corpus xpi. Silr etiam illud intelligitur. s. vbi dicitur.

Non est corpus xpi qđ scismaticus
ꝯficit.i.ꝙ nõ est verum corpus xpi
q̃tũ ad cõficientẽ in scismate vel he
resi: qꝛ sibi nõ ꝓficit sed officit.i.no
cet. Nihilominus tñ q̃tũ est ad ve-
ritatẽ sacramenti est verum corpus
xpi. Silr in.c.audiuimus.vbi dr ꝙ
scismaticus execrare põt.nõ aũt cõ
secrare intelligit vt dictum est. Vñ
ptꝫ illos indiscrete facere q̃ sacrm ꝑ
grecos aut rutenos cõfectũ in for-
ma ecclesie blasphemãt ⁊ derident
cum ibi sit verũ corpus xpi. Cõsul-
tius tñ isti facerent vt illuc nõ intra
rent nec inspicerent in ipoꝝ ecclias
q̃ꝫ vt venientes illuc derideãt. Con-
cludendo ergo dico ꝙ ad hoc sacra
mẽtum cõficiendũ sufficit triplex cõ
ditio ex parte conficientis. Primo
ꝙ sit sacerdos rite ordiatus. Scđo
ꝙ possit verba ꝓferre cõsecratiõis.
Tertio ꝙ possit habere debitã intẽ
tionẽ faciendi qđ facit ecclia. Pro
pter defectũ prime ꝯditiõis nullus
laicus q̃tũcũqꝫ sctũs nec sacerdos
gẽtilis vt tartaroꝝ cõficiunt qꝛ non
sunt rite in forma ecclie ordinati.
Propter defectũ scđe conditionis
mutus nõ põt cõficere: qꝛ nõ põt v
ba cõsecratiõis ꝓferre Propter de
fectũ tertie ꝯditiõis carẽs vsu ratio
nis ⁊ ebriosus nondũ digestus non
possunt cõficere cũ nõ habeant intẽ
tionem debitã. Sed prima cõditio
est ꝓpria qꝛ solus sacerdos ⁊ q̃libet
põt cui possunt cõpetere iste cõditio
nes.s.ꝓlatio ⁊ intẽtio Nec obstat si
in statur đ degradato ꝙ nõ sit sacer
dos.qđ tamen nõ est verũ quia ca-
racterẽ sacerdotalẽ sibi semel in or-
dinibus susceptis collatum nullus
põt delere. Quãuis talit degrada
tus ꝑdat priuilegiũ clericale.⁊ tradi
tur curie seculari tñ si celebraret cõ-
ficeret tñ qꝛ auctoritas substãtifica nõ
est sibi ablata q̃tum ad veritatẽ sa
cramenti sed tm̃ q̃tũ ad executionẽ
legitimam qua caret quo ad se et
ad alios ⁊ q̃ ad totam ecclesiã. Qñ
aũt dicit ꝙ scismaticus.excõmuni-
catus:hereticus ⁊ degradatus non
conficiãt.intelligendũ est ꝙ nõ con
ficiunt rite ⁊ ordinate nec legitime
q̃tum ad efficaciã sacramenti.vt.s.
sit vtilis illa cõfectio ad salutẽ eis:
sed tñ cõficiunt q̃tũ ad veritatẽ sa-
cramẽti. Et hoc catholice sentiẽdũ
est de isto sacro omissis opinionibꝰ
multoꝝ. Et si q̃s cõtra ꝓdicta obij
ciat magistrũ sententiaꝝ libro.iiij.
di.viij. vbi dicit tales nõ posse cõfi-
cere Salua pace magistri dico ꝙ in
hoc non tenet. tñ ꝓpter sui reueren
tiã vt eius dictũ potius valeat q̃ꝫ pe
reat intelligẽdũ est ꝙ tales non pos
sunt conficere de iure ⁊ sine pctõ seu
ordinate: sed de facto bene possũt.
Nec moueat aliquẽ rõ magistri ibi
posita ꝑ quam dicit ideo non posse
ꝓdictos cõficere: qꝛ nemo in ista cõ
secratiõe dicit Offero: sed offerimꝰ
hoc sacrificium. Nemo igit nisi fue
rit mẽbrum ecclie potest dicere cuꝫ
alijs offerimus quasi esset vna de ꝑ
sonis ecclesie. Vñ cũ heretici ⁊ scis-
matici non sint membra ecclesie nõ
possunt dicere offerimus. ergo nec
cõficere Ad qđ dicimus ꝙ oblatio
nõ pertinet ad rationem cõsecratio
nis. vnde non necessario req̃ritur vt
offeratur. Ita soluit doctor subtilis
super.iiij.distincti.viij.q.ij.⁊ Tho

mias eadem distinctio. q. j. arti. iij.
et. iiij.

De credēdis circa hoc sacramentum.

Firmte oīa credenduz est
q̄ in hoc sacramento
idem xp̄s q̄ de virgine
natus est ⁊ pro nobis
passus est continetur.
Et sicut ibi verus est xp̄s. ita etiam
est ibi sub vna quātitate sed nō quā
tificatiue hoc est tantū dicere q̄ nō
vtitur illa quātitate occupādo locū
Sic etiā non vtit̄ claritate sua illu-
minando aerem. Scd̄o credendū ē
q̄ corpus xp̄i pōt eē ī plr̄ibus locis
q̄tūcūq̄ plures pāes trāssubstātiāt̄
in ip̄z. Vn̄ in celo est localit̄ in ꝟbo
diuino ꝑsonalit̄ in altari sacr̄alit er
Scd̄m naturale eius esse est in. celo
in vno tm̄ loco ſm esse sacramētale
eius potest esse ī diuersis locis. Est
ergo hic ſm q̄ multa in ip̄m trans-
mutari possunt. Sed ſm esse ꝑsona
le nō est ī loco. Vnde dicit Petrus
de tharantasia: ſm q̄ vnum est ⁊ in
diuiduū in se nō pōt esse nisi in vno
loco: sicut nec angelus nec aliud cor
pus: sȝ ſm q̄ in ip̄m multa trāsmu-
tari possunt indiuidua. sic potest es
se in diuersis locis. di. x. q. iij. ar. ij.
sup. iiij. sententiarū. Tertio creden-
dū est ſm Thomā q̄ cū corpus xp̄i
apparet in specie carnis vel pueri.
vtrū ibi appareat verū corpus xp̄i:
vel an ille species sint ꝓprie corpo-
ris xp̄i: non omnino determinatum
est a doctoribus. Tamen secure di
citur q̄ ille dimēsiōes panis manēt
⁊ in eis alia accidētia sensibilia sup
ducuntur diuina ꝟtute q̄ speciē car
nis p̄tendāt: sicut accidētia q̄ prius
erāt pretēdebāt speciē panis. Quā
do tn̄ appareret sub forma carnis
vel pueri non debet sumi: sed ꝓ reli
quiis seruari. Quarto credendū est
q̄ illa accidētia manent sine subie-
cto post ꝯsecrationē virtute diuina.
retinent tn̄ ibi modū agendi vel pa-
tiendi in corpore xp̄i quē prius ha-
buerūt. Quinto credendū est q̄ fa-
cta cōsecratiōe vlterius nō manet ī
hostia ꝯsecrata substātia panis. nec
in vino substātia vini sed statim cor
pus xp̄i fit in hostia ⁊ sanguis xp̄i ī
calice. Et ratio ſm beatū thomā ē
q2 oppositū huius dicere repugnat
verbis xp̄i. Nō eīn esset verꝫ dicere.
Hoc est eīn corpus meū. sȝ hic ē cor
pus meū Itē si remaneret substātia
panis tolleret̄ reuerētia xp̄o debita
vt cōtinet̄ in hostia. Nā xp̄o vt con
tinet̄ in hostia debet̄ cultus latrie.
sȝ si ibi maneret substātia panis nō
deberet talis cultus latrie exhiberi
ꝓpter ydolatriā adorando creatu-
rā. Et licet multi doctores huic cō-
tradicant sententie. tā tn̄ ꝓ catholi-
ca conclusa est sub Alexandro q̄rto
papa ⁊ martino quinto. Sexto cre-
dendū est q̄ fractio q̄ fit in hostia nō
fit in corpore xp̄i. sed tantū in specie
bus hostie Vnde ibi accidentia ma
nētia sine subiecto dicūtur frāgi sȝ
Pe. dist. xij. ar. principali. q. j. quia
alias fractio est quedā diuisio. diui
sio vero est passio q̄ti vt q̄tum. In
sacramento vero aliquid est q̄tum
per modum quāti vt species. aliq̄d
q̄tuz sed non ꝑ modū quanti vt cor
pus xp̄i. Ideo dicēdum est q̄ fra-

ctio vel diuisio fit in speciebus ⁊ nõ
in corpore xp̄i. Septimo credendũ
est ꝙ corpus xp̄i. in hoc sacramẽto
proprie nõ videtur: nec sanguis cor-
poralis. Ratio Gre. quia tunc ibi
non esset aliud visum ⁊ aliud credi-
tum. Item alia ratio naturalis: qꝛ
nullũ corpus videri potest nisi habe
at accidẽtia inessentia. vel nisi sit co
loratũ formaliter. vt patet de parie-
te. sed color albus non est in hostia
formaliter ergo non potest videri ꝓ
prie. Nec tamen errãt layci q̄ dicũt
se videre corpus xp̄i. sicut illi nõ er-
rauerunt q̄ dicebant se videre ange-
los in assũpto corpore quos tñ non
viderunt inq̄ztum fuerunt spiritus.
Et simile est de hoie armato quẽ di
cis te videre. cũ tamẽ nec faciez nec
membꝛuz aliqđ nudũ eius videas.
Imo vt dicit Uarro di. x. q. ix. Nul
la creatura naturali cognitione nec
angelus potest cognoscere ibi esse
corpus xp̄i. licet tñ visione gloriosa
⁊ intellectuali põt cognosci. oculus
tñ glorificatus illud videre non põt
corporaliter ꝫm Tho. Uñ glificati
vident corpus xp̄i in sacramẽto vi-
sione intellectuali ⁊ non corporali.
Octauo credendum est ꝙ in hostia
sunt quattuor. ⁊ quattuor veraciter
in calice credenda cõtinent̄. Pꝛio
eñ in hostia virtute v̄boꝝ ẽ corpus
xp̄i. Ratio qꝛ illud veraciter cõtine
tur in hostia de q̄ v̄ba faciũt mẽtio-
nem. ꝫ hoc solũ est de corpore xp̄i.
quia ibi dicitur. Hoc est eñ corpus
meum. vbi nihil dicit̄ de aia nec de
deitate nec de sanguine. Scđo ibi ẽ
sanguis xp̄i non principaliter. sed ex
concomitantia quadaꝫ necessaria
quia corpus verum ⁊ viuum non est
sine sanguine. vnde dicitur aia esse
in sanguine. Tertio ibi est aia xp̄i
ex concomitantia mediata quia im
possibile est animam informare et
perficere corpus nisi corpus sit di-
spositum. sed sine sanguine non est
ibi corpus bene dispositũ nec etiã
organizatum. Ibi ex consequenti
etiam est anima. cum ibi sit corpus
dispositum per sanguinem. ⁊ hoc ẽ
dicere mediante sanguine. Quarto
est ibi deitas ex quadam concomi-
tantia remota. qꝛ corpus ⁊ deitas
sunt disparia. tñ ex quo xp̄us natus
fuit ex maria virgine verus homo
⁊ deus ideo etiam hic est verus ho-
mo ⁊ deus. Similiter dr̄ de calice
ꝙ ibi primo est sanguis qꝛ de illo v̄
ba faciunt mentioneꝫ. Secundo ex
concomitantia immediata ibi est
corpus christi. Tercio ex concomi-
tantia mediata ibi est anima christi
Quarto ex concomitantia quadaꝫ
remota ibi est deitas. Nono credẽ-
dum est ꝙ in hoc sacramento aliqđ
est sacramentum ⁊ non res sacra-
menti. sicut species sensibilis panis
⁊ vini. ⁊ ille species sunt creature.
Unde adorator videns hostiaꝫ nõ
debet ferre intentionem principali-
ter ad id quod videt sed ad id quod
credit ibi esse scilicet christum. Se
cũdo inuenit̄ ibi sacramẽtum ⁊ res
sacramẽti. et hoc est verum corpus
xp̄i ⁊ sanguis eius. Ista autem dicũ
tur sacramentum ⁊ res sacramenti
per respectũ ad ministrũ vel sacerdo
teꝫ sub debita forma cõficiẽtẽ. Uñ
dicitur sacramẽtum quasi sacre rei
signum quia significat spiritualem

refectionē aīe. Et dr̄ res q: hoc ip̄z
facit p grām qd̄ cōtinet. Tertio est
ibi aliqd qd̄ est res sacramēti ⁊ non
sacramentū sicut est grā data digne
suscipiēti. ⁊ hec grā est res significa-
ta. nihil tn̄ significati. Quartū ibi ē
qd̄ nec ē res sacramēti nec sacramē
tū vt sunt illa oīa q̄ sunt cōcomitan
tia hoc sacramētum siue sint accidē
tia ꝓpria siue cōmunia. Et illa di-
cunt potius forme accidētales siue
species. Decimo credēdum q licet
sacerdos debeat sub vtraq̄ specie
sumere hoc sacramētuz cū celebrat
tn̄ populo sufficit sumere sub specie
panis tm̄. Et rō est. q: ſm Archidy
aconū de cō. dist. ij. Comperimus.
in hoc sacramēto nō solum attendi
tur efficacia: sed etiā significantia.
Significat em̄ p istas duas species
scilicet corpis ⁊ sanguinis seorsum
sumptas p sacerdotē tpe celebratio
nis q sanguis xp̄i in cruce fuit diui
sus a corpore suo: vt dicit Glosa su
per Matheū. Cum aūt sacerdos tā
tum ⁊ non populus habet huius sa
cti significationē ex ordine suo exp̄
mere tantū ipse ⁊ nō populus tunc
sub vtraq̄ specie debz sumere. eo q
ipse tūc gerit vices xp̄i populus au
tem nō. Et iō populo non est opus
de significātia sed de efficacia. Et
q: efficacia est eq̄lis sub vtraq̄ spe-
cie. iō populo tradit sub altera spe-
cie i q̄ tradi pōt cū reuerētia ⁊ caute
la. A presbiteris aūt tm̄ sumit sub
vtraq̄ specie. Et p isto sciendū ſm
Thomā in tertia pte. q. lxxxij. arti.
vij. ⁊ vltimo q circa vsum huius sa
cramēti possunt duo ꝯsiderari. vnū
ex parte ipsius sacramēti. ⁊ aliud ex
parte ipsoꝝ sumētiū. Ex pte ipsius
sacramanti cōuenit q vtrūq̄ suma-
tur. s. corpus ⁊ sanguis q: in vtroq̄
cōsistit pfectio sacramēti. ⁊ iō q: ad
sacerdotē ptinet hoc sacramētū cō
siderare ⁊ cōsecrare ⁊ pficere. nullo-
mō debet recipere corpus xp̄i sine
sanguine. Ex pte aūt sumentiū req̄
ritur summa reuerētia ⁊ cautela. ne
aliqd accidat qd̄ vergat in iniuriaz
tāti mysterij qd̄ p̄cipue posset acci-
dere in sanguinis sumptiōe. q̄ qdez
si incaute sumeret de facili posset ef
fundi. Et q: crescente multitudine
populi xp̄iani i qua cōtinētur senes
⁊ iuuenes. q̄ꝝ qdā nō sunt tāte discre
tiōis vt cautelā debitā circa vsū hu
ius sacramēti adhiberēt. iō ꝓuide
ordinatuz est vt pplo sub altera tm̄
specie det. Hoc idē tenet tho. sup il-
lud Jo. vj. Nisi mādacaueritis di-
cens Nō est de necessitate salutis p
ceptio sanguinis sicut corporis xp̄i
cū xp̄us totus sub altera specie tm̄
sumitur. In hoc ipsum sequitur tyra
ibidē dicens. Nō est intelligendum
q sub vtraq̄ specie sit fidelibus ex-
hibendū. sed tantum sacerdotibus
sumendum.

De cautelis seruādis circa hoc sacramētum ex parte sumentium.

ET quia duplex status
vtit hoc sacramento
ad salutē. s. secularis
⁊ spūalis. iō q̄libet hz
suas cautelas. Unas
igit oēs tā spāli cuilibet eoꝝ q̄z cōis
vtrisq̄ simul. Et primo cauēdū. est
oibus ne in pctō mortali sumāt hoc

sacrm. Nam sic peccarent grauit. Juxta illd.j.ad Cho.xj. Qui aũt mãducat indigne iudiciũ sibi mãducat ꝛc. Sũt aũt qdã q sufficiẽt se pparãt ẽm veritatẽ.s.q expellũt dyabolum de corde suo ꝑ verã examinationez cõsciẽtie ꝛ ꝑ cõtritionẽ siue iudiciũ penitẽtie.ꝛ hi ↄ̃sequitur graz ꝛ mãducãt digne. Alij sunt q pparant se sufficiẽter.nõ tñ ẽm veritatẽ sed ẽm ꝓbabilitatẽ ita ꝙ estimãt se carere peccato.q tñ si facerẽt maiorẽ ↄ̃scie inqsitionẽ inuenirẽt se reos:ꝫ tñ sũt parati q2 si scirent pctm̃ in se vellẽt cõfiteri:nõ tñ apponũt ad hoc oĩmodã diligentiã. Et hi q̃uis gratiã nõ ꝑcipiant.nõ tñ incurrũt offensam: q2 nec sumunt digne nec indigne q̃uis sint indigni. Tertij sũt q neutro mõ se pparant.imo contẽpnũt.ꝛ hi peccãt mortaliter ꝛ sumũt indigne. Vñ idigne accedũt triplices hoĩes Primi q cũ cõsciẽtia mortalis pcti ꝛ sine ꝓposito penitendi accedunt. Scdi q aliẽ q̃ʒ ecclia statuit accedũt vel extra ecclãm: vt scismatici vl' heretici. Tercij q sine reuerentia accedũt sicut faciũt multi q pmũt se ad altare:ꝛ vnus in aliũ' qñdoq ꝓuocat. Vel vt qdã sacerdotes pparantes se ad celebrãdũ distracti accedũt ꝛ festinãt.ita ꝙ qñq obliuiscunt qd faciũt. Et lz qs nõ possit habere certitudinẽ an sit imunis a pctis. põt tñ hoc ꝓpẽdere ꝑ q̃ttuor signa. Primũ est.cũ qs verba dei duote audit Jo.viij. Qui ex deo est verba dei audit. Scdm cũ qs ad bñ operanduz promptũ se iuenerit. Quia ꝓbatio dilectõis est exhibitio opis ẽm Gregoriũ. Tertiũ cũ qs ꝓpositũ abstinendi a pctis in futurũ hz. Quartũ est cũ qs de pteritis cõmissis dolet. Vñ si qs ꝑ hmõi signa facta diligẽti discussiõe sue ↄ̃scie q̃uis forte nõ sufficienti ad sacrã cõiõnẽ accedat. aliquo pctõ mortali in eo remanẽte qd eius cognitionẽ subterfugiat nõ peccat. Imo magis ex vi sacramẽti pctõꝝ remissionẽ cõsequit. q2 istud sacramentũ venialia delet ꝛ mortalia oblita. Scda cautela est oĩbus cõmunis ne qs pollutus in corpore accedat eodẽ die. Et nõ solũ reqrit mũdicia mẽtis (ꝙ scʒ sit sine pctõ) sed etiã corporis. Pro q sciendũ ꝙ pollutio põt ↄ̃tingere ex sola dispositiõe nature: ꝛ nõ ex pcedenti cogitatiõe ꝛ tũc nõ ẽ signũ alicuius pcti sed põt ebetudinẽ mẽtis inducere si simul cũ imaginatiõe cõtingat imũdiciã tñ corporis hz. Et iõ si necessitas imineat ꝛ deuotio exposcat nõ impedit pcipue qñ sine imaginatõe accidit. Tñ si ꝓpter reuerẽtiã tunc abstineat laudãdus est maxie qñ talis dispositio nature nõ est ꝑpetua siue diuturna. Scdo mõ põt cõtingere ex pcedẽti cogitatiõe tũc si nõ fuit cõsensus ad cogitationẽ. ꝛ necessitas vigeat põt accedere ꝛ celebrare. si aũt nõ vigeat necessitas accedẽdo nõ peccat mortalit sed veniali ter maxime qñ cogitatio est cum delectatiõe. lz sine cõsensu. Dicit tñ btũs Tho. ꝙ põt cõtingere ꝙ i ipa cogitatõe pollutio oriat: q si placet ꝓpter delectationẽ ex surreptiõe est peccatũ veniale. Si aũt deliberãte cõsensu ꝛ pcipue cũ cõplacẽtia futura est peccatũ mortale. Ista aũt cõplacẽtia nõ facit dictã pollutionem

esse pctm̄. q2 nō est eius causa sz in se est pctm̄. Si aūt placeat vt alleuiatio nature pctm̄ eē nō credit. Tertio cōtingit ex cibo ꝛ potu. tūc idē ē iudiciū sicut de illa pollutiōe q̄ contingit cū ymaginatōe turpi. vt dicit canō. vj. di. testamētū vbi dr̄ Cū appetitus gule vltra modū in sumēdis alimētis rapit. atq3 idcirco humoꝝ receptacula. i. virilia mēbra grauāt h3 ex idc animus aliquē reatū. i. veniale pctm̄. Et hoc non ꝓhibet ab eucharistie sumptiōe sz a cōfectiōe nisi sit necessitas. Vn̄ ibidē seqtur. nō tn̄ vsq3 ad ꝓhibitionē sacri mysterij ꝑcipiēdi vel missaꝝ solēnia celebrandi. cū fortasse aut dies festus exigit. aut exhibere mysteriu3 ꝓ eo ꝙ alius sacerdos deest ipa necessitas cōpellit. Hec ibidē. Et nota ꝫ Archi. in canone. testamētū di. vj. ꝙ l3 pollutio ex crapula in sūmo est veniale. tn̄ ipsa crapula p̄cedēs est mortale. Ex q̄ pt3 ꝙ licet pollutio ex crapula q̄ est veniale pctm̄ ꝓhibeat nihilominus p̄ter casum necessitatis a cōfectiōe. tamē laicū a sumptiōe nō ꝓhibet qd̄ plus est: q2 maior mūdicia reqrit in sacrificio q̄3 in sumptōe. Vn̄ Archid. vbi supra eli cit efficax argumētū ꝙ minus ē audire diuia q̄3 celebrare. eo ꝙ ꝫ tho. pctōr in mortali pctō existēs viddraw corpus xp̄i in missa non peccat: l3 tūc debeat humiliari. Quarto ꝯtingit pollutio ex illusione dyabolica. de qua dicit. Johānes parisiēsis super. iiij. sententiaꝝ di. x. q. ij. ꝙ talis illusio h3 qn̄doq3 causam intrinsecā sicut qn̄ dormiēs non fecit quod debuit sc3 se nō signando vel aliqd̄ aliud: ꝛ sic est pctm̄. Aliqn̄ non est peccatum. s. qn̄ habet causam extrinsecam. sicut narrat̄ in vitaspatrum de quodā sancto viro. q̄ quotiens celebrare volebat ꝓcurabat ei diabolus pollutiōes qd̄ patres ꝑcipiētes dederūt ei consiliū ꝙ audacter celebraret. Quocūq3 tn̄ modo accidat ex quadā cōgruētia semꝑ impedit sumptionē sacramēti propter duo. Primo q2 ibi semꝑ accidit feditas corporalis cū q̄ nullus ꝓpter reuerentiam sacramēti d3 accedere. Vn̄ accedētes lauant manus ꝛc. nisi forte talis esset immūdicia q̄ esset ꝑpetua ꝛ diuturna: vt si esset lepra vel fluxus sanguis: vel seminis. Scd̄o q2 ibi seqtur pollutio in euagatiōe mētis p̄cipue ex turpi cogitatiōe: q̄ etiā nō sine culpa cōtingit. Tenendū tn̄ est ꝫm Tho. ꝙ in oibus istis ꝓpter necessitatē vel solēnitatē diei vl' vbi vnus est sacerdos tantū postponēda est talis ꝯgruentia. ꝛ committendo se deo cū dolore ꝛ cordis cōpunctiōe p̄missa cōfessione si haberi pōt alias cū bono ꝓposito cōfitēdi accedat in noie dn̄i. Dicit etiam doctor parisiensis vbi supra: ꝛ concordat cū scō Thoma de mēstruo ꝛ alijs immūdicijs ꝙ q̄3 diu durāt ex q̄ sunt tp̄ales immūdicie ꝛ non ꝑpetue in talibus ē abstinēdū: ꝓpter reuerētiā sacramēti. Si tn̄ mulier h3 deuotionē vel forte postea nō habebit tp̄s cōpetens ad hoc admittat̄. ne ꝫm Gregoriū pena corporalia ei mutet̄ in culpam. Dicit tn̄ Gregorius ꝙ si mulier eo tp̄e accedat nō est iudicāda: q2 passio sua nō est culpa Si aūt abstineat laudāda est. v. di.

ad eius vero. Ualde igit essent ar-
guēdi sacerdotes ydiote grauātes
tales ꝑsonas grauibus penitētijs
eo ꝙ ad eccliam tꝑe menstrui ingre
diunt aut ad sacramētū altaris ac-
cedunt. Et audiui de q̄dā ꝙ ꝓ vna
leui pollutiōe cuidam pie femine ⁊
multū deuote dedit multa psalteria
ꝓ penitētia cōparāda. puto tū ꝙ ꝓ
uiderat in hac pte de symonia sibi-
ipsi ꝑ eādē faciēda: sed tū mentita ē
iniq̄tas sibi. Illa eñ stati discretio-
rē accessit q̄ cū ea melius ⁊ minus
egit: ⁊ ita ille paup fuit frustratus ⁊
in sua spe symoniaca cōfusus. Ter-
tia cautela ꝙ nullus die illo in q̄ cō-
municet debitū petat a coniuge vel
ecōuerso vxor a marito ſm Tho. in
iij. pte. q. lxxx. nec etiā nocte sequēti
aut p̄cedēti. qd si fiat causa ꝓlis ge
nerāde: vel causa reddēdi debitū iu-
dicandū est sicut de pollutiōe noctur
nali q̄ accidit nō sine pctō ꝓpter im
mūdiciā corporalē ⁊ mentis distra-
ctionē. Unū i cōcilio libertino de cō.
di. ij. c. ois hō. dr. Ois hō añ cōmu
nionē sacrā a ꝓpria vxore abstinere
dz trib⁹ aut q̄tuor aut q̄nqȝ aut sep
tē diebus Glo. abstinere dz q̄ztsi i se
est vt nō exigat exactus tū reddere
dz q̄libz tꝑe. vt ptz. xxxiiij. q. v. Si
dicat. Dicit tū glo. ꝙ hoc nō est p̄ce
ptū. ꝓ illo notat. xxxiij. q. iiij. Uir
cū ꝓpria. Johēs etiā in nouella sua
de cō. ecclesie vel altaris. c. j. li. vi. su
per glo. in ꝟ. feminis in fine dicit ꝙ
qū maritus accepit eucharistiā nō
dz exigere tenet aūt reddere. de hoc
lxxxij. di. ꝓposuisti. ⁊. xxxiij. q. iiij.
xpiano. in tali ergo casu vt dic Gre.
sūt hoies suo arbitrio seu iudicio re
linq̄ndi. ⁊ corꝝ cōsciētia est req̄renda
cū veniāt ad cōfessionē. Unū si q̄s vo
luptate dn̄ante cōiugi miscetur ꝓhi
beri debz ab hoc sacro. xxxiij. q. iiij.
vir cū ꝓpria. Albertus aūt dicit ꝙ
etiā post sacram coionem nō licet il
lo die debitū exigere. nec exactū red
dere nisi cū difficultate. Puto tū ꝙ
reddēs illo die debitū nō peccat mor
taliter sed venialit. Sed diceres. tū
Hyeronymus in q̄dā sermone sic
ꝓhibet dicēs Quicūqȝ vxori reddit
debitum nō pōt carnes agni edere.
xxxiij. q. iiij. Sciatis. Dico ſm do-
ctorē subtilē ꝙ nō pōt oino cū tanta
reuerētia. ⁊ ideo cōsiliū est vt tūc ab
stineat: lz nō sit p̄ceptū necessitatis
q2 nō video quō ꝓpter hoc solū pec
caret mortalit q2 ꝑcipit corpus xpi.
Unū glo. sup dicto. c. sciatis. dicit ꝙ
talis nō debet edere de carnibus ag
ni. i. corpore xpi ꝓpter reuerētiā sa-
cramēti cū causa libidinis cōmiscet
vxori alias ꝟo tenet debitū reddere
vt dr. xxxiij. q. v. c. j. Nō video q̄re
puniet cū tm̄ ꝓ mortali abstinēdū
est a corpore xpi de cō. di. ij. Quoti
die. Ex q̄bus infero ꝙ dogma beg-
bardorꝝ docēs hoiem ꝓ omi tꝑe q̄
ydoneus est manducare spiritualit
esse ydoneum ad manducandum
sacramētaliter: totaliter est pestiferꝝ
⁊ scripturis sctīs contrarium. patet
hoc ex supradictis. Nā multi sunt si
ne mortali pctō q̄ sūt ydonei ad mā
ducādū spūaliter cū sint in grā ⁊ tū
ꝓpter reuerētiam sacramēti nō sūt
ydonei ad mādūcādū sacramētali-
ter sicut ptz de cōiugibus actualiter
commiscentibus. vt dictum est.
Item apparet ex his q̄ztus error est

dicere q̄ hō ex reuerentia nō dꝫ mo
ueri ad abstinentiā: immo magis ad
sacramentaliter pcipiendū. Silr̄ di
cere q̄ virgines ⁊ vidue duote nego
cia seculi abdicātes si se in defectib⁹
⁊ in imꝑfectiōibus spiritualibus in
ueniāt periculose ab hoc sacramen
to abstineāt. Vn̄ eis cōsulēdū est q̄
q̄tidie al's freq̄nter. al's aliq̄tiens in
septimana hoc venerabile pcipiant
sacramētū. q̄ oīa errorē sapiūt ⁊ vul
pinā calliditatē. Vn̄ dico ſm docto
rē subtilē q̄ existens in grā actualit̄
indeuotus laudabilit̄ abstineat ab
hoc sacr̄o. Nec est cōsiliū ecclesie et
sctōꝝ patrū p sumptionē sacramēti
excitare actualē deuotionē: sꝫ p ieiu
niū: elemosinas: orōnes: ⁊ meditati
ones deuotas p̄mū in se deuotionē
excitare auxilio dei. ⁊ demū ex sum
ptiōe eucharistie feruorē ⁊ grē expe
ctare fideliter cōplemētuꝫ. Quarta
cautela ne q̄s q̄tūcūq̄ contritus
de suis pctīs sine cōfessione facta sa
cerdoti accedat ad cōmunionē: Nā
sic accedēa peccat grauiter: ex hoc
qn̄ hꝫ copiā sacerdotuꝫ. Sacerdos
tn̄ volēs celebrare nō secū habēs co
piā sacerdotū si imminet scādalum
popli ⁊ iā incepit canonē vl' forte q̄r
infirmus amisit loq̄lā. ⁊ ipe ꝓ eo cō
municādo vult cōficere eucharistiā
⁊ celebrare missam si talis est in pro
posito cōfitendi q̄to citius poterit
nō peccat comunicādo. Licꝫ a sit in
pctō existēs nō debeat sine cōfessiōe
coicare. tn̄ pōt videre corpus xp̄i si-
ne pctō. Si tn̄ abstineat ꝓpter hūili
tatē melius facit ſm Tho. i. iiij. di.
ix. Dicit tn̄ albertus q̄ pctōr potest
videre corpus xp̄i sꝫ nō multo aspe
ctu: sed eo viso debꝫ pcutere pectus
suū q̄si nō sit dignus aspectu. Quin
ta cautela est ne q̄s nō ieiunus acce
dat ad cōmunionē ꝓpter reuerētiā
sacramēti. vij. q. j. nihil. ⁊ de ↄse. di.
ij. liq̄do. Et hoc ꝓpter honorē tāti
sacr̄i. vt dicit Aug. in li. respōsionū
ad Januariū Nō te moueat q̄ dn̄s
post cenā cōicauit apl'os: q̄r hoc fe-
cit ꝓpt̄ impssionē memorie apl'oꝝ
meliorē. Si tn̄ imminet necessitas
mortis. tunc pōt cōicare etiā post ci
bū vel potū Sicut si q̄s vulneratus
in taberna hora vespina tendit ad
mortē talis pōt expediri statim ne
recedat sine viatico. Vn̄ n̄ lꝫ aliquā
medicinā an̄ cōmunionem recipere
nec etiā potare. Si tn̄ lauādo os ali
q̄d aq̄: vel si reliq̄as cibi inter dētes
remanētes trāglutiret non impedit̄
cōicare: q̄r nō sumpsit illud p modū
cibi vel potus. sꝫ p modū saliue q̄ vi
tari nō pōt. Si q̄s etiaꝫ post mediū
noctis aliq̄d p modū cibi vl' potus
recipit impedit̄ a cōione illo die Si
aūt ante mediā noctē siue dormiat
siue nō q̄tum ad rōnē p̄cepti nō vi-
det̄ impedire. tn̄ sine causa necessa-
ria melius est differre cōionē. ⁊ hoc
ꝓpter turbationē mentis q̄ ꝓuenit
ex idigestiōe ⁊ insomnitate ſm quā
hō reddit̄ ineptus ad cōionē. Ita di
cit Tho. in. iij. parte. q. xxx. Sexta
cautela est vt oēs xp̄iani habentes
ānos discretiōis. s. a decē ſm tn̄ sub
⁊ supra annis semel in āno in pascha
nō omittant cōmunicare nisi de cō
silio sui sacerdotis ⁊ propter aliquā
rationabilē causam ad tempus ab
stineant. vt dicitur de peniten. ⁊ re
missio. Omnis vtriusq̄ sexus. Si-

tñ sepius possint cōicare cōmendabiles sunt. Et maxime ad festa xpi, aplorū ꝛ patronorū ecclie in quibus maior deuotio excitat̃ ꝓpter festū diē. Uñ antiq̃ ꝯsuctudo iure approbata h₃ ꝙ seculares in natali dñi pascha ꝛ penthecostes de ꝯsilio debēt cōicare. de cō. di. ij. c. ꝛ si non frequētius. Seculares tñ ꝑsone contēplatiue ꝛ femine deuote singulis mēsibus possunt cōicare. Uñ s₃ Aug. in libro de ecclasticis dogmatibus Singulis diebus dñicis si non sint in ꝓposito peccandi amplius. Singulis aūt diebus nō laudat neq₃ vituperat cōmunicātes. Non laudat q₂ difficile est secularibus se ꝑparare ad hoc singulis diebus. saltē digne. Circa hoc tñ sciēdu₃ s̄m Tho. sup. iiij. di. xij. ꝙ si q̃s experimentaliter cognoscit ex q̊tidiana sumptione feruorē amoris ad deū augeri: et sacramēti reuerētiam non minui. talis posset q̊tidie sumere siue cōmunicare. Si aūt sentiat reuerētia₃ minui ꝛ feruorem nō augeri multū d₃ interdum abstinere: vt cū maiori reuerentia ꝛ deuotiōe postmodū accedat. Uñ q̄ztū ad hoc vnusq̄sq₃ relinquēdus est suo iudicio: vt dicit Augu. libro p̊mo ad Januariū. Nec te moueat in cōtrariū illud dictū Ambrosij p̊mo libro de sacramētis. qđ etiam ponit̃ de cō. di. ij. Si quotiēscunq₃. quod etiam allegant hussite heretici dantes ꝑsumptiōem cōmunicandi secularibus q̊tidie. vbi dicitur. Qui sp pecco semp debeo accipere medicinam. Hoc tñ est intelligendū q̄ztum ad preparationem aĩ ꝛ ꝯsciētie Uñ dicit ibidē glo. debeo sp accipere. i. debeo sp me ꝑstare seu ꝑparare habilē ꝛ dignū ad accipiendum. Sic etiam intelligendū est illud Ambro. qđ ponit̃ đ cō. di. ij. nō iste. vbi dicit̃. Accipe quotidie tibi illud quod q̊tidie tibi ꝓsit. ꝛ sic viue vt q̊tidie merearis accipere. vbi glosa exponit Accipe q̊tidie. i. ꝑpara te q̊tidie habilē ad recipiēdū. Et ex his p₃ ꝙ xpianus semp habile₃ se ꝑstans ad recipiēdū hoc sacramētum đ₂ semp cōmunicare. ꝛ si nō sacramētaliter tñ spūaliter. s. p fidem deuotionē ꝛ charitatē. Juxta illud Augu. Ut qđ paras dēte₃ ꝛ ventrē ꝛ nō mentē. crede ꝛ mādūcasti đ cō. di. ij. Ut qđ. P₃ etiā sc̄đo ex hoc ꝙ periculose errāt illi q̃ dicunt. sufficit ꝙ ego añ cōmunionem paschalē q̄draginta diebus q̄dragesime reddam habilē ad cōmunionē: non curando totū tp̄s anni inutiliter expēdere. immo credētes se dignos tunc ad cōmunionē currūt intrepidi quibus tūc melius esset si q̊tidie digni existētes acciperent spūaliter siue mētaliter ꝛ vtiliter. q̄₃ semel in anno sacramētaliter ꝛ damnabiliter. Unde Criso. sup epistola ad hebreos s. sermōe. xvij. circa mediū oēs ꝑdictos tangit dicens. Quos magis acceptamus. i. approbamus an eos q̃ semel in anno. an eos q̃ sepius. an illos q̃ raro accipiūt. Et respondet. Neq₃ illos q̃ semel. neq₃ illos q̃ sepius. neq₃ illos q̃ raro: sed eos q̃ cum mūdo corde. q̃ cū vita irreꝑhensibili isti semp accedūt. Qui vero tales nō sunt neq₃ semel accedāt: q₂ iudicium sibi accipiunt ꝛ damnationem. ꝛ supplicium. hec Chriso. Ad hoc

sonat illud de consecratione distin
ctione.ij. Accipe quotidie. vbi dici
tur. Qui non meretur quotidie ac-
cipere nō meret̄ post annū accipe.
Et est dictū Augusti. tractās illud
Math.vj. Panē nostrū q̄tidianū
ꝛc. Septimo caueat cōmunicādus
ne post cōmunionem cibis lubricis
aut potibus q̄ possunt vomitū ꝓuo
care vtat̄. sicut fieri solet in pascha
vbi tūc vtunt̄ lardo cocto infrigida
to. ouis infrigidatis: ꝛ alijs cibis ex
q̄bus freq̄nter seq̄tur vomitus. Ta
les aūt q̄ ex hmōi causis die sacre cō
muniōis hn̄t vomitū. ex ipoꝝ cul-
pa q̄licūq̄: pn̄ia dura sūt puniendi.
Et ne sacerdos talē qualē voluerit
penitētiā ꝓ tali pctō iniūgat audiat
penitētiā districtā diu ꝑ sctōs taxa-
tā ꝛ a iure approbatā. Sicut ei̅m di-
cit Beda in suo penitētionali. ꝛ po-
nunt̄ v̄ba in decreto. de cō. di. ij. vbi
d̄r. Si q̄s ꝑ ebrietatē vel voracitatē
eucharistiā euomuerit. xl. diēs peni
teat. Clerici vl̄ monachi. lxx. diebꝰ
Epi. cx. Si v̄o ꝑ ifirmitatis causā
euomuerit septē diebꝰ peniteat. Et
hoc q̄d d̄r de infirmo cui iniūgit̄ pe
nitētia ꝓ vomitu. intelligēdū est ꝙ
hoc fit ad cautelā: quia cum esset in
firmus non debuit sumere ꝛ ita fuit
in culpa. Unde ꝛ sacerdos sit circa
hoc cautus ꝙ si viderit infirmū ta
lem ad vomitū ꝓnum siue promp-
tum: tn̄ ostēdat sibi corpus xp̄i ꝛ sua
deat sibi pie credendum ꝛ sentiendū
de ipso ꝛ sufficit sibi pro communio
ne sacramētali. Quia nihilominus
communicat ipse spiritualiter et si
non sacramentaliter si est sine pecca
to mortali.

De cautelis seruandis ex parte sacerdotis hoc sacramentum conferentis vel cōficientis.

Primo sacerdos caue
at ne cōicz alienū par
rochianū absq̄ licen-
tia sui plebani. q2 gra
uit̄ peccaret mittēdo
falcē in messem alienā. Religiosus
tn̄ hoc faciēs excōicatus de facto: ꝛ
ꝑ solū papam est absoluēdus vt d̄r
in ca. Religiosi. de ꝓuilegijs in cle-
mentina. Et nota ꝙ plebanus cōi-
cans alienū parrochianū nō incur-
rit hāc penam excōicatiōis. vt dicit
Johēs andree in glo. dicti capi. Et
Stephanus polonus hoc idē sentit
Si tn̄ religiosus p̄fectus eccl̄ie par-
rochiali hoc faceret dubitat ibidē
Johēs andree an incideret illā penā
videt̄ tn̄ dicere ꝙ sic in. c. p̄mo de de
cimis. in p̄ma glo. in clemētina vt i
c. j. de rebus eccl̄ie nō aliēnādis. in
glo. v. in fi. penā cōsimilē nō extēdit
ad religiosum q̄ p̄est eccl̄ie seculari
vt clericus secularis. Scd̄a cautela
caueat sacerdos ne peccatorē occul
tū ab hoc sacr̄o publice petentē cōi-
onē abijciat vel ꝓhibeat. sicut q̄dā
indiscreti fecisse inuenti sunt. Un̄ di
cit Aug. Nō ꝓhibeat dispēsator. i.
sacerdos pingues terre. i. peccato-
res mēsam dn̄i mādūcare. s3 exacto
rē moneat timere. de cō. di. ij. nō ꝓ-
hibeat. Pro q̄ sciendū ꝙ s̄m Tho.
in. iiij. sentē. di. ix. q. v. Si peccatū
est occultū ꝑ cōfessorem solum scitū.
ꝛ ille in occulto petit debet ei dene-
gare: ꝛ monere eū i occulto ne petat

in publico. Si aũt nihilominus pe- tit in mãifesto dz ei dare exẽplo xpi q̃ iude traditori dedit corpus suũ. j. q. j. Christus. de cõ. di. ij. Sicut iu- das. Si vo pctm̃ est manifestũ tũc siue in occulto siue in manifesto pe- tat dz ei denegari. Quare aũt pctõ ri in occulto nõ est denegãda eucha ristia Guido de bay. in rosario decre toꝝ in dicto c. Nõ ꝓhibeat dicit ꝙ hoc est. iõ ne ꝓdat pctõrẽ suspectuz esse de crimine qð faceret si eũ ꝓhi- beret. Sz diceres videt in hoc sacer dos esset reus dãnatõis sic cõicãtis qꝛ dat medicinã p quã moriẽ egrotꝰ ꝛ dat gladiũ furioso q̃ se trãsucrbe- rat. imo videt talis sacerdos ꝓijce re in lutũ pessimũ cõsciẽtie imũde il- lius pctõris corpus xpi. Rñdeo ꝙ hec oĩa nõ debẽt aliquẽ mouere in cõtrariũ: qꝛ nihil cõcludũt. Iste aũt sacerdos nõ dat medicinã mortiferã illi pctõri. Sz ille pctõr solus rapit vio lenter a q̃ non põt ꝓhiberi de iure p sacerdotẽ. Nec dat ei gladiũ sacer- dos: sz ipse solus violenter rapit cui sacerdos resistere nõ põt ex quo sibi ius ꝓhibuit Nec ꝓijcit corpus xpi in hoc casu in lutũ: sed ille pctõr hoc facit. Sacerdos aũt inuitus hoc fa cit: ꝛ cuz dolore maximo. qꝛ monet eũ in secreto deum timere. qð cũ fe- cerit nõ hz amplius q̇d faciat. Sic de btõ gregorio legit ꝙ cũ fratri pe tenti pctõri occulto eucharistiã de- dit publice dixit Judicet deus inter me ꝛ te. Eligat ergo peccator occul tus ẽm cõsilium guidonis supradi cti vt potius se prodat suspectuz de pctõ abstinendo a cõione. q̃z in pctõ sumat indigne Tertia cautela est ne sacerdos det alicui hostiã nõ conse cratã loco ꝯsecrate: qꝛ ẽm Thomã in sacramẽto veritatis non dz esse fictio aliqua. Et hoc iõ. qꝛ mandu- cans hostiã adorat eã ꝛ sic cõmitte- ret ydolatria. qð crimen in sacerdo tẽ retorq̃ret q̃ daret actus ꝛ causam ydolatrãdi. ẽm Tho. in suo q̃olibe- to. li. vj. q. vj. Nec etiã solus sumat in missa ꝓpter qðcũqz peccatũ sibi occurrẽs hostiam nõ cõsecratam. Sicut de quodam intellexi. q̃ senti ens se grauibus peccatis fornicatio num irretitũ ꝓsertim cum nocte illa habuisset cõcubinã timens offende re diuinã maiestatem. in missa eodẽ die p ipm̃ celebrata: ad quã nõ cõfes sus pudore socioꝝ alioꝝ ne de eo il- lud sciret cõfusus accessit ꝛ hostiam nõ cõsecratã eleuauit pplo adoran- dã. quã solus postea sũpsit qð se se- pissime facere asseruit corã cõcubina predicta cum per eam ipsa ꝛ cetera irreuerentior sicuti ad quod ita in- dignus accederet fuisset reprehen- sus. Hoc autem est maximum pec- catum et maius illo quo quis i pec cato mortali communicat. Sicut dicit decretalis de celebratione mis sarum de homine vbi dicitur ꝙ ta- lis illudit deo et populo. quia facit populum ydolatrare. Faciat autez talis sacerdos iuxta consilium iu- ris. l. distinctione. De his in fine vl- time glose. vbi dicitur. ꝙ talis dum modo sit contritus q̃muis non con- fessus necessitate vrgente potest lici te celebrare. et in tali casu non fin- gat se celebrare: sed veraciter in no- mine domini consecret. ꝛ hoc est di- gnum. Quarta cautela caueat sa-

cerdos ne det corpus xpi histrioni-
bus et aliis qui hoies puocāt ad luxu-
riā vel lasciuiā et dissolutionē quia hoc
nec diuine maiestati nec euangelice
discipline cōpetit. de cō. di. ij. p dile
ctiōe. Et hoc intellige de istis histri
onibus qui vtūtur verbis ipudicis vel
factis illicitis vel adhibēt ludū nego
ciis sicut illi qui iduūt laruas et fingūt
se ceruos vel equos induentes saccos et
qui hoc faciūt tpibus indebitis sicut
diebus festiuis distrahētes pplm a
deuotiōe. Alīs aūt illis pōt dari cō-
munio qui licite et ornate interdū corā
hoibus faciūt iocosam collationē
verbis honestis et nō scandalosis. Nā
ioculatores audire causa recreatōis
nō est pctm mortale. lxxxvj. di. dōa
re. in pma glo. Nā et talibus pōt da
ri aliqd pro mercede sm Tho. scda
scde. q. lxviij. ar. iij. Similiter amenti
bus et fatuis naturaliter nō dz dari:
Si aūt oino nō sunt debiles i mēte:
sed aliq mō sunt dociles: et hūt reue
rētiā ad sacramētū. nō dz eis dene-
gari. Silr pueris qui nō habēt discre
tionē nō dz hoc sacramētum porri-
gi. Quinta cautela caueat sacerdos
ne habeat euaporatā aut corruptā
hostiā. Vñ notāt doctores quod vltra
vnā septimanā seu ebdomadā sacer
dos nō dz seruare hostiam ne putre
scat. ut habet ī sentē. excō. vt pmit
timus sup glo. pma Similiter ne sit
vinū acetosum. quia in talibus nihil
pficeret. Si tñ hostia nōdum totali
ter esset euaporata: sed tenderet ad
corruptionē si vinū etiam inciperet
acetescere pōt qdē cōfici. sed peccat
cōficiens mortaliter ppter reueren-
tiā sacramēti. Silr ne cōficiat in vi-
no agresto. s. nōdum maturo. quia nō
dū est vinū. sz in via generatiōis. In
musto tñ bene cōficit. quia hz plenam
rationē vini. tñ nō est cōficiendū de
multū recenti musto ppter ipurita-
tem ipsius sm Tho. in. iiij. di. xj. q.
iij. ar. j. ij. et. iij. Videat etiam sacer-
dos quod apponat tantum de aq quod to
taliter pōt cōuerti in vinum. Sexta
cautela. caueat sacerdos ne cum est
debilis ita quod nō pōt pficere missam
audeat celebrare sicut cōtingit pati
entibus tertianā febrē et quartanā.
vel qs interdū dimisit febris qui vt se-
pius deficiūt in celebrādo. ita quod vix
ab altari domū languētes deportā
tur. Verūtñ licet sic debilis nō pōt
celebrare. pōt tñ seipm cōmunicare
si nō hz aliū sacerdotem qui ipm com
municaret. sz tūc dz hre stolā. xxiij.
di. Ecclesiastica in glo. pma. In hoc
tñ casu si sacerdos incipiēs missam
debilitarē intātū quod nō possit eā pfi-
cere si est añ consecrationē corporis
xpi vel añ cōsecrationē sanguinis.
vel etiam sanguine cōsecrato dz reli
qua pars misse suppleri p aliū. vt pz
vij. q. j. nihil. Et hoc idē tenet tho.
in. iij. parte. q. xciij. Si aūt sacerdos
post cōsecrationē corporis xpi ante
tñ cōsecrationē sanguinis pcipiat vi
nū aut aquā deesse in calice tunc dz
statim apponere et cōsecrare. Si vero
post oīa cōsecratiōis verba pcipit quod
aq desit dz nihilominus procedere
quia appositio aq nō est de necessitate
sacramenti. Nullo aūt mō aq dz vi
no iam cōsecrato misceri. Si autē
post ipam consecrationē sanguinis
pcipit quod vinū nō fuit appositū in ca
licē sz solū aq si hoc pcipit añ sump

tionē corporis xp̄i dz deposita aq̄ si ibi fuerit aquā cū vino ponere et re- sumere a vbis cōsecratiōis sanguis Si vo hoc pcipit post sumptionem corporis xp̄i: dz apponere aliā hosti am cū sanguine cōsecrādā. ⁊ in fine sumere hostiā iterū cōsecratā ⁊ san- guinē. nō obstante si prius etiā sup- sit aquā q̄ erat in calice q: pceptū d̄ pfectione sacramēti maioris est pō- deris q̄ preceptum q̄ hoc sacrm̄ a ieiunis sumat fm Thomā Aliis tn̄ videt q̄ solū dz apponere vinū in ca licē ⁊ aquā sine noua hostia. ⁊ repe- tere vba cōsecratiōis calicis tm̄ ab illo loco. Simili mō. Et si timet p longationē misse sufficit dicere ver- ba essentialia cōsecratiōis calicis. Nec est necesse repetere orones se- quētes. Et hoc totū intelligūt ipi si gustauit tm̄ ⁊ nō trāsglutiuit. Quid aūt faciat si habeat aquā in ore ⁊ vt re sentit q̄ est aq̄ tm̄ dicit Inno. q̄ si dz eā emittere. q: pter corpus xp̄i qd̄ est in ea cauēdū est ne viliter tra ctaret. Et q: est timēdū ne genera- retur scādalū his q̄ viderent. Dicit etiā ipe Inno. Si eā trāsglutit nō ē ieiunus. nec dz post ea cōficere. vij. q. i. nihil. Hostiensis vo dicit q̄ dz eā seruare ⁊ ponere in sacrario. ⁊ fm hoc dz se fingere eam transglutire. ⁊ hoc ideo q: al's tāq̄ nō ieiunus nō dz cōficere. Ego tn̄ teneo cū Tho. q̄ post cōsecrationē istius aq̄ posset in hoc casu cōsecrari corpus xp̄i et sumi ne sacrificiū maneat imperfectū qd̄ ē grauius pctm̄. Itē si pcipit ho stiā corruptā post sūptionē dz aliaz accipere ⁊ iterū consecrare ⁊ sumere fm Tho. in. iij. parte. q. lxxxiij. ar.

vl. Similiter si recordaret se omisis se aliq̄ vba q̄ sunt denecessitate for- me. resumat formā iterū p ordinez. Si aūt essent vba nō de necessitate forme pcedat ne turbet ordinē offi- cij diuini fm Tho. in. iij. parte. q. lxxxiij. ar. vl. Septima cautela ca- ueat sacerdos ne aliq̄d de corpore xp̄i vel sanguine in terrā vel in vestē ornatus sui cadere vel stillare pmit tat. q: grauiter puniret Nā si cecide rit aliq̄d sup tabulā ligneaz. lingua lambatur ⁊ tabula radat. Si aūt si est tabula locus radat ⁊ cōburat. et cinis in sacrario recōdatur ⁊ sacer- dos q̄draginta diebus peniteat Si vo sup lapidez altaris ceciderit sor beat sacerdos stillā. ⁊ tribus diebus peniteat. Si vo sup lintheū altaris vel sup casulā sacerdotis ceciderit si peruenerit stilla ad aliud lintheū q̄ttuor diebus peniteat. Si vero p- uenerit ad tertiū nouē diebus peni- teat. Si vsq̄ ad q̄rtū. xx. diebus pe niteat ⁊ lauet lintheamina tribus vi- cibus q̄ stilla tetigerit supposito ca- lice ⁊ aq̄ ablutiōis iuxta altare con datur. de cō. di. ij. Si p negligentiā Posset etiā sumi a sacerdote nisi ti- meret abhominatio. Cautius tn̄ est illā partē lintheaminis vel corpora lis excidere ⁊ cōburere. cinerē autez ponere in sacrario fm Tho. in. iiij. dist. xiij. ⁊ i. iij. pte. q. lxxxiij. arti. vl. Habent hec oia de cō. di. ij. Si p negligētiā. Octauo caueat sacer- dos ne aliq̄d cadat i calicē ⁊ maxie in estate vt est vmis. aranea. musca fimus passeris. pulūs ⁊ silia Qd̄ si añ cōsecrationē calicis cōtigerit. ca lix dz ablui ⁊ de nouo vinū infundi

cum aq̄. Si vero post cōsecrationē dꝫ caute capi ⁊ diligēter lauari ⁊ cōburi ⁊ ablutio in sacrario mitti. Et si venenū ibi esse dephenderit nullo mō sumere dꝫ nec alteri dare: ne calix vite in mortē ꝟtat: sed dꝫ diligenter seruari i vasculo. Et ne sacramētū maneat impfectū dꝫ inde deponi sacerdos denuo incipe ꝯsecrationē calicis vt sacramētū pficiat. Nihil em̄ abhoīabile debꝫ sumi occasiōe huius sacramēti ꝫm glosam finalē. ca. si p negligētiā. de cō. di. ij. Hec Hugo. Nono caueat ne corpus xp̄i ponat incaute. ita q̄ a muribus comedat. Quia de hoc q̄dragīta diebus dꝫ penitere. de cō. di. ij. q̄ nō bñ Sed oi. tñ ibi mus non comedit corpus xp̄i. q̄re ergo sacerdos sic tunc punit Respōdeo. lꝫ multi doctores nō cōcedant ibi rodi corpus xp̄i sed solū speciē sacramēti eo q̄ vt dicūt q̄cito sumit a mure vel ab alio animali desinit esse sacramētū nō est tñ icōueniēs si dicatur q̄ mus sumat corpus xp̄i cū sceleratissimi hoīes illud sumāt ꝫm glo. de cō. dist. ij. Qui non bñ. Potest tñ dici q̄ licꝫ homo malus sumat sacramētū istud sacramentalit ⁊ nō spūaliter: mus tñ vel brutum aīal nec spūaliter nec sacramētalit recipit qꝛ nō vtit eo vt sacrō eo q̄ nō credit ibi esse deū ⁊ hoīeꝫ sꝫ sumit p modū alterius cuiuscūq̄ cibi. ⁊ ita sumit bñ accidētia ⁊ species sacramētales sꝫ nō sacr̄m. immo dicūt doctores vt notat i glo. dicti. c. Nō isti. de cōse. di. ij. q̄ etiā in bono hoīe q̄diu sentiunt species. tādiu ē ibi corpus xp̄i ⁊ q̄cito deglutit stati desinit esse sacr̄m. ⁊ corpus xp̄i desinit esse in sumēte Ita sentit. Hugo cardinalis. Sꝫ Hugo de sancto vitore vt recitat Archi. in ca. p̄dicto. Nō isti dicit q̄ q̄diu ibi maneat species sub illis est xp̄s integer. vñ si intrāt stomachū sub illis manet q̄diu sint ibi sicut sub ipsa specie est i pixide. Et verū est ꝫm Petrū de tharāntha. q̄ nō vadit in corpus nostrū vt illud nutriat sicut ceteri cibi. intrat tñ ⁊ est ibi sub specie sacramētali q̄diu illa durat ꝫm Petrū ⁊ hoc etiā tenent theologi. Dicit etiā glosa de cō. di. ij. Tanta sup verbo cōmisceri. q̄ species ille nec cibis alijs commiscent nec in stomachuꝫ descēdūt ⁊ ꝓpter hoc neq̄ p secessum emittūtur. Et lꝫ aliquis ex ipsis reficiat nō tamē incorporant. nec in stomachū descēdunt: nec p secessum emittunt. Interdū tamē etiā homo odore recreat. q̄ tñ nec p secessum nec in stomachum dirigit. Tamē Bartholomeus brixiens. ibideꝫ dicit q̄ bñ dicere potest q̄ in stomachū descēdāt nā als quō euomerent. Qñ ḡ dicit Aug. Nō iste est panis q̄ trāsit i vētrē expōit archi. i. c. Si q̄s p ebrietatē. de cō. di. ij. q̄ hoc ꝓ tāto dr̄ q̄ nō est iste panis q̄ vadit in corpus sicut cibus naturalis. sic q̄ nutriat: sꝫ est ibi sub specie sacr̄ali Et ꝓ tāto puñit sacerdos: qꝛ pmisit irreuerent a muribꝰ ꝯtractari sacr̄m tā venerabile.

De sacramento penitentie.

PEnitētiam agite appropinq̄bit em̄ regnū celoꝝ Math. iiij. ⁊ iij. Et de pe. di. j. ex his. Quia restituta in das

ptismo innocētia hō fragilis illesā
z incōtaminatā cōtinue seruare nō
pt vitā qn sepius cadat. iō diuina ma
iestas contra casū hm̄oi ,prestaura
tiōe innocētie p̄dicte de sacro penitē
tie puidit p quam hō a deo p pctm̄
elōgatus ad ipm̄ appropinq̄t. Hic
est q saluator veniēs i mūdū q̄si bo
nus medicus egrotis cōsulēs dicit.
Pniam agite. Agite inq̄z fm Gor
rā sup Mat. tāq̄z medicinā ad sanā
dū morbū. q̄si armaturā ad inpēdū
bellū. q̄si clauē ad reserādū celum.
Tria em̄ cōseq̄tur pnie actor. s. sa
nationē vulnerū cordis. armationē i
sidiarū hostis. z aptionez regni cele
stis. Vn̄ dr appropinq̄bit em̄ vobis
regnū celorū. Diffinit aūt sic fm ma
gistrū sen. li. iiij. di. xiiij. Pnia ē v̄t⁹
q̄ cōmissa mala plāgimus cū emen
datiōis pposito. Amb. aūt sic diffi
nit pniam. Pnia est virtus cordis
amaritudo aīe p malis q̄ q̄s ↄmisit
Alibi etiā idē Amb. dicit Pnia est
mala p̄terita plāgere z plāgēda iterū
nō cōmittere. Circa qd̄ sciēdū q du
plex est pnia. s. interior tm̄. z ē dolor
ppctō. Et hoc ē de iure nāe. Alia
exterior q̄ fit arbitrio hōis. s. iposita
p sacerdotē. Pnia nō ē sacrm̄ pprie
sz scd̄a. s. p mistros ecclie imposita.
Est aūt materia huius sacri actus
mistri. s. sacerdotis quē exercet circa
pctōrē absoluēdo ipm̄. Forma autē
istius sacri lz a xp̄o non sit instituta
certa. tn̄ fm doctores ē hec q p̄mo
p̄mittat oro. s. illa. Dn̄s te absoluat
vel misereat̄ tui oīpotens deus. z di
mittat tibi oīa pctā tua z pducat te
in vitā eternā. Et tūc sequat̄ forma
essentialis. s. Et ego auctoritate q̄
fungor absoluo te a peccatis tuis.
In noīe patris z filij z spūsscti. Ita
ponit Albertus in scripto q̄rti snia
rū. di. xvij. Dicit aūt Tho. i. iij. pte.
q. lxxxiiij. ar. iij. q de substantia for
me est. Ego te absoluo. sz hoc qd̄ p̄
mittit̄. s. orō nō est de substantia for
me: sz tm̄ ne sacramēti effectus ipe
diat̄ ex pte penitentis. Fit aūt ma
nus ipositio sup caput confitentis.
qd̄ nō est de essentia fm Tho. quia
hoc sacramētum nō ordinat̄ ad ali
quā excellentiā grē cōsequēdā sz ad
remissionē pctōrū Vn̄ magis i hoc
sacro cōpeteret signū crucis q̄z ma
nus ipositio. in signū q p sanguinē
xp̄i remittunt̄ pctā nō tn̄ est de neces
sitate sacri Hoc tn̄ qd̄ dicit sacerdos
Ego te absoluo valet tantum. i. sa
cramentū absolutiōis tibi cōmitto.
Sicut cum querit̄ ab aliquo bapti
zando. credis i deū. rn̄det. credo. qd̄
valz tātū sicut sacramētū fidei com
mittere volo. fm doctorē parisiēsez
di. xiiij. q. iij. Plures tn̄ docti sic ab
soluūt. Auctoritate dn̄i nr̄i iesu xp̄i
z auctoritate beatorū petri z pauli z
auctoritate mihi in hac pte cōcessa
ab oībus pctīs tuis p te deo z mihi
cōfessis ego te absoluo. In noīe pa
tris z filij z spūsscti. et ista forma mi
hi magis placet. Tn̄ ex q̄ certa for
ma nō ē ab ecclia p̄scripta in hoc sa
cramēto eligat sibi q̄s quā vult ex
istis. Vn̄ ex hoc pōt patere q cum
istud sacrm̄ nō hz certā formā a xp̄o
institutā vel p ecclīam p̄scriptā vide
tur ↄsonū q illi q̄ absoluebāt p v̄tu
tem passiōis dn̄i nr̄i iesu xp̄i. vel ali
ter nō sint dānandi tanq̄z erronei.
immo videt̄ q p̄dicta forma absolu

tionis p doctores inuenta ꝛ appro-
bata sit sustinēda nec opus fuit re-
petere cōfessiōes talibus factas qꝛ
in nullo ꝯtra determinationē eccl'ie
venerunt p̄dicti. nec causa inducēdi
errorē p illā formā sꝫ tanq̄ꝫ pie serua
tā eadē vsi sunt. Ulterius sciēdū q̄
tres sūt spēs pnie. q̄dā est solēnis. q̄-
dā publica. q̄daꝫ p̄uata seu secreta.
Solēnis pnia est q̄ iponit ab ep̄o in
capite ieiunij p crimine publico et
manifesto sicut p homicidio. incen
dio ꝛ sacrilegio ꝛc̄. Et talis nō pōt
reiterari ne vilescat: nec imponit cle
rico nisi ꝺposito. Et agēs talē peni
tētiā de cetero non pōt pmoueri ad
sacros ordines. Forma aūt iponen
di. eā pōit. l. dist. in capite. vbi ꝺr q̄
oēs penitētes q̄ talē pniam in publicā
suscipiūt p̄sentēt se episcopo in capi
te q̄dragesime an̄ fores eccl'ie nudis
pedibus vultibus in terrā demissis
ꝛc̄. Ibi debēt adesse decani: archip̄-
sbyteri: parrochiani et presbyteri
penitentium qui debent iniungere
talibus penitētias. Post hoc eos
in eccl'iā introducāt. ꝛ cū oī clero se-
ptē psalmos penitētiōales ipis ī ter
rā pstratis cū lachrymis p eoꝝ ab
solutiōe decātent. postea surgēs ab
orone manus eis iponat aquā bn̄di
ctā sup eos aspgat cinerē tn̄ p̄us im
mittat. Deinde cilicio capita eoꝝ
cooperiat. Post hoc p ministros eccl'ie
de eccl'ia eos expellat cū rn̄sorio. In
sudore vultus tui. Iste tn̄ modus n̄
seruat apd̄ nos sꝫ trāslatus ē i cenā
dn̄i ꝛ ibi expedit. Sciēdū tn̄ ſm vvil
helmū q̄ ingressus eccl'ie q̄ iniūgit
solēnit penitētibus pēdet ex arbitrio
sac̄doti. tn̄ postq̄ꝫ introducunt tales

in eccl'iaꝫ p ep̄m feria q̄nta magna
solū intrabūt eccl'iā vsq̄ꝫ ad octauaꝫ
pasche. ꝛ postea exibūt p totū ānū:
vt dicit glo. l. di. In capite. Et erunt
extra eccl'iā vsq̄ꝫ ad eādē feriā seq̄n-
tis āni. nec cōicabunt aliq̄n vsq̄ꝫ ad
mortē. Qn̄q̄ꝫ tn̄ minus ſm arbitriū
ep̄i. xij. q. ij. de viro. xxxiij. q. ij. ad
monere. xxvj. q. vj. Si quis de
corpore ꝛ de penitentia distinctione
v. Si qui vero. Si tamen penitet
pōtei secundo vel tertio anno red-
di ingressus eccl'ie vt ptꝫ. xij. q. ij. de
viro. Penitētia publica ē q̄ fit i pu-
blico nō tn̄ cum p̄dicta solēnitate vt
cū iniūgitur alicui pegrinatio p mo
dū cū baculo cubitali ꝛ cū scapulari
ꝛ cū huiusmodi. Et hanc pōt impo
nere q̄libet suo parrochiano. Et fit
publice iō vt publicū peccatū publi
cam habeat medicinā. Sicut si q̄s
in fornicatiōe essꝫ dep̄hensus publi
ce. vn̄ qꝛ talis est magna ꝯfusiōe di
gnus pp̄ter alioꝝ scādalū. Et vt sit
alijs in terrorē ꝛ i exēplū penitēdi et
nō desperādi publice agat pniaꝫ. nō
opꝫ aūt p q̄libꝫ māifesto pctō māi-
festā agere pniam. ſm Albertū sꝫ so
lū q̄n scādalizauit alios. Et hoc est
cōtra multos q̄ iniungunt suis par
rochianis publicam pniam ante fo
res ecclesie vel in circuitu cimiterij
ambulare an̄ pcessionem in die festi
uo. vel iacere ad faciē ifra ostiū eccle
sie p leui pctō sic̄ p vna potatōe vl'
p alio pctō qd̄ tn̄ nō scandalizauit
totā eccl'iā. Et isti p̄cludūt viā peni
tēdi seu cōfitēdi alijs similib9 pctis
inuolutis: ne similiter cōfundantur
Penitentia aūt priuata seu secreta
est quaꝫ quis imponit pro peccato

occulto. Ut aũt ordinate ꝓcedam⁹ circa huiusmodi penitentias tã publicas ꝗ̃ priuatas tria considerari oportet circa istud sacramẽtuꝫ. Habet enĩ penitẽtia tres partes scꝫ cõtritionem. confessionem et satisfactionem.

De cõtritione q̃ est prima pars penitentie.

Contritio ẽ dolor pro pctis volũtarie assumptus cũ ꝓposito cõfitẽdi ⁊ satisfaciẽdi. Circa qḋ sciẽdũ ꝙ dolor est duplex vnus est voluntatis q̃ nõ est aliud nisi pctĩ displicẽtia ⁊ iste est de necessitate ⁊ essentia cõtritionis. Alius est dolor sensibilis q̃ apparet in lachrymis ⁊ suspiriis, ⁊ iste nõ est de essentia cõtritionis sꝫ de pfectiõe qꝛ nõ est in nr̃a potestate eã habere qñ volumus. Potest aũt fieri tanta cõtritio ꝙ nõ solũ culpa ſꝫ etiã tota pena dimittat. põt enĩ tm̃ incendi charitas in cõtrito ⁊ tantus esse dolor sensibilis ꝙ cõtritio idẽ ꝓcedẽs merebit solutionem ab omni pena. Sciẽdũ tñ est ꝙ aliq̃ putãt satis indiscrete tũc esse cõtritionem qñ hñt quandã displicẽtiã de pctis. vel qñ hñt ꝓpositũ dolendi de eis ⁊ tales paupes decipiũtur. hoc enĩ non est cõtritio sꝫ attritio. Sꝫ qñ hõ habet pfectã displicẽtiã ⁊ hꝫ nõ solum dolendi ꝓpositũ. sꝫ etiã verũ cordis dolorẽ ꝑ ipis. tũc hꝫ cõtritionem ſm Tho. in. iiij. di. xviij. q. vj. ar. iij. Debet aũt pctõr de oi pctõ mortali dolere ⁊ cõtritionẽ habere ⁊ de q̃libet specialr. De oblitis tñ sufficit cõtritio generalis cũ conat ad recordandũ ⁊ ad dolẽdũ. Et dꝫ dolere de obliuiõe pctõꝝ q̃ ex negligẽtia sua ꝓcessit. Nõ intellige ꝙ q̃s necessario dꝫ hr̃e dolorẽ specialẽ de q̃libꝫ pctõ mortali talẽ videlꝫ dolorẽ q̃ est gr̃a informatus: sꝫ liq̃t ꝙ dꝫ hoc hr̃e circa ꝑncipiũ cõfessiõis cũ q̃s recogitat pctã ⁊ dolet. Et bñ faceret pctõr q̃ ꝓ maiori pctõ plus doleret qꝛ magis ꝑ hoc deũ offendit ⁊ maiorẽ penã ꝓmeruit. Nec dꝫ cõtritio saltẽ in habitu cessare in pctõre etiã post cõfessionẽ sꝫ semꝑ manere. vt dic̃ tho. in. iiij. di. xvij.

De cõfessiõe nunc sequitur.

Confessio aũt ſm Augu. sic diffinit. est per quã morbus latẽs spe venie aperit. Uel ſm Ray. Cõfessio ẽ legitima corã deo ⁊ sacerdote pctõꝝ declaratio. Tenent aũt habẽtes annos discretiõis ad eã faciẽdã semel in anno vt ptꝫ de pe. ⁊ re. c. Ois vtriusꝗ̃ immo q̃liscũꝗ̃ esset contritio si q̃s cõtẽneret confiteri dãnaret. Uñ falsũ est ⁊ hereticũ dicere sufficit soli deo ꝯfiteri. Nã dicit canõ de pe. di. j. Taciturnitas. Ubi ẽ taciturnitas cõfessiõis nõ est sperãda venia criminis. Ꝑtꝫ hoc exẽplo xp̃i q̃ lazaꝝ suscitauit. sꝫ tñ discipulis tradidit absoluẽdũ. Jo. xj. Et. xj. q. iij. tunc vera Itẽ decẽ leprosos ad sacerdotes misit q̃ in via eũdo fuerũt mũdati vt dꝛ Lu. xvij. ꝑ qḋ significat ꝙ pctõr lꝫ in via eũdo ad cõfessionẽ rõne ꝯtritiõis quã hꝫ ꝯseq̃tur veniã ⁊ remissionẽ pctõꝝ tñ tenet vẽire ⁊ cõ

fiteri sacerdoti. ſ3 diceres q̄re pctõꝛ dʒ ire ad cõfessionē vel sacerdotē ex q̊ remissa sunt ei pctā ꝑ cõtritionez. Rñsio ſm Hosti. i sũma de pe. ⁊ re. ca. Tu dic ꝙ pctõꝛ duplici vinculo ad satisfaciēdũ abstringit⁊ vno q̊ ligat ad deũ. ⁊ illud in ꝯtritiōe dimittit. Alio q̊ ligat ad ecclīā ⁊ hoc ꝑ cõfessionē ⁊ satisfactionē dimittit ⁊ ꝑ absolutionē sacerdotis relaxat. Ad hoc facit de sen. excõ. a nobis. c. j. ꝺ pe. di. j. multiplex. ⁊ c. quē penitet in fi. ⁊ di. v. Cõsideret. L3 igit pctm̄ dimittat q̊ ad reatũ ꝑ cõtritionē. manet tñ obligatio ad penā tꝑalē ꝑ sacerdotē infligēdā. Et ꝓbat Archi. de. pe. di. iij. Productioꝛ. Qꝛ sicut oēs creature oñdunt ⁊ cõfitent defectus suos tꝑales ⁊ naturales hoib⁹ eo mõ q̊ possũt vt dicit glo. sup illo ꝟsu. Cõfessio ⁊ magnificētia opus eius ⁊c̄. ita hõ dʒ oñdere defectus suos volũtarios ⁊ ꝯfiteri ꝟbo vocali in q̊ abũdat. Et etiā dʒ cõfiteri hoi eo ꝙ ꝟbũ diuinũ humiliatum est ꝓ pctis nr̄is delendis. qđ ꝟbũ vnitũ humanitati obligat nos ꝙ humiliemus ꝟbũ nr̄m loq̄ndo nō solũ hoi: ſ3 etiā deo. ⁊ nō solũ deo. ſ3 etiā3 hoi qđ fit in cõfessiōe vocali. Preterea cũ hodie peccamus corā deo ⁊ hoīe debemus ꝯfiteri nō solũ corā deo sicut in veteri testamēto fuit: ſ3 hoi loco dei cõstituto. Nec ꝓpter hoc ꝙ i cõtritiōe hoi dimittit reatus culpe suꝑflua esset cõfessio vocalis q̄ ſm. Hugonē cardinalē ad hoc necessaria ē ad hũilitatē ⁊ iusticiā exercēdā Itē ad hoc ꝙ ecclīe satisfaciat q̄ lesa est ex pctõ. Valet etiā ſm Jo. an. ꝓpter fidē quā pctõꝛ hʒ credēs auctoritatē clauiũ i ecclīa Siīr valet ꝓpt obediētiā quā exhibʒ miniſtris ecclīe vel deo. ꝺ. pe. di. j. multiplex. ⁊ c. nõ nulli. Qñ g̊ legi i scripturis sctis ꝙ sola ꝯtritio sufficit ad remissionem pctõꝝ itelligas i necessitate qñ ꝯfessio nõ põt hr̄i. Nā tũc nõ est p̄ceptũ Iuxta illud. Cõfitemi alterutrũ ⁊c̄. Qꝛ necessitas legē nõ hʒ. Nā tũc volũtas ꝓ fcõ reputat. sufficit eñ tũc soli deo ꝯfiteri i corde. Si tñ ibi eēt aliq̊ laycus bonũ eēt sibi ꝯfiteri ꝓpter hoc vt postea ecclīā iformaret q̄bus remediis ꝓ aīa sua eēt subueniēdũ. Doctoꝛ tñ subtilis dicit. ex q̊ accusatio i cõfessiōe nõ fit ad aliud nisi vt cõseq̄tur snīa. ⁊ laycus nõ hʒ auctoritatē sentētiādi in isto foro: seq̄tur ꝙ nullũ p̄ceptũ est ad accusandũ se corā layco. Forte au' ē melius eēt hoc dimittere si pctõꝛ possʒ aliq̄lē ꝟcundiā corā se hr̄e recogitādo eadē. ⁊ sic eq̄ puniri. Etiā l3 simplicibus laycis sit vtilis talis cõfessio corā layco i necessitate non tñ viris discretis q̊ sciāt ad q̄d istituta est cõfessio. Hinc est ꝙ dic̄ Johēs andree in ca. Si eps. de pe. ⁊ re. li. vj. in vl. glo. ꝙ l3 layco in necessitate possumus ꝯfiteri tñ ipē nõ põt absoluere qꝛ nõ hʒ claues. de pe. di. j. Quē penitet. Et notat ꝺ officio cure pastoralis vbi Hugo dicit ꝙ l3 in necessitate audit nõ tñ ad hoc vt sit ꝟa absolutio. ſ3 q̊ ad signa penitētie declarāda. Sed raymũdus contradicit. Itē archi. xxv. di. audire. dicit q̊sdā dixisse ꝙ nullus etiā i necessitate tenet ꝯfiteri rustico vl layco p̄sbitero absente maxīe pctā mortalia. Et dicit ꝙ illud Iac. Cõfitemi alterutrũ

pctã vřa tñ de venialibus intelligit
q̃ possũt talibus laycis cõfiteri i ne-
cessitate. vel loqtur de cõfessiõe i ge
nerali q̃ fit in ecclia. vel loqtur tñ d̃
sacerdotibus. Hugo xo dicit q̃ lay
co tenet᷑ qs ↄfiteri pctã sua cum nõ
p̃t hr̃e sacerdotẽ. Nec videt᷑ vere pe
nitẽs q̃ in articulo mortis pctã sua
nõ cõfitet᷑ cuicũq3 põt si sacerdotẽ3
hr̃e nõ põt, q̃uis laycus non h3 au
ctoritatẽ absoluẽdi. Dicit aũt glo.
xxx.q.ij. Oẽs q̃ si laycus i necessita
te audiat pctã mulieris nõ p̃t cũ ea
postea ↄtrahere. si tñ ↄtrahat forte
tenet matrimoniũ Videt᷑ tñ hoc tm̃
mõ sacerdoti ꝓhiberi cũ tm̃ eius of
ficiũ est audire pctã. Tu dic secure
q̃ talis p̃t cũ tali muliere cõtrahere
quã audiuit in necessitate: q2 p hoc
sacr̃m nulla cõpaternitas cõtrahit᷑
vt dr̃ in canone. q̃uis ꝛc. de cogna-
tione spũali.li.vj. Itẽ sciẽdũ q̃ cõfes
sio sedecim ↄditiões hr̃e dz q̃ habẽ
tur in his xsibus. Sit simplex. hu-
milis. cõfessio pura. fidelis Atq3 fre
q̃ns. nuda. discreta. libens verecun
da. Integra. secreta lacrymabilis.
accelerata. Fortis ꝛ accusans. ꝛ sit
parere parata. Quãtũcũq3 autẽ no
ta sint sacerdoti pctã. adhuc tñ de-
bẽt narrari in cõfessione. q2 nõ suffi-
cit q̃ ea cognoscit sacerdos vt hõ
tm̃. s. in publico. s3 etiã vt deus. s. in
secreto cordis. de pe. di. j. Impfecta
i glo p̃ma. Tenet᷑ etiã pctõr nõ solũ
mortalia: s3 etiã venialia ↄfiteri lic3
si ita nccitate absoluta teneat᷑ ad cõ
fessionẽ vẽialiũ sicut mortaliũ. Tñ ex
q̃ si possumus vitã eternã cõseq̃ sine
remissiõe venialiũ tenemur ad eoꝝ
ↄfessionẽ. vt dic Tho. i. iiij. di. xvj.

De mõ audiẽdi cõfessiões.

ET quia experientia docente multos vidi-
mus in pratica huius
sacramẽti errare. ideo
vtile videt᷑ ponere mo
dũ ꝛ formã circa audiẽdas confessio
nes. Circa qđ videndũ est de pluribꝰ
ꝛ p̃mo de dispositione psone Scđo
quõ sacerdos debeat inqrere a cõfi
tẽte Tertio q̃ sint casus in q̃bus po
test absoluere. De p̃mo itaq3 sciẽdũ
q̃ ↄfessionẽ audiẽs sacerdos dz se-
dere in loco oĩ suspitione carẽte vbi
ab oĩbus videri possit a nullo vero
audiri: non sicut q̃dã in cameris añ
lectũ ꝓpriũ audiũt: vł in sacristia. q̃
cõpti sũt multa mala cũ spũalibus
filiabus cõmisisse. Nõ dz etiã sacer
dos vł ↄfessor i spicere vultũ ↄfitẽtiũ
ne ductus terrore sacerdotiꝫ minus
audeat ↄfiteri: vł ne q̃d occultet vel
alleuiet. Maxie tñ mulieribus caue
at. q2 s̃m sapiẽtẽ Facies mlieris sicut
vẽtus vrẽs. Nec dz sedere ex oppo-
sito: s3 ad latꝰ. nec ẽt dz ꝓferre xba
iocosa ne alt̃ ipoꝝ ad risũ ꝓuocet᷑ si
cut etiã cõptũ ẽ d̃ aliq̃bꝰ. s3 xbis blã
dis ꝛ benignis ↄfessor vtat᷑: ñ sic q̃dã
faciũt maledicẽtes ↄfitẽti. dicẽtes
diabolꝰ te mihi miserat cũ his pctis
eos vł eas diabolo cõmẽdãtes vt q̃
dã ydiote faciũt Nec dz sac̃dos mo
uere caput vł sputũ sepiꝰ ꝓijcere ne
videat᷑ a circũstãtibus ꝓdere pctã cõ
tentis. Vbi ergo sunt illi q̃ pede tru
dũt ↄfitentes vel faciũt q̃sdam voci
ferationes suspiciosas vel suspiria
suspiciosa.. ex q̃bus ꝓdit᷑ confessio
peccatoris. Cũ ergo incipit cõfiteri

attēdat verba sua cōfessor vsq3 ad fi
nem. nec interrūpat nisi cū fuerit cō
fessor ꝑ cōfitentē de aliq̄ exq̄situs:
vel nisi cōfessor habuerit necesse in-
q̄rere d̄ aliq̄ circūstātia pcti. Si ꝟo
cōfitens corā sacerdote pre timore
erubescēs obmutescit. tūc sacerdos
eū dulcit̄ alloquēs informet ⁊ det si
bi cor ⁊ audaciā his ꝟbis. vt dicit
Hugo. Fili carissime ex abūdātia
grē diuine habemus magnū donū
hoc ⁊ salutis remediū ꝙ ꝑ nr̄am ve
rā cōfessionē possumus cōseq̄ indul
gentiā pctoꝝ. Nō aūt verearis pro
aīa tua dicere veꝝ corā me q̄ sū pec-
cator sicut ⁊ tu. Nō aūt te audio vt
hō sed vt deus. Qd̄ si forte cōfitēs
nescit modū cōfitēdi cōfessor dicat
ei modū dicēs. Carissime fili ita de
bes cōfiteri. Cōfiteor oīpotēti deo
⁊ tibi pr̄i ꝙ ego peccator peccaui in
multiplicibus pctis. Et pⁱo i mor
talibus pctis. trāsgrediēdo diuina
p̄cepta nō diligēdo deū nec ꝓximū
Et tūc videat cōfitens dicere pctā.
Et primo de mortalibus pctis ꝫm
ꝙ disposuit i mēte sua. Si aūt igno
rat que sūt pctā mortalia dicat sibi.
Ecce fili mi ista sunt pctā mortalia
supbia. auaricia. luxuria. ira. gula.
inuidia. ⁊ accidia. Recordare si cō
misisti aliqd̄ istoꝝ. Qui cū de eis ex
peditus fuerit d̄scendat ad opa pie
tatis si ea neglexit adimplere. Silr̄
de alienis pctis vt statim patebit.
Scd̄o vidēdum est q̄liter sacerdos
dƺ q̄rere a cōfitēte. Pro q̄ sciendum
ꝙ si est discretus ꝯfitēs nō dƺ ab eo
aliq̄d q̄ri. ƺ si est rudis tunc q̄rat ab
eo sacerdos. Et pⁱmo de mortalibꝰ
pctis in genere nūq̄ȝ tn̄ in specie ꝟ
bi gratia sic dicēs. Ecce fili nonne
peccasti istis pctis. s. supbia. auari-
cia. ⁊c. Si ergo cōtigit te aliq̄n sup-
bisse de vestibus. de pulchritudine
corporis. de sapia. de diuitijs. ho-
re cogites ⁊ hoc doleas Itē si aliq̄n
excessisti modū comedēdi vel bibē
di. vel habuisti diuturnū odiū cōtra
ꝓximū tuū. vel appetitū vltionis in
iuste cōtra ꝓximū. vel temporalia.
aut etiā fuisti accidiosus ⁊ piger in
diuino officio vel sermone q2 forte
nō diligenter attendebas in missa:
sed dormitabas vel sermones inuti
les miscuisti. Istis modis ⁊ cōsimi-
libus cōfessor dicat in genere Et vt
melius cognoscas modū in genere
q̄rendi sic q̄ras. Fili carissime fecisti
furtum: Si dicat. sic. dicas. vbi q̄n.
q̄ tp̄e. q̄ ductus necessitate. a q̄. q̄ti-
ens Nō aūt q̄rat fecisti hoi tali i ta-
li loco hoc em̄ esset susceptū negoci
um. Silr̄ de luxuria q̄rat: vtrū fuit
aliq̄n pollutus in corpore. si dicat.
sic. q̄ras an nocte vel die. Si dicat i
nocte vel in somno. non q̄ras vltra.
Si dicat nō in somno q̄ras ꝑ quem
modū. cū q̄. vl̄ quō. ⁊ expectes eius
r̄sionē. nec determines aliq̄d sicut
q̄dā indiscreti faciūt dicendo. fecisti
cū boue vel cū pecore vl̄ equo descē
dendo ad sodomitica pctā: de q̄bus
forte cōfitēs ignorat. Et in hoc gra
uissime peccat confessor. Nec dicat
ꝫm Guil̄. Audio ꝙ tu habitas cū
tali muliere. hoc est em̄ se ponere te
stem vel iudicē. qd̄ nō dƺ fieri in con
fessione scd ea pacta dƺ iudicare ⁊c.
Veruntn̄ si sacerdos forte ꝓbauit
ꝙ ille forte oblitus est aliqd̄ pctm̄
quod cōfessori cōstat eū cōmisisse ꝑt

sibi in memoriā reducere dicēs. Ac
cidit ne tibi aliqñ inebriari vel forni
cari in isto anno. ⁊ si dixerit sic q̄rat
pͥmo de ꝑsona cū q̄ peccauit. an ne
sibi attinebat. ⁊ in q̄ gradu ꝯsangui
nitatis vel affinitatis. nec est hoc ꝓ
dere aliā ꝑsonā, vel aliū accusare. ſz
se liberare ⁊ mūdare ꝟaciter cū alio
mō expedire nō pōt. sine expͥssione
illius circūstantie. Multū tñ caute
circa hoc pctm̄ luxurie est ꝓceden-
dū ne q̄d curiose inq̄rat de ipo confi
tēte. Uñ ꝯsulo vt cōfessor circa hoc
dicat sibi. Fili mi charissime ego q̄-
dē verecūdor ⁊ erubesco de talibus
materijs īpudicis inq̄rere: nec pu-
tes q̄ ista ex curiositate faciā cū de
eis fuissem libētius supportat⁹ opꝫ
tñ q̄ de necessitate ꝓcedā more ⁊ of
ficio medici debētis curare occultū
morbū īfirmi. Itē aduertat ꝯfessor
⁊ diligent̄ ꝯsideret ꝑsone cōfitētis q̄
litatē. cuius status ⁊ cōditionis exi
stat. Nā si est pͥnceps. baro. miles.
nobilis vl' q̄cūq3 dñs tp̄alis q̄rat ab
eo vtrū oppressit paupes subditos
⁊ aggrauauit eos laboribus. vel iu
sticiā facere neglexit. vel aliq̄s impē
siōes iniustas īposuit. Si ꝟo ē pla-
tus spūalis nō ē opus q̄rere d̄ negli
gētia aiaꝝ subditoꝝ. q2 ꝑsumitur si
hoc faceret solū diceret eo q̄ hꝫ suf
ficiētē cognitionē ⁊ sciētiā q̄tuꝫ ad
hoc. Si aūt nō cōfitet̄ de officio i q̄
est dicat ⁊ hortet̄ eū ꝓprio motu di-
cēs. Pater venerabilis ⁊ fili in hac
pte velitis attēdere dignitatē officij
vr̄i in q̄ estis ⁊: in remediū pctōꝝ ve
stroꝝ vobis iniūgo vt habeatis dili
gētiā d̄ aiabus vobis cōmissis. Si
aūt est mechanicus q̄rat ab eo vtrū
in suo ope debitū eq̄tatis modū ser
uet. aut si est mercator an aliquē de
fraudet in pōdere vel mēsura. an rē
viliorē charius vēdidit vel ad vsu-
ras pecūias mutuauit. vel ad ꝑstitā
charius vēdidit. vel causam rei ven
dite nō dixit emptori sic̄ circa equū
defectū aliquē vl' ipam rē sic viciatā
nō remissiori ꝑcio vēdidit. Aut die-
bus festiuis ⁊ dñicis res suas vena-
les expōit. Iurauit tm̄ valere cū tm̄
nō valuisset vel iurauit solus emisse
ꝓ tanto si est tabernator q̄rat ab eo
vtrū aliqñ brasiuꝫ miscuit diuersis
granis. Sic apponēdo aliq̄t choros
tritici aliq̄t siliginis. aliq̄t ordei ⁊ vē
dens nihilominus ceruisiā ꝓ totali
triticea. vel si dieb⁹ festiuis circa cā
laborauit. cū hoc añ vel post bñ pos
set expediri. Ul' mēsurā minorē de-
dit in domo q̄z extra domū bibenti
bus cōmiserat. Sic etiā q̄rat d̄ vino
⁊ alijs liq̄ribus. Itē a iudicibus q̄-
rat ⁊ cōsulibus vtrum aliqñ ex grā:
odio timore: amore: vel ꝑuato mō
iusticiā ꝑuerterūt vel sentētiā tulerīt
ex q̄ q̄s dānificatus est in rebus vel
in corpore. Uel si ad penā fuerūt ni
mis proni cōtra simplices sentētiā-
do penā statiꝫ ꝓ vno leui ꝟbo in iu
dicio. Itē a patribusfamilias q̄rat q̄
hñt suos vl' filios vtꝝ angariauerīt
familiā diebus festiuis vl' eoꝝ deti-
nēt mercedē. aut eoꝝ mala dissimu
lauerūt. Silr̄ q̄rat a seruis an fidelit̄
seruierūt ⁊ nō subtraxerūt bōa dñō-
rū suoꝝ. Itē si est ꝟgo q̄rat ab ea de
custodia ꝟginitatis de pudicicia ꝟ
borū ⁊ honestate cōuersatiōis. quō
⁊ cū q̄bus solet cōuersari. Si est vi-
dua q̄rat de deuotōe ipsius ⁊ opib⁹

pietatis. an libēter seruiuit pauperi
bus. vel eos visitauit. vel tꝑalia pro
suo posse ipēdit ⁊ exhibet. ⁊ an disso
lute viuit seu delicate. Et isti sunt
morbi viduaꝝ ſm aplūm. Itē si est
cōiugata q̄rat ab ea an seruet cū vi-
ro castitatē diebus festiuis ieiunii ⁊
aliaꝝ vigiliaꝝ ⁊ tꝑe impgnatōis. vl'
etiā part⁹. Silr an a marito exigat
debitū diebus festiuis. aut tꝑe men
strui vel impgnatiōis. vel tꝑe part⁹
an etiā aliter q̄ꝫ modus nature ē vir
cā cognouit. Et ſm hoc ꝓccdat cū
q̄libet. Circa tñ viciū luxurie caut⁹
q̄ꝫ circa q̄libet aliud se regat ꝙ cir
cūstātias necessarias nō inutiles et
curiosas inq̄rat. De q̄bus sciēdum
hic est ſm Tho. Circūstātiaꝝ q̄daꝫ
sunt trahētes in aliud genus pcti: vt
coire cū coniugata ⁊c̄. ⁊ has homo
tenet confiteri. Quedam v̄o aggra
uātes sunt in eadē specie: ⁊ eaꝝ q̄dā
sunt nō aggrauātes mortalit̄. sicut
scia ⁊ hmōi. ⁊ has nō tenet̄ confiteri
qꝛ sunt q̄si venialia. Quedā v̄o sūt
aggrauātes mortalit̄. ⁊ has opꝫ cō-
fiteri: vt furari in sacro loco: fornica
ri i die festo. Vñ versus. Aggrauat
ordo locus pctā sciētia tp̄s. Lucta
pusilla metus culpe genus ⁊ status
altus. Cōditio numerus etas ⁊ scā
dala sexus. Itē q̄rat sacerdos a pñi
tēte de alienis pctis q̄ sunt nouē v̄.
Iussio cōsiliū cōsensus palpo recur
sus. Participās mutus nō obstās
nō manifestās. Iussio .i. si pcpit fa-
cere malū: lꝫ solus nō interest vel cō
suluit alteri sine cuius cōsilio nō fe
cisset tale factū vel cōsensit facienti-
bus malū. vel ipsis adulatus ē lau-
dādo eoꝝ factū. Uel qꝛ malefacto-
res habuerūt ad eū recursū. vl' ipsis
participauit in maleficio. vl' tacuit
nō increpādo eos vel nō deferendo
supꝫiori: vel nō resistebat cū possꝫ. vl'
tenet ex officio vel ñ manifestauit cū
debuit manifestare.

De casibus ad papam pertinentibus.

Ponendi sunt etiā hic
casus ad solū papā ꝑ-
tinētes. Primus est
de eo q̄ verberat cleri
cū ordinatū si est lesio
enormis cū effusiōe sanguinis atro
ci. xvii. q. iiii. Si q̄s suadēte dyabo
lo. Scd̄s est de eo q̄ incēdit vel fran
git eccliam. ⁊ talis añq̄ꝫ denūciatur
pōt absolui ab ep̄o. ſꝫ post denūcia
tionē ꝑ solū papā. de sen. excō. c. cō
q̄sti. Et idē de q̄libꝫ incēdiario post
q̄ꝫ publice excōicatus est. de sen. ex-
cō. c. tua. Tertius q̄n papa solus ali
quē noiat vel noiatim excōmunicat
tūc solus papa absoluit cū de sen. ex
cō. c. significasti. Quartus. falsari⁹
litteraꝝ pape. vl' eis vtēs sciēter: vt
pꝫ de falsariis. c. dura. Quintus q̄
insequtur cardinalē de pēis. c. felicis
li. vi. Sextus. q̄ grauat iudicē spūa
lē in ꝑsona vel in bonis vel dat licen
tiā grauādi ꝓpter hoc ꝙ sentētiā ex
cōicatiōis tulit. de sen. excō. q̄cunq̄ꝫ
li. vi. Septimus si q̄s corpus defū-
cti sciderit vl' coq̄ret ꝓ ossibus trā-
ferendis De hoc habet̄ in q̄dā extra
uagāti Bonifacii pape octaui q̄ in-
cipit. Detestāte. Octauus. si q̄s inq̄
sitor hereticoꝝ odio vel grā: amore
vel lucro cōtra iusticiā vel cōsciētiā
omisit cōtra quepiā ꝓcedere. vt de

heretic[is]. multo[rum]. in fine. in cle. No-
nus si religiosus absq[ue] licentia sui p[ro]-
prii sacerdotis solemnizaret matrimo
nia. aut ministraret eucharistie [et] vn-
ctionis sacra. Similiter etiam excoicati sunt
religiosi qui excoicatos a canone ab-
soluunt in casibus non concessis vel con
tra statuta p[ro]uincialia vel synodalia
vel a pena [et] a culpa. Decimus si quis
insequitur ep[iscopu]m de penis. Si quis li. vi.
Undecimus si qui religiosi inducunt ali-
quem ad vouendum iurandum vel p[ro]mittendum
apud eos eligere sepulturam: vel vt iam
electam vlterius non immutet. de penis.
cupientes in cle. Duodecimus. de his
qui sacerdotem cogunt celebrare in loco.
interdicto. vel ad audiendum excoica-
tos vocant vel interdictos. vel p[ro]hibent
ne moniti exeant. de sen. exco. grauis
in cle. Tredecim[us] qui sarracenis arma
ad expugnandum xp[ist]ianos deferunt. vel
consilium vel auxilium dant in dispendium
terre s[an]cte. de iudeis. Ita quorundam.

Casus episcopales nunc sequuntur.

Casus do epi q notant
p Jo. an in. iij. glo. si
eps. de peni. [et] re. li. vj.
sunt isti. Primus absol
uere excoicatos maio
ri excoicatione. vt de sen. exco. nup.
Sc[un]d[u]s. imponere p[enite]ntias blasphemanti
bus nomen dei [et] s[an]cto[rum] ei[us]. de clericis
maledicis. c. ij. Tertius absoluere
sacrilegos. de sacrilegijs. c. ij. Quar
tus. comutatio quorumlibet voto[rum]. de
voto [et] voti redemptione. c. j. Excipit[ur] t[ame]n
votum terre s[an]cte. Quint[us] depositio ma
le ablato[rum] incerto[rum] vel etiam certo[rum] qu[ando]
non existunt isti quibus facienda est restitu
tio. de iudeis. cum sit. Sextus. p[enite]ntiam
imponere illis qui matrimonium clandestine
contraxerunt. vel contra interdictum eccl[es]ie.
vt de matrimonio contra interdictum ec-
cl[es]ie contracto. i cle. c. j. [et] vl. Solent etiam
reseruari ep[iscop]is p[enite]ntie om[n]ium publicorum
[et] oppressio[rum] puero[rum] ex p[ro]posito vel ca
su. Item homicidium vel falsum testimonium.
falsarij instrumento[rum]. Item piurus. ince-
stus. corruptor monialium. vel coeuntes
cum brutis. [et] his similia. Et breuiter intelli
gas q[uod] quattuor sunt casus de iure ep[iscop]a-
les. put determinat b[e]n[e]dict[us]. xj. Pri-
mus est. occisor clerici. p[ro]pter quod incur
rit irregularitatem Unde ep[iscopu]s potest absol
uere clericum ab homicidio: sed non ab
irregularitate. vel potest absoluere cleri
cum a peccato qui celebrauit in eccl[es]ia interdi
cta sed non potest absoluere ab irregularita
te inde contracta. Sc[un]d[u]s de incendiarijs quod
t[ame]n intellige antequam sint publicati. Terti
us. vbi est indicenda solemnis p[enite]ntia Quar
tus vbi quis incurrit maiorem excoicati
onem. Idem aut[em] papa declarat quinque ca
sus esse ep[iscop]ales de consuetudine approba
tos. p[ri]m[us] est homicidij voluntarij. sc[un]d[u]s
falsarij. Terti[us] violatoris eccl[es]iastice
libertatis. Quartus violatoris eccl[es]ia
stice emunitatis. quint[us] sortilegi [et] diuina
to[rum] vt. xxvj. q. j. c. j. [et] incipit sua bulla
in qua predicta declarantur. inter cunctas [et] reno
uata est iterum p[er] concilium vienense i cle. du-
dum de sepulturis. Ultra aut[em] hos casus
possunt ep[iscop]i reseruare sibi alios p[ro]ut vide-
bitur eis expedire. Sed vt omnis tollatur
ambiguitas ponam cas[us] tam de iure quam de
consuetudine ad ep[iscopu]m ptinentes. vt sunt
isti homicidium. sacrilegium. incestus
filiorum oppressio. coitus cum monia-
li. Item mulier coiens cum religioso
vel sacerdote. Item vulnerans pa-

trem vel matrē. Itē deflorās virgi-
nem vi oppssam. Itē baptizans ꝓ-
priam filiā sine necessitate. vl' tenēs
eā ad ꝯfirmationē. Itē fractor voti
simplicis. Itē cōtrahēs votum sim
plex castitatis. Itē intrans religio
nē inuita vxore post copulā carnis.
Itē hereticā prauitatē tenens q̄ ad
pctm̄ tm̄ Silr symoniac⁹ q̄ ad pctm̄
tm̄: qꝛ irregularitas hmōi ptinet ad
papam. Itē celebrās corā excōica-
tis solēniter in ecclia q̄ ad pctm̄ tm̄.
sed q̄ ad irregularitatē ptinet ad pa
pā. Itē promotus ꝑ saltū ad sacros
ordines. Item ordinatus ab alieno
epō sine licentia ꝓprij. Itē luxuriās
in ecclia cōsecrata Itē coiens cū iu
dea vel pagana. Itē cōcipiēs a non
viro suo quē vir credēdo filiū suū cō
stituit cū in heredē in ꝑiudicium ali
orū. Itē ꝓcurās aborsum vel sterili
tatē in se vel in alio. Itē cōtrahens
spōsalia ꝑter matrimōiū cū aliq̄ ma
rito interposito cōtracto. Itē sciēter
celebrās in ecclia iterdicta q̄ ad ab-
solutionē pcti. sed q̄ ad irregularita
tē ad papā. Itē sortilegus . incanta
tor. necromāticus. experimētator.
Itē sciens excōicatos ⁊ manifestos
interdictos: vel etiā vsurarios sepe-
liēs. Itē clādestine matrimoniū cō-
trahēs. Itē blasphemus dei ⁊ sctō-
rū. Itē incendiarius. Itē ꝑiurus. so
domita adulter. Itē fornicans cū fi
lia quā baptizauit vel ad cōfirmati
onē tenuit. vel audiuit cōfessionem
ei⁹. Itē celebrās in altari nō cōsecra
to. Itē celebrās sine sacris indumē-
tis. vel omittens aliqđ indumento
rū: vt stolā vel manipulū. Item cele
brās nō ieiunus. Horꝫ aūt peniten-
tie ponunt taxate inferius particu-
latim. Alij vero casus ꝑter istos sunt
de auctoritate plebanoꝝ.

De satisfactione q̄ est tertia pars penitentie.

Est aūt satisfactio sꝫ
beatū Tho. sup. iiij.
di. xv. q. j. ar. iij. iniu-
rie illate recōpensatio
sꝫ iusticie equalitatē
vel q̄ntitatē Et intellige eq̄litate ꝓ
porciōis ⁊ nō q̄ntitatis. Silr Au. s. i
li. Cur deus hō diffinit satisfactionē
dicēs. Satisfactio est deo debitū ꝓ
ut est honorē impēdere. s. rōne cul-
pe commisse Et iste diffinitiōes sūt
satisfactiōis ꝓut est medicina ꝑteri
toꝝ pctōꝝ ⁊ ꝑseruatio futuroꝝ: sed
ꝓut est ꝑseruatio a culpa diffinit sic
sm Augusti. Satisfactio est causas
abscidere pctōꝝ ⁊ eorum suggestio-
nibus aditū nō indulgere. Circa qđ
sciēdū q̄ lꝫ sm Bonauentu. vbi s̄ si
ne charitate nō posset se hō prepa-
rare ad habendā charitatē ⁊ facien
dam satisfactionem. ex q̄ impossibi
le est sine ea deo placere ⁊ opa eius
acceptari a deo. ideo nec satisfactio
sine tali gr̄a est possibilis. Itē cōsu-
lendū est penitentibus q̄ eoꝝ peni-
tentiā ipsis iniūctā sine mortali pec-
cato compleant: qꝛ alias deus ab
eis exigit penā. Nā satisfactio facta
in pctō mortali ⁊ si soluit penam de
bitā. nō tm̄ meret gratiā vt dicit do
ctor subtilis vbi supra. q. I. scđo ꝑn-
cipali arti. iiij. Sed si q̄ras vtrū hō
pagens pniam in pctō mortali iteꝝ
facta cōfessione d' illo peccato mor
tali dꝫ peragere de nouo vel denuo

istā pniam iam pactā. vel an reuiui
scat ꝛ valere incipiat illa pnia sic pe
racta in pctō mortali. ex q̄ iam post
cōfessionē scd̓am erit in charitate et
gr̄a. In hoc sunt doctores diuersi.
Nā sctūs Tho. prima facie dicit ꝙ
nō viuificant. nec valēt ad satisfacti
onem illorū pctōꝝ ꝓ q̄bus agunt.
nec etiā ad meritū vite eterne. Dicit
tn̄ ꝙ satisfactiones ille q̄ relinquunt
post se effectū postq̄ꝫ actus trāsit nō
opꝫ ꝙ reiterent vt ieiuniuꝫ dimittit
post se debilitationē corporis. Ele-
mosina relinq̄t post se diminutionē
substātie. Ille v̓o q̄ non relinquunt
post se effectū opꝫ vt reiterent. vt est
orō Ex his pꝫ ꝙ q̄ ieiunāt ꝓ pctis
existētes in mortali pctō nō debent
vltra ieiunare vel elemosynā dare si
q̄ orant in pctō existētes tenent repe
tere horas ꝛ supplere eas. Et istam
opinionē approbant doctores. Do
ctor tn̄ subtilis fauorizat peccatori-
bus dicēs. ꝙ q̄ vere penitet ꝛ recipit
satisfactionē cōdignā sibi ab eccl̄ia
ipositā claue nō errāte q̄ꝫtūcūq̄ꝫ pec
cet postea ꝛ recidiuet nūq̄ꝫ tenebitur
nisi ad illā vnicā satisfactionē adim
plēdā. Et si eā ipleat i charitate me
lius est q̓ nō tm̄ soluit penā: sed etiā
meret grām. Sed si ipleat pniaꝫ vo
lūtarie extra charitatē: soluit q̄dem
penā sed nō meret grām: q̓ nō est sa
tisfactio recōsilians neq̄ꝫ placās. Vn̄
subdit ꝙ si hō magnā partem satis-
factiōis adimpleuit in mortali pec
cato ꝛ postea iterū peniteat de pctō
nouo nō est iterato imponenda pe-
nitentia ꝓ pctō primo de q̄ satisfe-
cit. licet extra charitatem. sed tm̄ de
nouis pctis q̄ fuerūt causa ꝙ ista sa
tisfactio fuit mortua. Et hāc deter-
minationē seq̄tur Johes parisiēsis
ibidē. q. v. dicēs ꝛ dans huius dicti
rōnem satis pulchrā. Quia ex q̄ ex-
tra charitatē sufficit satisfactio uo
luntaria ad pniam pcti multo ma-
gis satisfactio voluntaria dꝫ sufficē
re. Exemplificat ipse. Si alicui of-
fendēti regē offense regis correspō-
deat p̄cise ƀm legē manus abscisio
si isti inuito abscinderet manus sa-
tis pati. ꝛ in tantū sufficit regi ꝙ ƀꝫ
iusticiā nō dꝫ vlteriorē penaꝫ exige
re. ꝛ tn̄ nō recipit eū in grām vel ami
ciciaꝫ. Multo aūt magis sufficeret
ꝓ punitione culpe si aliq̄s sibi debi
tā penā infligeret. lꝫ non esset in grā
vel amicicia illius iudicis offensi.
Ex q̄ sequit ꝙ si talis ꝓpter nouū
pctm̄ damnaret anteq̄ꝫ cōpleuisset
totā penitētiā sibi impositā puniret
in inferno tpalit: pena sibi correspō
dente q̄ nō fuit hic soluta ꝛ post tem
pus aliq̄d nō puniret amplius tali
pena: sicut dicimus d̓ veniali: quia
moriēs in veniali simul cū mortali
nō puniret eternaliter ꝓ veniali: sed
tpalit. ꝓ mortali v̓o eternalit. Hec
doctor subtilis. Sunt autē tria opa
satisfactoria. s. elemosyna. ieiuniuꝫ.
ꝛ orō. Per ieiuniuꝫ intelligunt oia
carnē affligentia. vt sunt maceratio
nes. afflictiones flagellatiōes ꝛ pe-
regrinatiōes. Per elemosynaꝫ oia
opa misericordie corporalia. p orō-
nem oia opa spūalia misericordie.
p ieiunia hō reuocat a cōtupiscētia
carnis p elemosynā a cōcupiscentia
oculorum ꝛ p orationem a superbia
vite. per ieiunium ordinatur homo
ad seipsum. per elemosynaꝫ ad pro-

rimum. ꝛ ꝑ orationem ad deū. Per ieiunium fit satisfactio de bonis corporalibus. ꝑ elemosynam de bonis tpalibus. ꝛ ꝑ oronem de spūalibus Licet aūt singula istoꝝ cū singulis pctis approprient ꝑpter conuenientiā. tū q̄libet illoꝝ ꝑ quolibȝ pctō satisfacere pōt fm Tho. Dicit eñ doctoꝛ subtilis. q. i. scḋo principali ar. xxx. q̄ talis correspondētia nec est de congruo: nec de necessitate in singulis casibus sicut ptȝ in pauperibus. Nec pauperi est cōgruū nec necessariū iniungere aliqḋ istoꝝ si est insufficiēs ad ca. vt si est paup q̄ nutritur labore ꝛ q̄ die nō laboꝛat carz victu. ꝛ si ieiunaret impotēs redderet ad laboreȝ. nec orationi vacare pōt labore lassatus. vel a fortiori. nec elemosynis. isti iniungēdū est vt istum laborē subeat in remissionem pctōꝝ intēdēs illū ad hūc finē referre saltē quousq̄ occurrat sibi opoꝛtunitas aliqua aliā satisfactionē soluēdi. Ex hoc dicto habes q̄ hō peccatoꝛ libēter sustinēs defectus tpales ꝛ labores a deo in eum pmissos vel tribulationes satisfacit p illa ꝑ pctis. ex q̄ cis cōsentit: ꝛ aliter satisfacere vel penitere nō pōt. Ita dicit Tho. vbi supra dist. xv. q. iij. ar. ij. Et hoc etiam sepius esset pdicādū pauperibus ꝛ defectuosis. ne deficerent ꝛ desperarent de pctis vidētes se impotentes ad peragendū penitentiam eis iniunctā. Similiter diues q̄ lapsus est pctō carnis si adeo dilicatus est q̄ nō velit ieiunare nec maceratione carnis subire. vel presumptio est q̄ si sibi iponeret abijceret eam ꝛ ita iam nouo pctō peccaret iudicandus est ad oronez vel elemosynā. ꝛ imponendū est ei q̄d libēter accipit. ꝛ q̄d credit pseuerantius adimplere. immo si nullā vellet accipere pniam ꝛ haberet displicētiā de pctō ꝛ firmū ꝑpositū nou peccandi vel abstinēdi. nō est remittēdus vacuus: sȝ absoluendus. ne cadat i desperationē sȝ intimāda est pnia ei q̄ est ꝑ pctis illis imponēda: ꝛ q̄ eā in se vel in equalēte studeat adimplere alioq̄n soluet ad plenū in purgatoꝛio. Hec sentētia satis cōsonat dicto xpi. Math. xij. ꝛ Isa. xlij. vbi dicit. Arūdinē q̄ssatā nō cōfringet: et lignū fumigās nō extīguet Arūdo q̄ssata est pctōꝛ q̄ssatus tentationibus ꝛ pctis. ꝛ lignū fumigās est lignuȝ nimis humidū: tñ habēs aliq̄d de igne charitatis. hoc extinguit ꝑ duriciā sacerdotis: sȝ cum ad aliq̄d minus difficile obligatꝰ iūc nō extinguit sed dicat sibi q̄ opoꝛtet eū hic vel ibi p enā psoluere. ꝛ q̄ faciat tantā pniam q̄ntā hic oȝ ꝑ pctis reddere. alias acrioꝛ alibi ab eo exigetur Hec Scotus. Dicit Pe. de thara. di. xv. ꝛ Tho. ibidē. q. iij. q̄ alter ꝑ altero pōt satisfacere si esti charitate q̄ñ ille cui iniuncta est pnia eā explere cōmode nō pōt. ꝛ hoc q̄ntū ad absolutionē debiti: sed q̄ntū ad excisionē causarū ꝑcedentiū: ꝛ ingētum penitētia est medicina ꝑ pctis vnus non pōt satisfacere ꝑ altero. Dicit tamen Thomas q̄ nullus debet ꝑmittere satisfacere per alium nisi appareat defectus coꝛpoꝛalis vel spiritualis. per quem nō sit promptus ad poꝛtandum onus pnie. Dicendum est ergo his qui satisfactioneȝ

per se aliis imponūt. q̄ si ambo negligentes fuerint ambo punientur vnus pro peccato proprio. alter pro obmissa satisfactione ad quaꝫ se obligauit.

De penitentiis iniungēdis secundum canones.

Restat nūc de penitentiis iniūgendis ſm canones taxatis. Circa qḋ ꝑncipaliter ē vidēdum q̄ lꝫ pn̄ie sint arbitrarie vt dicetur infra. tn̄ in publicis pctis seruande sunt taxate per canones lꝫ debeat haberi respectus ad circūstantias criminis ⁊ ad quātitatem ⁊ qualitateꝫ ꝑsone: dignitatem officiū: pauꝑtatem: debilitatē: ⁊c. Ut tn̄ nō ignoremus penitētias taxatas cū tp̄s incurrerit īponēdas notande sunt aliq̄ regule q̄ canones penitentiales ab aliis appellantur. Primus canō q̄ pro quolibet mortali pctō pn̄ia septē annoꝝ est iniungēda. vt. xxxiij. q. ii. c. hoc ipsum ⁊. c. sequēti. ⁊. xxij. q. j. c. ꝑdicandū. in glo. ⁊. lxxxij. di. ꝑsbyter. Et rō est q2 sicut per pctm̄ mortale septiformeꝫ gratiā spūsscti amisimus. sic etiam eas ꝑ septē ānos requiramus. Hoc tn̄ veruꝫ est ꝓ publico ⁊ graui pctō pensatis circunstantiis. Secundus si presbyter fuerit publicus fornicator decem annis peniteat inclusus: sacco indutus tribus mensibus cōtinuis a vespera ad vesperam pane ⁊ aqua vtatur: exceptis diebus dominicis ⁊ festiuis. quibus annis expletis potest eum episcopus ad pristinum reuocare statuꝫ de quo multum habetur. lxxxij. di. c. presbyter quod nō scripsi ꝓpter tediū eꝛoꝝ q in hoc sunt remissi ⁊ potius ad penā proni. Tertius. sacerdos cognoscens filiā spūalem. s. quam baptizauit vl' cōfessionē audiuit: duodecim annis peniteat. ep̄s vero. xv. annis peniteat. Mulier vero si est soluta tradēda est religioni rebus suis pauperibus erogatis. xxx. q. j. Si quis sacerdos. Et sic pꝫ vt dicit glosa ī capitulo ꝑdicto q̄ magis peccat sacerdos cognoscēs filiam spūaleꝫ q̄ȝ alterius vxoreꝫ: quia per hoc imponitur penitentia. xij. annoꝝ. Quartus si quis contra naturam peccat si cleric⁹ ē deponit vel ad religionē recluditur. si laicus excōicatur donec peniteat. Penitētia aūt sua est septē annoꝝ. Et idem est ꝓ incestis. xxxiij. q. ij. hoc ip̄m. ⁊. c. sequenti. Quintus sacerdos q̄ interest clādestinis nuptiis sine bānis tribus annis suspenditur. de clandestina desponsatione. Cū inhibitio. c. j. Sextus. Si q̄s votum simplex violauerit scilicet quia promisit in secreto vxorem non ducere vel coram aliq̄bus sociis. ⁊ postea duxit: tribus annis peniteat. xxvij. dist. si vir. Septimus. si quis excommunicatus celebrat tribus annis feria secunda quarta et sexta a potu alias vino et a carnibus debet abstinere. xj. q. iij. de illis. Octauus. Qui alium iniuste accusat ad mortem septeꝫ annis peniteat si vitā ꝑdiderit. Si ꝟo mēbrum ꝑ tres annos peniteat. vt de accusationibus ca. accusasti. Nonus. Qui filiam suam spūalem vel commatrem cognoscit per septem

ānos peniteat.xxx.q.iiij.nō oportet Decimus. Si quis desponsatā alij duxerit eā dimittat ⁊.xl.dieb⁹ in pane ⁊ aqua ieiunet ⁊ peniteat p.vij.se quētea annos de spō.duoꝝ accepi. Undecimus Qui cognoscit duas cōmatres vł sorores septē annis peniteat.xxx.q.iiij.Si pater. Duodecimus.Homicida volūtari⁹ sine spe restitutiōis deponat ⁊ septez annis peniteat.l.dist.intror.Si ē casualis p quinq annos peniteat.l.di.c. si q̄ ⁊ c.si qs.⁊.c.eos. Et hec oīa intelligas si potuit euadere homicidiū ⁊ nō euasit. Nā qui se ⁊ suas res liberando fures q̄ capi nō poterant occiderit:penitētiaz agere nō tenet nisi voluerit. Si tñ hoc facit i necessitate euitabili:duos annos peniteat di.l.de his.lz si eēt ineuitabilis i nullo ei imputaret.l.di.Q̄ te qd̄ tñ est veꝝ quo ad pctm̄:sed quo ad cautelam ⁊ innocētiam suā eccl'ie oñdēdaz bonū est penitere de homicidio c.ij.§.fi.xxxiiij.q.ij.In lectū.xxxiij q.iij.ex cōicatoꝝ. Si qa tñ in stulticia vel infirmitate vel furiositate occidit:nō iputat ei.iij.q.ix.Indicas. xv.q.j.aliquos.⁊.c.illa.⁊.c.si quis. Si autē cā disciplie sicut magister scolariū icaute occidit iputat ei⁊ deponit si est sacerdos. de homicidio presbiteroꝝ.xv.q.v.si qs nō iratus. Sed ⁊ qs ligatū latronē iterficit deponitur. de homicidio suscepimus Tredecimus. Matrē occidēs decez ānos peniteat fm formā satis asperam que ponit. xxxiij.q.ij. latorem vbi dicitur q primo anno ecclesiaz nō intret sed ante fores ecclesie oret. Post annū vero intret ecclesiā stās inter audiētes.⁊ nō cōicet nisi cōpleto termino oblationes ei⁹ nō volūtarie accipiant nisi post sep:ē ānos. Et per hos decem annos nō comedat carnes:nec potū al's vinū bibat exceptis diebus dñicis ⁊ festiuis diebus a festo pasche vsq ad festū penthecostes. Et nō vadat alicubi nisi pedester feria scd̄a quarta ⁊ sexta ieiunet:sed tñ non separatur ab vxore propter piculū adulterij. Decimusquart⁹. Uxoricida oib⁹ dieb⁹ qb⁹ penitet non dz vti carnib⁹ nec potu al's vino.nisi in pascha ⁊ natali dñi. in pane ⁊ aq̄ ⁊ sale:vigilijs orōnib⁹ et elemosinis pniaz agat arma non sumat.vxorē nō ducat. balneo non vtat.cōuiuiū letantiū non intret. in ecclia post ostiū stet. nō cōicet i vita sed i morte tñ: vt ptz.xxxiij.q.ij.admonere. Et intellige q maior penitentia ē vxoricide q̄z matricide nō q2 malus ē pctm̄ vxorē occidere q̄z matrez:sz q2 pniores sunt hoīes ad occidēdum vxores q̄z matres ⁊ iō vt retrahant grauior eis pena iiugit. ar. xxiiij.q.j.Nō afferamus. Decimusquit⁹.Iugulās volūtarie pueꝝ suū dicit. Ray.q talis dz i monasteriū induci.si non habet alios pueros ⁊ vxorē grauior ei debet imponi pnia scz septē annoꝝ. Cū autem ex negligentia iugulant eū parentes: ita q ponūt eum in lectum suū sanum. et postea inueniūt eum mortuū tribus annis peniteant quoꝝ vnus annus est in pane ⁊ aqua oīb⁹ ferijs q̄rtis sextis ⁊ sabbatis. alij duo ieiunando feriam quartaz ⁊ sabbatum sed sextā in pane ⁊ aq̄. de his q̄ occidunt filios.ca.j.⁊.ij. Decimus

sextus. Periur⁹.xl.dies ieiunando in pane ꝛ aqua per septez annos peniteat.vj.q.j.quicūq̄. Decimusseptimus falsam mensurā habens.xxx.diebus peniteat in pane ꝛ aqua.de emptione ꝛ venditione:vt mensure. Decimusoctauus q̄ deuotā vel monialez cognouit.x.annis peniteat: ꝛ ipsa similiter.xxvij.q.j.ca.de filia ct.c.deuotā. Decimusnonus. Presbiter cantans missam ꝛ nō cōmunicans anno vno penitere debet: ꝛ interim a celebratione misse cessabit. de ꝯse.dist.ij.relatū. Uigesim⁹. Sacerdos q̄ laicū mortuū cum palla altaris inuoluit decez annis ꝛ quinq̄ mensibus peniteat.dyaconus vero trienio ꝛ dimidio sine sex mensibus peniteat de ꝯse.di.j.nemo. Uigesimusprim⁹. Sacrilegus violans ecclesiaz septē annis peniteat.xij.q.ij de viro. Et primo anno añ cimiterium qḋ violauit cōsistat. Scḋo āno ante fores ecclīe. Tertio anno in ecclesia. Et p hos tres annos carnes non comedat: ꝛ potū al's vinū nō bibat nisi in pascha ꝛ i natali dñi. nec cōionez accipiat. In q̄rto āno cōicabit ꝛ tunc q̄nto ꝛ sexto vsq̄ ad septimū annū feria scḋa quarta ꝛ sexta a carnib⁹ ꝛ a potu abstineat. Uigesimusscḋs. Parētes frangētes sponsalia filioꝝ p triēniū separent a cōione ꝛ filij similiter si in culpa sūt.xxxj q.iij.si q̄ parentes. Uigesimustertius Qui ducit illā ad matrimoniuz quā pri⁹ polluit p adulteriū q̄nq̄ annis peniteat.xxxj.q.j. Si q̄ vidua. Uigesimusq̄rt⁹ Blasphemās dz p septē ebdomadas agere pniam ſm formā q̄ tradit de maledicis.ca.statuim⁹. Uigesimusquitus sacerdos denudās ꝯfessionē alicui⁹ vbo vel facto vel signo ꝛc̄.de quo infra dicetur: ꝛ habet de pe.dist.vj. sacerdos. Uigesimussext⁹ Periur⁹ si liber est xl.dieb⁹ p septē ānos i pane ꝛ aq̄ peniteat. Si seru⁹ trib⁹ ānis xxij.q.v. qui cōpulsus. Uigesimusseptim⁹. Qui piurat in man⁹ epi p tres ānos peniteat. Qui vo in manu cōsecrata vno āno peniteat. Qui vo coacte nesciēs esse tā graue pctm̄ trib⁹ q̄dragesimis peniteat hoc ē trib⁹ annis quolibet anno q̄draginta dies xxij.q.v.q̄ cōpulsus. Sed q̄ scienter iurat vel aliū iurare pmittit q̄draginta dies peniteat in pane ꝛ aq̄: ꝛ septē sequētes ānos ꝛ similiter cōsocij sui xxij.q.v. Si q̄s piurauerit.ꝛ.ca.si q̄s couictus. Uigesimusoctau⁹ Discrepās a cōsuetudine metropolitane ecclīe in horis canonicis septem mensibus cōmunione priuetur si ex cōtēptu hoc faciat dist.xij.c.de his Uigesimusnon⁹. Sortilegus quadraginta dieb⁹ peniteat.de sortilegijs.c.j.ꝛ.c.ex tuaꝝ. Qui aūt aspicit astrolabiū vno peniteat anno.ibidez. Trigesim⁹. Intersector presbiteri duodecim annis peniteat.vt.c.ij.de pe.ꝛ rc. Trigesimusprimus. Incendēs domū totū damnū restituat.ꝛ tribus annis peniteat eodez ti.c.ij.ꝛ de iniurijs ꝛ dāno dato.ca. si q̄s domū. Trigesimusscḋs. Communicās hereticū nescienter annuz peniteat scienter quinq̄ ānis. Permittens autem hereticum cantare nescienter missam: quadraginta diebus. Si autem in subuersionem fidei tanq̄ hereticus damnatur nisi

decē annis peniteat. Si quis recesserit ab ecclesia ad hereticos fugiēs xij. annis peniteat ſm formā. xxiij q. j. Si quis dederit. Trigesimustertius. Qui nesciēter cognoscit duas sorores vel matrez ⁊ filiā. vel amitā et neptē septem annis peniteat. Si sciēter perpetuo carebit coniugio. xxxiiij. q. vnica. si quis. Trigesimusquartus. cū bruto coiens plusq̄ septez annis peniteat: ⁊ idē ꝓ incestu xxxiij. q. ij. hoc ipm. ⁊ c. seq̄nti. Trigesimusquītus. Patronꝰ res ecclie dilapidans vno āno peniteat. xvj. q. vij. filius Trigesimussextꝰ. Qui iurat pacem nō facere cū ꝓximo. vno āno peniteat ⁊ ad pacez redeat xxij. q. iiij. ꝗ sacro. Trigesimusseptimꝰ. Bis baptizatus vel bis ꝯfirmatus septez annis peniteat q̄rtā ⁊ sextam feriā in pane ⁊ aq̄ ⁊ cogeẜ fieri regularis. de ꝯse. di. iiij. ꝗ bis. ⁊ ca. dictū ē. Sūt plures alij casus ꝗ apḋ nos nō currūt. Et iō de illis nihil posui. Hi aūt intelligēdi sunt de penitētia publica ⁊ ꝓ pctō publico. Circa qḋ sciendū ꝙ licet illa pnia sit taxata a canonibꝰ pro manifestis pctis ita ꝙ nullomodo liceat aliā iponere vel variare tñ eps ḋ his dispensare pōt ex causa rationabili inspectis circūstācijs ꝑsonaꝝ. vt dicit Leo papa. Penitudinis tpa ꝯstituēda sunt tuo iudicio ſm ꝙ ꝯspexeris aīos cōfitentiuz esse deuotos. xxvj. q. vij. Tpa. ⁊ ca. si hoc. Idē dicit Hyero. de pe. di. j. mensurā. Et iō dico de occultis peccatis ꝗ ptinent ad simplices sacerdotes ꝙ vbicūq̄ inueniant taxatam pniaz per canones non mutent eam sine causa ita tamen ꝙ nō prodant per eam pctōrez. ſm hoc intellige illud quod cōiter dicit. sed male intelligit ꝙ penitētie sunt arbitrarie. de pe. ⁊ re. deus qui. ⁊ de sortilegijs. ca. ij. glo. ij. vbi dicitur ꝙ penitentie tps arbitrarium est. quod intelligit glo. vltra illud quod iaz ius taxat. ⁊ si ius taxauit vnum annum penitentie ⁊ delictū exigit plus hoc est ad sacerdotis arbitrium concessum. Idez dicit de cle. excō. latores. Et dixi notanter ꝙ sine causa non debet per quēcūq̄ sacerdotez mutari penitentia taxata. qꝛ ex causa potest bene moderari per simplicez sacerdotez ꝗ dispēsare potest cōtra canones taxātes talem pniaz. vt de iudicijs. At si clerici. in glo. super verbo de adulterijs vt ibidem notant. doctores. Pro isto tamen sciendū ꝙ hodie multi sumpserūt occasionē erroris ex isto dicto quo dicit. penitentie sunt arbitrarie ⁊ ſm arbitriuz sacerdotis imponēde. Et ideo pro meliori istius dicti intelligentia aduertendū ē ꝙ sicut dicit sctūs Tho. super. iiij. di. xix. q. iij. ar. iiij. Si ꝗs preter motū principalis agentis vti sua potestate presumpserit nō consequitur effectū ſm Dyonisium. ⁊ ꝓpterea talis ab ordine ⁊ officio diuino auerteret ⁊ culpā incurreret. verbigratia si minister medici aliter adhiberet medicinaz egroto q̄ ꝑcepit medicꝰ grauiter talis offenderet medicum: ⁊ etiaz egrotum. Et qꝛ penitentie satisfactorie sunt medicine ꝓ pctis infligēde. Vñ sicut medicine i arte determiate, nō oibꝰ cōpetūt sed variāde sunt ſm arbitriū medici nō ꝓpriā volūtatē seq̄ntis. ſꝫ artē medi

cine. ita pene satisfactorie determiate i canone nõ cõpetũt oib⁹. sz variãde sunt ẽm arbitriũ sacerdotis diuino istinctu reglatũ. Hec Tho. Uide ergo q̃cũq̧ iudicas ẽm caput tuũ insũgẽdo pnias nõ taxatis debitis circũstãtijs. qꝛ i magno piclo es decipiẽs te ꝛ cõfitẽtem si arbitraris aliter pniaz q̃ spũsctũs eã dictauit illi ꝯfitenti iponẽdã. Uñ dicit sctũs Tho. di. xx. q. ij. ar. ij. q̧ q̃litercunq̧ hẽat se sacerdos vel diuertat se i officio sacroꝝ nihilominꝰ pctõꝛ pmanet reꝰ ad q̃titatez eiusdẽ pene. Et io si eã hic nõ explet exiget ab eo in purgatorio. Sacerdos tñ discretus vt dicit idẽ penã iponẽs minorẽ etiam ex industria plꝰ ꝓdest cõfitẽti q̃ nocet: qꝛ forte a magnitudine pene posset a penitẽtia agẽda impediri. qꝛ diuinus amoꝛ q̃ in eo icipit ꝛ paulatĩ ꝯfortat excitabit eũ postea spõte ꝛ ꝓpria volũtate ad plura opa misericoꝛdie q̃ sacerdos iposuit. Sed circa hoc sit sacerdos cautꝰ vt tunc hoc faciat qñ ꝓsumit de cõfitente vt hoc faciat. Uideat ergo sacerdos ꝛ caute ꝓspiciat q̧ vbicũq̧ pena a iure expressa ẽ nõ omittat eã imponere: nisi necessitas vl̕ alia causa rõnabilis aliud suaderet vbi autẽ nõ est pena a iure imposita et expressa ibi arbitrio suo eaz statuat ẽm q̧ viderit expedire. nã ex causa põt eaz aggrauare vel mitigare. vt dicit glo. de pe. di. j. mẽsurã. Ad idez facit Arch. l. di. de his. Sz forte quereres quid si nunq̧ arbitratus ẽ ꝛ minorẽ penã imponat q̃ debeat. nunquid ille cõfitens securus est vel an residuuz exigetur ab eo i purgatorio. Ad quod respondeo ẽm glo. iij. de peni. disti. j. mensuram. q̧ si est eius ordinariꝰ iudex siue sacerdos parrochialis. ꝛ facit hoc animo dispensandi sufficit illa penitẽtia modica ad delendum pctm̃. Si autem per errorem est imposita ꝛ tamen ab illo penitẽte credebatur peritꝰ sufficit illa minoꝛ penitentia ad pctm̃ delendũ: dũmodo penitens qui eã recipit maiorem suscipere est paratus si sibi imponeretur. de pe. di. j. Quem penitet ꝫ. sed qui. Si aũt credebat eum imperitũ in culpa est penitens aut ꝯfitens: qꝛ peritiorem non reqsiuit. Et hoc est cõtra illos qui impetrãt licentiã ꝯfitẽdi alibi a suis plebanis: ꝛ ꝯfitent imperitis sacerdotibꝰ vl̕ monachis ad hoc nõ electis nec approbatis ꝛ tales se decipiũt. Nã dicit Augꝰ. d̕ penitentia. Qui vult confiteri pctã sua vt inueniat gratiam querat sacerdotem scientẽ ligare ꝛ soluere ne cũ negligẽtes circa se sit negligatur ab illo q̃ eũ misicoꝛditer monet ꝛ petit ne ambo i foueã cadãt: qm̃ stultꝰ errare voluit. Et subdit. Qui ergo confiteri vult oĩno cõfiteatur sacerdoti melioꝛi quem inuenire potest. Audiat autẽ vnusquisq̧ cõfessoꝛ taliter qualiter sibi placuerit penitẽtiaz iponẽs q̃d sibi dicatur per beatũ Hiero. ꝛ ponuntur hec verba. xxiiij. q. j. non afferamus vbi dicit. Nõ afferamꝰ stateras dolosas vbi appẽdamꝰ q̃d volumꝰ dicẽtes. hoc graue ẽ hoc leue ẽ: sz afferamꝰ diuinã staterã ex scripturis sctis tãq̧ d̕ thesauris dñicis: ꝛ i illa q̃d sit grauiꝰ attẽdamꝰ. hec Hiero. Ex q̃bꝰ ꝫbis vides q̧ ille penitentie q̃ iponũt erronee ꝛ

aliter q̃ sint iposite i iure dicunt do
lose ⁊ temerarie. hoc est qd dic̃ Gre.
de.pe.di.v. falsas pnias vbi dicit.
Falsas pnias esse dicimus q̃ nõ ẽm
auctoritatẽ sctõꝝ patrum ꝓ q̃litate
criminũ iponunt. Vñ dicit glo. ꝙ si
certa pena statuit. ⁊ tñ minoꝛ ipõit
falsa est pnia nisi ex causa tẽperetur
vt dr. xxvj.q.vij. Tpa vbi dicit Leo
papa. ꝙ tpa pnie habita moderati
one cõstituẽda sunt iudicio sacerdo
tis ꝓut ↄfessores pnium aĩos ꝓspe
xerint esse deuotos. Hoc est qd con
cludũt doctores finaliter ꝙ tunc tñ
ex causa. s. necessaria penitẽtie eodẽ
modo q̃ dictũ est arbitrarie possunt
dici. s. cõsideratis circũstantijs ꝑso-
naꝝ: tempoꝝ: locoꝝ: etatuz q̃litatũ
criminis ⁊ alioꝝ ꝓut dicit de pe.di.
v. Cõsideret. Circunstantie aũt ille
notant in illo vsu. Quis qd. vbi q̃
bus auxilijs. cur. quõ. qñ. Hoc est
dicere ꝙ lz pro aliquo crimine a iu-
re taxatur pnia septẽnis. si tñ sacer-
dos videt ꝑsonam pauperẽ debilez
vel nimis senẽ vel nimis iuuenẽ vel
multũ nobilẽ vel locũ in q̃ moratᷣ si-
cut castrũ vel curiã ꝓncipis nõ esse
aptum ad pniam agendam sic a iu
re expssam. vel videt tempus nõ esse
cõueniẽs ꝓpter nimios labores tũc
instantes in his casibus põt confes
soꝛ moderare penitẽtiam in toto vel
in pte ꝓut notatᷣ in glo. xxiij.q.iiij.
Si is. Et hoc intellige qñ contritũ
sufficienter viderit pctõrẽ. Sed dice
res. tñ Gregorius i omelijs. dicit. ⁊
ponit in ca. ꝓdicto. Si is q̃ ꝑlatus
est dñico debitori culpas impune di
mittit. nõ mediocriter ꝑfecto offen
dit qui debita celestis regis ⁊ domi
ni sua ꝑsumptione resoluit Silr. j.
glo. xxvj.q.vij. hoc sit positum. di-
cit ꝙ nõ põt sacerdos totum dimit-
tere sine aliquã penitẽtia. Et idem
de pe.di.j. mensuram ⁊.c. si peccatũ
⁊. xxvj.q.vij. Tempera. ⁊. xv.q.vij.
hi qui. Tu dic ꝙ oĩa illa loquuntur
de illo q̃ nõ est cõtritus sufficienter
vel de illo qui põt agere penitẽtiam
cõmode. Talibus eñ sacerdos ex
toto nõ potest dimittere ⁊ grauiter
peccaret remittens q2 sic se onera-
ret peccatis alienis.

De restitutione ablatoruz in satisfactione.

E T q2 vt dicit sanctus
Tho: restitutio male
ablatoꝝ lz non sit satis
factio nec ps eius. est
tñ ꝑambuluz ad satis
factionẽ: q2 non est aliud nisi cessare
ab offensa. ideo de ipsa aliqua sub-
iungam. Sciendum autẽ ꝙ homo
nec deo satisfacere nec reconsiliari
põt q̃ rem detinet alienaz. Ideo an
te oĩa qui alienum recipit ⁊ detinet
si vult digne penitere p̃mo debet
oĩa illa restituere si potest. Si autez
nõ potest sufficit voluntas restituen
di cũ tanta restitutione q̃ta possibi
lis est ẽm cõditionẽ vtriusq3 ad ar-
bitrium bonorum. Vnde nota ꝙ si
q̃s aufert alicui fama intentione in
famandi eum tenetᷣ ad restitutionez
fame. dicendo se falsum dixisse si fal
sum dixit. Si vero verum dixit e nõ
seruauit modũ fraterne correctiõis:
dicat ꝙ hoc dixit nõ intẽdens eius
bonũ. Itẽ ablationẽ virginitatis re
stituat ad arbitriũ bonorũ. vel si est

pena statuta in ciuitate illam soluat Similiter ad ablationem mēbri vel priuationē vite alicui fiet restitutio ꝫm cōsuetudinē vel statutū cōmunitatis vel terre. Tenet etiā satisfacere pueris ⁊ vxori interfecti. quia abstulit pueris patrē ⁊ vxori maritū q eos nutriebat. Vñ illud dānū inde ꝓueniens dꝫ eis tūc restituere ꝫꝫ statutū. Et qꝛ vt dicit doctor subtilis. xv.di. q.iij. Ex q oia illa vix aliqs pōt recompēsare cōdigne expediret silr sic cuiuslibet homicide vt soluere ꝑ passionē volūtariam: vt.s. occideret pro homicidio. Unde dicit ꝙ oportune ꝓuisum est in multis communitatibus vbi est statutū lex talionis in casu homicidij nec seruatur vt lex mosayca sed vt euāgelica de q Math.xxvj. Oēs q acceperint gladiū gladio peribūt. Itē si aliqs aliū impedit de ꝑbenda cōseqnda. si facit aīo ledendi ipm tenet ad restitutionē. nō q̄tū valebat ꝑbēda: qꝛ nōdum eandem fuit cōsecutus: ſꝫ pēsatis ꝯditionibus vtriusqꝫ ad arbitrium bonoꝝ. Nā si fecit qꝛ indignus erat ille quē impediebat vel vt ð meliori ꝓuideret iuste fecit nec tenetur restituere. Nō solū autem q accipit sed etiaꝫ q fauet accipienti tenet ad restitutionem: vt illi q nouem pctis alienis cōsentiūt Nā q iuuat facere tenet ad restitutionē totius. Silr q cōsulit facere. ita ꝙ sine eius cōsilio nō fuisset factū totuꝫ restituat. alias restituat q̄tum nocuit ꝑ se. Silr adulator laudās raptorē quare ipse rapit. alias non rapturus tenet insolidum. i. in toto sicut principalis. Similiter participans in crimine furti vel rapine tenet insolidum sicut ꝑncipalis. Similiter participans ī re furata vel rapta tenet restituere eā ⁊ etiā q eā scienter emit vel recipit Similiter q videt furtū fieri ⁊ tacet. cū ex officio teneat reuelare tenet ad restitutionē alias nō Silr q nō ꝓhiber cū tñ teneat ex officio Similiter q scit rem vbi iacet ⁊ nō vult reuelare. si tñ principalis satiffecit alij nō tenent ꝫm Ray. ⁊ ꝫm Tho.ij.ij.q. lxij.ar.v. Cū aūt spoliati ignorant tūc distribuētur res in pios vsus ꝑ pauperibus illius loci vbi rapina ē facta. vel ꝑ ecclesijs eiusdem loci: ⁊ hoc si nō apparet heres suus: qꝛ si apparet illi fiet restitutio. Si etiā sit absens cui fieri debꝫ restitutio dꝫ ei trāsmitti si cōmode fieri pt. alioqn in loco tuto debet reponi ⁊ ꝯseruari ꝑ eo ꝫm Tho. vbi supra.

Cautele ex parte confitentis seruande.

PRimo caueat cōfitēs ne diuidat cōfessionē vt puta dicēdo vnam partē pctōꝝ corā vno sacerdote: ⁊ aliā corā alio: sed integraliter cōfitet oia vni de pe.di.v.c.j. Nam alias cōfessio esset falsa ⁊ ficta. ⁊ in ea nihil dimittitur Juxta illud. Larga dei pietas veniam non dimidiabit Aut totum aut nihil propiciando dabit. Si tñ cōfitens qs corā vno sacerdote nō recordabatur aliq pctā q postea reducens memorie vadit ⁊ confitetur coram alio: nō est diuisio confessionis: nec oportet vt reiteret confessionem prius factam: sed dicat in gene

rali q cum alia multa sit confessus
hoc fuit oblit⁹. Ita dicit sctūs Tho
in. iiij. dist. xvij. q. xiiij. ar. iij. Mul-
ti aūt indiscrete arguūt alios q tūc
nec isti nec illi cōfitent qd fieri oīno
nō dz Naz sic corā plurib⁹ cōfitē-
tes si faciāt eo ꝓposito vt multipli-
cent eis intercessores ⁊ oratores ad
deū: aut vt sic corā plurib⁹ cōfitētes
eadez pctā maiorē ruborē habeant
cōmēdabiles sunt. Utile namqꝫ est
taliter cōfiteri plurib⁹ ꝓpter maio-
rez verecūdiā habēdaz q est maxia
pars satisfactiōis Et pōt esse tā fre
quēs cōfessio q etiā tota pena tolle
ret. Naz dicit sctūs Tho. di. xviij.
q. iij. ar. iij. q p absolutōnē sacerdo
tis nō solū culpa dimittit sꝫ etiā de
illa pena q i purgatorio deberet ali
qd dimittit vt minus in purgatorio
puniatur absolut⁹ descendens ante
satisfactionē qꝫ si añ absolutionē de-
cederet ⁊ sic virtute passionis xpi si
ne p̄iudicio diuine iusticie de penis
singulorꝫ ꝓportionabilit aliqd di-
mittit. Et subdit. Nō ē incōueniēs
si p frequētem confessionē etiā tota
pena tollatur vt pctm̄ oīno maneat
impunitū ꝓ quo pena xpi satisfecit.
Hec sctūs Tho. vbi supra. ar. iiij.
Utile ē etiā sic cōfiteri plurib⁹: qꝛ q-
libet cōfessor tenet orare ꝓ suis con
fessis ⁊ eorꝫ memoriaz in missa face-
re saltez generalē. Uerūtamē repre-
hendendi sunt cōfitentes: q nūc isti
ista peccata postea alteri de nouo
iterū cōmissa confitent verecūdātes
priorē cōfessorē pro eo q iterum ea-
dez pri⁹ ꝯfessa postea cōmiserit. Uñ
inducendi sunt ne hoc faciant: quia
confessor nouit eorum fragilitatem
vnde non debet imputare. Secūdo
caueat confitens ne mētiatur. ne. s.
plus dicat qꝫ res se habet vel minus
quia ꝑm sctm̄ Augustinū ⁊ sanctuz
Thomā si non est peccator mentiē-
do fit peccator. xxij. q. iij. Cum hu-
militatis causa. Et hoc multum ar
guit illos q causa humilitatis de se
plus fingunt vel causa hypocrisis
minus dicunt. Tertio caueat confi
tens ne alqd obmittat. licet dubitet
illud esse pctm̄ mortale sed dicat cō
fessori totū querendo an sit peccatū
mortale al's peccaret mortaliter ob
mittendo in tali dubitatione confi-
teri. quarto caueat ne obmittat ite-
rare confessionē si confessus fuit sa-
cerdoti q euz absoluere non potuit.
vel si potuit nesciuit discernere. vł si
cōfessio nō fuit integra. vt qꝛ tacuit
aliqđ pctm̄ mortale. vł neglexit aut
oblitus est satisfactionē iniunctā in
penitentia. Similiter si cōfessus est
sine cōtritione. puta habēdo ꝓposi-
tū in idem pctm̄ reuertendi. In his
eīn casibus tenet reiterare cōfessio-
nez ꝑm Petrū. Sed an recidiuans
tenet cōfiteri peccata priora. Tho.
in. iiij. dist. xxij. q. iiij. dicit q directe
nō tenet nec in generali: nec in speci
ali sed bene indirecte. s. tanqꝫ illud si
ne quo sciri nō potest debitus mod⁹
satisfactionis. Uñ tenet confiteri ⁊
notificare pctā dimissa qꝫtuz sufficit
vt sciatur q satisfactio sit ei imponē
da vt si ipse frequēter lapsuz carnis
passus ē ex aliq occasiōe: ita q oc-
casio p satisfactionē p̄scindat. ⁊ silr
de alijs pctis. Quito caueat ꝯfitēs
ne confiteatur alieno sacerdoti. hoc
est non proprio. quia alienus nō po-

test eum absoluere vel ligare. de pe. & re. Omnis. Et de pe. dist. vj. Placuit. Licet enim omnes sacerdotes claves ligādi atq̧ solvendi accipiāt in ordinatione sua. nō tamen equaliter laxata est illa potestas ad quoslibet sacerdotes. Et illa potestas ita concessa eis est ligata q̄ntum ad exercitium ita q̄ non possunt eā exercere nisi det eis potestas iurisdictionis ordinaria vel delegata ab episcopo vel a sede apostolica s̄m Johan. an. in cap. Omnis. Potest autem proprius sacerdos quadrupliciter accipi. Uno modo pro eo q̄ preest parrochie. vt plebanus q̄ h̄z potestatē sed modo inferiori. Alio modo q̄ preest modo superiori & sic ep̄us est ppri⁹ sacerdos om̄i homini sue dyocesis. & imediatus. vt in. c cū ep̄us. de of. or. li. vj. & in ca. vlti. de of. archi. s̄m Hosti. Uel qui preest modo principalissimo. vt papa. Nā papa est propri⁹ sacerdos oīm xp̄ianoꝝ. & habet plenitudinē potestatis. de auct. & vsu pal. ad honorē et de foro compe. ca. vlti. & ix. q. iij. Cuncta per mūdum. Tertio ppri⁹ sacerdos dicit habēs iurisdictionē delegatā ab aliquo p̄dictoꝝ. vel a legato pape. de of. lega. c. j. Quarto habēs iurisdictōē a cōmuni ꝯcessione vel p̄missione iuris. Et sic proprij sunt illi quos ep̄i & abbates exēpti eligūt in confessores. vt de pe. et re. Ne. p dilatōē. Sic etiā in articlo mortis q̄z ē ppri⁹ sacerdos illi quē audit si ppriū habere nō p̄t. xxvj. q. vj. Si p̄sbiter. & c. se. Hoc etiā mō vagabūdorū hoīm est q̄libet ppri⁹ sacerdos ad quem devenit. Similiter ppri⁹ sacerdos peregrinoꝝ est ad quēcūq̧ devenīūt. Concordant. Johā. an. Innocē. Hosti. Frater Iohānes henricus. Johēs de lignano de pe. & re. Omnis. Sciendū tamē circa predicta q̄ ep̄us potest cōmittere audientiā confessionis fratribus predicatoribus vel minoribus per ip̄m electis & p̄batis: sed illi non habēt auctoritatem totalē sicut plebani. nisi eis specialiter committat vt notatur de sepulturis. Dudum. i cle. Nec cōfessus talibus tenet iterū confiteri proprio sacerdoti vt quidā erronee putant. quorum auctor fuit Johēs de pollicratis: quē reprobauit Johēs vigesimussecūdus in quadam extrauaganti q̄ incipit. Uas electionis. Sciendum etiā circa predicta q̄ quis potest cōfiteri alteri q̄z proprio sacerdoti in pluribus casib⁹: Primo si subditus scit propriū plebanū hereticum: aut sollicitatorem ad malū: aut fragilē ad pctīm. aut ad revelādū pronū. & generaliter vbicunq̧ confitens probabiliter timet sibi vel sacerdoti periculum. tūc em̄ d̄z cōcurrere ad supiorē. & petere licētiā alteri cōfitēdi. Hec Tho. in. iiij dist. xvij. Hosti. etiā enumerat octo casus. Primus est qū propri⁹ sacerdos ē oīno indiscretus. de pe. di. vj. capi. iij. placuit. Sed in hoc subdit⁹ d̄z petere licentiā a sacerdote pprio quam si non vult dare petat ep̄o. Scd̄s qū parrochianus transtulit domiciliū ad aliā parrochiā. Terti⁹ qū q̄s ē vagabūdus. quart⁹ qū q̄s q̄rit domiciliū q̄ se ꝯferat nec dū q̄etatus ē aut limitatus ad vnū locū. quītus cū q̄s deliq̄t i aliena parrochia:

t cõmisit rapinã. tũc em̃ ibi punit. ꝰ rap. c. j. Et hoc si est publicũ. ita ꝙ p. eo esset excõmunicatus a prelato ipsius loci. al's si essz occultũ põt absolui a ꝓprio sacerdote vbicũqꝫ furtũ vel rapinã accepit. Sextus rõne studij vt cũ clerici accedũt de licẽtia platoꝝ ad studiũ. Septimus tpe necessitatis: vt qꝛ infirmat ad mortẽ: vel dꝫ intrare bellũ vel mare. Octauus si nõ ponat spẽ in peritiã ꝓprij sacerdotis. Sꝫ hoc vltimũ cõiter ñ tenet In talibus em̃ casibus vbi q̃s ↄfitet alicõ dꝫ ei iniũgi vt se p̃sentet ꝓprio sacerdoti nec ꝓprius sacdos dꝫ ei credere ne diceret se esse absolutũ ab aliq̃ excõicatione: qꝛ tũc nõ tenet credere sine litteris absolutiõis. Ego tñ cõsulo ẜm Rich. in. iiij. di. xvij. q. j. ar. iij. ꝙ sine causa multũ necessaria vel legitima non q̃rat q̃s aliũ sacerdotẽ p̃ter ꝓpriũ. sicut multi cõsueuerũt facere dubitãtes temere de vita ꝓprioꝝ sacerdotũ: ⁊ dicentes ꝙ non cõfitent illi inebriato: sed q̃rũt alienũ cõtra statutũ ecclesie. Sed si alter discretior nõ põt habere: vel p̃latus nõ vult dare licentiam subdito cõfitendi p̃ter se q̃d erit agẽdum. Dicit Richar. ꝙ in tali casu ꝓpter bonũ obediencie facit magis subditus vtilitatẽ aĩe sue cõfitendo ꝓprio sacerdoti minus bono dũ tñ sit sufficiẽs q̃ꝫ cõfitendo alteri melioꝛi. Et dico de minus bono: nõ de minus discreto: qꝛ al's semp q̃rẽdus esset minus discretus qꝺ nõ est veꝝ: sꝫ semp q̃rendus est magis discretꝰ si põt haberi. Nec excusat subditus indiscreto plebano cõfitens si eum male iudicat qꝛ nõ tenet cecus cecũ ducere ne ambo in foueã cadãt. Et nota ꝙ in casu quo q̃s veniens de aliena parrochia caueat imperitiã ꝓprij sacerdotis petens audiri confessionẽ suã p alienũ plebanũ: dicẽs se habere licẽtiam a ꝓprio sacerdote. nunq̃d tenet ei credere illi quẽ petit ꝓ audienda cõfessiõe. Rñdeo ꝙ sic ꝓut notauit Joh̃ an. i glo. iiij. c. j. de p̃uilegijs i cle. ꝓ quo allegauit de pe. di. vj. Placuit qꝛ nõ est immemoꝛ p̃sumendus sue salutis. i. q. vij. Scimus. ⁊ de homicidio. significasti. Põt aũt hanc licentiã parrochialis dare etiã si nondũ hꝫ ordinẽ sacerdotij aut eius vicarius vices suas gerens. vt dicit Jo. an. in. v. glosa ibidem.

De cautelis seruandis ex parte confessoris.

Primo caueat confessor ne suũ parrochianum habentẽ casum epi nondũ expeditũ in q̃ ip̃e nõ põt dispẽsare aliq̃ mõ audeat absoluere ad cautelã. sicut stulti q̃dam cõsueuerũt facere. q̃ nõ cõfessores sꝫ deceptores potius appellãdi sũt ⁊ cõfusores q̃ cum nõ possunt absoluere in casibꝰ epi dicũt parrochiano Ecce ego te absoluo ab isto pctõ ad cautelaꝫ vt possis istis diebus cõicare: ne de te scandalũ oriat si nõ cõicares isto festo pasche. Tu aũt post ista festa accedẽs auctoritatẽ epi cõfiteberis ꝺ isto pctõ. O nõ sic impie nõ sic ne decipias te ⁊ ip̃m. Sic em̃ facias ⁊ dicas. O bone fili. ego non habeo in isto casu auctoritatẽ. ergo accedas

statim ad epm vel eius auctoritatē habentē. nec te pus pcures sacramēto eucharistie nisi fueris absolutus. Si em nō posses accedere epm ante ista festa nullomō accedas Et si aliquis de te suspicabitur dicētes. Iste nō gratis nō cōmunicauit istis festis vel si a te qrat vicinus tuus: qre nō es cōmunicatus in isto festo. dicas q hoc feci de cōsilio sacerdotis mei. vel cōfessoris: vel quia habeo graues inimicias cū hostibus qbusdā quos nondū euasi. Et verū dicit: quia habet inimicicias cum diabolo ₇ eius laqos disrūpere ₇ ipm expugnare de corde suo: nec in hoc mentitur Nō tñ dicat in hoc habeo inimicicias cū quibusdā hoibus: sz cū quibusdā hostibus. nisi etiaz haberet inimicicias cum hoibus. Sacerdos aūt hoc casu qñ subditus cōfitet sibi. totaliter inuentens casum epi inter alios audacter absoluat ab illis ₇ iniugat pnīaz p illis q sūt d auctoritate sua. casū vero reseruatū remittat ad episcopū. Nō sicut qdā faciunt q postq̄ audiūt in confessione casū epi statim dicūt cōfiteti Uade nō habeo tecū quicq̄ disponere nisi accedas ad episcopū. Et tales exponūt psonas hmōi magno periculo: qz sepe cōtingit q tales obliti fuerūt de pctis prius confessis Uerūtñ si sacerdos inuenit cōfitentem excōicatū a iure vel ab hoie. Uel si forte dicat cōfitēs Bone pater ego semel pcussi clericū ordiatū ex ira. vel sū in excōmunicatiōe maiori: tunc statim sacerdos nō audiat eius cōfessionē: nec absoluat eū ab aliq̄ etiā minimo pctō donec fuerit p supiorē a snīa excōicatiōis absolutus. et se docuerit p lras absolutū fm Tho. in. iiij. di. xviij. Secundo caueat sacerdos ne aliq mō reuelet vel pdat cōfessionē signo nutu vel facto. sed oino dz celare exterius sicut dus tegit interius. Per hoc em vt dicit Tho. in. iiij. di. xxi. hoies magis attrahunt ₇ simplicius confitent. Si aūt piculuz immineret ₇ hoc solū sciret p cōfessionē: vt qz scit aliquē hereticū. silr scit incēdiariū. nō pp̄ter hoc dz reuelare eos sed potius monere debz tales vt desistant. ₇ plato dicere q vigilet sup gregem sine oi reuelatiōe cōfessionis. Si etiā sacerdos cōpelleret ad dicendū p episcopū tal' bñ pōt dicere. Reuerēde pater ego nihil scio: intelligēdo vt hō qz scit vt deus. Nō solū autē caueat reuelare illa q cadūt sub cōfessione sacramentali vt pctā. sz etiā alia gesta ₇ facta p q possz qs dephēdi peccator: immo etiā illa q oino non ptinent ad cōfessionē Et idē dico si aliqua dicunt alicui nō p modū cōfessionis qz forte non fit absolutio nec pnīe iniūctio: sz tñ fit sub specie cōfessiōis. Nā i tali casu lz nō claudat tale dictū sigillo cōfessiōis fz Tho. in cōpendio. tñ talia oino sunt seruāda ex honestate ac si in cōfessione suscepta fuissent. fm Tho. in. iiij. dist. xxi. Si aūt sacerdos scit peccatum pter cōfessionem potest illud dicere: sed nō debz dicere q sciat hoc ex cōfessione ₇ nihilominus debet abstinere ab hoc q̄ntum pōt pp̄ter pnītatis consuetudinem. Nam sacerdos peccata reuelans q scit extra confessionem: ₇ sepius hoc faciens assue-

scit ex hoc postea etiã reuelare ea q̃ sunt in cõfessione sibi dicta: sõ habeat linguã refrenatã dẽtibus ꝓpt penã depositiõis ꝛ retrusiõis in artum monasteriũ ad agendã pñiam de pe. ꝛ re. Ois ꝛ de pe. disti. vi. Sacerdos. Qñ ergo vis securus esse cũ opus habes de aliquo pctõ tibi cõfesso reqrere doctiorẽ aliquẽ sup ꝯsilio dando nõ dicas sic. Ecce q̃dam ꝑsona est mihi cõfessa de ciuitate vł villa de hoc q̃d cõsulitis cũ ea facere: sed potius dimittas vt ipa sola cõsulat vel q̃rat auctoritatẽ. Qđ si forte vereř. dicas sic. Ecce q̃dã casus accidit sub hac forma. vel puenit ad me casus talis. q̃d consulitis sup eo. Et lз esset de licẽtia cõfitẽtis q͛ possit reuelari. vt dicit Tho. vbi supra. hoc tamẽ fiat sine scandalo ꝛ abstineat ab hoc sacerdos q̃tũ magis potest vbi scandalum timeř. Ille etiã cui reuelatur de licẽtia cõfitẽtis teneř illud seruare ꝛ celare sicut ꝯfessor principalis: nisi dareř sibi licentia a cõfitẽte q͛ ille absolute ac libere faciat ac si esset publice factũ. Caueat aũt cõfessor ne sic reuelãdo de licentia cõfitẽtis dicat narrãdo. dictũ est mihi in confessione hoc qꝛ in nullo casu dз nec põt hoc facere q̃tũcũq͛ haberet licẽtiã a cõfitẽte: qꝛ ista sola verba includũt peccatuз mortale: qꝛ includunt reuelationem huius vt cogniti eo mõ quo nõ licз reuelare fm Scotum. Dicit tñ subtilis doctor in. iiij. di. xxj. q. ij. q͛ ad celationẽ pcti in confessione detecti teneř homo de lege nature. Juxta illud. Nõ facias aliis ꝛc. Math. vij. Quia quisq͛ tenetur conseruare famam alterius sicut ꝓpriã. siłr fidelitatem dз seruare quã pene vult sibi seruari. Item de lege positiua que est. De ꝯfessiõe aliqua nullus te tradere dз. Talis etiã dat occasionem ficte ꝯfitẽdi. Tertio caueat sacẽdos ne audiat mulierẽ illã cũ qua peccauit. s. cõcubinã vel adulterã suã. Nã lз fm dñm archi. xxx. q. i. in. ca. oẽs sup glo. ij. talis sacerdos põt tali mulieri iniũgere pñiam cũ sit parrochiana eius fm Hug. q̃ hoc notat. iij. q. vij. capi. vi. Quicq̃d tñ est de hoc ego video aliđ. s. q͛ clerici nõ debẽt suis cõcubinis pñiam iniũgere. sed magis eas inducãt vt ab aliis penitentiã accipiãt: vt in glo. xxxiij. q. ij. Placuit. Et hoc totũ est ꝓpter honestatẽ fm Bartholomeũ brixien. ꝛ ꝓpter ordinẽ fm Hu. Quãtũ tñ est de iuris rigore si p̃sbyter dat penitẽtiã cõcubine sue ꝓ delicto cõmisso valebit pñia fm archi. q̃ ita notat. xxxiij. q. ij. vbi hoc idẽ sentit Laurẽtius polonus dicẽs cũ glo. xxx. q. j. oẽs q͛ p̃sbyter orientalis sicut rutenus vel grecus non audit peccata sue vxoris. qꝛ nec ipa libere confiteř si adulteriũ cõmisit Ergo in oibus istis melius est ꝑsonas hmõi remittere ad supiores. ꝛ ego miror de tantis in hoc magnã difficultatẽ faciẽtibus an p̃sbyter posset audire sue cõcubine ꝯfessionẽ. Ego aũt video q͛ iste casus est ep̃alis vt dictũ est supra de casibus ep̃alibus. Quarto caueat sacerdos ne existẽs in crimie audiat cõfessiões alioꝝ nã talis grauiter peccat. nã sacerdos hñ docen-

do ppl'm ꝛ male viuēdo instruit deū quō cū debeat ꝯdēnare. xl. di. c. misti rō pe. di. vi. q̄ vult ꝓ. sacdos vbi dic Au. sacdos cui oīs offert petōꝛ: ast quē stat ust oīs lāgoꝛ i nullo eoꝝ sit iudicād⁹ q̄ in alio est iudicare ꝓꝑ tus. Vbi dicit glo. ꝙ peccat sacer- dos in crimine iniūgēs pn̄iam ꝛ ve- rū est: vt. iii. q. vii. Itē in euangelio. vbi dicit glo. ꝙ si in necessitate suus parrochianus petat ab eo pn̄iā con terat ipe sacerdos ꝛ statim iniunge re pōt vt dicit glo. Qn̄ ergo tu sim- plex sicut ꝛ ego legis auctoritates ꝙ nō soli scti existētes soluūt pecca- toreſ: ꝫ etiā mali qn̄qꝫ iudicabāt ali orū excessus ꝛ peccata sicut saul cū a dn̄o esset reprobatus ppl'm dei iu dicabat; ꝛ eius iudicium vniuersus ppl's expectabat. Itē dauid cū esset adulter ꝛ homicida interrogatus a ꝓpha sentētia in diuitē dedit q̄ ouē paupis rapuit dicēs Filius mortis est vir q̄ fecit hoc. ii. Regū. xii. Itez salomō cū amore mulierculaꝝ deos gentiliū coleret. tn̄ vniuersa plebs is raelitica ad eius iudiciū cōfluebat Sic ꝛ achab ꝗuis coleret baal: tn̄ decē tribus iudicabat. iii. Regum. xxii. Nō te decipias q̄sqꝫ ista legēs. qꝛ nihilominus grauit peccas. lꝫ ab solutio quā facis in subditos teneat apud deū ꝗtū ex officio nō ex iuris merito. qꝛ vtiqꝫ melius faceres: qꝛ ꝛ tibi meriti grām mereris. ꝛ cōfitēti veniā adaugeres. Quinto caueat sacerdos ne audiat sacerdotē sine li centia speciali vel generali ep̄i sui: nisi ep̄s sciret vel approbaret tacite vel exp̄sse. Et hoc est cōtra multos plebanos quorum vnusquisqꝫ au- dit alium ꝛ presertim in casibus foꝛ nicationuꝫ qui sunt casus episcopa les vt multotiens clamaui ꝛ adhuc clamo more lupi in celum ꝛ terram ꝙ isti decipiunt se. Sexto caueat cō fessoꝛ ne confitentem q̄ non vult vel non potest sufferre onus penitentie remittat a se vacuum. Caueat etiaꝫ ne exigat iuramentum a confitente de peccato illo de quo confessus est amplius nō faciēdi neqꝫ cōmittēdi hoc eī̄ repprobat. xi. q. iii. vbi glo. ii. dicit ꝙ ab hereticis reuertētibus ꝛ ab incēdiariis. vel in hoꝛrēdis cri minibus similibus tn̄ iuramētum exi get vt iuret cōfitēs de cetero se nun q̄ simile cōmissurum. Et exp̄sse ꝓ hibet glo. ibidem hoc nō fieri i quo libet peccato mortali. Ego tn̄ com peri q̄sdam sciolos apud se a mulie ribus coniugatis extoꝛsisse iuramē ta super foꝛnicationeꝫ de cetero nō faciendam ꝗtum periculi sit quili- bet aduertere potest. Quando ergo venit ad te homo qui non vult sub- ire onus penitentie dicas sibi iuxta tenoꝛem capitu. ꝙ quidem. de peni ten. ꝛ remissio. Quod si confitetur sed se dicit abstinere non posse ni- hilominus eius cōfessionem audi- as: ꝛ dicas ei ꝙ non est vera peni- tentia talis: sed ꝙ disponat se ꝗto citius potest ad ꝓpositū abstinen di a peccatis huiusmodi. Cum au- tem habet propositum abstinendi a peccatis sed non vult subire onus penitentie tam magnum sicut sua peccata requirunt. dicendum est ei Charissime fili tu debuisti pro istis peccatis penitentiam agere tantaꝫ vel tantā. sed ex quo nō vis sufferre

eam scias q̄ exiget a te in purgato-
rio ⁊ nihilominꝰ ex quo habes con
tritionē ego te absoluā. In hoc em̄
casu melꝰ est de mīa facere rōnē q̄z
de iusticia. si tm̄ esset suspectus aliq̄s
de quo p̄sumit q̄ nō faciat qd̄ ei p̄ce
ꝑit dicendū ē ei q̄ si nō faciat hoc
puto q̄ nō restituat talez rez de qua
confitet̄ q̄ carebit fructu cōfessiōis.
Et iste est modus optimus ⁊ securꝰ

De penitentijs infirmorum et decendentiuz de hac vita.

Habitis cautelis mōis et dispositionibꝰ penitentiū in bona sanitate. Uidenduz est de penitentijs infirmoruz ⁊ decedentiuz de hac vita. Est igitur sciendum q̄ sacerdos circa quēlibet moriturum primo ad eū veniēs ita querat s̄m consiliuz Anselmi. dicēs Charissime fili habes ne forte intē-tionē abstinendi a pc̄tis si supuixeris ⁊ de eis satisfaciendi. Et ille dicat q̄ sic. Itez letaris q̄ in fide xp̄iana decedis ⁊ ille respondeat. Etiaz. Itez fateris te nō ita bene vixisse sicut debuisses. respondeat. fateor. Itez credis q̄ ꝓpter te est mortuꝰ filiꝰ dei vivi ih̄s xp̄s. rn̄deat. Etiā. Itē credis resurrectiōez mortuoꝝ. rn̄deat etiaz Tūc hortare infirmū dicēs. Age ergo p̄miaz dn̄i est aia in te habēdo veram ꝯtritionē. ⁊ i morte xp̄i verā fiduciā cōstitue huic morti te totū cō mitte: hac morte te totū ꝯtege ⁊ involue. Et cū dn̄s deꝰ tuꝰ voluerit te iudicare. i. iuxta pc̄tā tua. di. dn̄e mortē dn̄i nr̄i ih̄u xp̄i obijcio iter me et iudiciū tuū. aliter tecū nō cōtendo. Si dixerit deꝰ q̄ mereris dānationē dic attēdo crucem dn̄i nr̄i ih̄u xp̄i ⁊ nulla merita mea ip̄iusq̄ meritū offero ꝓ merito meo mō qd̄ ego habere debuissez nō habeo. Istis sic habitis audiat eū ꝯfessionē: q̄ cū ꝯfessus fuerit nō est ei iponenda q̄ntitas penitentie s̄z inotescēda. xxvj. q. vij. Ab infirmis. q̄ postq̄ cōvaluerit illā penitētiaz seruare debebit. Dicat ergo ei ꝯfessor. Bone fili. ecce tu ꝓ istis pc̄tis tm̄ deberes pati si supuixeres. Uñ ex quo iā nō potes satisfacere ꝓ eis in p̄nti vita doleas saltē q̄ntū potes roga tn̄ amicos ad faciēdū ꝓ te orōnes ⁊ elemosynas. si aūt cōvalueris accedas iteum ad me. ⁊ ego iniungā tibi penitentiā salutarē. Quare aūt innotescenda est penitētia taliter decedēti Archid. i dicto. ca. Ab infirmis. dicit q̄ ꝓpter duo scz vt sciāt amici quā recōpensatōez facere debeāt. ⁊ vt iste sciat q̄liter penitere debeat si supuixerit. Et idem ponit verba qualiter tales sunt ammonēdi dicēs. Talia pc̄tā q̄lia tu ꝑpetrasti tot annoꝝ a nob penitentiā accipiūt. sed te interim quousq̄ evaseris forte expectamꝰ. vt tūc tibi cōgruam penitentiaz imponam. si autem dominus noster vite terminum tibi dare voluerit ꝑ auctoritatē Petri ⁊ pauli p̄cipis cui date sunt claues regni celoruz absoluo te a pc̄tis tuis p̄dictis. ⁊ sacrificia ⁊ p̄ces. nec nō elemosynas ⁊ ieiunia: necnō ⁊ cetera opa pietatis q̄ ꝓ te fiāt tibi profutura i redēptionē aīe iudico ⁊c̄.

Quomodo sacerdos se habere debeat erga infirmos.

Ut aūt practicā habeat
sacerdos circa p̄dicta
sic ꝓcedat. veniēs ad
infirmuȝ p̄missis istis
interrogationibus su=
pradictis: audita cōfessiōe: nō insi=
gendo ſȝ innotescēdo pniaȝ eo mō q̄
supra dictū est sic eū absoluat. Mi=
sereat tui d̄us omps ꝛ dimittat tibi
pctā tua ꝛ pducat te in vitā eternaȝ.
Dn̄s noster iesus xp̄us te absoluat
ab oibus pctis tuis q̄ cōmisisti co=
gitatiōe: locutiōe ope: ꝛ omissiōe. et
auctoritate dn̄i nr̄i iesu xp̄i q̄ fūgor
in hac pte ego te absoluo ab oibus
sentētijs excoicatōis minoris ꝛ ma
ioris ab hoie vel a canone i te latis.
ꝛ ab oibus pctis tuis d̄o ꝛ mihi cō
tritis ꝛ cōfessis aut oblitis. ꝛ restituo
te in gremiū sctē matris ecclie ꝛ par
ticipatiōi sacroꝝ. In noie p̄ris ꝛ fi.
ꝛ s.s. amē. Si v̄o decedēs hȝ bullaȝ
papalē a pena ꝛ a culpa in agōe tm̄
tūc obseruet forma bulle ꝛ absoluat
sic. Et p̄mo tā i isto casu q̄ȝ in oibus
supradictis ꝓmittat decedēs satisfa
ctionē oibus q̄bus tenet. vl̄ a q̄bus
illicite aliq̄d recepit p vsuras: vel ali
ter iniuste. Et hoc faciat p se si sup=
uixerit ifra certū tp̄s sibi assignādū
vel p suos heredes: q̄s tūc obliget ꝛ
tūc deinde absoluat p̄mittēdo sicut
p̄us. Misereat tui ꝛc. ꝛ aucte dn̄i nr̄i
iesu xp̄i ꝛ sctōꝝ petri ꝛ pauli. ꝛ aucte
dn̄i. N. pape mihi in hac pte vigore
gr̄e tibi facte cōmissa. ego te absol=
uo ab oibus sentētijs excōicatiōis
maioris vl̄ minoris ab hoie vl̄ a ca=
none in te latis. concedoq̄ȝ tibi oim
pctōꝝ tuoꝝ de q̄bus cōtritus es et
cōfessus plenā remissionē. In noie.
p. ꝛ f. ꝛ s.s. Circa p̄dicta tn̄ ē sciēduȝ
q̄ q̄libȝ sacerdos simplex i mortis
articulo hȝ plenā auctoritatē absol
uēdi decedētē ab oibus excōicatiōi=
bus ꝛ pctis seruata tn̄ forma ecclie.
Uñ q̄ȝcūq̄ȝ vnus sit excōicatus a
iure vl̄ ab hoie: dūmō fuerit i forma
ecclie absolutus sepeliet i cimiterio
nisi ius sibi specialiter denegasset
sepulturā ꝛ i hibuisset. vt pȝ de tor
neamētis p totū. ꝛ sic de alijs. Forā
aūt ecclie circa istos seruāda ē hec.
Prio si ē excōicatus p cōtumaciaȝ
ꝓmittat stare ꝛ parere iuri. si aūt est
excōicatus ꝓ debito ꝓmittat q̄ q̄ȝ=
cito cōualeat satisfaciat creditori. si
ue sint vsure siue rapine siue spolia
siue q̄dcūq̄ȝ aliud debitū. Q̄d si cō=
tigerit eū decedere tūc pōat heredes
suos vl̄ alios habētes ibi bonos fi=
deiussores suos q̄ ꝓ ip̄o satisfaciāt
cū effectu. ꝛ hoc ipsi fideiussores de
bēt facere ꝛ ꝓmittere añq̄ȝ absoluat
Dicēdū est etiā ei q̄ si supuixerit ꝛ in
fra tp̄s sibi assignatū postq̄ȝ ꝯualue
rit: nō satisfecerit reincidit i sentētiā
eandē excōicatiōis. vt in. c. eos q̄. d̄
sen. exco. li. vi. Si aūt eēt paup q̄ nō
posset facere vl̄ h̄re fideiussores sal=
tim ꝓmittat q̄ postq̄ȝ ad pinguiorē
fortunā veniet vult satisfacere ꝛ suffi
cit de solutiōibus. Odoardus. Oi=
bus aūt p̄missis sacerdos corā testi
bus pōt eū sepelire in cimiterio vel
in ecclia eo mō q̄ dictū est supra Uñ
sic dicit Gre. papa. ix. c. vl. de sepul.
cuilibȝ curato Parrochiano tuo q̄
excōicatus est ꝓ maīfestis excessib⁹
videlȝ ꝓ homicidio. icēdio. violēta
manuū iiectiōe in ꝑsonas eccl̄. asti=
cas: vl̄ eccliarū violatiōe vel icestu.

dum ageret in extremis ꝑ p̄sbyterū suū iuxta formā eccl'ie absolutus nō debēt cimiterū ⁊ alia eccl'iastica suffragia denegari: sed eius heredes ⁊ ꝓpinq̄ ad q̄s bona puenerūt ipsi⁹: vt ꝓ eodē satisfaciāt cēsura eccl'iastica sūt cōpellēdi. Hec ibi. Et q᷑ multi dubitāt vtrū talit absoluti i agōe postea debēt absolui ꝑ iudicē supiorem: ex q̄ fuerūt excōicati est sciēdū ꝙ si p̄dicti infirmi cōualescunt ⁊ faciūt ea q̄ eis iniungunt nō debēt vlterius q̄rere vlteriorē absolutionē ab aliq̄ iudice a q̄ fuerūt excōicati. sed cōtenti erūt absolutione simplicis sacerdotis ꝑ quē fuerūt in agōe absoluti alias enim ad qd valet illa forma circa eos obseruata. Illa eīm absolutio circa eos facta dū tradebat in agone lʒ nō decesserit est valida intātū ac si ꝑ illum iudicē ꝑ quē fuerūt excōicati fuisset facta. q᷑ i tali articulo q̄libʒ sacerdos ē papa. de pe. di. j. Quē penitet. ⁊ de sen. excō. non dubites. ⁊ eo. ti. eos qui. li. vj. Sciat aūt sacerdos q̄ absoluit vsurariū vel raptorē vel incendiariū. sacrilegū. homicidā. percussorem clerici. vel silem in agone sine forma supradicta. puta nō accepta ab eo ꝓmissiōe vl cautōe fideiussoria sufficienti ꝙ ipse sol⁹ soluat illos q̄s negocium tangit. Tenetur eīm ex quo nō satisfecit forme statute ab eccl'ia ⁊ illis subtraxit ꝑsonam contra quam restabat eis actio. Ad hoc facit cle. eos qui de sepulturis. in fi. nec puta ipsum absolutuʒ fuisse quo ad actionem: quia ecclesia nō habebit eum ꝓ absoluto nisi alias sacerdos satisfaceret pro eo.

Regule q̄bus pctā mortalia atqʒ vēialia sūt cognoscēda.

Expeditis modis congruis q̄bus se cōfessores circa audiendas cōfessiōes regere dʒt. vtile iudicaui ꝯfessori b⁹ occasiōeʒ dar aliquā cognoscēdi ⁊ si nō certitudialit cōiecturatiue tn̄ pctā mortalia ⁊ venialia. Pro q̄ p̄mo est sciēdū ꝙ pctm̄ mortale sic diffinit. est cōmissio siue omissio volūtaria recte rōni ꝯtraria. rōne cuius ⁊ de ꝑ se ꝑditur gr̄a. Vñ ex hoc non plus accipe nisi ꝙ pctm̄ mortale est cōuersio inordinata ꝑ delectationē ad creaturā supra deū vel eq̄liter cū deo. Veniale aūt fit ꝑ delectationē in creatura citra deū vl' sub deo: Et d᷑ mortale q̄si magis dignū morte: q᷑ infert mortē culpe ⁊ aufert vitam gr̄e. Veniale aūt q᷑ venia dignum. Et cōmittit veniale ex impotētia ⁊ inaduertētia ⁊ ignorātia. Et cū nullū istorū ꝓcedat ex malo ꝓposito siue malicia. ġ d᷑ venia dignuʒ. Ponā igit aliquas regulas de noticia pctōꝝ mortaliū. Prima est q̄ñcūqʒ hō prefert creaturā creatori vt puta magis ei intēdēdo. sibi plus credendo. de ipa plus cōfidēdo q̄ʒ de deo: aut ei maiorē honorē exhibēdo q̄ʒ do. silr ei plus placēdo q̄ʒ deo. ⁊ mādatis eius prōptius obediēdo. aut ei subiiciēdo aut difficiliora ꝓ ea q̄ʒ ꝓ deo sustinēdo plus in ea q̄ʒ in deo delectādo. aut ꝓ ea diuina mādata trāsgrediēdo. aut i ea sufficiētiā suā ponēdo. tūc sp̄ p̄suīt mortale pctm̄. Ex hoc collige hoc notabile dictuʒ

q̄ qñ amor vel affectio ad creaturā siue ad se siue ad aliū tantū crescit in hoīe vel ē tā magna q̄ in ea cōsti-tuit vltim⁹ finis: sic q̄ aliq̄s nec ac-tu nec habitu ordinat illā creaturaȝ ne eius dilectionē. aut etiā seipȝ ƀȝ deū: ȝ vellet cū tali creatura cōtēta r̄ nō curat deū offendere aut p̄cep ta eius trāsgredi ꝓpt̄ illā creaturā. vl' nō curaret de btitudie dūmō pos set hic manere cū tali creatura. oia ista sūt mortalia. q̄z icludūt ꝯtēptū dei: ȝ nō formalē t̄n interp̄tatiuū r̄ ē fruitio creature q̄ p̄ponit̄ deo. Hoc est ꝯtra illos curiēses q̄ amore ama siaꝝ suaꝝ ƀbachati dicūt. O si tecū posse in ꝑpctuū manere nō curarē si deus i celo resideret r̄ me hic tecū di mitteret. O miser oīm miseroꝝ infe licissime: q̄ nō gustasti q̄ȝ suauis est dñs sperātibus in se: r̄ quāta p̄para uit diligētib⁹ se. Si t̄n aliq̄s diligit creaturā plusq̄ȝ oȝ: sed t̄n ꝓpter hoc deū nollet offendere: aut eius amici ciā ꝑdere nec trāsgredi eius p̄ceptū. aut eū ꝓpter hoc dserere tūc nō opȝ q̄ sit mortale. Scd'a regl'a qñ aliq̄d cōmittit̄ cōtra dilectionē dei vl' ꝓxi mi notabilit̄ tūc est mortale. Illud aūt est cōtra dilectionē dei: r̄ qd̄ vio lat amicicia int̄ deū r̄ hoiem: vt cū fit aliq̄d cōtra eius ꝓhibitionē vel qd̄ sibi displicet. Illud ṽo fit cōtra dilectōeȝ ꝓximi qd̄ hō facit ꝓximo r̄ t̄n sibi nollet hoc fieri iuxta illud. nō facias alijs r̄c. r̄ qd̄ tibi r̄ōabilit̄ r̄ ex dbito vis fieri r̄c. Et pōt ēt attē di penes scādalū actiuū qd̄ ego infe ro ꝓximo meo ꝑ mala exēpla. Sed q̄tū iportat cōtra dilectionē: vel q̄ȝ tum sit illud scādalum ab hoc q̄ sit

mortale nō p̄cise dterminatū est q̄z in modico facere contra ꝓximum aut in paruo scādalizare nō est mor tale. Vñ q̄libet attēdat seip̄m q̄d si bi vellet fieri. r̄ q̄d sibi nollet fieri. et ꝑ qd̄ factū r̄ non factū inter se r̄ ꝓxi mum amiciciā quā simul habēt sol ueret. Tertia regula qñ aliq̄s cōmit tit vel omittit contra p̄ceptū dei vel ecclesie vel legis nature. vel supioꝝ: r̄ presertim si sunt precepta de neces sitate salutis. vel facit cōtra votum publicum vel cōtra iuramētum lici tum: tale est mortale. Quarta regu la qñ aliquid fit vel omittit̄ contra ꝯsciam vere vel false dictantē aliq̄d esse, mortale vel contra conscientiā formidantem ꝓbabilitet r̄ dubitati ue an sit mortale si conscientia non sit sufficienter instructa. Quinta re gula est de actibus intus manenti-bus qñ q̄dem quis habet solā cogi tationem de aliquo q̄ȝtūcūq̄ȝ turpē vel malam absq̄ȝ t̄n cōplacentia seu delectatione vel cōsensu: nunc nun-q̄ȝ est peccatū mortale: sed vel venia le vel nullum. Qñ vero est cōsensus in actum q̄ esset pctm̄ mortale tūc semper est mortale. q̄z deus volun tatem p̄ro facto acceptat. Quando autem cum cogitatiōe aut compla centia est delectatio morosa in ali-quod turpe r̄ specialiter in libidino sis. tunc est mortale ƒm dictū Aug. esto q̄ non sit cōsensus in actū ƀȝ in solam morosam delectationē. r̄ hoc bñ est attendendū. plures em̄ hic de cipiunt̄. Ex his ergo iā ponamus practicā d singulis pctis mortalib⁹. Et p̄mo de supbia q̄ tunc est pctm̄ mortale ƒm primā regulaȝ quando

quis subtrahit se a subiectiōe ꝛ obi
dientia diuina. ꝛ totā vitā suā ord=
nat ad laudez humanā ꝛ ad vanam
gloriam. Talis em̄ ex quo nō curat
hoc facere ad laudē dei sed potius
humanā videt hoies plus diligere
q̄z deuz: qꝛ illis plus vult cōplacere
q̄z deo. Silr̄ est mortale ꝑ regulam
scđaz cuz q̄s pro sua supbia faciēda
faciat extorq̄re paupes ꝓximos ꝑ
suis tunicis pompose faciēdis. Si
milit̄ cū q̄s nō curat scādalizare ꝓ=
ximos. sicut sunt mulieres ornātes
se q̄ prebēt occasionē vidētibꝰ ad cō
cupiscendū eas Uel cuz q̄s p̄sump=
tuose trāsgredit̄ p̄cepta dei: vel pre=
cepta legis nature vt faciens alteri
qđ sibi displicet tūc est mortale ꝑ ter
tiā regulā. Qn̄ v̄o q̄s appeteret hu
manam laudē vel vanā gl̄iam aliis
modis: tūc est veniale. Itē auaricia
est mortale pctm̄ ꝑ secundā regulaz
qn̄ aliquis appetit diuitias habe=
re nō curādo an per fraudē: menda
cia: vsuras: piuria. ꝑ ludos illicitos
vl' emptōes vl' vēditōes exercēs illi
citas vl' detinēdo debita alioꝝ: vel
mercedē suoꝝ suoꝝ peccat mortali
ter. silr̄ ꝑ p̄mā regulā ē pctm̄ morta
le si nimis magna spes ī eis ɔstituit̄
Est etiaz ꝑ tertiā regulaz pctm̄ mor
tale quando pro eis acquirēdis ne=
gliguntur precepta salutis vt fortā
do die dominico vel festiuo. Item ꝑ
quartā regulā fit peccatuz mortale
quando dubitat̄ de ɔtractu an sit li
citus: ꝛ tamen exercet̄. Quando ve
ro appetuntur diuitie plusq̄z sunt ne
cesse sed tamen nollet eas acquirere
malo ꝛ iniusto modo veniale est pec
catum s̄m Aug. in li. de purgatorio
vel quando nollet offendere deum
nec in eis cōfidere tunc etiaz est ve=
niale ꝛc̄. Itez gula est pctm̄ mortale
per primā regulam quādo quis tā=
tam delectationē in comessatiōe vel
potatione habet ꝙ ꝓpter ipam nō
curat deuz offendere aut missas ne=
gligere vel ieiunia frangere. Itē quā
do homo grauat se potu itm̄ ꝙ vsuz
rationis obmittat obliuiscens vbi
sit ꝛ reddit̄ vt bestia: vel cū aliuz stu=
diose inebriat. ꝛ hoc est pctm̄ morta
le ꝑ scđam regulā. Et hoc est veꝝ si
scit fortitudinem potus qꝛ si nescit ꝛ
bibit excessiue causa sessiōis vel col
lationis amicoꝝ ꝛ socioꝝ est venia=
le. Itē ꝑ quartaz regulā est mortale
si q̄s cōtra ɔsciam sibi dictātem qꝛ
talem potū bibere imoderate est de=
structio capitis: vel qꝛ hoc est pctm̄
tali die: vel qꝛ inde scandalū orit̄ est
pctm̄ mortale. Hoc attēdat p̄sbiter
visitās tabernas ex cuiꝰ visitatione
scādalizāt̄ laici: si talis peccat mor=
taliter iudicet se ipm̄. Si aūt q̄s co=
medit vel bibit ex delectatiōe vel vl=
tra mēsuram: vel p̄ciosos cibos su=
mit sed tm̄ nollet ipe sibi ꝑ hoc ordi=
nare aliq̄d ipedimētuz sanitatis vel
salutis licet ei eueniat dolor capitis
vel infirmitas alia est veniale. Item
ira qn̄ ꝓcedit vsq̄z ad odiū proximi
ita ꝙ vult notabilit̄ nocere ꝓximo ī
rebus corpore vel honore est morta
le ꝑ scđaz regulā. si aūt ex ɔmotiōe
subita vult malū ꝓximo nō bn̄ deli=
beratꝰ qđ tm̄ deliberatꝰ nō faceret ē
nō mortale. Itē iuidia q̄ est tristicia
de bono ꝓximi si ꝓcedit ex odio ꝑ=
sonali est pctm̄ mortale ꝑ scđam re=
gulam vel si gaudet de malo proxi=

mi ꝛ tristatur de ipsius bono ꝛ tn̄ ex hoc nullā hz vtilitatē sēp est mortale. Sed si ideo gaudet de malo ne sit ei nocuus. puta gaudet de sui inimici dep̄ssiōe vt p hoc sit sibi ad nocendū min⁹ potēs hoc nō est pctm̄ mortale. Silr detrahēs ꝛ infamās ex inuidia est mortale. Itē luxuria q̄ est coitus oīs extra thoꝝ matrimonialez semp est pctm̄ mortale. Silr concupiscentia cū delectatione morosa: vel cōsensus in talem actū. Et om̄is actus turpis in locis impudicis vt oscula ꝛ alia que verecūdaretur homo facere corā hominib⁹ sūt peccata mortalia. Similiter dicendum est de amicicia et fauore viri et mulieris. q̄dam dicūt q̄ est mortale pctm̄ eo modo videlicet dū vn⁹ vult cōplacere alteri in actib⁹ p̄scriptis scz osculis motib⁹ ꝛ tactib⁹ inordinatis dās sibi potestatē in se exercēdi: vel habēs animū paratū ad hoc dū alter nollet exercere. Et tales stantes in tali periculo vel p̄posito non sunt in via salutis. Itē accidia est tediū de diuinis reb⁹ ꝛ de rebus spūalibus: vel tarditas ꝛ pigricia ad audiendū de deo ꝛ faciendū ea q̄ ad deū spectāt ꝛ est mortale. Vn̄ patet q̄ distractio cogitatio vl' occupatio exterior infra diuinū officiū est peccatum accidie. Et si est studiosa applicatio ad talia impertinētia. ita q̄ non curet homo a se repellere hm̄oi cogitatiōes et dimittere occupatiōes est mortale pctm̄. Et nota circa p̄dicta q̄ aliud est mortale. aliud veniale et aliud criminale. vn̄ inter mortalia ꝛ criminalia est differentia sicut inter genus ꝛ speciē: nam om̄e criminale est mortale sed non ecōuerso: multa em̄ mortalia sunt que nō sunt criminalia id est capitalia que nō īducūt decapitationez siue depositionē vel exilium vel intrusionē carceris. licz quodāmodo om̄e pctm̄ vocetur crimen. di. xxv. vnum orariū. §. criminis appellatio. Primū peccatuz criminale est peccatū heresis: vt errare in fide trinitatis xxij. q. primū. Secundum est incestus: vt habet. xxxij. q. vij. ca. Adulterium. ꝛ. ca. flagicia. Tertium est homicidium. l. di. Placuit. Quartuz crimē lese maiestatis. vj. q. j. si quis. iij. q. v. accusatoribus. Quintū crimen sacrilegij. ij. q. j. In primis requirēdū est, xvij. q. iiij. Si quis in atria: et cap. frater Sextum incestus. iij. q. iiij. consanguineoꝝ. xxxv. q. iij. de incestis: ꝛ eadez. q. viij. hec salubriter. Septimū cōspiratio. xj. q. j. Conspirationū: et ca. si q̄s clericoꝝ. Octauum adulterium. xxij. q. vij. quid in omnibus et eadem causa. q. iiij. Nonū falsum testimoniū. xxij. q. iiij. nō periurabis. vj. q. j. quicūq̧. Decimuz est crimen symonie respectu cuius om̄ia crimina pro nihilo reputant̄: vt de symonia sicut symoniaca. j. q. vij. ca. vlti. Vndecimū est vsura. iiij. q. iij. plerīq̧. Alia aūt pctā nō vocant̄ crimina lia q̄ꝛ nō sunt capitalia licz mortalia sint: sunt em̄ dispēsabilia sine decoloratione stat⁹ eccl'ic. j. q. xij. dispēsatores. ꝛ. c. ꝛ si illa. ꝺm archi. xxv. di. audire. Itē pctā mortalia sūt om̄ia cōtra decē p̄cepta cōmissa q̄ enumerat aplūs ad Ro. j. vt ydolatria. auaricia. inuidia. contentio. dolus. susurratio. detractio. ꝯtumelia. super

bia.elatio. inuentio maloꝝ. inobe-dientia. Nam qui talia agunt digni sunt morte. Item ad Gal.v.enumerat alia dicẽs. Manifesta sunt opa carnis que sunt fornicatio immūdicia:impudicicia:luxuria: auaricia: veneficia: inimicicie:contentiones: emulationes:rixe: dissensiões:secte inuidie:homicidia: ebrietates:comessationes. Et sequit̄. Qui talia agūt regnū dei nō consequentur. Ad ista autē reducuntur oīa alia mortalia Sꝫ peccata venialia enumerat Augus. xxv.di.vt cū aliquis plus accipit i cibo vel potu ꝙ̄ sit necesse.plꝰ loquit̄ ꝙ̄ oportet. plus placet ꝙ̄ expedit quotiēs pauperem importūe petentē exasperat vel si sanus alijs ieiunātibꝰ prādere voluit Aut somno dedit9 tardiꝰ ad ecclesiam surgit:aut vxorē excepto desiderio filiorum cognoscit qd tamē sepe ē mortale quotiēs incarceratos tardiꝰ requisierit vel infirmos nō visitauerit Si discordes nō cōcordare curauit Si plus filiū vxorē vel seruū exasperauerit seu increpauerit aut correxerit. Si fuerit plus blāditus.i.adulatus alicui ꝙ̄ expedit. Si paupibus esurientibus nimis delicatū cibū preparauit. Si in eccl'ia aut extra eccl'iaꝫ iocosis vel fabulosis vel ociosis verbis institerit. Si aliquid iurat incaute qd postea implere non potest Uel cuꝫ ex facilitate vel temeritate maledicit. Hec oīa pro tanto diutius ꝓtraximꝰ putātes multuꝫ esse vtile circa hoc sacramentū penitētie cognoscere pticulariter et ad oculū illa sine quorum cognitione nō bene pōt expediri illud sacramentum.

De sacramento extreme vnctionis.

INfirmatur ꝗs ex vob inducat p̄sbiteros ecclesie vt orent sup euꝫ vngentes eum oleo in noīe dn̄i. Jaco.v.cap. Quia vt dicit glo.de appel. ca.qua fronte.homo ꝓpter peccatū citius mori p̄sumit̄.xj.q.iij. Epi.ꝛ.xij.q.j ca.ij.ꝛ.xxiij.q.iiij. Ea vindicta. Et glosa ordinaria sup verbo thematꝭ dicit ꝙ multi ꝓpter pctā plectūtur morte corporis. Hinc ē ꝙ saluator prouidēs de remedio contra peccata hominū sanoꝝ vt de pnīa prouidere etiaꝫ est dignatus de remedijs contra pctā hominū infirmoruꝫ: vt de extrema vnctione.ꝑ quā quidem peccata venialia dimittūtur. ꝛ etiaꝫ infirmitas corporis alleuiatur. Uñ sequitur i thēmate. Et oratio fidei saluabit infirmum ꝛ alleuiabit cum dn̄s. Glo.interlinearis id est si eum contigerit mori sic dimittentur. Et bene hoc expressuꝫ est in apostolis. De quibus dicitur. Mar.vj.ꝙ vngebant oleo multos infirmos ꝛ sanabantur quod vtiq3 fit virtute huius sacramenti. et non alia simplici vnctione. Nam apostoli tūc vngentes conferebant hoc sacramentum a xp̄o eis preceptū. Uñ dicit lyra super. Mar. vbi supra. ꝙ ex eo ꝙ apostoli sic vngebāt patet ꝙ vnctio extrema que est infirmorum fuit instituta a christo. qd est ꝯtra multos dicentes ꝙ Jacobꝰ apl'us in verbis p̄missis eā instituisset qd falsum est cū nullus apl'us aliqd sacr̄m institue

re potuit.sed bene publicare potuit
institutũ. Et hoc fecit iacob⁹ i ꝟbis
ꝓmissis nr̃i thematis dicens. Infir=
matur quis ex vob.ꝛc. Unde dicit
Tho.in.iiij.disti.xxij.q.j.arg.iij. ꝙ
oia sacra xp̃us instituit ꝑ se:ꝫ q̃ sunt
difficiliora ad credendũ illa ꝑ se pro
mulgauit alia aũt Fuauit apostolis
ꝓmulgãda sicut extremã vnctionez
ꝛ cõfirmationẽ. Uñ ꝑ ista verba the
matis nr̃i a iacobo fuit istud sacr̃m
ꝓmulgatũ ꝛ nõ institutũ. Diffinitur
autez extrema vnctio sic ẜm Scotũ
vbi supra est vnctio infirmi hois fa=
cta in partibus determinatis corpo
ris cũ oleo consecrato ab ep̃o minis=
strata a sacerdote certa verba cum
intentione debita ꝓferẽte ex institu
tione diuina efficaciter significans
curationẽ ventalitũ. Ex qua diffiniti
one satis ptz euidẽter a quo debeat
istud sacr̃m cõferri. ex qua materia
ꝛ sub qua forma de q̃bus ꝑ ordinez
est videndũ. Et primo sciendũ est ꝙ
materia huius sacramẽti est oleum
oliue ab ep̃o cõsecratum. Et nõ est
oleum balsami sicut in cõfirmatõe.
Cuius ratio est qꝛ q̃ habet exire de
via non oportet ꝙ habeat odorem
bone fame que ꝑ balsamũ designat:
sed sufficit ip̃m habere bonã cõsciẽ
tiam. Nec põt aliq̃s hoc sacramen=
tuz cõferre nisi sacerdos. Et si ali⁹
confert nihil facit. Uñ in diffinitiõe
dicit a sacerdote ministrata. Scd̃o
sciendũ est de forma hui⁹ sacramẽti
que est septuplex ad septẽ vnctiones
principales. Circa qd̃ sciendũ ꝙ in
quibusdã ecclijs dicit ista forma in
collatione huius sacramẽti. Ungo
oculos tuos oleo sacrificato. In no
mine pr̃is ꝛ filij ꝛ sp̃usſacti. Similit̃
vngo nares ꝛc. et consequẽter labia
manus ꝛ pedes. Sed in rei veritate
ista ꝟba nõ sunt vera forma hui⁹ sa
cramẽti: sed bene sunt disposito ad
formã. Forma aũt huius sacramen
ti vera est hec. Per istã sacrã vnctio
nem ꝛ per istam sacratissimã benedi
ctionem indulgeat tibi dñs q̃cquid
deliquisti ꝑ visuz.sicr̃ resumendo su=
per aures.nares. labia. man⁹ ꝛ pe=
des. Licet aũt in hoc sacr̃o fiãt mul
te vnctiones. vltima tñ vnctio.s. in
pedibus est forma respectu oĩm pre
cedentium ꝛ agit in virtute oĩm. Et
ideo in vltima gr̃a infundit que effe
ctum sacramẽti ꝓbet. Uñ ẜm Tho.
in.iiij.di.xxiij. Si tam aliqʒ partes
essent infecte ꝛ presbiter deficeret si=
cut ꝯtigit in pestilentia.qd̃ factũ est
nõ debet iterari: sed vnctiones q̃ re=
stant per alium sacerdotem debent
cõpleri. Sint ergo presbiteri cauti
vt de cetero corrigant libros suos ꝛ
agendas. In quibus communiter
habent formam sacramenti huius
per illa verba. Ungo oculos tuos
vel nares tuas ꝛc. Istud enim sacra
mentuz confert ꝑ modum suffragij
ẜm Tho.ꝛ ideo datur ꝑ solam ora=
tionẽ:ꝛ ꝑ verba optatiui modi. Uñ
dixit Jacobus in verbis thematis.
Inducãt p̃sbiteros vt orẽt ꝑ eo.illa
vero ꝟba. Ungo oc̃los tuos ꝛc. nõ
sunt de substãtia sacramẽti de bene
esse ẜm Pe.de tharan.disti.xvij.ꝛ
Tho.in.iiij.q.iiij.arg.ij. Quib⁹ aũt
ꝯferendũ sit hoc sacramẽtũ. Respõ
deo ꝙ solũ ẽ dandũ infirmis et nũq̃
sanis.nihil eñ efficit in eis. Et hoc
ptz ex diffinitõe prius data in qua

dicitur q̄ hoc sacramētū est infirmi
hois. Nec dz dari infirmis istud sa
cramētū ex periculo exterioris vio-
lentie puta armoꝝ vel submersiōis
ſm doctorē subtilē in. iiij. dist. xxiij.
Et ex hoc soluo vnū dubiū de quo
cum audirē sententiarū libros dubi
tabaꝛ a lectoribus ꝛ a formatis bac
calarijs sacre theologie an valeat
vulneratis vel submergēdis hoc sa
cramentū. Patet em̄ q̄ nō dico em̄
ꝓbabiliter q̄ si q̄s est vulneratus et
ex vulneribus inflictis incidit in in-
firmitatem longaz ex qua desperaꝛ
de vita sua: puto q̄ ei sit dandū sed
alias recenꝛ vulnerato iā decedenti
non est dandū. Similiter suspendē-
do vel submergēdo nō est dandum.
qꝛ illi nō dicūtur infirmi: nec moriū
tur ex defectu nature: sed ex euentu
fortune ſm Petrū. Item nō dz dari
pueris furiosis ꝛ amētibus q̄ prius
nō petierūt hoc sacramētū. Si q̄s
tn̄ senio deficeret subito in articulo
mortis pōt ei dari hoc sacramentū.
Sed tn̄ adultis vsum rōnis habēti
bus nō daꝛ nisi petāt spāliter: sed tn̄
q̄ in vita sua habuit bonū ꝓpositū
oia sacramēta suscipiēdi sibi neces-
saria vel vtilia: etiā si amitteret loq̄-
lā vngaꝛ in noīe xp̄i. Nō dz etiaz q̄s
inungi sepius in cadez infirmitate
nisi eadē infirmitas vltra annum ꝓ
trahaꝛ. ita q̄ vno anno in eadem in
firmitate nullus bis inungaꝛ. ne sa-
cramētū istō vilescat. Iteraꝛ tn̄ hoc
sacꝛ ſm in diuersis infirmitatibus vl̓
in eadem recidiua: qꝛ nō hz effectuz
ꝑpetuum. eo q̄ sanitas corporis et
mentis q̄ sunt eius effectus reitera-
ri possunt. ꝛ amitti ꝛ recuperari. De

bet autem fieri vnctio suꝑ organis
q̄nq̄ sensuum q̄ sunt quasi primera
dices peccandi. Vn̄ oculi vnguntꝛ
ꝓpter visum quo peccamus. Aures
ꝓpter auditum. Nares ꝓpter odo-
ratum. Labia ꝓpter gustum. Ma-
nus ꝓpter tactum. Pedes vero ꝓ
pter viz motiuā. qd̓ nō est de necessi
tate. Cor aūt non vngaꝛ. qꝛ est ꝑnci
pium imediatū vite. ꝛ remotū actio
nis: nec genitalia ꝓpter immūdiciā
ꝛ reuerētiam sacramenti. nec lingua
ꝓpter abhoīatione. Itē ſꝫ Tho.
mutilati inungi debēt quāto ꝓpin-
quius possunt circa partes q̄ inun-
gi debuerāt. qꝛ q̄uis nō habēt mē-
bra tn̄ habent potentias q̄ illis mē-
bris debenꝛ saltē in radice. ꝛ ideo in
terius peccare possunt ꝑ ea q̄ ad eos
ꝑtinēt. Et effectus extreme vnctio-
nis ſm Tho. est q̄dam sanatio spūa
lis q̄ datur cōtra quādam debilita-
tem vel ineptitudinem que in nobis
reliquitur ex peccato actuali vel ori
ginali. contra quaz debilitatem ho
mo roboratur per hoc sacramentū.
Et quia hoc robur seu fortitudo
gratiam facit secum non compatiꝛ
peccatum. ideo ex cōsequenti si iue-
nit peccatum aliqd̓ veniale vel mor
tale ablitū quo ad culpā tollit: dum
modo nō ponaꝛ obex parte recipiē
tis. Scd̓arius aūt effect⁹ eius ē cor
poralis sanitas. Sed diceres q̄re
non semper homo infirmus vnctus
surgit de infirmitate sed sepius mo-
ritur? Rn̄deo q̄ cum in isto sacro sa
nitas est effectus secundarius. ꝛ iō
non datur nisi ſm q̄ expedit ad sa-
nitatem spiritualem: quia tūc semꝑ
eam inducit dummodo nō sit impe

dimentū ex parte recipiētis. Vñ patet q̄ vnct⁹ in extremis si non surgit ab infirmitate illa per illā vnctionē signū est q̄ sanitas corporalis est sibi nociua: ⁊ vult deus potius eū sic habere infirmū q̄ȝ sanū. vel signum est q̄ infirmus nō bene dispoīt⁹ est in pſcientia. ita q̄ adhuc aliquid hȝ quod impedit ne sanitas corporalis sibi restituat. alīs raro fallit. In hoc eū sacꝫ vnctio exterior est sacramētū: sed res sacramēti est sanitas corporis ⁊ aīe. res aūt et sacramētū est vnctio spūalis interior. i. mentis iocūditas vel solaciū. Potest aūt hoc sacramentū sacerdos cōferre cū vno clerico q̄ sibi respondeat ad orōnes ⁊ ad psalmos qui ibi dicūtur. Si tñ caret clerico potest sol⁹ expedire totum f̄m vvilhelmū ⁊ Hostiē. Si autem vngitur sacerdos non est opus clerico q̄ respondeat ad psalmos et ad orōnes. sed ipsemet respōdeat solus dicēs cū dicit in letania. Sācta maria. ora ꝓ me. Sancte petre. ora pro me. ⁊c̄. Similiter cum dicit. A morte perpetua: rñdeat. libera nos domine. Nec vngant sacerdoti manus in palmis interiorib⁹: q̄ ibi vncte sunt per epm in ordinib⁹: sed exterius vngant in supficie. De hoc tamē nō est magna vis qualitercunqꝫ faciat ſꝫ tñ illud securius est ⁊ tuti⁹. Practica hui⁹ sacramēti est facilis Nā p̄mittit sacerdos primo veniens in domū infirmi septē psalmos penitētiales cū letania. Demū q̄rat ab infirmo si postulat sacrā vnctionem. Tertio dicit orationes positas i libello ad hoc cōgruas. Quarto vngit euꝫ forma suprādicta. Quinto tergit cum stupa canapi. vel lini loca vncta ⁊ proijcit in ignem. Sexto lauat manus sale ⁊ aqua: ⁊ similiter proijcit ad ignem. Septimo alligat loca illa mūdo pānículo vsqꝫ ad tertiam diem: que tertia die cōburētur. Octauo relinquit signum passionis xp̄i. in cui⁹ virtute istud sacramentum sicut ⁊ alia habet virtuteꝫ sanatiuā aīe ⁊ corporis.

De sacramento ordinis.

Regale sacerdotium: gens sctā pplus acq̄sitionis. i. Pe. ij. Et si xp̄us descendēs de celo ad terras humanū genus nō solū a seruitute diabolica redemit et libertati ac dignitati restituit. iuxta illud. Non sum⁹ enī filij ancille sed libere qua libertate liberauit nos xp̄us ad. Gal. iiij. ⁊ Ioh. viij. Si filius vos liberauerit vere liberi eritis. multo tamē meliori modo statum sacerdotaleꝫ in illa libertate extulit ⁊ dignificauit. ita vt nō solum ipsi sacerdotes sint liberi modo cōmuni vt ceteri homines in cōmunione vnius fidei ⁊ participatione sacramentoꝝ sed etiaꝫ q̄ sint quasi duces presides ⁊ reges dispēsatores ⁊ rectores diuinoꝝ mysterioruꝫ vnde dicuntur sacerdotes quasi sacri duces vel sacra dātes. vel sacramenta sacrificātes seu ꝯsecrātes q̄d vtiqꝫ maximū est ⁊ excedens cōmuneꝫ statū fideliū. Unde merito Petrus nesciens eos cōparare alijs q̄ȝ excellentissimis personis in congregatione fidelium scilicet regibus dicit. Regale sacerdotium. Ne ergo

sacerdotes putarent esse tm̄ nobilio
res vt reges additur gēs scta̅.s.spe-
cialiter sctificata dn̄o ihu xp̄o. et ne
leuis reputatiōis in sctitate estima-
rent vt ceteri subiūxit. pp̄lus acq̄si-
tionis.i.specialiter acq̄sit⁹ & deo ap
propriatus. Non em̄ sacerdotes so
lum sunt pp̄l's dei: & oues pascue ei⁹
iure creationis: vt oi̅es hoīes nec
redemptiōis solū. vt oēs xp̄iani.sʒ
iure specialissimo & peculiari q̄ vo-
cauit eos vt virtutes ei⁹ nūcient. vt
dicit.j. Pe.ij. Quib⁹ non supra ho
mines solū: sed sup ipsuʒ quodā mo-
do dedit potestateʒ. dādo videlicet
eis ptātem cōsecrandi & conficiendi
corp⁹ suū & sanguineʒ vt dr̄ Math.
xxvj. Circa igitur sacr̄m ordinis sa
cerdotalis videndū ē primo de sub-
stantialib⁹. Scdo de accidentalib⁹.
Tertio de cautelis. Quantū ad pri-
mū sciendū q̄ ordo sic diffinit̄ ꝑ ma
gistrum sententiaꝝ.li.iiij. di.xxiiij.ē
signaculuʒ quoddā eccl'ie per quod
spūalis ptās traditur ordinato. Jta
etiaʒ diffinit Hugo de sctō victore.
Ordo aūt sacerdotalis s̄m doctorē
sic diffinit̄ in specie. Ordo est institu
tio in gradu eccl'ie simpliciter ꝑemi
nente disponēs habētem ad cōficiē-
duʒ eucharistie sacr̄m facta ab ep̄o
per certa v̄ba cū intentione debita
proferēte. Et in ipsa ordinatōne q̄d
daʒ est sacr̄m tm̄. vt ptās q̄ traditur
quoddaʒ res tm̄. vt grā q̄ confertur
quoddā res & sacr̄m. vt caracter qui
imprimit̄ in singulis ordinib⁹ vt sta
tim patebit. Sūt autem sex de sub-
stantia huius sacramēti. Primū ē
ptās ordinantis: q̄ opʒ vt sit ep̄us.
Scdm̄ est materia.s. vnctio in sacer
dotibus: & tactus illoꝝ que sunt tā-
genda. Tertiū est forma verborum.
Quartuʒ est sex⁹ virilis. q̄ femina
ordinari nō pōt: nec recipit caracte
rem ordinis si millesies ordinaret̄.
Cuius ratio est s̄m Tho. q̄ cuʒ in
sacerdotio debeat significari emi-
nentia gradus. & femina tenet statū
subiectionis: ideo nō est apta ad su-
scipiendū hoc sacr̄m. Quintū est in-
tentio debita: vt ep̄s intendat cōfer-
re: & clericus suscipere. Sextum est:
q̄ ordinādus sit prius baptizatus.
al's nō susciperet hoc sacr̄m: q̄ fun
damentū oim̄ sacr̄oꝝ & ianua est ba
ptism⁹. Ubi aūt fundamentū deest
nihil desuꝑ edificari pōt. de presbi-
tero non baptizato.c. miserāte. & c.
veniēs. Caracter auteʒ cōfirmatio-
nis nō preexigit̄ de necessitate: sʒ de
cōgruo. Ulterius est sciendū q̄ sep-
tem sunt ordines. Prim⁹ est ostiari
atus: cui⁹ est custodire locū cōsecrati
onis sacr̄oꝝ ab imundis.s. infideli-
bus & excōicatis. Scd̄us est lectora
tus: cui⁹ est legere ꝓphetias ad in-
struendū illos q̄ volunt credere. Et
ideo s̄m Thomā ꝓphetie quasi pri
ma rudimēta eis legenda committun
tur. Tertius est exorcistaꝝ quoꝝ est
arctare demones ꝑ adiurationē ne
noceant in corpore nōdum baptizato
Quart⁹ ē accolitoꝝ: quoꝝ est p̄sen-
tare materiaʒ: vrceolū cū aq̄ & vino
et lumen accēdere. Alij v̄o enume-
rant adhuc alios duos ordines scʒ
psalmistaꝝ & cātoꝝ. q̄ tn̄ s̄m Tho. in
iiij. di. xxiiij. q. iiij. arg. ij. nō sunt or-
dines: nec sunt illa noīa ordinuʒ sed
officioꝝ. tn̄ inter ordines large ac
ceptos computantur. Et isti vocā-

tur minores ordines quos possunt
abbates benedicti cõferre inclusiue
vsq3 ad lectoratum.vt.lxix.dist. qm
videm⁹.vbi glo.dicit q̄ possunt fa-
cere psalmistã:ostiariũ ⁊ lectorez.et
hoc licet abbati in suo monasterio.
Exorcistã vero aut accolitũ facere
nõ licet: q2 isti duo per solum epm fi
unt.vt dr ibidez in.c.non opz. Hec
fuit snia Hugonis ⁊ laurentij quos
sequit archi.ibidẽ. Idez tenẽt Ray
mũdus ⁊ Goffredus in sentẽtijs eo-
rum. de epo q̄ renũciauit epatui. et
põt abbas taliter ordinare supradi
ctos non solũ in q̃ttuor tẽporib⁹:s3
etiaz dieb⁹ dñicis sed tm̄ in suo mo
nasterio.al's alteri faceret preiudici
u3.Istã aũt habet ptãtez abbas nõ
solũ ex ordine:s3 ex ptãte bñdictõis
Unde licet abbas nõ cõsecrat⁹ ma
nuz iponere nõ põt ordinato. vt in.
ca.qm videm⁹.⁊ c.nõ opz.⁊ c.cũ cõ
tingat.de eta.et qua.or.tm̄ manũ be
nedictionis põt iponere.de supplẽ-
da negligentia prelatoꝝ.c.j.§.recipi
endo ꝓfessos.⁊ sic nõ põt ordinẽ cõ
ferre:nisi sit bñdict⁹. De hoc iã de-
terminatũ est de ꝓuilegijs.c. abba-
tes.li.vj.⁊ de collatiõib⁹.ibidẽ.im-
mo psalmistã ⁊ cãtorẽ põt ordinare
simplex sacerdos.vt.xxiij.di.vbi dr
Psalmista ⁊ cantor põt absq3 scien
tia epi sola iussione p̄sbiteri officiuz
suscipe cãtandi.dicẽte sibi p̄sbitero.
vide vt qd ore cãtes corde credas.⁊
qd corde credis opib⁹ approbes.
Laurenti⁹ etiã.xcij.di.nõ lic3.expo
nit hoc.c.cuz dr i eo officiũ cantãdi
suscipe.i.suscepti officij executionẽ.
Quod etiã ꝓbat Host.i summa de
ordinatis ab epo q̄ renũciauit epa-
tui circa principiũ. Ray.vo in sum
ma eodẽ titu.notauit hoc itelligen-
dũ de sacerdotib⁹ curã hñtib⁹.q̄ so
li hoc pñt.videt tm̄ q̄ cũ nec alios or
dines posset qs exeq̄ sine licẽtia ei⁹
ita nec aliq̄d specialitatis in psalmi
sta hic itroducat. S3.Inno. Bern.
⁊ Petrus de samprana dicunt hoc
posse quẽlibet sacerdotẽ.et hãc vlti-
mã sniaz approbat archi. in p̄dicto
ca. psalmista. Utrũ aũt infigat cara
cter ale ꝑ hmõi ordinẽ dicit ibidẽ ar
chidiacon⁹ q̄ nemo scit ⁊ iõ ꝑcutiẽs
talẽ nõ icidit canonẽ. Or vt dicit vi-
cẽti⁹.hic ordo nõ est de pricipalib⁹:
nec dr ordo ꝓprie s3 large ⁊ istã sen-
tentiã tenẽt theologi q̄ dicũt psalmi
statũ cantoriatũ ⁊ epatũ nõ esse ordi
nes. Credit tm̄ archid. vbi supra q̄
ꝑcutiens psalmistã icidit canonem:
nec sup cũ seclare iudiciũ põt habe-
re ptãtez:⁊ dicit q̄ si obmittat ordo
iste ⁊ conferat lectoratus ⁊ accolita
tus non est repetend⁹. Hostiẽ.tamẽ
in.ca.contingit de etate ⁊ qualitate
ordi.dicit q̄ sit repetendus. Hec de
istis. Deinde sequuntur sacri ordi-
nes qui dicuntur maiores. Prim⁹
est subdiaconat⁹. ad quem pertinet
oblationes recipere ab offerẽtib⁹:⁊
eas diacono offerre.itẽ legere epl'az
⁊c. Scds ẽ diaconat⁹ ad quẽ ptinet
hostias ordinare in altari. sil'r lege-
re euangeliũ. Tertius ẽ p̄sbiterat⁹.
ad quẽ pertinet cõsecrare corp⁹ xp̄i
⁊ sanguinẽ.⁊ hic ẽ act⁹ principalis.
alius autem consequens sc3 soluere
⁊ ligare per quẽ actũ p̄paratur cor-
pus xp̄i misticũ scilicet fideles xp̄ia
ni.vt sint apti ad corpus xp̄i veruz.
De episcopatu aũt an sit ordo est di

uersitas inter theologos ⁊ iuristas. Nã theologi dicũt eũ nõ esse ordinẽ. Iuriste ꝓo cõmuniter tenẽt ꝙ sit ordo de ꝗ Io. an. i nouella sixti notat pulchre circa ꝓhemiũ. Et hoc idez tenet doctor subtilis in.iiij.sen. di. xxiiij.ar.ij. In ꝗlibz aũt ordine caracter imprimitur cũ eis ꝑ episcopuz porrigit liber cũ forma verborũ. acolito cũ datur candelabrũ: subdiacono cũ dat calix vacuus cuz alijs vasis quoꝝ vsus est in cõfectiõe eucharistie. Diacono ⁊ presbytero qñ eps imponit manũ capiti. ⁊ hec impositio ꝯfert plenitudinẽ grẽ Tho. tñ dicit di.xxiiij.q.v.ar.ij. ꝙ subdiacono imprimit caracter in datione calicis tñ cuius actus ꝓncipalis ẽ circa vasa tñ ⁊ nõ circa contenta in vasis Unñ nõ põt tãgere corpus xpi sine necessitate magna. Sed actus diaconi nec est suꝑ vasa tñ nec suꝑ cõtenta in vasis: qꝛ ille est sacerdotiꝫ: sꝫ est suꝑ corpus cõtentũ in vase tñ Unñ eius est dispensare corpus xpi in patena ⁊ sanguinem in calice. idõ potestas eius ad actuz nõ potuit exꝓmi ꝑ dationem vasis tñ nec materie tñ: sed exprimit ꝑ actum in hoc ꝙ dat sibi liber euãgeliorũ ⁊ in hac datione impꝓmit caracter ẜm Tho. vbi supra dicẽs ꝙ cõtractus iste instrumẽtoꝝ taliũ est de essentia sacri qꝛ dr̃ accipe hoc aut illud. Impositio aũt manus nõ est de necessitate ⁊ substãtia huius sacramenti. vt de sacramentis iterandis.c.vi. Et licz isti caracteres in essentia distinguant tñ in fine vniuntur: qꝛ ad vltimũ caracterem ꝑsbyteratus. ẜm Pe. in. iiij. di.xxiiij.q.ij.ar.j. ⁊ Io. parisiensis. nõ est credẽdũ ꝙ caracter vnius ordinis ꝑsupponat caracterẽ alterius ordinis. Nam vt dicit Tho. vbi supra in ꝓmitiua ecclĩa aliꝗ ordinabant ad ꝑsbyteros: qui tñ prius inferiores ordines nõ acceperunt ⁊ tñ poterãt ꝗ inferiores: sꝫ hodie statuit ecclĩa vt nõ ingerat se quis ad maiores ꝗ prius in minoribus officijs se nõ humiliauit. ideo hoc est de cõgruitate ⁊ non de necessitate. Et nota ẜm Tho. in.iiij.di. xxiiij.q.ij.ar. ij. ꝙ eps ꝓmo ꝑparat ordinandos ꝑ tria. scꝫ ꝑ bñdictionem ꝑ quã diuinis officijs mancipantur. ꝑ manus. impositionẽ: ꝑ quam dat plenitudo gratie ꝑ quam ad magna sũt idonei ⁊ solis diaconis ⁊ ꝑsbyteris fit manus impositio. tertio ꝑ vnctionem ad aliqꝺ sacramentũ tangendũ qꝺ fit solis sacerdotibus ꝗ ꝓprijs manibus tangunt corpus xpi. Unde etiã calix ⁊ patena vngunt.

De accidentibꝰ huius sacri.

Est aũt sciendũ ꝙ illa dicunt accidẽtialia sacramẽti ꝗ reqrunt de cõgruitate ⁊ nõ de necessitate sacri. Cõgruum est ergo ꝓmũ vt non ordinet ꝗs ad sacros ordines nisi habeat etatẽ legitimaz. Etas aũt ꝓ subdiacono est.xx.annoꝝ. ꝓ ꝑsbytero.xxv. ⁊ ponitur in clemẽtina ꝺ etate ⁊ qualitate ꝑficiendoꝝ.ca.generalem. Et vt notat Io.an.in ca. ⁊ tui. de ꝑbẽdis. li.vi.in glo.iiij. non est opus seruare intersticia longa tempoꝝ in ordinibus suscipiendis sicut prius. vñ habens etatem legitimã laicus in car.

nisi prius non pōt cantare missam in sa-
cerdotio cōstitutus in festo pasche.
Si tñ q̄s in minori etate recipit hoc
sacramētuz: tenet sed peccat ⁊ dz su-
spendi ab executiōe ipsius ⁊ ordina-
tor a collatiōe ordinum ⁊ cum hoc
pōt cōpelli vt sibi ꝓuideat ð aliquo
bñficio: vt de temp. or. ca. vel nō est.
Hoc enī q̄ quis imꝑfectis annis di-
scretiōis recipiat sacrm̄ ordinis. lz
ſm Thomaz. sit ꝓpter honestatem
sacramēti institutū. ita vt iā sit ex ne-
cessitate p̄cepti non tñ est ex necessi-
tate sacramēti. Vñ si ordo sacer cō-
fertur puero carenti vsu rōnis tenet
q̄ꝫtū ex vi sacramēti. Dicit tñ Tho.
q̄ in illis sacris vbi actus suscipiē-
tis req̄ritur: ibi vsus rōnis est de ne-
cessitate sacramēti. sicut in peniten-
tia ⁊ matrimonio Sed in q̄bꝰ actus
suscipiētis nō requirit̄ vsus etiā rō-
nis non est de necessitate sacri sicut
est in ordine sacro vbi soluz spūalis
potestas datur ⁊ ideo vsus rōnis nō
requiritur. Sciendū q̄ licet laicus
ignarus nihil sciens de lr̄a ordinem
posset sacruz suscipe q̄ꝫtum est ex vi
sacramēti. peccat tñ grauiter ep̄us
cōferēs tali ordinē sacrum. Nā dicit
Tho. q̄ tenetur ordinandus scire
q̄ð ꝑtinet ad eius officiū. ſm magis
⁊ minus. Vñ sacerdos religiosus ex
quo recipit potestatem tm̄ super cor-
pus christi veruz consecrandi. ideo
sufficit q̄ solum sciat illa q̄ requirū-
tur ad consecrationē corporis chri-
sti. Curatus autem vt plebanus te-
netur plus scire quia ꝓmouetur su-
per corpus christi mysticum: quod
est ecclesia. Vñ debet scire ea que
spectant ad populū. Ad ep̄m vero

pertinet scire etiā difficiles q̄stiones
sacre scripture Qð ergo dr̄ q̄ ð sub-
stantia sacri ordinis sunt eloquia di-
uina. vt dr̄. xxxviij. di. Oēs psallen-
tes. exponendū est nō de substantia
ordinis sed de substātia executiōis:
q̄r scz talis exeq̄ nō pōt sacrū ordinē
nisi sciat illud qð ad illū ordinē spe-
ctat exequendum. Itē licet sex tp̄a
anni sunt deputata ad cōferendū or-
dines. tñ hoc nō est de substātia ſm
Ray. ⁊ hoc exp̄ssum est de tēpo. or.
Sane. Congruū tñ valde est vt non
alijs nisi p̄dictis sex tp̄ibus cōferan-
tur. s. q̄ttuor tp̄ibus singulis. sabba-
to sitiētes. ⁊ sabbato pasche vt dr̄ di.
lxxv. c. vl. Pōt tñ ep̄s conferre mi-
nores ordines diebus dñicis sed nō
multis ne videat̄ generalē ordiatio-
nē facere: vt de tēpo. or. de eo. Jō au-
tem sabbato cōferunt̄ sacri ordines
q̄r sabbatū significat requiem p̄ qð
significat̄ q̄ q̄ ordinat̄ ad sacros or-
dines irreuocabiliter trāsit de labo-
re in requiem. puta de labore secula-
riū negociorū ad requiem: ad vacan-
dum spūalibus. vt dr̄. lxxxviij. dist.
fornicari. Possunt etiam cōferri or-
dines sacri in die dñico mane. ita ta-
men q̄ ordinādus ⁊ ordinator con-
tinuent ieiunium p̄cedentis sabbati
quia tunc mane dominice diei tra-
hitur ad sabbatum ꝓpter continua-
tionem ieiunij: sed hoc non faciat
episcopus sine necessitate: vt si forte
infirmaret̄ sabbato potest differre in
crastinum. Et intellige de vno ⁊ eo-
dem ordine non de diuersis. Nam
nullus debet suscipe duos ordines.
vel minorem ⁊ vnum sacrum in eis-
dem quattuor tp̄ibus. Pena autez

ordinatorum extra dicta tēpora est suspēsio ab executione illius ordinis quē suscepit vt de tēpo. or. c. ij. Potest tñ cū eis dispensari vt ministrēt imposita eis penitentia vt in ca. Cōsultationi. ibidē. Ordinator vero debet p̄uari auctoritate ordinandi: vt ibidem patet.

De cautelis hic obseruādis.

ET primo caueat episcopus ne ordinet alienum clericum vel laicū: vt de tempo. or. cū nullus li. vj. Quod si fecerit p annū a collatiōe ordinum est suspendendus Et interim clerici sui absqz licentia sua a vicinis epis possunt ordinari: vt patz de tempo. or: li. vj. Clerici vo q sine ꝓprij epi licentia ordinant ab executiōe ordinum suspendant. tamen eps potest cū eis dispēsare. ix. q. ij. lugduneñ. de tempo. ordina. q translationem Secundo caueat episcopus ne ordinet aliquem ad sacros ordines sine titulo: alias solus ei ꝓuidere tenebitur de beneficio. Tertio caueat ne ordinet per symoniam: vt de symonia. per totum. nec solus. episcopus sed etiam notarius non debet formatas vendere. de symonia. ca. j. Quarto caueat ordinādus ne recipiat ordinem aliquez ab episcopo quem scit symoniace in ordine susceptum: siue sit occultum siue manifestum: quia non recipit executionem: z indiget dispensatione. j. q. j. qui a symoniacis. Dicit tamē Thomas. ij. ij. q. viij. q si esset symonia cus alia ex causa possz ab eo recipere ordines dummō sit occultum qz talis episcopus nō est suspensus ad alios sed ad se tantum. Quinto caueat ordinandus ne tempore ordinationis sit in pctō mortali. nā mortaliter peccaret. distin. xl. multi. Et idem sctūs Tho. in. iiij. dist. xxiiij. Nec talis potest vti ordine sic suscepto ſm ipsum quia facit contra p̄ceptum illō. Deutero. xvj. Iuste quod iustum est exequaris. Unde talis quotiens talem actum exercet semp peccat mortaliter. Dicit tñ Tho. ibidem q subditus hmōi ordinati in pctō mortali tenetur ab eo recipere sacrā si est occultum: z hoc q̄diu tolerat ab ecclia. Tñ dicit idē. Non est tutum talem ad aliquem actum sui ordinis exequendū inducere durante cōscientia q iste sit in peccato mortali: quā tñ deponere posset: qz in instāti hō possz a diuina gr̄a emēdari. Sexto caueat clericus ne ordinetur sine examine. alias dr: furtiue ordinatus ſm Hostien. vt. lxiiij. di. extra consciam: nec ꝓsunt ei formatoꝛ. si tñ est dignus z notus nihil obest: qz tales nō sunt examinandi. Archid. xxiiij. di. c. nullus. Sz si est indign⁹ deponi dz. de corpore viciatis. Exposuisti. Si etiā sit ignotus q̄uis dignus deponi dz. xxiiij. di. c. vi. z multo fortius si est indignus. l. di. ex penitentibus. Debet etiam cōfiteri publice epo suo crimia seu notoria impedimēta iuris vel facti. vt ibidem dicitur. Si autem subticet talia etiā post pniam impediunt executionem. Nec etiam suscipiat aliquem ordinem supiorem omisso inferiori: qz hoc est p saltum ꝓmouers

Et talis debꝫ deponi: si hoc faceret
ex malicia: secus si ex ignorātia vel
negligētia. di.xlviij. sicut olim. Ex
dispensatiōe tñ epi ad obmissum or
dinez pōt ꝓmoueri: sed in suscepto
prius nō ministrabit. Daẗ autē gra
tia gratū faciēs in hoc sacr̄o q̄ neces
saria est nō solū ad digne suscipiēdū
sacr̄m: sed etiā ad digne ministrādū
ẜm Tho. ⁊ Petruz in.iiij.di.xxiiij.

De sacramēto matrimonij.

PRopter fornicationez
habeat quisq̄ꝫ vxorem
suaz.j. ad Cho. vij. ⁊.
xxxij.q.ij. ca. his ita.
Licet matrimonium i
statu innocētie sit institutū in officiū
nature. hoc est i ꝓpagationē ⁊ mul
tiplicationem ꝓlis ad dei cultū: qꝛ
tñ natura lapsa viciata est ex origi-
nali peccato. adeo vt falcem ꝓpriā
in messem nō vereatur mittere alie-
nam. q̄rens indifferenter quācūq̄ꝫ fe
minam cū qua fornicationis exple-
at peccatum. Ideo magnus doctor
gentiuz ꝑdicator ⁊ rector ꝓuidens
de remedio dicit: vt ꝓpter fornicati
onem euitandam vnusq̄sq̄ꝫ habeat
vxorem suaz per quod damnat pec
catuz fornicationis ⁊ cōmendat sta
tum matrimonij coniugalis In qui
bus vbis primo apostolus suadet
vitare fornicationem. ibi ꝓpter for-
nicationem. scđo consulit remedij
adhibitionem: qꝛ habeat vxorē suā
Per ꝑmum damnatur error illorū
q̄ dicunt simplicem fornicationem
non esse peccatum allegantes sctōs
patres scꝫ Abrahaz Jacob Dauid
⁊ alios qui habebant concubinas:
nec tñ illa fornicatio imputata ē ad
peccatum. Quibus respōdetur ẜm
Tho. in.iiij. senten. di.xxxiij.q. iiij.
qꝛ q̄libet fornicatio extra matrimo-
nium q̄ tollit debitā ordinationem
parentis ad ꝓlem quā natura ex cō
cubitu intendit est pctm̄. ideo ẜm ip
sum sine dubio simplex fornicatio ē
peccatum mortale. etiā si lex scripta
non esset. quod est multuz notabile
Ubicunq̄ꝫ aūt legimus aliquos pa
tres habuisse concubinas illud fuit
ꝓ speciali dispensatione spūssancti.
⁊ ad designandū aliquid Hoc enim
q̄ filij Jacob ex liberis ⁊ ancillis fue
runt heredes designat q̄ xp̄o in ba-
ptismo nascūtur filij ⁊ heredes per
bonos ⁊ malos ministros. Sic etiā
alia oia in ꝑdictis patribus ad my
sterīū ꝑtinent. vt habeẗ latius. xxxij.
q.ij. ca.j.ij.⁊.iij. De quo cui placet
sufficiēter informari videat notata
mea sup. vj. precepto. s. Nō mecha-
beris. Per scđm damnaẗ bigamia
cum q̄s habeat vxorem suam. si sic
vnam tm̄. non plures simul. Unde
saluator repetens illud Genesis. ij.
Erunt duo in carne vna. Mat. xix.
dic. Itaq̄ꝫ iā nō sūt duo sꝫ vna caro.

De spōsalib[9] hic prius agiẗ.

CIrca istud sacr̄m ꝑmo
vidēdū est de substātia
libus. scđo de accidē-
talibus tertio d̄ caute
lis Quantū ad primū
sciendum q̄ q̄dam sunt accidētalia
matrimonij. scꝫ sponsalia. ⁊ ideo de
ipsis primo videndum est. secundo
quid sit matrimoniuz. tertio que re
quiruntẗ ad matrimonium: quar-

to que impediunt ipm. Quantũ ad primũ sponsalia sm̃ Frãciscũ de zabellis sup rubrica de sponsalibus sic diffiniunt. sunt futurarum nuptiarum seu matrimonij promissio. Et diffinitio illa trahit ex canone. xxx. q. v. nostrates. Dicunt a spõdeo. des. quia ut dicit Caspar de caldarijs. ꝙ olim sponsus et sponsa mittebãt cautiões quibus spondebãt se in iura matrimonij consentire. et fideiussores dabant quibus id se obseruaturos obligabant. Quãdoq; etiam sponsalia dicũtur matrimoniũ sed tunc debẽt intelligi si sunt sponsalia de presenti Et fiunt sponsalia quattuor modis Primo nuda promissione. ut cũ dr̃: promitto te ducere in vxorẽ. Scd̃o datis arris sponsalicijs: ut pecunie vel alterius rei. Tertio anuli subarratione. Quarto interueniente iuramento: ut cũ alter alteri iurat dicẽs. Iuro ꝙ te in vxorem ducere volo. Quomodocũq; ergo quis istorum quattuor modorũ promittit ducere aliquã et postea nõ curat peccat mortaliter: nisi legitimũ impedimẽtũ interueniat. Sciẽdum tñ ꝙ si sponsi sibi inuicem displicẽt et dissentiũt si spõsalia nõ fuerit iurata possunt se mutuo absoluere. Unñ notãt doctores in. c. preterea. de sponsalibꝰ. ubi inter ceteros Iacobus de alberga notat ꝙ quando ecclesia videt ꝙ sponsi sibi inuicem displicẽt debet dissimulare: id est nõ debet cogere sponsum et sponsam ad perficiendũ mãtrimonium propter malum qd̃ posset inde puenire scilicet vxoricidiũ vel mutua adulteria cõtrahentiũ. Et hoc placet Caspar. Si autẽ tñ alter dissentit dicit Goffredꝰ ꝙ ex quo alter dissentit dissentiens precise compellit donec in eodem statu permanet. sed si cum alio cõtraxerit per verba de presenti cessabit coactio Ibidem vult Innocẽ. ti. de sponsalibus. An autẽ spõsalia iurata possunt mutuo partium dissensu dissolui: licet antiqui doctores dubitẽt de hoc: moderni vero expedierunt istum casum. Unde Uincentius in ca. preterea de sponsalibus. ponit distinguẽdo an iuramentũ dirigat in deum an in hoiem Primo casu nullus põt absoluere: nisi deus. Scd̃o casu homo cui iuratur põt absoluere. Tũc aũt dirigitur in deum sm̃. Io. an. qñ is q̃ iurat magis intẽdit placere deo q̃ hoibꝰ siue sit in faciendo aliq̃d meritorium siue in abstinendo ab aliquo illicito Exemplũ primi iuraui abbati intrare monasterium. hoc eñ tñ deũ cõcernit nõ abbatem. Unñ abbas non potest me absoluere a iuramẽto Similiter iuraui non occidere hoiem etc. Ad hoiem autem tunc dirigitur si iuraui tibi scribere librum, ab hoc enim tu potes me absoluere quia te solum cõcernit hoc opus. Licet eñ oẽe iuramentum concernat deum principaliter quia per religionẽ pmittit: tñ quia concernit cõmodum eius cui iuratur põt ab eo dimitti. de iureiurãdo. c. i. Idẽ etiam tenet. Caspar dicens. ꝙ sponsalia etiam iurata mutuo dissensu tolluntur. quia sublata obligatione sublatum est iuramentum. sicut dicitur de statuto et iurato. et notatur de prebendis. dilecto. Facit ad hoc regula. qd̃ fauore lib. vi. Et notatur. xxxi. q. iij. c. i. in

glo. penultima. vbi dicit q parentes sicut possunt frangere sponsalia filior: sic et iuramenta remittere. Concludo ergo et dico secundum Franciscum de zarabellis q si aliqs iurat sponse eius intuitu potest sponsa ipsum absoluere. secus si intuitu dei seu ob pietatem: vt cum sponsus esset diues et sponsa pauperrima. Tamen dicit Franciscus q etiam in hoc casu potest eum sponsa absoluere. quia licet iurauit intuitu dei. tamen ex quo commodum concernit sponsam ipsa potest remittere predicta. et sic generaliter obseruatur. Nam ecclesia se non intromittit de sponsalibus de futuro. nec ad instantiam alterius partis. Ambobus ergo dissentientibus etiam si iurassent mutuo se possunt absoluere. Et nota q etas seu tempus contrahendi sponsalia vtrobiqz est septennium. Unde sponsatio que fit in quinqz vel sex annis nulla est. vt de desponsatione impuberum. litteras. Nam ex talibus sponsalibus inducitur publice honestatis iusticia. Est autem publica honestas secundum Franciscum in ca. iuuenis de sponsalibus impedimentum: quod nec ex consanguinitate nec ex affinitate procedit. sed ex quadam honestate que in matrimonijs consideranda est. vt ille qui prius contraxit sponsalia cum aliqua: ipsa mortua non ducat aliam consanguineam ipsius infra quartum gradum. vt in. c. ad audientiam. vt de sponsalibus. c. j. li. vj. Ratio autem huius constitutionis est quia experientia docuit graues rixas et inimicicias inter consanguineos oriri: quando vni desponsatam aliquis de consanguinitate sponsi procurat habere. Similiter quando quis consanguineam sponse sue ipsa mortua cum qua nondum perfecerat matrimonium vult ducere non est honestum. cum per hoc quasi duo consanguinei videntur vni mulieri copulari. quod honestas prohibet. Uerumtamen ius commune est q si quis desponsat puellam ante septem annos si interim ipse moritur potest eam frater suus ducere. Similiter si moreretur illa puella ante septimum annum vir duceret eius sororem aut matrem. Et hoc totum habes de sponsatione impuberum. litteras. Sunt autem octo casus in quibus soluuntur sponsalia. Primus si alter sponsorum post desponsationem transeat ad religionem. quod etiam potest facere contracto matrimonio ante copulam carnalem. tunc enim mulier potest alteri nubere quasi post mortem viri: quia religio est quedam mors secundum Tho. in. iiij. di. xxvij. q. iij. Secundus quando sponsus se absentat per longum tempus sponsa cum alio potest contrahere. Tertius si alter eorum incurrat lepram vel paralisim. Quartus si superuenerit affinitas: vel quia sponsus cognouit consanguineam sponse. Quintus si mutuo se absoluunt. Sextus si alter eorum fuerit medio tempore fornicatus: quia tunc redditur alteri suspectus de fide postea seruanda. Septimus si sponsus cum alia contrahit per verba de presenti vel etiam de futuro: cum copula carnali. Si tamen contrahit cum prima sine iuramento. cum secunda cum iuramento debet adherere prime: et penitere de piurio. Octauus quando quis impubes cum

traxit sponsalia: ꝛ venit ad etatē ad ultam ꝛ petit absolui a vinculo spōsalium: ꝛ sibi dari licentiaȝ nubēdi. In oībus autē istis casibus debent spōsalia auctoritate ecclīe absolui: preterꝗ̄ in p̄mo, quinto et sexto, in quibus soluuntur ipso iure. Addit etiā nonū casuȝ Hosti. s. si fama est ꝙ īter eos est canonicū īpedimētū.

De diffinitiōe matrimonij.

Consequēter de matrimonio sciendū ꝙ ipm sic diffinit. Matrimoniū est viri ꝛ mulieris cōiunctio indiuiduaȝ consuetudinē vite retinēs. Ista diffinitio tradit. xxvij. q. ij. ca. j. Per hoc ꝙ dicit viri ꝛ mulieris excluditur vir cū viro. vel mulier cū muliere. vel vni⁹ viri cū multis mulieribus. quia talis cōiunctio nō causat matrimoniū sed peccatuȝ. Dicitur etiā cōiunctio. s. amoris matrimonialis. Dicitur etiā indiuiduā vite consuetudinē retinēs. qđ est tantuȝ dicere ꝙ neuter eoꝝ absq̄ alterius consensu potest cōtinentiam ꝓfiteri vel orationi vacare: nec se alteri copulare: sed sibiinuicē seruare fidē ꝛ debiti redditionem mutuam. Similiter debent eis mutuo de necessitatibus ꝓuidere ꝛ subuenire inuicē Et hoc intelligendum est totum de matrimonio copula carnali cōsummato: qꝛ nō cōsummatū tali copula potest separari per ingressum religionis. vt de spōsalibus cōmissum. Intelligitur etiā hoc de matrimōio fidelium: quia matrimonium infidelium potest separari altero transeunte ad fidem. Ratio autem beati Thome. in. iiij. distinctio. xxiiij. q. j. Quare cōiunctio matrimonij est inseparabilis vsq̄ ad mortē inter homines ꝛ non inter alia aīalia est hec. Quia aliorū animaliū filij possunt sibi victū statim habere vel saltem ad eorū sustentationē vnū sufficit sicut est de vacca equa asina ꝛ similibus ꝛ ideo ibi nō est certa ꝯiunctio certi masculi ad certā feminam nec etiā necessaria diuturna cōiunctio. eo ꝙ femina in eis sufficit ad educādū fetum sine masculo. In his autē quoꝝ filij indigent vtriusq̄. s. tā patris ꝗ̄ matris sustētatiōe aliud est. Similiter vbi inuenitur aliqua determinatio ꝗtū ad tp̄s sustentationis ꝛ educationis sicut in auibus. Vñ passeres turtures ꝛ colūbe habent determinatas feminas: qꝛ habent educare pullos ꝛ alter eoꝝ nō sufficeret ad q̄rendum victū cuȝ ꝛ se equaliter nutrire debeant. Non aūt sic est in hoībus vbi filius indiget cura parentū ad magnū tēpus. Et ergo matrimonialis ꝯiunctio inter solos hoīes dicitur indiuisibilis ꝑ totā vitam alterius cōiugis. Oportet em̄ filium generari. educari. nutriri. ꝛ doceri. ꝛ sibi de necessarijs vite a parentibus ꝓuideri eo ꝙ iuxta aplm̄ oportet patres filijs thesaurizare. ij. ad Tho. Ista aūt reqrūt magnum tp̄s. Et quo ad hoc dicit Lyra sup Mat. xix. ca. ꝙ matrimonium non soluȝ est de iure diuino sed etiā de iure naturali: quia natura dictat ꝙ vir ꝛ mulier cohabitēt simul ꝑ totam vitam ad educandum ꝛ ꝓmouendum ꝓlem vsq̄ ad ꝑfectum

statum virtutis. Dicitur autem ma
trimonium potius q̄ patrimoniū:
qꝛ maxima onera sunt in matre q̄ i
viro. Et dicitur a matre quasi ma-
tris munium qꝛ munitur a matre: ⁊
dat mulieribus esse matres. Et qꝛ
etiam finis principalis matrimonij
est bonū ꝓlis. in cuius ꝓcuratione
mater magis laborat. ⁊ iō ab ipsa ꝺ
noiatur. Fuit aūt matrimonium in-
stitutum a deo in statu innocētie: vt
ꝺꝛ ꝺ voto. c. j. li. vj. Et hoc ꝑ illa ver
ba. Hoc nunc os ex ossibus meis q̄
verba adam spūsctō illustratus di-
xit. Gene. ij. in fi. ⁊ xxvij. q. j. lex di-
uina. Et ꝑ hoc reprobatur illa opi-
nio que dicit ꝙ matrimonium sit in
stitutum a deo illis verbis. Crescite
⁊ multiplicamini: quod videt̄ incon
ueniens cum etiam illa v̄bs ꝓus di
xerat deus non solum ad homines
sed etiam ad bestias. Geñ. j. Et q̄-
uis matrimonium etiam sit institu
tuꝫ tempore moysi. ⁊ tpe xp̄i. hoc fu
it tamē diuersis respectibus. Nam
vt dicit Tho. di. xxvj. in. iiij. ſꝫ ꝙ or
dinat̄ ad generationē ꝓlis q̄ erat ne
cessaria etiā ante peccatum institu-
tum est a deo in statu innocentie. in
hoc ꝙ deus formauit mulierem in
adiutorium viri. ⁊ hoc modo dicit̄
in officium fuisse institutum. Sꝫ q̄-
tum est in remediuꝫ pctī fuit institu
tum post pctm̄ tempore legis natu-
re. Scd̄m aūt determinationē pso-
narum habuit institutionem in lege
moysi: vbi nō nisi de certis tribub⁹
copulabant̄. Sed ſm ꝙ representat
coniunctionē xp̄i ⁊ ecclesie sic habuit
institutionē in lege noua. Et ſꝫ hoc
dicitur sacrm̄ noue legis. Et ex hoc
habetur ꝙ due ꝑncipales sunt cau-
se institutionis matrimonij. s. educa
tio ꝓlis ad cultū diuinuꝫ: ⁊ vitande
fornicationis causa. Alie sūt multe
cause minus ꝑncipales. s. pulchritu
do vxoris: diuitie: reformatio pacis
Et ꝓpter istas causas si etiam du-
catur vxor seruatis verbis ꝺ presen
ti tenet matrimoniū. Sciendū autē
ex quo vt ꝺꝛ. vij. ethicorum in actu
carnali priuat̄ homo magno bono
. s. vsu rōnis qꝛ vt dic̄ philosophus.
Talis actus furatur intellectū sapi
entis. Et vt dicit Aug. xvj. li. de tri
ni. ipsa voluptas carnalis qua ma-
ior in voluptatibus carnalibus ne
quit inueniri momento ipso tpis q̄
ad eius peruenitur extremum: pene
omnis acies ⁊ vis rōnis obruitur.
Nullus aūt ſm rectam rōnem dꝫ se
obligare ad aliqꝺ in q̄ tantum ma-
luꝫ patit̄: nisi sit aliquod bonum re
cōpensans istud dāņum. Vñ a sctis
patribus ponunt̄ excusantia illum
actum tam dānosum. s. bonuꝫ fidei.
ꝓlis. ⁊ sacramenti. Fides hic sump
ta: est fidelitas siue iusticia ad actū
ad queꝫ obligat se. s. vt ille non q̄rat
aliam: nec e conuerso. Silr̄ bonum
ꝓlis obligat quo ad cultum diuinū
. s. vt religiose. i. sancte ⁊ deuote edu-
catur. Bonum autem sacri est illa
indissolubilitas inter viruꝫ ⁊ mulie
rem. ⁊ signat indissolubilitatem cō
iunctionis xp̄i ⁊ eccl'ie: ⁊ hoc est bo-
nū itrisecū mr̄imōij: qꝛ ꝑfectio ꝑma
ē formalis. Pria aūt duo bona. s. fi
des ⁊ ꝓles sūt bōa extriseca mr̄imōij
Ex his ptꝫ ꝙ exq̄ vt dictū ē sacrm̄
est bonū excusans istū actū videt̄ ꝙ
actus iste mr̄imonialis nō solū ē bo

nus: sed etiam sanctus quam sancti
tatem habet ex indiuisibilitate con-
iunctionis: s̄m quā significat cōiun
ctionē xp̄i et ecclie. Ita etiam dicit
Tho. in disti. xxxi. in. iiij. q. iiij. Ex
quibus oib⁹ infertur s̄m Bonauē.
ibidē. ij. principali. q. ij. q̄ qui coit
causa fornicationis vitāde in vxore
ne scz vxor fornicet̄ sic reddendo de
bitum nullo modo peccat: sed ma-
gis meret̄ quia exercet op⁹ iusticie hoc
est fidei ad quam tenetur. et ideo ois
culpa excusatur. Si vero coit causa
fornicationis vitande in seipso. scz
ne ipse solus fornicet̄ i hoc peccat ve
nialiter: et hoc si nō pulsatur a carne
Nā ex quo nō pōt procreare ꝓlem.
nec propter eā procreandū coit nec
cōpellitur ab vxore ad reddendum
debitū. aliqua supfluitas est ibi et
ideo peccat: sed venialiter. immo di
ci pōt s̄m Pe. de tharā. in. iiij. disti.
xxx. q. iiij. pricipali. q. ij. ar. j. q̄ que
rens delectationem in cōiuge sisten
do tñ intra fines matrimonij. s. quā
do cum altera muliere id nō faceret
veniale est pctm̄. licet etiam fiat cau
sa explēde libidinis. Sed si querat
delectationem in ea nō vt in cōiuge
sed vt in alia muliere quacunq; tunc
est pctm̄ mortale Hoc est cōtra Hu
gonem. xxxj. q. j. Quomodo. vbi di
cit vsū matrimonij nō posse imple
ri sine peccato saltem veniali: quia
potest etiā esse matrimoniū cum fit
bono intuitu sicut fuisset in statu in-
nocētie s̄m Franciscū in rubrica de
sponsalibus. Hoc idem inuit Joh.
an. i glo. super cap. alma. de seri. ex.
lib. vj. super verbo sacramentis. vbi
dicit q̄ datur gratia per istud sacra
mentum. sed nō sicut per alia sacra-
menta. Confertur aūt in hoc sacra-
mēto gratia adiuuās ad illa opera
que in matrimonio req̄runt̄. Ratio
s̄m Tho. in. iiij. di. xxvj. q. iiij. quia
vbicunq; diuinitus datur facultas
aliquid faciendi. dant̄ etiā auxilia
sine quibus nō pōt conuenienter vti
illa facultate: sed in matrimonio da
tur diuinitus facultas vtendi vxore.
et per cōsequens dat̄ grā qua idem
cōuenienter fieri possit. Hec sanct⁹.
Tho. Et p̄ hoc reprobat̄ glo. j. q. j.
Quicq̄d. Etiam dicit doctor subti
lis q̄ effectus istius sacramēti sunt
due gratie in aīabus cōtrahentiū.
et hoc nisi sit obex mortalis peccati
Etem̄ non sufficit ad grām pcipien
dam q̄ cōtrahēs nō sit fictus respe
ctu sacramenti. i. q̄ non ficte recipe
re intendit: sed oportet q̄ prius pe-
nituerit: quia illud sacramentū nō
dat penitentiam. Est ergo vnus et
totalis effectus istius sacramēti sci-
licet gratiosa coitio animorū. Hec
doctor subtilis. Pro isto dicto ē. c.
vnicum de sacra vnctiōe. Ulterius
est sciendū de illis que requiruntur
ad matrimoniū vt sit verum. Pri-
mo requiritur etas debita persona-
rum contrahentiū. Nam vir debet
esse. xiiij. annorum. et femina. xij. an
norum. Unde sicut spōsalia infra se
ptimū annū nō tenent. sic matrimo-
niū etiā non tenet infra. xiiij. annū
Quantūcunq; eñ fuerit matrimo-
niū de verbo de presenti infra. xiiij.
annū. nihilominus nō est aliud nisi
sponsalia de futuro vsq; ad. xiiij. an
nū. Et ista possunt rūpi postq̄ spō
si vel alter illoꝝ venerit ad debitam

etatē. Scḋo requirit cōsensus mu-
tuus contrahentiū personarū ꝑ ver-
ba de presenti. Cōsensus aūt ille ſm
Bona. in. iiij. di. xxviij. debet esse in
mutuā corporis potestatē. Uerba
aūt de presenti sunt ista ex parte viri
Accipio ego te in meā vxorē. Uer-
ba aūt mulieris sunt ista. Ego te ac-
cipio in meū virū. Et sunt ista ꝟba
necessaria q2 sacramentū est res sen-
sibilis. ⁊ ideo in eo reqritur signū ex-
pressiuū que expressio cōuenientius
fit ꝑ ꝟba de presenti. vñ ⁊ iste cōsen-
sus pōt bene per alia verba expediri
vel exprimi inter hoīes visitata que
istis eqpollent dicēdo. Consentio in
te tanq̄ in vxorē. Similiter si preces-
sit interrogatio inter aliquos de cō-
trahendo. Si alter eorū dicat. volo
te de cetero habere in vxorē. Et illa
r̄ndet. Et ego te volo habere in vi-
rum. Uel volo ꝙ tu sis vxor mea. ⁊
illa. ⁊ ego habeo te ꝓ viro. In omi-
bus talibus cōtrahit matrimoniū.
Sed si diceres. volo te accipe in vxo-
rem vel volo in te cōsentire tanq̄ in
vxorē non esset matrimoniū. Silr si.
dicat vir. promitto ꝙ te nō dimittā
ꝓ meliori vel pro peiori. etiā iudicā-
dum ē ꝓ matrimonio. Itē si post da-
tam fidem dicāt aliq̄ bibamus noīe
matrimonij et osculemur nos. vvil-
helmus dicit ꝙ nō est matrimoniū
nisi vellent ꝑ hoc recedere a spōsali-
bus ⁊ cōtrahere de presenti q2 illud
dictū significat futurū matrimoniū
sed si diceres bibamꝰ pro matrimo-
nio cōtracto esset matrimoniū. Frā-
ciscus tñ dicit ꝙ illa ꝟba bibamus
noīe matrimonij sunt confessio veri
matrimonij: ⁊ ergo est matrimoniū

In oībus aūt istis vbi verba dubia
sunt recurrendū est ad intentionem
cōtrahentiū ⁊ ad cōmunē verborū
vulgariū intelligentiā. Unde credo
ꝙ per illa ꝟba sponsi interrogati. s.
in polonia dicēdo. N. placet tibi ha-
bere. R. in vxorem. illo respondēte.
placet. ⁊ mulier interrogata respon-
deat similiter. contrahat verū matri-
moniū. ar. c. ex litteris de spōsalibꝰ
Nam ꝑ illa verba oēs in polonia
intelligunt cōtrahi matrimonium.
Ergo si sic vicini cōmuniter intelli-
gunt debent etiā cōtrahentibus illa
verba facere eundē sensū. Nā vt di-
cunt doctores in. cap. ex litteris. de
sponsalibꝰ. in talibꝰ recurrendum ē
ad intellectū vicinorū. Hoc appro-
bat. Frāciscus ibidē. Et dicit Ho.
ꝙ q̄uis alter nō intellexit ad litterā
vel linguā. si tamē intellexit affectū
vel sensū nutu vel signo sufficit. Et
nō refert an nutu vel lingua intelli-
gatur. ar. de trāslatione inter corpo-
ralia. xliij. di. si rector. Uñ si spōsus
dat anulū dicendo in theutonico ꝑ
verba de pñti. ⁊ sponsa polona reci-
pit anulū. annuendo vr cōsentire in
dicto. c. ex litteris. Dicit etiā Fran-
ciscus de sarabellis in ca. ex parte.
de sponsalibꝰ ꝙ si dicat vir. ꝓmitto
ꝙ te ducā in vxorem. et de cetero te-
nebo te vt vxorē. Si talis cōtrahit
cum alia ꝑ verba de pñti adherebit
scḋe ꝓpter verba illa ducā te q̄ sunt
de futuro. q̄ etiā verba restringunt
per sequētia cum dixit tenebo te vt
vxorē. Et dicit Innocētius ꝙ hec
verba ducā nō sonant tm̄ actū: sed
etiam ius: vt sit sensus. promitto ꝙ
tunc fiā tua legitima vxor. Et hoc

est si sunt verba mulieris. Illa autẽ verba promitto ꝙ tenebo te ꝓ vxore habent sensum. ac si dicat vir. habeo tecum matrimonium. vel accipio te in meam vxorem. ⁊ promitto ꝙ de facto tenebo te pro vxore. Si aũt dicat. promitto ꝙ nũꝗ͂ habebo aliam nisi te. licet istam non tenetur simpliciter accipere si nullaꝫ vxoreꝫ in vita sua vult ducere tamen si vellet ducere aliã non potest: q꜡ de communi vsu loquendi sensus est. Recipiam te ⁊ nõ aliam si vxoreꝫ voluero ducere. Iteꝫ si cõcubina dicat alicui: nolo ꝙ me cognoscas nisi tãꝗ͂ vxorem ⁊ vir taceat ⁊ cognoscat Dicit Iohannes de lignano ꝙ est presumptũ matrimonium. Sed tamen Caspar dicit ꝙ nõ quia nõ expresserunt. ⁊ etiam q꜡ tacẽs habet pro cõtradicente in hoc casu cũ agatur de obligatione ipsius. s. sub conditione vel sub modo. Sub cõditione fit vt cõtraho tecũ si patri meo placuerit. vel si inuenero te habere centũ marcas. et sic de similibus ⁊ talis cõtractus suspendit matrimonium vsꝙ ad existentiam cõditionis. i. nõ prius tale matrimoniũ tenebit nisi impleatur illa cõditio. Si tamẽ interim cõsensus de p̃senti vel copula carnalis fuerit subsecuta tenebit matrimonium. eo ꝙ tales vident̃ recessisse a cõditione vt de cõditiõibꝰ appositis. de illis. ⁊. c. sup eos. ⁊. c. p tuas. Et hoc intelligendũ est de cõditiõe honesta quales sunt due ille supra posite. Nam si esset cõditio cõtra substãtiam matrimonij vt cõtraho tecum si nõ prolificabis: vel do nec mihi aliaꝫ iuenisã. vel si te exponas ꝓ questu prostituẽdi oẽs tales nihil agũt. Si tñ q̃s dicat. cõtraho tecũ si te virgineꝫ inuenero: ⁊ postea seq̃tur coitus nec inuenit̃ virgo. dicit Bern. ⁊ Host. ꝙ iudicabit̃ ꝓ matrimonio: ⁊ hoc in foro iudicij. tñ in foro aĩe nõ sic iudicabit̃. q꜡ dignuꝫ est vt mulier que mentita est se esse virginẽ maneat decepta: et vt viro subueniat̃ qui forte vult vitare bigamiã. Sed sub modo cõtrahit̃ sic. do tibi tunicã vł cingulũ vel anulũ: vt cõtrahas mecuꝫ alioquin reuoco q̃d donaui. tał cõtractus statim tenet. Sꝫ si nõ seruetur modus poterit̃ reuocari. Dicunt tñ doctores ꝙ licet posset ꝯtrahi matrimoniũ sub cõditione: nõ tñ sub modo: ⁊ hoc est tenendũ. Matrimoniũ tñ ex causa cõtractũ tenet siue causa sit v̾a siue falsa: vt ꝯtraho tecum q꜡ pulchra es siue diues. nisi causa esset ita falsa ꝙ cõtineret in se aliq̃d impedimentũ: vt contraho tecum q꜡ libera es. nã si nõ esset libera nõ teneret matrimoniũ ⁊c̃. Et sciendũ etiã ꝙ si q̃s cõtrahit cũ aliq̃ cuꝫ cõditione. deinde tñ ante aduentuꝫ cõditiõis cõtrahit cuꝫ alia pure debet manere cũ scd̃a. etiã si sit cõsanguinea prime.

De ĩpedimẽtis matrimonij.

Nunc videndũ est de impedimentis matrimonij. Sunt aũt. xij. impedimenta que impediunt matrimoniũ cõtrahendũ ⁊ dirimũt iam cõtractuꝫ s̄m Inno. in. c. iuuenis. de sponsalibus. Primũ est furor. xxxij. q. vij. c. neꝙ furiosus. vbi dicit neꝙ furiosus. neꝙ furiosa cõtrahere possunt

matrimoniũ: sed si ɔtractũ fuerit.s.
añ furorez nõ separent̃ scz ꝓpter fu-
rorem. Et rõ qꝛ tales nõ pñt ɔsenti-
re: si tñ hñt lucida interualla tũc be-
ne pñt. vt dicit glo. ibidem. Sc̃dz si
esset vtroqꝫ articlo.i.testiculo carẽs
vel ĩpotẽs coire.xxxj.q.vij. Illi Ter-
tiuz est affinitas: vt si q̃s spõsam de
pñti cõsanguinei sui recepit in vxo-
rez ⁊ eam cognouit impedit̃ contra-
hendũ ⁊ dirimit̃ cõtractũ lı̃a ꝙ ꝓma
restituit̃: sz mulier nõ põt induci ad
abstinentiã ꝓpt̃ publice honestatis
iusticiã: vt de eo q̃ cognouit consan-
guineã vxoris sue.ca. discretionem.
Quartũ est error in ꝑsona vt cũ quis
putãs cõtrahere cũ. R. cõtrahit cuz
vrsula. Quintũ est error in cõditiõe
seruili vt si q̃s ɔtrahit cũ aliq̃ putãs
caz esse liberã cũ tñ est illibera. vide
cõiugio seruoꝝ.c.ij. Sed q̃d dicẽdũ
est de iacob q̃ deceptus est in ꝑsona
scz q̃ putans rachaelem cũ qua con-
traxerat iuenit lyam: ⁊ tamen tenuit
matrimoniũ. Responsio ẽm grãnũ
xxix.q.j.c.j. ꝙ illud matrimonium
nõ tenuit ex ꝑcedẽti cõsensu sed sub
sequẽti qꝛ post copulã carnalẽ in ca-
dez cõsensit de nouo. Error tamen
qualitatis nõ excludit vt si putatur
bonus q̃ tñ ẽ malus cõsensuz matri-
monij: vt si putat̃ virgo q̃ tamẽ inue-
nitur corrupta. Similiter error for-
tune: vt si putat̃ spõsa diues que ta-
men est pauper. In omĩbus istis ca-
sibus nõ dirimit̃ matrimoniũ con-
tractum. Sextũ est votũ solenne vt
sacri ordinis vel ꝓfessionis. vñ si q̃a
professione facta in religione vel in
sacro ordine vxorem duxit dirimit̃
matrimoniuz: vt qui clerici vel vouẽ-

tes.c. insinuãte. ⁊ de voto.ca. vnico
li.vj. Alia aũt vota simplicia licet ĩ-
pediant contrahendum non tamen
dirimũt iam cõtractum: vnde si q̃s
vouet simpliciter non velle ducere
vxorez ⁊ postea duxerit tenet matri-
moniuz. Sed ille peccat mortaliter
sic cõtrahens ⁊ non debet petere de-
bitum ab vxore: sed tamẽ tenet̃ red-
dere quãdo petit̃ ab eo: vt notãt do-
ctores in.ca. rursus. q̃ clerici vel vo-
uentes de q̃bus vide ibi materiam
istam. Sz tñ si q̃s hñs votũ simplex
querat a sacerdote an possz ɔtrahe-
re dat consilium Hosti. ꝙ potest di-
cere ꝙ sic. Si autem querat vlteriꝰ
an tale matrimonium tenebit debet
dicere ꝙ nõ. alias peccaret. quia da-
ret occasionẽ mortaliter peccandi.
Septimũ si machinatus est in mor-
tem prioris coniugis seu vxoris. vl'
eam ducere promisit. de eo qui du-
xit in matrimonium quam polluit
per adulterium cap. significasti. Et
dicit Johan. and. in cap. laudabilẽ
de conuer. infidelium ꝙ quãdo ma-
chinatio est ab vtroqꝫ scilicet a viro
et a muliere in mortem mariti tunc
sufficit ad dirimendum matrimoni-
um sine adulterio. Quãdo vero ma-
chinatio est ab altero tantum tunc
nõ sufficit sine adulterio vt de diuor-
tijs.ca.j. ⁊ istud imprimendũ est mẽ-
ti qꝛ raro iste pũctus bene intelligit̃.
Octauũ si est alteriꝰ cultꝰ vt sarrace-
nus vel iudeus.xxviij.q.j.caue. No-
nuz si ꝑ vim coactꝰ est cõtrahere. vt
de spõsalibꝰ cũ locũ. Et intellige de
vi vel metu qui cadit in constantem
virum vt dicit glosa ꝓma ibidez que
etiam dicit ꝙ minor metus excusat

feminā q̄z virum. qđ sil'r nota. Decimum est sacer ordo vt q̄ clerici vel vouentes. c. j. ⁊ de voto capi. vnō li. vj. Undecimū si est alteri nupta de sponsa duoꝝ. ca. ij. Duodecimum est publice honestatis iusticia. đ spōsalibus. c. iuuenis. ⁊. c. ad audiētiā. Sūt alia duo ipedimēta q̄ ipediūt ⁊ nō dirimūt. s. tps feriaꝝ vt de ferijs. ca. capellanus. Et interdictum ecclesie vt de despōsatiōe impuberuȝ. c. ad dissoluēdum de oībus istis dātur v̄sus. p Johem an. in sū. quarti sub hac forma. Error cōditio votū cognatio crimē. Cultus disparitas vis ordo ligamen honestas. Si sis affinis vel si coire neq̄bis. Hec socianda vetant cōnubia iuncta retractant. Et de vltimis duobus dantur v̄sus. Eccl'ie vetitū necnō tempus feriarum. Impediunt fieri ꝑmittūt facta teneri.

De cautelis huius sacri.

Et p̄mo caueat vir ne volēs a muliere extorquere carnaleȝ cōmixtionē fingat se eam ducere velle non habēs tamen intentionē. ⁊ ꝑpositum eam ducendi. Nam talis si eam non ducat grauiter peccat. licet in foro penitentiali non iudicatur ꝑ matrimonio Et licet mulier que simplici aīo sibi cōsentit a peccato excusatur. tn̄ deceptor talis si vult veram penitētiam agere necesse habet eam sine fictione ducere quantū in eo est vel dare sibi virū conuenientem vel aliter satisfacere. Et hoc ſm Tho. Et hoc si vir est equalis conditionis cū illa. Nā si vir esset melioris cōditionis puta nobilis ⁊ mulier rustica vl' ribalda potest ꝓbabilit' p̄sumi q̄ nō fuit decepta sed se decipi finxit: ⁊ tūc in tali casu si ille nō aīo ducendi cohabitauit cum ea nō tenet eam ducere. nec ei satisfacere: vt dicunt doctores. Secūdo caueat ne quis spōsam suā contractis sponsalibus anteq̄z solennitates matrimonij fiant scȝ anteq̄z in facie eccl'ie copulentur audeat cognoscere naȝ talis peccat ſm vvilhelmum. Et hoc intellige ī illis partibus vbi p̄me nuptie bn̄dicunt. Vn̄ cum iste non sunt v̄gines nec alter illoꝝ post illam occultam cōmixtionē si accipiunt benedictionem quā soli v̄gines vel alter ipsoꝝ accipere cōsueuit peccāt. cum sc'de nuptie nō sunt bn̄dicende. si tn̄ non esset cōsuetudo in aliq̄bus partibꝰ p̄mas nuptias bn̄dicēdi sicut est in polonia credo q̄ spōsus cognoscēs sponsam aīo cōsummādi matrimonīū anteq̄z in facie eccl'ie copulent' nō peccent nisi venialiter. hec Tho. in iiij. sententiarū. disti. xxviij. Tertio caueat vir ne cū illa cōtrahat ꝑ verba de p̄senti cum qua alter cōtraxit per verba de futuro ⁊ copula carnali consummauit: q2 nec verū nec aliquod censet' matrimonium qđ postmodum de facto est subsecutum vt de spōsalibus. is qui. Quarto caueant parentes ne contrahant ꝓ filijs aut ꝓ filiabus sponsalia vel matrimoniū cum additione pene. nam talis adiectio pene non valet de iure: vt dicitur in. ca. gemma. de spon. eo q̄ matrimonia debēt esse libera. Et hoc est cōtra nostrates q̄ stipulāt pe

nas nisi impleāt filij eoꝝ voluntatē. Dicit tamē Franciscus de sarabellis. Joh.an. Vincentius ⁊ abbas i dicto ca. gēma. ⁊ archid. xxx. q ij. c. vno ꝙ bene possunt stipulari vel dari pignora inter cōtrahentes: sed nō pene. Ratio quia pena solū promittitur. arre vero dant. faciliores autē sumus ad promittēdum ꝙ̄ ad dandum. Item arre sūt in modica quātitate. pene vero in magna: ⁊ ideo timore magne quātitatis posset quis cōpelli ad matrimoniū. Vincētius tamen dicit ꝙ si sint extranei oino q̄ non habent cōtrahentes psonas in sua potestate isti possūt stipulare penas inter se ⁊ perdūt eas. vel acquirunt si sponsi nō stant in eoꝝ promissionib⁹. Inter ꝟo parētes vel alios qui hñt spōsos in ptāte nō habꝫ hic locū de pignoribus. Etiā teneas ꝙ si dat pignus loco arre tunc tenet si aūt pro pena tūc nō. Item si dat per cōuentionē nō tenet. si aūt p traditionez tenet. Hoc aūt dr ſm Jacobū de arra ꝙ rō pignoris tenet. si traditur sec⁹ si ꝯstituit: tū qꝛ quādo cōstituitur tū tunc cedit loco arre sed si cōstituit cedit loco pene. Quīto caueāt cōtrahētes ne in cognatiōe carnali spūali vel legali cōtrahāt. Naꝫ prohibent cōtrahere consanguinei vsqꝫ ad quartū gradum inclusiue in collateralib⁹. in ascendentib⁹ aūt ⁊ in descēdentib⁹ ppetuo. In cognatione aūt spūali ꝓhibent hi. s. baptizatus ⁊ leuās. Baptizat⁹ ⁊ filij leuātis. Itē baptizat⁹ et coniūx leuātis prius cognita. Item leuās ⁊ parentes leuati. Et eodem modo dico de baptizato et baptizante. Similiter inter cōfirmatum ⁊ tenentem ⁊ inter cōfirmantez ⁊ cōfirmatum. In alijs autem sacramentis nō contrahitur talis cognatio. s. in penitentia. quia penitentia non est sacramentū collatum per modū generationis sed sanationis. ideo per ipm non cōtrahitur spūalis cognatio. al's enim fili⁹ presbiteri non posset inuenire vxorē in tota parrochia ſm Tho. in. iiij. sententiaꝝ. di. xxij. q. j. ar. ij. licet inter sacerdotes ⁊ cōfitentez cōtrahit fedus: non tamen deriuatur ad alios eoruꝫ cognatio. tū cathecismus licet impedit contrahendū nō tamē dirimit contractum. vt de cognatione spūali per cathecismū. li. vj. Itē cognatio legalis ipedit vsqꝫ ad emācipationem. Est aūt cognatio legalis illa quādo quis adoptat in filiū aliquem extraneum coram iudice. ⁊ dico coraꝫ iudice. quia al's facta in priuato nihil valet ſm Hosti. de cognatione legali. ca. vnico. ⁊c. Et qꝛ ista cognatio apud nos hodie nō viget. ideo de ipa supersedeo. Sexto caueat vir ne dimittat vxorem suaꝫ propter quācūqꝫ causam: nisi ꝓpter fornicationez. vt dr in glo. ca. j. quesiuit de diuortijs. Et intelligetū de fornicatione carnali ꝙ̄ etiam spūali sicut est ydolatria vel heresis. Similiter si mortez viro machinatur. In istis tamen casibus nō ducet aliam ꝙ̄diu viuit quā dimisit. xxxij. q. iiij. omnes causationes. Ratio quia lꝫ quo ad coniugalem thoꝝ sit diuisio et diuortium nō tamen quo ad vinculum qđ est indissolubile ⁊ ppetuū Ex hoc ptꝫ ꝙ mulier a viro non separat ꝓ furto vel ꝓ alio crimine vel

pro alio impedimēto. vt dicitur in
c. quesiuit. de diuortijs. Nec etiam
ꝑ aliquo defectu corporali. s. ꝑ sur
ditate. cecitate. pro fetore oris. ꝛc.
Et intellige etiā ꝙ q̄ītūcūq̄ʒ esset
notoriū crimē fornicationis in vxo
re nō potest vir sine iudicio ecclesie
ꝓpria auctoritate eā dimittere. licʒ
bene potest debitū sibi in ꝓuato de
negare. Arch. in. ca. porro. ꝛ. c. sig-
nificasti. de adulterijs. In hoc tñ ca
su qñ alter fornicat̄ spūaliter. s. si la
batur in heresim: nō potest is q̄ re-
manet in fide aliā ducere illa viuen
te heretica. Secus si aliquis infide
lis vel pagan⁹ conuertit cui⁹ vxor
nō vult cōuerti: vel nō vult cohabi
tare sine cōtumelia creatoris. q̄a ta
lis potest cōtrahere etiā viuente ta
li vxore. vt de diuor. c. v. Septi-
mo caueat vir ne vxorē in adulterio
deprehēsam interficiat. quia lʒ ſm
leges ciuiles nō puniat̄ talis occi-
sor aliqua pena. tñ ſm ius diuinuʒ
punit̄. xxxiij. q. ij. inter hec. vbi ex-
presse prohibet̄ tale vxoricidiū. De
bet em̄ potius eā corrigere ꝛ sibi re
cōciliare. cū deus paratus sit acci-
pere ipi⁹ penitētiā. exēplo mulieris
adultere. Joh. viij. vt dicit Bona.
in. iiij. disti. xxiij. q. j. et Tho. q. j. q̄
etiā addit ꝙ occidēs vxorē propter
adulteriū vel odiū ex statuto ecclie
cōtrahere cū alia nō debet. ꝛ maxi-
me si occidat eā vt cōtrahat cum a
lia. secus est si nō eo aīo. q꜡ tūc licʒ
nō debeat cōtrahere: si tamē cōtra
hit tenet. Octauo ne aliquis ha-
bens aliquē sacrū ordinē cōtrahat
matrimoniū. q꜡ tale matrimoniuʒ
nō tenet. vt de voto. c. vno li. vj. Si

mili ecōuerso caueat ne cōtrahens
ꝑ verba de ꝑsenti cū aliqua sacrum
ordineʒ accipiat. q꜡ talis debet re-
stitui vxori. ꝛ si potest esse sine scan-
dalo vxoris debet deferre habitū ꝛ
coronā clericalē. nec potest cōtrahe
re post mortē illi⁹ vxoris. Et si cō-
traxerit nō tenet matrimoniū ſcdm
Inno. Nec etiā post mortē vxoris
poterit in suscepto ordine ministra
re. vt in extrauagāti Iohis pape vi-
gesimisecūdi. q̄ incipit. Antiq. Ta
lis em̄ restitutus vxori tenebit̄ red-
dere debitū: sed non poterit petere.

Nono caueant cōiuges ne post
benedictionē acceptā prima nocte
cōmisceant̄. vt. xxiij. di. spōsus. Ali
bi etiā dr̄ ꝙ biduo vel triduo debēt
cōtinere. vt in. xxx. q. v. aliter. Sed
hoc est consiliū nō preceptū. ꝛ ideo
ne q̄s obliget sub precepto spōsos
ad talia hoc pono pro auisamēto.
q꜡ multi faciūt indiscrete ꝯscientiā
de talibus ipsis coniugibus ꝑ mo-
dū precepti. q̄d fieri nō debet. sed ꝑ
modū cōsilij tm̄. ꝛc. Decimo ca-
ueat vir vel femina ne sine parentū
consilio vel cōsensu nubat. quia di
cit Amb. in lib. de patriarchis. Nō
est virginalis pudoris eligere mari
tū. Unde ꝛ Euaristus papa dicit:
q꜡ aliter nō est legitimū cōiugiū ni
si a parētib⁹ tradat̄. Et Euripidiō
in persona cuiusdaʒ femine legitur
dixisse. Sponsaliuʒ meorum pater
meus curam subijt. maritum elige
re non est meuʒ. Hec omnia haben
tur. xxxij. q. ij. Non omnis. §. Cuʒ
ergo dicitur. et. §. honorant̄. Si tñ
fecerit tenet matrimoniū. q꜡ hoc so
lū est de honestate: ꝛ nō de necitate.

maxime si habet annos legitimos
scz vir quattuordecim et femina duo
decim Dicūt tamē leges q̄ femina
post .xxv. inuitis parētibus nubit. et
verum est. Undecimo caueat sacer
dos ne clandestine aliquos copulet
hoc est ne pretermissis bannis in ec
clesia aliquos itroducat siue copu-
let. Nam talis sacerdos suspendit̄ p̄
triēnium. vt notatur de clandestina
desponsatione. ca. Cuz inhibitio.
Duodecimo caueat sacerdos ne be
nedicat scd̄as nuptias: quia irregu
laritatem incurreret. pōt tamē per
ep̄m sup̄ eo dispensari. vt in extraua
ganti Joh̄is. xxij. que incipit. cōcer
tationi. Tredecimo caueat vir ne
semper exigat vel reddat debitum
vxori: q̄z hoc preceptū de redditiōe
debiti cū affirmatione non obligat:
nisi p̄ loco et tp̄e s̄m Joh̄. parisiē. q̄z
obligat semp̄. sed nō ad semp̄ nec p̄
semp̄. sed qn̄ pōt esse debite circūstā
tionatus s̄m doctorem subtilem. in
iiij. di. xxiiij. q̄z fortiori vinculo obli
gatur ad nō reddendū: vt in hoc ca-
su q̄z tenet̄ non occidere fetuz in vte
ro pregnātis: vel nō esse causa abor
sus. Silr̄ si redditio debiti vergit in
detrimentū sanitatis nō tenet̄ redde
re: q̄z tenet̄ poti⁹ propriā incolumi-
tatez q̄z istud detrimētū vitare in cō-
iuge. Similiter nō tenet̄ satisfacere
volūtati mulieris tp̄e mēstrui ne p̄-
les nascatur leprosa que al's potest
procreari sana et etiā q̄z talis coitus
inducit p̄petuā sterilitatem in mulie
re s̄m Aug. p̄pter cōmixtionē semi
nis cū sanguine. vn̄ si cōtingeret na-
sci fetum fit leprosus scabiosus ce-
cutiens: vel interdum caducus. vel
obsessioni demonum tanq̄z vas im
munde compositū aptus. Et ideo
in lege mosayca accedens ad men-
struataz morte moriebatur: q̄ mors
non infligebatur nisi pro mortali. et
si dicitur tamē leproso viro tenetur
mulier reddere debitum. licet nō te-
netur secum cohabitare: vbi tamen
certissimuz est q̄ proles nascet̄ lepro
sa. ergo simile est in mēstruata. R̄n̄-
deo s̄m doctorē subtilem vbi supra:
quia in menstruo pōt expectari tp̄s
congruū vt nascat̄ proles sana. in le
pra vero nō. Un̄ melius est q̄ nasca
tur leprosa vel aliq̄lis q̄z oīno nulla:
quia melius est sic esse q̄z nō esse. ve
runtamē dicit Tho. vbi supra. q. ij.
arg. ij. Si est fluxus innaturalis et
diuturnus pōt vir ad talem accede-
re. q̄z al's oporteret virum p̄petualit̄
abstinere. Dicit etiam q̄ mulier mē
struata potest reddere debitum viro
petenti. debet tamen eum auertere
precibus vt sufferat. non tamen ita
efficaciter debet auertere q̄ possit es
se occasio sibi incidendi in aliquas
pessimas corruptiones sicut ad id
pronus creditur. Si autem credit q̄
petit ignorāter debet mulier aliquā
occasionem pretendere: vel infirmi
tatem allegare: ne debitum reddat:
nisi periculum viro timeatur. Dicit
autez Thomas q̄ accedens ad pre
gnatam non semper peccat mortali
ter. nisi timeatur aborsus. Dicit eti-
am ipse q̄ si tunc vir preter consue-
tudinem et modum a natura insti-
tutum q̄ztum ad situm exigit debi-
tum a coniuge puta a parte posteri
ori vel ad latus non semper est pec-
catum mortale: sed quando potest

esse sine petõ. Dimittere aũt ꝓpriuz
vas sempꝫ ẽ peccatũ mortale ꝛ sodo-
miticum: quia hoc est cõtra naturã
cõiugij. Hec scũs Tho.

De expositione misse.

Hoc facite in meã com-
memorationem. Lu.
xxij. de conse. di. ij. ite-
ratur. Quia ꝓm bea-
tum Tho. i tertia par-
te summe sue. q. lxxxiij. ar. iiij. myste-
rium nr̃e salutis totuz cõprehendit
in sacro eucharistie. ideo tale sacra-
mentum pre ceteris agit cum maio-
ri solẽnitate. q̃ qdem solennitas in
misse officio cõsistit. vbi recolit sin-
gularis memoria dñice passionis:
iuxta qd ipse iturus ad passionem
fieri ꝓcepit dicẽs. Hoc facite in me-
am cõmemoratione͂ glosa. i. in me-
moriam mortis mee. Et qꝛ singule
ptes misse inenarrabilẽ dulcedinem
redundant diuinoꝝ mysterioꝝ. De-
signant eñ gesta facta ꝛ opa xp̃i q̃
operatus est salutẽ in medio terre. ꝛ
ꝓcipue circa mysteriũ sue passionis
resurrectiõis. ꝛ ascensionis ideo de
singulis particulis huius sacri offi-
cij breuit intẽdamus. Circa qd sciẽ-
dum q missa dr̃ pmo a mittẽdo: qꝛ
angeli ibi mittunt. vt dicit Gre. de
cõse. di. ij. q si sanguis. Scd̃o rõne
filij q̃ ibi mittit a deo patre. Tertio
ratiõe nostri q̃ mittim⁹ vota nostra
ad deũ p sacerdotẽ: vt nobis deus
mittat benedictionẽ ꝛ grãm. Quar-
to rõne. s. cathecuminoꝝ: q̃ vt dicit
Hugo antiquitus admittebant vs-
qꝫ ad offertorium: ꝛ ab offertorio fo-
ras mittebant. Cathecumini autez
erant nouiter credentes nondũ ba-
ptizati. Habet aũt multa noĩa illud
officium misse seu sacramẽtũ. Dicit
eñ missa ꝓpter rõnes ꝓdictas. Itẽ
dr̃ eucharistia ab eu qd est bonũ. et
charis grã q̃si bona grã. Dicit ho-
stia ab hostibus vincendis: qꝛ p ea-
nostri hostes vincunt. Immolatio
dr̃ ꝓm Isi. vj. ethimo. ab in ꝛ moles
qꝛ in mole. i. in cumulo altaris sacri-
ficat. Communio dr̃ qꝛ est esca oim̃
fidelium. Iuxta illud. Oẽs de vno
pane ꝛ de vno calice participamus
Dicit viaticus: qꝛ dat in hac via ꝓ-
sentis vite ad sustentationez. Dicit
sacrificiũ: quasi sacrũ faciẽs: qꝛ my-
stica ꝓcc cõsecrat. in psalmist. i. Im-
mola deo sacrificium laudis ꝛc. Di-
citur etiã actio ꝓm Leonem papã:
qꝛ hic q̃si in quodã iudicio agimus
Nã locus est ecclesia, iudex deus.
actor dyabolus. reus ꝑplus. cõsciẽ-
tia testis. sacerdos defensor. Sic di-
cit Aug. de se in orone quadaz. Sũ-
me sacerdos q̃ me inter te ꝛ meum
pplm esse voluisti ꝛc. Scd̃o videdũ
est qs instituit missaz. Respõdeo q
Petrus Iacobus ꝛ basilius cesari-
ensis eps. De petro dr̃ in cronicis
q pmus antiochie pmam missam
celebrauit sub tribus orõnibus vt
dicit Hugo de scõ victore lib. ij. de
sacramẽtis. c. viij. De iacobo ꝛ Ba-
silio habet de cõse. di. ij. Iacobus.
Dicit aũt Archid. in dicto. c. Iaco-
bus q iacobus instituit dicere secre-
tã. Basilius aũt alia addidit. Pro
quo sciẽdũ q missa quõdam nõ cuz
tanto apparatu nec cũ tanta solẽni-
tate dicebat. Primo eñ ab aplis
dicebãtur tñ illa v̓ba in celebratio

ne misse q̄ dn̄s dixit. Hoc est enim corpus meū. sed postea apostoli addiderūt dn̄icā orationē. Et adhuc etiā aploꝝ cōsuetudo presentat singulis annis scō die veneris. excepto ꝙ illo die nō cōsecrat. Postea apostoli vel eoꝝ successores instituerunt ꝙ epistola ⁊ euangeliū legeret ante sacrificiū. Primo aūt legebat epl'a. Scd̄o euangeliū. Tertio dn̄ica oro. Quarto dicebant ꝟba dn̄i. ⁊ tūc offertoriū inchoabat a lectore. qui mos sabbato scō penthecostes adhuc seruatur. Postea ꝟo sancti patres ⁊ apl'ici illas solēnitates que nūc sunt in missa addiderunt. vt Alexāder. Gelasius. Greg. Leo Celestin⁹. Damasus ⁊c̄. Canonē aūt dicit Greg. fuisse cōpositum a quodā scolastico. Apl'ici tn̄ ibi multa addiderūt sicut infra patebit in suis locis de quolibet istoꝝ specialiter. Tertio videndū est de ꝑparatione sacerdotis. Et q2 sacerdos ē quasi pugil qui dimicare habet cū diabolo ꝓ delictis ppl'i in missa. iō armat se p̄mo o͞onib⁹. scd̄o vestib⁹ sacris. tertio cerimonijs debitis. Primo igit̄ dicit p̄s. Quā dilecta. Bn̄dixisti. Inclina. Credidi. et De ꝓfundis. Et hoc quantū ad illos q̄ dicunt officiū romanū. qd̄ Lin⁹ instituit. Dicūtur aūt isti qnq3 psalmi s̄m Inno. ꝓpter transgressionē quinq3 sensuū. Et etiā q2 in quol3 eoꝝ fit cōmemoratio de his q̄ spectant ad illud sacramentū ⁊ ad remissionē pctōꝝ. In p̄mo d2 de altaribus. ibi. Altaria tua dn̄e ꝟtutū. In secūdo de mia dei. ibi. Ostende nobis dn̄e. ⁊c̄. In tertio de o͞one. ibi. Veniēt ad te ⁊ adorabūt corā te. In quarto de oblatiōe. ibi. Calicem salutaris accipiā. ⁊c̄. In quīto de finali redēptiōe. ibi. Quia apud dn̄m mia. ⁊c̄. Secūdo sacerdos ornat se pectendo pilos ⁊ purgando euulsos. per quod designatur cogitationū malaꝝ mūdatio. Tertio lauat manus. iuxta illud Isaye. Lauamini ⁊ mundi estote. Quarto induitur sacris vestib⁹. Circa qd̄ sciēdū ꝙ aliter induit ep̄s: q̄3 simplex sacerdos. Nam ep̄s s̄m iohem beleth. primo induit sandales vel sotulares. qd̄ designat ocreas pugilloꝝ. Ipse em̄ tūc debet pugnare cū diabolo. vn̄ accipit sp̄ualia arma. Alba ꝓ lorica operitur. cingulū ꝓ arcu. subcingulū ꝓ pharetra. et dicitur subcingulū quo stola ligatur. Stola circūdat collū. quasi hastā cōtra hostem vibret. Manipulo ꝓclamat. Casula quasi clipeo ꝓtegit. Libro ꝓ gladio vtit. Mitra quasi galea caput ꝓtegit. Sed simplex sacerdos p̄mo habet calceos: sine q̄bus nullus debet celebrare. etiā q̄ habet ex voto ꝓcessionis incedere discalciatus s̄m Bern̄. de parantinis. Et hoc significat humanitatē x̄pi quā iohānes baptista calceū appellauit. vnde in signū desponsationis x̄pi ⁊ eccl'e incedimus discalciati. Et deinū sacerdos ponit humerale qd̄ designat velamē x̄pi qd̄ habuit cū sibi dicebatur velato capite. ꝓphetiza nobis x̄pe. Alba significat vestimentū quo herodes illusit x̄pm. Luce. xxij. Cingulum significat flagellū quo cesus est. circa columnā. Ioh. xix. Manipulus sume

q̃ ligat⁹ fuit Jo.xviij. Cōphēderūt et
ligauerūt eū Stola significat ligamē
q̃ ligat⁹ fuit ad colūnā Casula signi
purpureū vestimētū. Ista spūalr si-
gnāt ꝟtutes i sacdote. Nā hūerale
signat fidē q̄ꝫ apl's appellat galeā.
Eph.vj. Alba spē q̄ totum cōtegit
Ro.viij. Spe salui sum⁹. Cingulū
iusticiā Jsa.xj. Erit iusticia cīgulū
lūboꝝ ei⁹. Manipul⁹ significat for
titudinē ꝯtra ipedimētum diaboli.
Stola ab vtroqꝫ hūero significat
prudētiā ꝛ tēperātiā. Casula q̄ totū
opit significat charitatē. Hꝫ ḡ sac-
dos simplex sex indumēta: qꝛ hꝫ sex
officia.s.baptizare.p̄dicare cathedi
zare.ligare.absoluere ꝛ consecrare.
Eps ꝟo hꝫ nouē.s.caligas.sanda-
lia.succitoriū.mitrā.dalmaticā.tu-
nicā.cirothecas anulū ꝛ baculū: qꝛ
eps hꝫ plura officia q̄ꝫ sacdos.s.vir
gines ꝯsecrare.ecclias dedicare.cle
ricos ordiare.synodū celebrare.chri
sma ꝯficere.vestes.vasa ꝛ alia sacra
ecclie ornamēta ꝯsecrare: ꝛ ꝯfirma
re.ꝯsecrationē autē vestimētoꝝ p̄di
ctoꝝ Step.instituit āno dñi.cclviij.
Deide sacdos accedēs altare dicit.
Aufer a nob dñe cunctas iniq̄tates
nr̄as ꝛc̄.signdo se i facie.p q̄d petit
oia ipedimēta a se auferri seu remo
ueri. Tādē osculat̄ reliq̄as i medio
altaris dicens Oro te dñe p merita
oim sctōꝝ tuoꝝ ꝛ eoꝝ q̄ꝝ hic ossa re
cōdita sūt vt eoꝝ itercessiōe nob di-
gneris idulgere vniuersa dlicta nr̄a
p q̄d petit sctōꝝ suffragiū q̄si ex se sit
idign⁹. Deide osculat̄ libꝝ dicens.
Dign⁹ sim dñe accipe libꝝ ꝛ appire
signacula ei⁹ qm̄ occisus es p nob
ꝛ redemisti nos d̄o i sāguie tuo. oscu
lū illud q̄d fac̄ i medio altarꝭ signifi
cat iudaicū pplm. Euāgeliū ꝟo gē
tilē q̄ p euāgeliū credidit. Uñ qꝛ xp̄s
vtriqꝫ pplo veniēs i mūdū dedit pa
cē.iō vtrūqꝫ osculat̄ Q̄d āt p̄us sac
dos accedit ad dextꝝ cornu altaris
significat q̄ p̄us xp̄s p̄dicauit iude
is.deide gētib⁹ His expeditis vidē
dū ē d̄ ipo officio q̄d hꝫ sex ptes.q̄ꝝ
pria vocat̄ p̄paratio ꝛ durat ad epi
stolā. Scd̄a istructio.ꝛ durat ad of
fertoriū. Tertia oblatio: ꝛ durat ad
p̄fationē Quarta ꝯsecratio ꝛ durat
vsqꝫ ad orem⁹ p̄ceptꝭ.q̄nta sacri pce
ptio: ꝛ durat vsqꝫ ad cōmūionē. sex
ta gr̄aꝝactio: ꝛ durat vsqꝫ ad finem.

De prima parte misse.

Et qꝛ ppl's dꝫ p̄mo venire cū
mētꝭ deuotōe ad ecclīā. iō d̄o
missa p̄mo icipit̄ ab itroitu. Pro q̄
sciēdū q̄ oli missa ichoabat̄ a lcōni
b⁹ sicut adhuc fit i sabbo pasche ꝛ
penth. Uñ celestin⁹ p̄m⁹ natiōe ro
man⁹.āno dñi.ccccxxvij.istituit vt
ab itroit⁹ inciperet̄.post quē Greg.
p̄m⁹ āno dñi.cccccix.cātualē itroi
tū ꝯposuit.ꝛ significat desideriū sā
ctoꝝ patrū q̄ icarnationē xp̄i d̄side
rabāt clamātes duote. Emitte ag-
nū dñe dñatorē tre ꝛc̄.et iteꝝ. vtinā
dirūpes celos. Per ꝟsū designat̄
d̄siderij numerositas: qꝛ diuersi di
uersimode clamabāt.iō aūt vt cōit̄
itroit⁹ sumit̄ de psalīs: qꝛ oliꝫ cāta
bant̄ i p̄ncipio misse.cl.psalī. sꝫ q̄a
tediosū pplo erat.iō pelagi⁹ statuit
vt solū aliq̄d de ipis sumeret̄.s.itroi
t⁹ cū ꝟ. Aliq̄ tñ sci hñt spāles itroi
t⁹ i suis festis.ppt̄ reuerētiā eoꝝ.ad
dit̄ etiā glīa pri. qꝛ lꝫ sol⁹ fili⁹ sit in
carnat⁹ tñ tota trinitas opata ē in-
carnatōꝫ.q̄d damascen⁹ pa.istituit
Obmittit̄ tñ i missa defūctoꝝ: qꝛ illi

nõ sūt i statu glie sȝ pene. Silr i dñi ca passiõis dñi. qꝛ tūc ñ recolit glia sȝ ɔfusio i pso a filij di fctã. resumit āt itroit⁹ iõ qꝛ tã pcedētes qȝ isequētes sci i fide xpi sūt ɔcordes. vñ ⁊ q pcedebāt ⁊ q seqbant clamabāt osāna. Sciēdū āt ꝙ sacdos dȝ pmo egredi de sacristia qñ itroit⁹ ichoat. sigt āt egress⁹ ille xpi egressū d vtero ꝟgis gliose: de q pcessit tãqȝ spõsus de thalão suo. Scdo ppl's dȝ veire cū mētꝫ hūilitate. qđ desigt kyriel. qđ etiã greg. papa cãtare nonies istituit. ⁊ ē grecū significãs tm̃ sicut dñe misere. Fit āt i greco vt inuat xpi titl's script⁹ fuisse grece ebraice ⁊ latie. vñ osãna ⁊ sabaoth hebraica sūt: reliq ꝟo latia. vl' vt ois ligua ɔfiteat xpi passionē. Et fit nonies vt ad. ix. ordinū angeloꝝ ɔtēplationē possim⁹ puenire. triplicat āt ad laudē trinitatꝫ. et recte seqt p⁹ itroitū. itroit⁹ ei significat aduētū xpi i carnē. kyriel ꝟo i mētez. qđ sigt p hoc qđ dr miserere nb. Tertio dȝ ppl's venire cū mētꝫ erectõe qđ sigt cāt⁹ angeloꝝ. s. Glia i excelsis. ⁊ recte seqt p⁹ illa duo. ad sigñdū ꝙ hō ad aduētū xpi i carne ⁊ mēte dȝ gaudere gaudio spūali ⁊ vocalr exprimer. Et pmo icipit a sacdote. scdo a choro ɔplet p qđ desigt ꝙ pmo vn⁹ chor⁹. i. vn⁹ āgel⁹ i natiuitate dñi incepit istū hymnū. p⁹ hoc alij mlti spȝ ɔseqbant. vt dr lu. ij. Et qꝛ iste hy⁹ dict⁹ ē ad laudē dei i natiuitate q ē mediator di ⁊ hoiȝ. iõ i medio altaris dr. vl' qꝛ i media nocte nat⁹ ē. et qꝛ etiã iste hy⁹ i ortu xpi i mūdū dict⁹ ē. iõ facie ꝟsa ad oriētē ipe icipit Et qꝛ istđ cāticū ē leticie: iõ i aduētu ñ canit. qꝛ scti pres nõ ire sȝ i sve hūerūt pmiū. spes āt q differt affligit aīaȝ. puer. xiij. Silr i. xl. ⁊. lxx. vbi recolit lapsi⁹ pmi hois flebil nõ dr. vñ. ix. septianis tacet ppt nouē choroꝝ āgeloꝝ ɔsortij puatõez. Itꝫ i die inocētiū ñ cātat: qꝛ fuerūt nõ i gliaȝ sȝ i vitupiū xpi occisi. Gñalr tñ dr iste hy⁹ qñ dr Te deū lau. excepto sabbo pasche ⁊ cēa dñi ppt spāles rõnes. In cena āt dñi nõ dr nisi ab epo. sȝ sabbo pasche ab oib⁹. qꝛ illa missa ē qdãmodo diei scqntꝫ. s. resurrectõis xpi. vñ i nocte deberet celebrari. de ɔse. di. ij. nocte. Deide sacdos ꝟtit se ad pplȝ dicēs. Dñs vobcuȝ. qđ valet tm̃. i. dñs tribuat pctõrib⁹ affectū ⁊ volūtatē bonã. sȝ eps dic pax vob: qꝛ ē vicari⁹ xpi. q dixit aplis suis post resurrectionez suã; pax vob. qsi diceret in pñti det vob pax tpis. ⁊ i futo pax etnitatꝫ. ⁊ chor⁹ rñdet. Et cū spū tuo. i. dñs q ē i corde tuo sit etꝫ nobcū i corde nřo. ⁊ hoc ꝟbū dñs vobcū sūptū ē de lib. ruth. c. ij. sic ei legit booz salutasse messores suos. ⁊ ppha i paral. asa regē ⁊ q cū eo erāt. ⁊ angel⁹ salutās gedeonē dix. dñs tecū. Sȝ h⁹ ꝟbū ⁊ cū spū tuo sūptū ē ab aplo ad thi. vl. Sciēdū tñ ꝙ sacdos ꝟtit se i missa qnqes ad d'signãdū ꝙ x⁹ p⁹ resurrectõez suã ipo die resurrectõis qnqes appuit suis electꝫ. pmo ma. mag. scđo mulierib⁹. tcio petro. qrto duob⁹ disci. i emaus eūtib⁹. qnto oib⁹ disc. absēte tho. Et qꝛ ppl's ɔuenit ad orãdū cū itētiõe ipetrãdi iõ stati seqt colecta. vñ dic sacdos. orē⁹ signs illđ ꝙ x⁹ dix aplis. orate ñ itretꝫ i tētatõz. p ꝙ ēt reddit se idignū vñ qi ɔuocãs ad se fidles dic orē⁹ i. õs orate vt ꝙ peti⁹ facili ipetrē⁹

Et tũc dicit collecta seu oratio que
designat q xp̄us dans nobis exem
plum orauit. Et dicit collecta: quia
fit super ppl'm collectuz vel quia in
ea colligitur populi oratio seu dep-
catio. Et fit in dextera parte altaris
per quam designant bona eterna et
spūalia que primo sunt petenda iux
ta illud. Primuz querite regnũ dei.
Fit etiā versus orientem iuxta Da-
mascenuz. li. iiij. ca. xj. vt paradisuz
affectare monstrarem⁹ que est in pti
bus orientis. Secũdo vt xp̄m cruci
fixũ qui versus orientē stans in cru-
ce respiciebat attendam⁹. Tertio vt
ip̄m iudicem inde venturum signifi
cem⁹. Quãdoqz autem dr̄ vna orõ
ratione solēnitatis. Aliquando due
vel tres vsqz ad septenarium et non
vltra quia fm Inno. dñs septem pe
tionibus docuit orare. Et etiam q2
vltra in tediũ verteret. de cōse. disti.
ij. cum om̄ia. Qñ aũt imponuntur
plures collecte tunc primo imponã-
tur due postea tres vel primo vna vl'
postmodum due ita q maior nume
rus sequat. Et semp fiant in nume-
ro impari: q2 psone diuine sunt im-
pares in numero. Et dirigunt oēs
orationes patri et filio et nō spūsctō:
q2 cũ ipse sit donũ a dono non petit
donuz fm Berñ. de parantinis. De
modo aũt cōcludendi collectas dã-
tur versus. Per dñm dicas cũ p̄rez
presbiter oras. Cũ xp̄m memores p
eundē dicere debes. Cum xp̄o loq-
ris. per eundez dicere queras. Qui
tecum si sit collecta finis in illo. Si
spūs alm⁹ eiusdē dicere debes. hoc
est. vbicũqz ad deũ patrē dirigit orõ
et non est mentio de filio dicat p dñz
etc. Si aũt ibi est mentio filij dicatur
per eundez dñm. etc. Si aũt ibi ē mē
tio de spūsctō dicat per dñm etc. qui
tecum viuit et regnat in vnitate eius-
dem spūsctī deus per omnia seculo
seculorũ amen. i. p oīa p̄ntia et futu-
ra. Nullus aũt debet sibi facere no-
uas collectas que nō sunt ab eccl'ia
probate. q2 hoc p̄hibuit ꝯsiliũ affri
canum cui interfuit. Aug. Sciendũ
etiaz q si imponit collecta defuncto
ruz in missa viuorũ q illa debet esse
penultia et nō vltia q2 finis debet suo
principio conuenire. Nullo aũt mo
do in missa defunctorũ collecta pro
viuis debet imponi: quia mortui vi
uos iuuare nō possunt. Item collec
tas dici precepit Symachus natio
ne sardus anno. ccccxciiij.

De secunda parte misse.

Expedita prima parte
misse que est ad popu
li preparationez dicē-
dum est de secũda que
est ad populi instructi-
onez et incipit ab epistola in qua do
cetur pplus i diuinis mãdatis. Et
habet sex partes scz mysterialem in
formationez de qua in epistola peni
tentionalez opationē de qua in gra
duali: salutarem lamentationē. de q̄
in tractu spūalem exultationem. de
qua in all'a. principalez instructiōez
de qua in euangelio. et specialē fidei
instructionem. de qua in symbolo.
Scdz aũt Inno. epistola significat
officiũ precursoris: qui preibat ante
faciem dñi. Et quia predixit. pniaz
agite. ideo sequitur graduale. Scd
quia post penitentiaz sequitur gau-
diuz. quia ipse dixit. Appropinqua

bit enim regnũ celorum. idõ sequitur alleluia q̃d est cantus gaudij. Et quia post Johãnis doctrinam secuta est doctrina xpi. idõ sequitur euangelium q̃ est doctrina xpi post quã secuta est fides apostolorum. idõ sequitur symbolũ. Quare aũt epistole nõ sũnt de libris moysi: quia in illis promittuntur temporalia. In epistolis vero pauli eternalia. Et hac rõne lectiones de libris moysi terminantur in grauem accentum. Sed lectiões epistolarũ in acutum quia sursum tendũt. Graduale scʒ Inno. dr a gradibus in quibus cãtabatur: et significat cõuersionem fidelium penitẽtium. Et interponitur versus ad designãdum q̃ nullus veraʒ penitẽtiã facit nisi plene conuersus sit ad deum. Et obmittitur graduale in festis paschalibus: et loco eius dr Hec dies. Quia illi dies statũ ecclie futurum felicem insinuant scʒ statũ post resurrectionẽ vbi nõ erit pena sed gaudium Alleluia vox leticie significat gaudiũ penitentiuʒ q̃d habent ex promisso pmio Et canitur etiã in aduentu. quia licet sancti patres habuerunt spem de incarnatiõe xpi. tamen quia certi de hoc erãt ideo exultabãt. Sed in septuagesima obmittitur: quia tũc casus pmi hominis defletur loco cuius canitur tractus cũ prolixitate et asperitate vocis. significans prolixitatem miserie psentis incolatus. Et hoc Symachus papa instituit sicut et colectas. Additur etiã quãdoqʒ prosa post alleluia. s. que est vox exultatiõis. ad signanduʒ gaudium corporis et aie. Et est instituta a Nicolao papa. Prius enim cantabatur neuma quoddam longum post alleluia. loco cuius Nicolaus papa in festiuitatibus precipuis prosam cantare instituit Significat etiam diutina protractio notarum ipsius alleluia gaudium celestis patrie quod est absqʒ fine: et fit sine voce significatiua. quia tale gaudium nulla lingua exprimere potest etc. Euangelium quod legitur in sinistra parte altaris designat q̃ per ipsum pctõres sunt vocati. Et dr versus aqlonem ad euitationẽ malorum et imitationẽ bonorum. Mali enim per aquilonem significantur. Nam per aquilonẽ dyabolus frequenter designatur cõtra quẽ est euãgelium. Et dr in loco alto scʒ in pulpito: q̃d non fit in epla: quia altus locus datur seruantibus euangelium quia celum. Et propter hoc etiam terminatur in altũ. Premittitur autẽ ante euangeliũ dñs vobiscum. salutatio populi per q̃d disponit pplm ad audiendum deuote. Et chorus respondet: et cũ spiritu tuo. i. sicut tecuʒ est deus ad dicendum verbum dei. ita nobiscum sit ad audiẽdũ. Deinde signat se in pncipio et in fine. Primo in libro facit signum crucis q̃si dicat crucifixũ pdico. Scdo in pectore q̃si dicat crucifixũ credo. Deinde in facie: ac si dicat crucifixũ pdicare non erubesco. Silr populus faciat ne diabolus vertat facies ac mẽtes eorum ab auditione verbi dei ĩ principio: et in fine. ne verbuʒ tollat de cordibus eorum. Debʒ etiaʒ populus stare et non sedere in signum q̃ sunt parati pugnare pro euãgelio et caput eleuare in signum reuerentie. Et hoc statuit Anastasius papa primus anno dñi. cccc. et. iiij. ha-

betur etiam de cō. di. j. ap̄lica. Item
arma vel baculos ponere in signuz
ꝙ iuxta doctrinā euāgelicaz parati
sunt nō armis sed patientia se defen
dere iuxta illud. Si q̄s te ꝑcusserit
ad vnā maxillā p̄be ei ꝛ alteraz. Ali
q̄ñ aūt thurificat circa euāgelium ꝑ
qđ significat odoꝛ bone operatiō:s
iuxta illud. Sic luceat lux vr̄a ꝛc̄.
Pax etiā osculum libri tm̄ sacerdoti
bus post euangelium ꝛ clericis. ad
designandū ꝙ ipsis debent esse ma
nifesta diuina secreta. ceteris aūt in
parabolis Lu. viij. Post hoc canit
symbolum nicenū: qđ Marcianus
romanus post. Siluestruz instituit
anno dn̄i. ccc. xxxix. Et dr̄ a sim ꝙ
est con ꝛ bolos moꝛsus q̄si cōpositū
per moꝛsellos paruos. i. articulos.
Est eñ collectū ex diuersis locis sa
cre scripture in quo est tota fides.
Compositū est tñ ꝑpter maioꝛem
cautelā. s. ꝑpter hereticos: ne sit dif
ficile q̄rere articulos fidei i scriptu
ris multis. Et est triplex symbolū.
Primū apostoloꝝ. s. credo. qđ cō
muniter dr̄ in p̄ma ꝛ in cōpletoꝛio.
Scđm Athanasij. s. Quicunq̄ vult
saluus esse. Et terciuz nicenū quod
in synodo nicena fuit cōpositū. Istđ
autē potius canit in missa ꝙ aliud:
q2 cōditū est ꝑpe veritatis ꝑpalate
cōtra hereticos insurgētes: ꝛ clari⁹
est determinatiuū fidei q̄3 symboluz
ap̄loꝝ. ideo potius canit istud q̄3 il
lud. Q̄ñ licet eadez sit veritas vtro
biq̄3. magis tñ clare in vno q̄3 alio.
Canit aūt alte ꝛ expresse vt omnes
illud discant ꝛ sciant.

De tertia parte misse.

Consequenter vidēdū
est de tertia ꝑte misse q̄
dr̄ oblatio q̄ continet
sub se sex ꝑtes. Pria ē
ꝑpli exultatio ꝑ q̄bus
offerre dz. ꝛ hec signatur ꝑ offertoꝛi
um. Secunda est oblationis p̄senta
tio ibi Suscipe sctā trinitas. Tertia
est altaris thurificatio. Quarta coꝛ
dis humiliatio. cū dr̄ i sp̄u humilia
tionis. Quinta sequens oꝛationem
. s. secretū Sexta manuum ablutio.
Circa qđ sciendū ꝙ sacerdos post
symbolū dicit dn̄s vobiscū. ad signi
ficanduz ꝙ exquo debet ad oblatio
nez accedere. ꝛ nulla oblatio potest
esse accepta sine deo. iđ dicit dn̄s vo
biscum Et quia taz sacerdos q̄3 po
pulus debent esse valde attēti circa
oblationē hostie salutaris vñ tūc q̄
si excitādo populuz sacerdos dicit.
Oꝛemus Nō tñ vlterius ꝑseq̄tur vo
ce alta: sed sub silētio dicit offertoꝛi
um. ꝑ quod denotat suā intentionē
maxime recollectā ad deū. Signifi
cat etiā illud silētiū latibulū xp̄i an
te passionē. q̄ñ iudei cōspirauerunt
cōtra eū vt si q̄s eū cōfiteret extra sy
nagogā fieret: cātat tñ tunc choꝛus
valde letabūde ad designādū hyla
ritatē offerētium q2 datoꝛē hylarem
diligit deus. Et q2 legit etiā de da
uid ꝙ cytharā cū cantoꝛibus percu
tiebat. Tenētur aūt fideles ad obla
tiones ſm cōsuetudinē approbataz
in aliquibus festiuitatibus: vt đ cō.
di. iij. oīs xp̄ianus. q2 dictum est a
dn̄o. Non apparebis in conspectu
meo vacuus. Licet aūt hoc sit p̄ce
ptum tñ q̄3tum ad q̄3titatē. vt tm̄ vl
tantum offeratur non est p̄ceptum

sed cōsilium. iuxta illud Exo.xxv. Ab omni hoie q̄ offert vltroneus ac cipietis eas scilicet oblationes.

SEquitur secunda ps tertie ptis. scz. oblationis psētatio. Circa qđ sciēdū q sacerdos volēs psentare oblationē deo parat pmo materiā. Et pmo p hostia accipit panē triticeuz azimū mūdū ꝛ purū ꝛ p sanguinis cōsectione accipit vinū bonum ꝛ sapidū admixta modica aq̄ q̄ posset absorberi a vino. quo facto dicit Fiat hec cōmixtio vini pariter ꝛ aque In noie pa. ꝛ fi. ꝛ sp̄. Deinde accipit calicem tenendo vna manu in medio. ꝛ reliqua sustendando pedē calicis: ꝛ alte subleuando dicit. Suscipe scta trinitas hāc oblationē. q̄ oratio de se indicat q̄d vel p quo tunc orat. tūc eni orat ecclesia deū ꝛc. Dicta autem ista oratiōe debet calicez deponere deorsum ꝛ patenā desup tollat. ꝛ panez ad pedes calicis collocare videlz inter se ꝛ calicē fz modū magis cōmunē Calix significat xp̄i diuinitatē. patena humanitatē q̄ diuinitatez sicut patena calicem cōtexit. Sed tūc patena sub corporali obseruat. q2 discipli relicto xp̄o oēs fugerunt. Calix autē corporali opitur qđ signat sepulturaz xp̄i. debet aūt corporale esse de lino mūdo ꝛ cādido fm Hugonē ꝛ fm cōciliuz lugdunē. vt etiā habet in bocardo li.iij. Hoc instituit siluester primus anno dn̄i. cccxv. Nec debet in eo alterius rei materia p̄ciosior aut vilior misceri. vn̄ dicebat Jo. de deo fz q refert archid. de cō. di.j. cōsultu. q illi grauiter peccant ꝛ offendunt q̄ mittunt corporale cōfici cum farina ad hoc q fiet rigidū sup calicem. Nec tale corporale dz per mulieres lauari nisi p sacerdotē prius lauet i vase specialiter ad hoc deputato. in quo nihil est postmodū lauanduz. vt dz de cō. dist.j. nemo. Significat aūt hoc corporale fz archid. vbi supra ecclesiam. Quod aūt supraponit calici significat q xp̄i passionem ecclesia nō desinit imitari. Corporale autē multo labore candidatur ꝛ ecclesia multo labore xp̄o conformat. Itē signat syndonem in qua xp̄s fuit inuolutus: ꝛ ideo fit corporale de lino: q2 sicut linū multis pulsiōibus ꝛ tunsiōib9 ad cādorē deducit. ita ecclesia p illđ significatū q̄ p corp9 xp̄i itelligit multis p̄ssiōib9 ꝛ passiōib9 ad candorē vite eterne pducit. Et ita etiam corpus xp̄i p illud significatū p multas tribulatiōes venit ad gloriam: vt dicit glo. j.c. ꝯsulu. đ cō. di.j. Et q2 dictū est q calix coopertus significat xp̄i sepulturā hinc ē q tūc maria mag. venit vngere iesum ꝛc.

TErtia ps ē altaris thurificatio maria ei magdalena accepit libraz vnguenti nardi pistici preciosi ꝛ vnxit pedes iesu. ꝛ domus impleta est ex odorē vnguenti. Et sacerdos in modum crucis superducit ꝛ circumducit incensum supra sacrificium et altarē vt ꝛ crucis signaculo ꝛ thuris incenso diabolice fraudis malignitas extricetur ꝛ effugiat. Quod vero tertio superducit ꝛ circumducit incensuz designat q maria ter exhibuit ꝛ

adhibuit vnguentū circa corp⁹ iesu. Primo cū vnxit pedes ipsius i domo symonis pharisei. Secdo in domo symonis leprosi super caput eius vnguentū effudit. Tertio cum emit aromata vt veniēs vngeret iesum ꝛc. voluntas eni reputaṫ ꝓ facto. cū et ꝑ seipsam nō steterit quo minus explesset qd incepit. Quod vero postmodū vndiqꝫ totū incensatur altare designat ꝙ factū illud totū respersit ecclesiā. sicut dn̄s ipse testatur dicens. Amen dico vobis: vbicunqꝫ ꝛc. Math. xxvj. Et Leo papa statuit incensum sup oblataꝫ fieri. qd ꝛ conciliū rothomageñ. fieri statuit. De alijs etiā thurificationis significationibus plura vide in rationali diuinorum.

Sequitur quarta pars tertie partis de humiliatione. vbi sacerdos dicit inclinato capite In spū humilitatꝭ. ꝛc. ꝛ est oro. Danielis. iij. ca. vbi sacerdos ꝓfunde inclinaṫ habens man⁹ ante pectus. ꝛ circa hoc osculaṫ altare in signū crucis. ꝙ per passionē crucis reconciliati sumus deo et in eius amiciciā admissi. ad Eph. ij. Alij tn̄ nō osculātur hic altare. Deinde sequitur oro. Vbi sciendū ꝙ sacerdos vertit se tūc ad populū eos salutādo dicēs hec verba. Orate ꝓ me peccatore. ꝑ que ꝟba sacerdos implorat auxiliū circūstātiū ꝓpṫ altitudinē sacramēti. Et debēt ista verba sonorose ꝛ expsse dici Et tūc vertit se sacerdos ad alterā partem dicens. Dn̄e exaudi orōnē meā: qꝛ tūc orat singulari orōne. Et in hoc multi errāt suppresse illa ꝟba dicētes: ꝛ cū hoc nolentes se vertere ad poplm nec ad alterā partē altaris: qd nō ē sine pctō. Ista cōuersio ad pplꝫ cū silētio sbseqnṫ significat occultā apparitionē xpi qua apparuit petro. qꝛ licet certū sit ꝙ ei in die resurrectōis apparuerit. vt dꝛ Lūc vltimo. tn̄ incertū ē vbi: ergo fit sub silētio Unde qnto sequiṫ secreta: qꝛ secrete dꝛ vt noteṫ mētalis cōuersio ad deū: vt sit sacrificiū āte deū gratuꝫ. Debēt eni tot dici secrete quot fuerūt in principio collecte. ꝛ eodeꝫ ordine poni ꝛ cōcludi. Sed tn̄ in fine omniū diciṫ expresse. ꝑ oia secla seculoꝝ. scꝫ. ad significandū ꝙ licet sacdos orat vt ꝑsona singularis: tn̄ ex quo ꝓ toto populo orat. ideo occulte nō debet finiri. Vel ad innuēdum ꝙ sacerdos hic postulat auxiliū populi. vnde expsse respōdet clericus amen. ad designandū ꝙ post lazari resuscitationem xps publice predicauit.

Restat nunc videre de qnta parte tertie partis que diciṫ sequens orō vel prefatio. q̄ habet quatuor partes. In prima pplus salutaṫ cū dicitur Dn̄s vobiscū. In secūda ratio assignatur. ibi. Vere dignū. ꝛc. In tertia laus diuina a pplo cātatur: cuꝫ diciṫ. Sāctus. sctūs. sāctus. ꝛc. In quarta canon ipse inchoaṫ. ibi. Te igitur clemē. ꝛc. Quantū ad pmuꝫ sacerdos salutādo pplm primo excitat eū ad attentionē dicens. Dn̄s vobiscū. Secdo ad mētis erectionē ibi. Sursū corda. Tertio ad grarū

actiões.ibi.Grãs agam⁹.Excitat aũt ad attentionẽ ꝓpter reuerentiã sacramẽti in quo xp̃s sumit ipe fõs bonitatis.ideo sacerdos dicit.Dñs vobiscũ.Deide dicit Sursũ corda. ad designandũ ꝙ circa hoc sacr̃m debem⁹ habere altitudinẽ contemplationis.⁊ ea q̃ sursuz sunt appetere.vt dr̃ Col.iij.Et etiã qꝛ istud sacramentũ nõ potest rite pfici sine illo q̃ est sursum:a quo cũcta bona ꝓcedũt:vt dicit Greg.Et a quo om̃e bonũ ꝓcedit.vt dr̃ iacobi.j.Et ad designandũ ꝙ hoc sacr̃m nõ ꝓdest nisi habẽtibus corda sursũ.Ad qđ statim r̃ndet minister.Habem⁹ ad dñm.Et est sensus.i.habemus corda nr̃a ad dñm leuata.Sed forte in hoc multi mẽtiunt habẽtes corda dep̃ssa.quos arguit ꝓpheta dicẽs.Filij hominũ vsqꝫquo graui corde. Tertio excitat ppl̃s ad grãꝝ actiones.ibi.Grãs agam⁹ dño deo nr̃o Ubi vide ꝯgruentiã laudis.qꝛ enĩ est dñs ergo a seruis vult laudari. Malach.j.Si ego sum dñs vbi est honor meus:Et qꝛ deus ideo vult coli.⁊ qꝛ noster est:ideo specialiter vult honorari vel venerari.Et q̃a tã innocẽtes q̃ȝ penitẽtes habẽt laudare deũ.ideo dr̃ recte.dignũ et iustũ est.Et certe dignũ ratõe sue maiestatis.iuxta illud Apoc.vij.Bñdictio ⁊ claritas ⁊ sapiẽtia ⁊ grãrũ actio honor ⁊ virtus ⁊ fortitudo deo nr̃o.dignũ etiã ꝓ tãtis bñficijs nobis impẽsis.dignũ rõne supabundantis charitatis,ex quo ꝓprio filio suo nõ pepcit deus ⁊c̃.Quarto statim rõ assignat hui⁹ a sacerdote cũ dr̃.Uere dignuz.Et hic incipit p̃fatio que rep̃sentat illud gaudiuz pueroꝝ cãtantiũ in die palmarum. Bñdictus q̃ venit in noie dñi.Tpe aũt quo cantat prefatio debẽt manus eleuari ad designandũ ꝙ tunc sacerdos vult orare ꝓ celestibus. Et p ista v̾ba sacerdos approbat p̃mo deũ digne eẽ laudãdũ.Scđo inuitat angeloꝝ exẽplo cum dicit. quã maiestatẽ tuã laudãt angeli.q. d.s̾m Inno.dignũ est:qꝛ mera nos volũtate fecisti.Iustũ:qꝛ mera misericordia redemisti.Equũ:qꝛ gratuitate nos visitasti.Salutare:qꝛ perpetue nos saluasti.Nos tibi semp. id est in omni tpe.⁊ vbiqꝫ.i.in omni loco.Et si nõ actualiter tñ habitualiter:nõ ponẽdo videlꝫ obicẽ mortalis peccati.Unde nõ cessat orare q̃ nõ cessat bene facere s̾m Augu.

Circa qđ sciendũ ꝙ tantũ decez sunt p̃fationes.Pelagius enĩ papa statuit noue.sed Urban⁹ papa anno dñi.cccc.xliiij.addidit decimã de btã virgine.Quotidianã autem p̃fationẽ fecit Symach⁹ natione sardus anno dñi.cccc.xciij.Prima ẽ de natiuitate.scđa de epiphania.tertia de quadragesima.quarta de resurrectiõe.quinta de ascẽsione.sexta de pẽthecoste.septima de trinitate.octaua de sãcta cruce.nona de aplis.decima de btã virgine. de hoc habet de ꝯse.di.j.inuenim⁹ Ex quo patet p̃fationẽ nouiter inuentã de dedicatiõe eccl̃ie esse supfluaz ⁊ erronee introductã:nisi al's interueniret auctoritas pape,de q̃ tñ vsqꝫ modo nõ constat.Unde illi ca'vtẽtes grauiter peccãt.Cuz enĩ vnã collectã minimã nõ possũt mu

tare vel addere.multomagis taz so
lennem prefationez pro suo libitu i-
mutare qs presumat. Deinde sequi
tur sanctus.quod Sixtus primus
anno dñi.cxxix.instituit. per qd sa-
cerdos orat vt laus nostra et voces
nostre laudib⁹ et vocibus angelorũ
associentur.quia ãgeli semp cãtant
sanctus. Ter autem canit ad hono-
rem trinitatis. Osanna.bis ad desi-
gnandum duplicẽ stolaz seu gaudi-
uz corporis scz ⁊ anime. ⁊ significat
tantum id est obsecro salua.

S Equit sexta pars ter-
tie partis principalis
misse.s.ablutio manu
um. Primario eñ sa-
cerdos abluit manus
ad significandũ q debet carere mor
talibus sed in hoc loco abluit quia
iuxta posse suũ dz etiã carere veniali
bus. Et ideo solũ capita digitorꝫ p-
fundit. Et licet aliq dicũt tũc versi-
culũ.lauabo inter innocentes man⁹
meas: tñ couenientius obmittit p-
ter cõtinuationẽ sequẽtis canonis q
incipit. Te igit: cuius preludiũ fuit
sctũs. Sensus eñ est. Te igit clemẽ
tissime id est te q sanct⁹ es dñs deus
sabaoth deprecor qd congrue fieri
nõ posset interpositis aliqbus vbis
puta. Lauabo inter innocẽtes ma-
nus meas ⁊c. que faciũt notabilem
discõtinuatõez illaꝝ orõnũ pricipa
liũ.⁊ ido cauti⁹ obmittit qꝫ dicitur.

De quarta parte misse.

S Equitur quarta pars
principalis misse.s.ca
non. Ad cui⁹ euidẽtiã
sciendũ q canon gre-
ce interpretatur regla
latine.quia multuz regulate cõposi
tus est. Dicit aũt q Gelasius papa
canonez principalit ordinauit:licet
a pluribus sit aliqd additũ in eo:n
ab vno est composit⁹. Dicitur autẽ
q Clemẽs scdus ãno.lxxj. post Chri
tum instituit canonem ante cõsecra
tionez:⁊ ita dicit canon quasi lex re-
gulis sctõꝝ patrũ editus ⁊ cõposit⁹
Dicit etiam sub silentio fm Inno-
primo ad significandũ q xps se ces-
serat in Effrem a iudeis. Secundo
propter maiorez conuersionẽ men-
tis ad deum:quia tunc sacerdos de-
bet intrare thalamuz cordis. ⁊ ostio
sensuum clauso deum orare. Tertio
propter periculi euitationez. ne vsu
quotidiano verba sacra vilescant.
Quarto propter maiorez reuerẽtiã
quia que in publico fiunt citius vi-
lescunt. Hec Bernardus de paran-
tinis. Incipit autẽ ab illa littera. T
que valde representat signuz crucis
ad significandũ q hoc sacramentũ
seu sacrificium fit ad memoriaz pas
sionis christi i cruce. Et fit circa ca
nonez ymago crucifixi vt tanto me-
lius imprimat memoria xpi passio-
nis in cruce ipsi celebrãti. Accedẽs
aũt sacerdos post ablutionem pmo
benedicit se.secũdo compositis ma
nibus osculat ymaginem crucifixi.
inclinando se humiliter designans
humilez inclinationẽ quã fecit xps
ante suam passionẽ:in qua factus ẽ
sudor eius sicut gutte sanguinis de
currẽtis in terrã.sicut habetur Luc
xxij. Alij autẽ osculantur altare ad
significanduz q per hoc sacramẽtũ
acquirimus veram dilectionem cuz
xpo qua minister non debet esse in-

fidelis: vt iudas. Deinde incipit di-
cens. Te igitur. Circa quod notan
duz q illa coniunctio igitur est illatiua
respectu precedentiũ vnde ex quo di
xit prius: sanctus dñs: nunc infert.
Te igitur clementissime pater q es
sanct⁹. Dicitur autez clementissim⁹
quasi in misericordia summe abun-
dans. Et hec verba dicẽs sacerdos
se inclinat designans xpi humilita-
tem seu humiliationem ad passionẽ
Additur etiam per iesum xpm filiũ
tuum dñm nostruz. Hoc fit ideo: q2
xps docuit in suo nomine oĩa esse
petenda. iuxta illud. Joh. xvj. Amẽ
amen dico vobis si qd patrez pete-
ritis in nomine meo zc. Describitur
aũt quadrupliciter. Primo vt sal-
uator: q2 iesus Math. primo. Vo-
cabis nomẽ eius iesus. qđ interpta-
tur saluator. Secundo vt rex: quia
xps quod interpretatur vnct⁹. Psal.
Unxit te deus de⁹ tuus. Tertio vt
patri naturaliter dilectus. q2 filiuz.
Quarto vt nobis prelatus q2 dñm
nostrũ. Supplices. i. humiles roga
mus sm Bern. de parantinis. roga
mus pro illis que nobis deficiunt.
ac petimus pro illis que ad salutem
nostrã nobis necessaria sunt. Uti ac
cepta habeas. i. accipias seu grata
habeas. Et aliq hic osculantur alta-
re q̃si ostendentes se cõpati xpo. sed
non est de essentia. Et dz pduci illa
dictio vti in fine. Naz licet idem va-
let vt z vti tñ plus est expressiua. hec
dona dicuntur dona q dantur a superiori-
bus: quia hoc sacrificiuz fit virtute
supremi dei. ideo dicitur donum. Mu
nera dicuntur munera quia dantur
seu offeruntur ab inferioribus. hoc
enim sacrificiuz ministerio sacerdo-
tum offertur deo patri. Hec sancta
sacrificia dicuntur: quia fiunt pro pec
catis nostris. Dicuntur autez illiba
ta id est incorrupta non q illa acci-
dentia nõ possunt corrũpi sed q cõ-
tentuz sub eis scilicet corpus christi
et sanguis non corrumpitur iuxta illđ
Non dabis sanctum tuũ videre cor
ruptionez. Fiunt autem tres cruces
in verbis istis. Hec dona. hec mune
ra. hec sancta sacrificia illibata. pro
quo sciendum q sacerdos ideo vtitur
sepissime signo crucis circa hoc sa-
cramentum magis q̃ circa aliud q2
istud sacramentuz est magis memo
riale passionis christi que ad crucez
est terminata. Fiunt autem hic pri-
mo tres cruces ad designanduz tri-
plicem christi traditionem. quaru m
prima fuit gratiosa a đo patre ex di
lectione. qui proprio filio suo nõ pe-
percit sed pro nobis tradidit illum
Secũda fuit a iuda que fuit ex aua-
ricia z cupiditate. eo q pecuniaz p
eo recepit: quam appellat mercedez
iniquitatis. tertia fuit a iudeis que
fuit ex inuidia quia sciebat pilatus
q per inuidiam tradidissent eum.
Quia igitur deus pater dedit eum
nobis in donum. Ideo prima crux
fit cum dicitur hec dona. Et quia
iudas pro munere tradidit eũ. ideo
secunda crux fit cum dicitur hec mu
nera. Quia vero iudei ad mortem
tradiderunt eum. vt crucifigeretur
in sacrificium illibatum. ideo tertia
crux fit cum dicitur. hec sctã sacrifi-
cia illibata. Uel etiaz sm Guil. ma-
nitiĩ. tres cruces fiũt in reuerẽtiam
eius q est trinus deus in psonis. cu

ius potentia fit cōuersio panis ꝛ vini. Et ꝫm Bern̄. de parātinis significat crucifixionem triplicem quaꝝ prima fuit in volūtate ꝛ effectu quā do collegerunt pontifices conciliū Joh. xj. ꝛ Math. xxvj. Secunda fuit in vocibus clamantiuꝫ. crucifige crucifige. Luc. xxiij. ꝛ Joh. xix. Tertia in crucifixiōe manuum ꝛ pedum Luce. xxiij. Est itaqꝫ sensus istoruꝫ ꝟborum quantū ad triplicem effectum. Naꝫ quia christus datus est liberaliter: ideo dr̄ dona pluraliter. quia vero datus est vtiliter. ideo dicitur munera: ꝛ qꝛ datus est vt nos sāctificaret mentaliter ideo dicitur sacrificia illibata. i. immaculata. Sed quare dicitur pluraliter dona munera ꝛc. ꝛ non donuꝫ munus ꝛc. cum hic non fiunt plura sacrificia seu sacramenta sed vnum tantum. Respondetur ꝙ licet corpus ꝛ sanguis christi sint proprie loquendo cōposita distincta, tamen dicuntur vnum integritate. sicut comestio in vna mensa q̄ntumcunqꝫ fercula sunt diuersa aut potus diuersi nihilominꝰ dr̄ vna comestio ꝛ hoc vnitate integritatis. quia cibus ꝛ potus simul integrant refectionem: ꝛ hn̄t vnum effectum ꝛ nutritionem. Et isto modo istud sacramentum dicit̄ vnum. Qn̄ ergo dicitur dona munera pluraliter refertur ad illas substantias panis ꝛ vini q̄ plura sunt composita p se ꝛ nondum sunt corpus ꝛ sanguis xp̄i. vnū. Vn̄ ꝫm Gorram sup Mat. q̄uis ibi sint plura materialiter. nō tn̄ formaliter ꝓpter vnam operationem quam intendunt. s. refectionem spiritualem.

Sequitur. In p̄mis q̄ tibi offerimus. vbi ponitur optatio salutis eoꝝ p qbus offert̄ hoc sacrificiū ꝛ cui: qꝛ deo patri. vn̄ dicit in p̄mis. i. principaliter tibi. Scd̄o quis offert qꝛ sacerdos ex pte totius eccl̄ie. iō dicit offerimus nō offero Ex q̄ pꝫ ꝙ malicia sacerdotis nō viciat effectionē consecratiōis qꝛ non offert ex bonitate vel malicia ꝓpria: sed ex officio qd̄ gerit ex persona ecclesie. Tertio p quo offertur. Et p̄mo qꝛ generalit̄ p tota eccl̄ia. vn̄ dicit p tota eccl̄ia catholica. i. vniuersaliter toto orbi terrarū diffusa: ꝛ fidei sacr̄is vnita. nō p synagoga iudeoꝝ abiecta ꝛ dispersa vbiqꝫ p diabolū. Quarto oñdit q̄d petit. vn̄ dicit quā. s. eccl̄iā pacificare digneris. vt scꝫ pacē habeat ab hereticis ꝛ scismaticis. digneris etiā eam adunare. i. in vnitatē colligere q̄ dispersa est inter pfidos vl̄ paganos. Vel ꝫm Guil. mantin̄. orat hic p̄sbyter p inuicē discordātibus vt vniant̄ in charitate. Addit̄ auteꝫ vt custodire digneris scilicꝫ a vicijs ꝛ demonibus: ꝛ regere. s. in ꝓsperis Deinde orat p personis singularibus ꝛ p̄mo pro capitaneis eccl̄ie. s. papa. q̄ verba addidit. Clemens et postea. Pelagius papa confirmauit. vn̄ idē dicit. Constat ab vniuerso orbe sepatū esse q̄ ob quā lꝫ dissēsionē inter sacra mysteria aplici pōtificis ꝫm cōsuetudinē memoriā nō freq̄ntat Deide p epo ꝓprio vn̄ dic̄ pro antistite nr̄o. qd̄ eps celebrans omittit cū sit met antistes. post hoc addit de seculari p̄ncipe. vn̄ dicit. et

princ/pe nostro hoc est est cõsilium
apli.j.ad Thi.ij.c.vbi inquit. Ob-
secro primo oim fieri obsecrationes
oratiões.postulationes et gratiarũ
actiones pro oibus hoibus ꝑ regi
bus ꝛ pro oibus qui in sublimitate
sunt cõstituti: vt quietã ꝛ trãquillaz
vitã agamus in oĩ pietate ꝛ casti-
tate. Debet aũt intentio celebrantis
fieri ad ꝑsonã illius epi ĩ cuius dyo
cesi celebrat. Rome tñ nõ dicit pro
antiste nro qꝛ ibi papa est eps. Silr
dicenduz de principe illo in cuiꝰ re-
gno vel ducatu celebrat. deinde de-
scendit generaliter orãdo ꝑ oibꝰ fi-
delibus. Vñ dicit ꝛ ꝓ oibus ortho-
doxis.i.veris catholicis nõ scisma-
ticis vel hereticis. Vñ orthodoxis
dicit ab orthos ti.qđ est rectũ.ꝛ do-
xis gloria vel doctrina quasi recta
gloria vel doctrina. Qui ergo recte
glorificãt deũ ꝛ rectam fidei doctri-
naz sequũtur orthodoxi vocant: at-
qꝫ aplice ꝛ catholice fidei.i.ꝑ aplos
fundate ꝛ pdicate fidei cultoribus.

M Emento etiam domi
ne famulorũ famularũ
qꝫ tuarum: vbi iteruz
descẽdit in speciali ad
memoriaz certarũ per
sonarũ. Unde licet deus noscat oia
nec opus est sibi demõstrare ꝑsonaz
pro qua orat presbiter: cũ omia nu-
da sint oculis eius. Heb.iiij. Sed
tñ obliuisci dr illoꝝ quibꝰ grãm suã
non infundit. Silr dicit illoꝝ recor-
dari quibus gratiã suaz ꝛ dona lar
gitur. Et est modus vulgariuz quo
cõiter dicũt tribulati: deꝰ oblitꝰ est
mei. petit ergo hic duo. Primo ex-
plicite pro quibusdam scđo ꝓ oibꝰ

circũstantibus. Vñ dicit. Memen-
to dñe famuloꝝ famularũqꝫ tuaruz
nõ dicit seruoꝝ: qꝛ huius pctm̃ desi
gnat. Joh.viij. Qui facit pctm̃ huꝰ
est pcti. Et tales qꝫdiu sunt in pctĩs
obliuiscunt a deo.iuxta illud. Pec-
catores nõ exaudit deꝰ. Joh.ix. Sz
famulus dr a fauore: qꝛ est in fauo-
re ꝛ gratia dñi. vt sunt pctõres ꝯuer
si ꝛ penitẽtes pro pctĩs: ꝛ tales deus
nouit. vñ petit ꝑ se pro ibi recordari ta-
liuz. Et sciendũ qꝫ sacerdos dꝫ face
re memoriaz ordinate vt.s.pmo oret
pro illis q̃ sunt maiori charitate di-
ligendi. Et qꝛ ordinata charitas in
cipit a se.ideo primo facit memoriã
suijpius.cogitãdo tm̃ mente vel ex-
primendo vt deus sui misereat: ꝛ di-
mittat pctã ꝛ tribuat grãm. Deinde
orat ꝑ patre ꝛ matre parentibus et
fratribus atqꝫ sororibus. Tertio ꝑ
bñfactoribꝰ. Quarto pro inimicis
ꝛ ꝑ ꝑsecutoribus. Quito ꝓ infideli
bus vt cõuertant ad fidem.. Et hic
qđez faciũt eis dispositionẽ in mẽte
satis pulchrã: faciẽtes talez memo-
riam ad similitudinẽ ordinis casuũ
quoꝝ Primus est noiatiuꝰ: in quo
suijpsius recordant. Scđs est geni-
tiuus ꝛ significat genitorẽ.i.parẽtes
Tertiꝰ datiũs ꝛ signat datorẽ vel bñ-
factorez. Quartꝰ actũs: ꝛ signat ac
cusatorez vel inimicũ. Quintꝰ vtĩs
ꝛ signat vocandos ad fidẽ. Sextus
ablatiuꝰ ꝛ signat mortuos a nobis
ablatos.et de istis fit mẽtio in scđa
memoria. Sz quare priꝰ pro viuis
qꝫ pro mortuis oramus: Respõdeo
quia viui sunt in maiori periculo.qꝛ
possunt dãnari. Mortui autem pro
quibus oratur sunt in purgatorio.

de quib⁹ nō timet. Et de ista memoria dz se cito expedire ppter distractionē mentis ₇ euagationē. non sicut quidā faciunt dormitātes in tali memoria: ita q̄ q̄nq̧ populares recedūt a missa tedio victi. ₇ hoc ē scādalum: ₇ p cōsequens fugiendum.

Sequit. Et oīm circūstantiū id est audiētiū missam digneris esse propici⁹ quos vides in te credere recte ₇ te deuote diligere. Et ex hoc pz q̄ valde vtile est interesse misse: q₂ pro talib⁹ specialit orat. Vñ statutū ē vt oēs fideles audiant missaz dñicis dieb⁹ ₇ festiuis diebus. de ɔse. dist. j. oms fideles. ₇ cap. missas. Et dicunt doctores hoc idē esse preceptū vt ibidē patet. Sequit. pro quib⁹ tibi offerimus: vel qui tibi offerūt. id est non solū illis digneris misereri pro quibus hoc offerim⁹ sacrificiū laudis. sed etiaz illis qui soli hoc offerūt p se suisq̧ omnib⁹ videlicet cōsanguineis ₇ affinibus familiaribus ₇ amicis. pro redēptione aīaꝝ suaꝝ. q. d. non pro tpali lucro: sed pro spe salutis ₇ incolumitatis sue. i. pro salute et incolumitate sua sperāda. Et q̄a bona hois triplicia sunt: ideo p eternis prius orat. i. p spe salutis. ideo pro corporalib⁹: ideo dicit incolumitatis. i. corporalis sanitatis. tertio pro spūalib⁹. ideo dicit seu addit p redemptione aīaꝝ suaꝝ. Sequit q̄ reddūt vota sua eterno deo viuo et vero. Uota dicunt illa q̄ voluntarie promittunt. Dicunt aūt vota nostra q₂ fiunt a nobis ex libertate arbitrij sine coactiōe. Dicunt etiā dei. quia per grām eius fiunt quā dat illis q̄ vouent: vt possint etiā ea perficere. Sed circa predicta querit q̄re p̄sbiter non orat primo pro se sz prius et principaliter orat pro papa. ₇ se obmittit. Ad qđ dicendū q̄ ibi orat vt psona publica. ideo publicū bonuz seu cōmune p̄tulit pprio bono. hic aūt orat vt psona singularis intrando memoriā singulariū ₇ priuatarū psonaꝝ. ₇ ideo preponit se oībus.

Communicātes. postq̄ posuit cōmemorationez illoꝝ q̄ salute indigent. hic ponit illos q̄ ad salutez adiuuāt. vt sunt sancti. Et p̄mo ponit eos i generali. Scđo in speciali. Dicit ergo cōicantes. Et hoc cōposuit Linus papa. Cōmunicātes. i. participātes cuz sctis in hoc q̄ deū videm⁹: licet differenter q₂ nos per fidem: ipi ad oclm. tñ ex quo idē obiectū habem⁹ cū illis scz vnū deū: ergo participamus cū eis: ₇ memoriam venerātes id est venerāter colimus. In primis gloriose virginis marie genitricis dei ₇ dñi nostri ihu xpi: sed ₇ beatoꝝ apostoloꝝ ac martyꝝ tuoꝝ Petri ₇ Pauli: vbi ponit. xij. apostolos et xij. martyres. Confessores aūt non ponit. cui⁹ ratio est q₂ tpe quo positus est canō non celebrabat memoria confessoꝝ ita solenniter: vel ideo ponunt martyres: quia imitati sunt xpm in passione. ₇ maximū honorē ostenderunt pro ipso morientes. qđ non fecerūt confessores. hoc autem sacrificiuz est maximi amoris. Ponunt etiam aliqui martyres minus notabiles. quod factum est diuina

dispensatione. Nam vt dicitur dum
sancti patres deleuissent istos: et ali-
os scribere vellent cras inuenerunt
illos deletos aureis litteris scriptos
Unde bonum est etiã aliquando mi-
nus sanctis reputatis reuerentiam
impendere et eorum suffragia postula-
re: quia s̃m Tho. quibusdam sctis
datũ est patrocinari specialiter et in
specialibus negociis. vt beato An-
thonio contra ignem etc. Preponit
aũt oib⁹ sanctis beata virgo maria
quia ipsa est salutis nostre precipua
adiutrix. et ipsa in celo primũ locum
tenet post dei filium. deinde ponunt
apostoli quia ipsi tradiderũt nobis
formã et ritum hui⁹ sacrificij. deinde
martyres qui pro illo qui est in hoc
sacramento se obtulerũt hostiam vi-
uentem. Petimus aũt hic eorum suf-
fragium significãtes q̃ q̃diu sum⁹
in hac vita necesse habemus eorum
suffragia postulare cũ ipsi xpo sint i
gloria propinqui. vnde possunt nob
impetrare gloriam. Post eleuatio-
nem vero petim⁹ eorũ consortiũ desi
gnantes p hoc q̃ post resurrectiõem
fungemur sanctorum consortio et non
indigebimus suffragio. Non dirigi
mus aũt orones nostras ad sanctos
vt per eos impleant q̃ postulam⁹. sz
vt eorum precib⁹ nostre orones sortiã
tur effectũ. In quibusdã libris poni
tur hic signũ crucis cũ dicit munia
mur auxilio: sed nõ hz fundamentũ
cum nõ petim⁹ hic muniri signo cru-
cis sz patrocinio sctorum. Quomodo
aũt scti videãt orones nr̃as dicit hic
Bern. de parãtinis q̃ nõ cognoscũt
eas cognitiõe naturali vel btã. sz vir
tute reuelationis per quam cogno-
scunt orationes nr̃as vocales siue
mentales. Fit etiam additio in qui
busdam festiuitatib⁹: q: ibi petimus
protectionẽ diuinã spãlem. vt in na-
tali. in epyphania. in pascha. ascen-
sione et penthecoste. in q̃bus specia-
lia dona circa nos facta recoluntur
que nobis dari tũc postulam⁹. In fi
ne aũt hic non dicit amen. q: angeli
respondent amen.

HAnc igitur oblationẽ
hoc addidit Leo pa-
pa ãno dñi. cccc. xliij.
vbi quasi cõprehẽden
do oia supradicta sũ-
marie cõcludit. Petit ergo q̃tuor.
Primo petit acceptationẽ oblatio-
nis. vnde dicit. Hanc igit oblationem
seruitutis nr̃e. Et vide q̃re hic p̃sbr
specialiter appellat se seruũ: superi⁹
vero alios appellat famulos. Rñ
quia quilibet debet se reputare pctõ
rem et nõ alios. Dicit aũt hec obla-
tio seruitus q: sum⁹ empti ista obla
tione iuxta illud. Empti estis p̃cio
magno. Sz et cũcte familie tue que
tibi famulant et seruiũt vt placat⁹ ac
cipias. lz enĩ de⁹ sit semp placat⁹. i.
misericors q̃tũ ẽ in ipo sacrificio. tñ
sepe offendit ex pte ministrorum q̃n sũt
in pctõ. Sequit: diesq̃ nr̃os. vbi pe
tit scd⁹ pacis. Unñ dicit. diesq̃ nr̃os
in tua pace disponas. et loq̃t nõ solũ
de pace tpis. sz etiã pectoris que est
cessatio a pctis: atq̃ ab etna dãna-
tiõe nos eripi vbi petit euasiõem car
ceris. s. dãnatiõem ppetuã. et i electo-
rum tuorum iubeas grege nũerari vbi petit
adiũtiõem cũ electis p iesũ xpm dñm nrm
et istã pticlam sctus Gre. ppo suit. fu
ãt appositõ isti⁹ pticle certis dieb⁹ vt i-

resurrectiōe ꝛ penthe. Ex quo enim
petimus remunerationem q̄ fit p re
surrectionez xp̄i ꝛ sp̄ussancti missio
nem. iō tūc fit additio. ꝫm alios eti
am in cena dn̄i: quia p illud sacrifici
um tunc institutum dat remunera-
tio iuxta illud. Qui mādučat hunc
panē ꝛc. Hec aūt v̄ba dicens sacer
dos se ꝓfūde inclinat significās q̄
legalis sacerdos summo conamine
obūbrabat ne videret. vel q2 orauit
xp̄s ꝓfunde se inclinādo ꝛ humiliā-
do an̄ horā passionis.

Seq̄tur secūda ps canonis.

Quam oblationem ꝛc.
Hec est scd̄a pars ca-
nonis in q̄ ponit sacri-
ficij cōsecracio ꝛ habz
tria dicta. Primo nā-
q3 virtus cōsecrādi petit. Scd̄o ipa
cōsecratio p̄ficit ibi qui pridie. Ter
cio rei cōsecrate cōmemoratio exp̄-
mit ibi. vn̄ et memores. Circa p̄mū
primo ponit sacrificij oblationem.
Scd̄o oblatiōis bn̄dictionez. ibi q̄
sumus bn̄dictam. Tertio sacrificij
trāssubstātiatationē. ibi: vt nobis.
Dicit ergo quam oblationē. i. terre
nam materiā ad corpus filij tui de-
stinatā ꝫm Guil. maiitiñ. Tu deus
quesumus in oībus. i. tota cogita-
tione. tota cognitiōe. tota mēte ꝛ to
to intellectu digneris facere benedi
ctaz. i. p quā hoīes bn̄dicant. Ascri
ptam. i. p quā hoīes ascribunt in ce
lo. Ratam. i. p quaz de visceribus
xp̄i esse censent. Rationabilē. i. per
quam a bestiali sensu exuant. Acce-
ptabilem vt q̄ nobismetip̄is displi-
cemus p hanc acceptabiles vnico

filio eius simus. Ita exponit Aug.
de cō. di. ij. vtrum sub figura. sz In-
no. exponit referendo ad xp̄m. bn̄di
ctam. i. immunē a pctō. ascriptaz. i.
scripturis p̄nūciatā ꝛ figuratam.
Ratā. i. non trāsitoriaz sicut vetus
lex. Rationabilem. i. q̄si nō peculia
rem sicut erat hostia legalis q̄ non
mundabat a pctō. acceptabilē con
tra illam de q̄ Isa. ꝛ Hiere. dicunt.
Obtulisti hostiā nō acceptā Cōmu
niter tn̄ hoc refert ad differentiā ob
lationis iude. Illa em̄ traditio fuit
maledicta: iō ista sit bn̄dicta. Illa
autem ꝓscripta vel discripta de li-
bro viuētiū. iō digneris facere ascri
ptam illā. Illa fuit irrita. i. iniq̄ ꝛ de
testabilis. iō deus fac istā ratā. Itez
illa fuit irrationabilis: iō deus fac
istaz rōnabilē. i. ratiōe plenam. vt fi
at rationabile nr̄e seruitutis obseq-
um. Ille reddidit mala p bonis ꝓ-
pter qd̄ reprobatus est: sed tu deus
fac hanc acceptabilem p quam tibi
nos reddas acceptos. Fiunt autez
hic q̄nq3 signa crucis tres cōmūes
sup panem ꝛ calicē simul. q̄rta autē
sup panem: ꝛ q̄nta sup calicem p se.
Et significāt quinq3 loca vulneruz
eius. Uel ꝫm Innocentium tres si
gnificāt triginta denarios ꝓ q̄bus
venditus est xp̄s. Due aūt venditio
nem ꝛ emptionem siue venditorē et
venditū. Uel ꝫm Bernardum d̄ pa
ranitinis ꝛ ꝫm Guil. maiitiñ signifi
cant tria q̄ xp̄s fecit circa hoc sacra
mentū. Nam accepit. benedixit ꝛ de
dit. Ecce tria. Et specialit̄ fit crux
sup oblatam ꝛ vna sup calicē. q2 di-
xit. Hoc est em̄ corpus meū. ꝛ iterū
bibite ex hoc oēs. Et seq̄tur: vt no-

bis corpus ꝛ sanguis fiat dilectissi
mi filij tui dn̄i nostri iesu xp̄i. Ubi
petit trāssubstātiationē panis i cor
pus xp̄i ꝑ hoc ỽbum cuȝ dicit fiat.
Illud em̄ est verbū creatiōis siue cre
atoris. Gen̄.j. vbi dixit. Fiat lux. et
sequit̃ ꝛ factū est ita. Et nō dicit sa
cerdos. vt faciā corpus xp̄i: qꝛ non
est nisi minister huius conuersiōis.
Ideo nō in ꝓpria ꝑsona: ȝ in ꝑsona
xp̄i dicit fiat. Dicit aūt dilectissimi
filij tui: qꝛ nullus pōt esse dilectus
deo q̄ꝫ tūcunq; sctūs sicut xp̄s. rōne
cuius dilectiōis ꝓpter ip̄m totius
mūdi peccata idulsit. Fiūt aūt due
cruces. vna sup panem. alia sup ca-
licem: ad significandum ꝙ hoc sa-
cramentū valet ad salutē corporis
ꝛ anime.

Sequitur q̄ ꝑdie. Hec
verba addidit alexan-
der ꝑmus. anno dn̄i.
cxxij. Et hic ꝑficit cō
secratio. Circa qđ pri
mo repñtat qđ xp̄s in cena fecit.
Un̄ dic̃. Qui pridie. i. vna die an̄q̄ꝫ
pass⁹ ē vl' vna die p̄cedēte an̄ passio
nē accepit panē. ꝛ i h⁰ loco tersis di
gitis sup corporale accipit sacerdos
hostiā reuerent̃. Et dꝫ eā tenere sub
misse nō ostendēdo populo vel mi-
nistro ne videat̃ aliquo mō an̄ cōse
cratiōem. Un̄ dicit. accepit panem
in sctās ac venerabiles manus su-
as ꝛ eleuatis in celū oculis ad te de
um patrē suū oīpotentē. Et hic ele
uat sacerdos oculos supra celuȝ in
quo xp̄s significat̃: qꝛ oculos men-
tis debemus eleuare in celū vn̄ veni
at auxilium nobis. vt dꝛ. ps̄. Quia
omne bonum desursum descendit.

Sequit̃. Grās agens nō ꝓ se sed ꝓ
nr̄a redēptiōe. bn̄dixit ꝛ. fit ibi crux
sup hostiam q̄ significat ꝙ xp̄s pas-
sus est in natura humana. s. in cor-
pore ꝛ anima. qꝛ dixit. Tristis ē aīa
mea vsq; ad mortē. Et iō ꝑ se bn̄di-
citur hostia ꝛ ꝑ se calix. Et nō intel-
ligas ꝙ xp̄s benedixit. i. crucē fecit
sup panem cuȝ virtus crucis nulla
fuit ante passionē eius sed bn̄dixit.
i. verba consecratiōis. s. illa. hoc est
em̄ corpus meū. sup panem ꝓtulit.
quoꝝ virtute ỽboꝝ facta est statim
bn̄dicta trāssubstantiatio panis in
corpus xp̄i. vnde expone. bn̄dixit. i.
vim bn̄dictionis verbis ꝑ ip̄m pro-
latis dedit vt trāssubstantiaret̃ pa-
nis in corpus xp̄i veruȝ. Sequit̃. ac
fregit deditq; discipulis suis dicēs.
Accipite ꝛ comedite. Ubi sciendū
ꝙ licet hic dicat̃ ꝙ xp̄s p̄us fregit ꝛ
tūc cōsecrauit. tn̄ ita nō intelligēduȝ
est ꝙ xp̄s prius fregisset ꝛ tūc bn̄di-
xisset: sed ꝙ xp̄us post bn̄dictionē ꝛ
cōuersioneȝ fregit. Un̄ sic constiue
litterā. Accepit panē ꝛ bn̄dixit. s. di-
cens hoc est em̄ corpus meū ꝛ tunc
fregit deditq; discipulis suis dicēs.
accipite ꝛ comedite hoc est em̄ cor-
pus meū. Prius ergo ꝓtulit illa ỽ
ba vt eis vim cōficiendi tribueret;
deinde ea ꝓtulit vt ap̄los formā cō
ficiendi doceret. Ita dicit Guil. Cō
muniter tn̄ dꝛ ꝙ sel' ꝓtulit xp̄us illa
ỽba. tunc scȝ qn̄ voluit dare ap̄lis.
Un̄ dando eis tunc bn̄dixit ꝑ illa ỽ
ba iam dicta. s. hoc est enim corpus
meū. Iteȝ dicit Gorra super Mat.
Et ita per illa verba semel prolata
simul confecit ꝛ formam conficien-
di dedit vt dicit Bern̄. de parātinis

Vn̄ sensus est. bn̄dixit fregit deditq3 discipulis suis. ⁊ tūc dixit. hoc ē em̄ corp⁹ meū. Et istic ē verus itellect⁹.

Hoc est em̄ corpus meum. Ista est forma cōsecratiōis venerabilis sacr̄i eucharistie quaz dicens sacerdos habeat intentionē verā cōsecrādi corpus xp̄i. Nō obmittat aūt illā cōiunctionē em̄. q2 l3 nō sit de substantia sacr̄i est tamen de essentia p̄cepti. vn̄ grauiter peccaret obmittēs eam. Aliq̄ ṽo dicētes ista verba tenent hostiaz in manibus. ita q̄ possit videri a circunstātibus: qđ est graue periculuz q2 tunc potest adorari p̱ simplices ante consecrationem qđ erit graue pctm̄ idolatrie. Et ideo teneat eam valde depresse in altari ne videatur. Sitaūt eleuatio hostie sacratissimi corporis xp̄i vt ostendat̄ oibus oblatā esse ad salutez iuxta illud. Ego si exaltatus fuero a terra ⁊c̄. Secundo vt ex tūc populus cognoscat esse veritatem sacrimenti que nō p̄us facta est: sed modo vt iam sciat veraciter adorare deū p̄sentem. Expositio autem istius forme verboꝝ requiratur supra in tractatu de sacramētis circa sacr̄m eucharistie. vbi sufficiēter expedita est. Sequit̄: silr̄ ⁊c̄. vbi ponit̄ forma cōsecratiōis sanguinis xp̄i. Vbi sciendum q̄ sacerdos volens ꝓferre ista verba debet ipsum calicem accipe ambabus manibus ⁊ cum dicit. Bn̄dixit do3 facere crucē sup̱ calicem tenendo calicē in manu sinistra ne tactu vel impetu cadat. Crux sup̱ calicem significat passionem xp̄i in anima vt dictū est. ⁊ etiā nostrā salutē in anima Et facta cruce debet tenere calicem sicut prius. Et hoc facto ꝓfert ṽba cōsecrationis habēdo intētionem cōsecrandi sanguinem xp̄i. Et si potest habere actualē est tanto melius. Deb3 aūt ꝓferre ṽba ista sine aspiratione magna. nō sicut quidā satui faciūt facientes anhelitum magnū ac pessimū in hostiam vel calicē: ita q̄ astantes scandalizant̄. Vn̄ dicit. Silr̄ postq̄3 cenatū est accipiens hunc p̄clarū calicem. Et ponit̄ hic cōtinēs p̱ cōtēto. i. vinum cū aq̄ mixtū in calice ad trāssubstantiandū in sanguinē suū. Dicit etiā hunc calicem: q2 idem est nunc q̄ fuit tūc in specie similis q̄tū ad materiā calicis. q̄tu3 vero ad cōtentū xp̄i sanguinem idem est in numero nūc q̄ fuit tūc. Addit aūt preclarum: q2 istud sacrificiū inter oīa est preclarissimum. vnde. ps̄. Calix meus inebrians q̄3 preclarus est. Sequitur in sanctas ac venerabiles manus suas: quo tempore recipiat sacerdos calicem in manus. Sequitur. Item tibi gratias agens quod referas ad illud quod dictuz est. simili modo. ⁊ facit sicut prius agendo gratias deo patri. Sequitur. Benedixit deditq3 discipulis suis dicens. Accipite et bibite ex hoc omnes ⁊c̄.

Hic est enim calix sanguinis mei noui ⁊ eterni testamēti mysteriuz fidei qui ꝓ vobis et ꝓ multis effūdetur in remissionē peccatoꝝ. Hoc totū est de forma cōsecratiōis sanguinis. ⁊ exponitur. hic est calix sanguinis mei

id est hic est sanguis meus in calice cōtentus.noui.i.vltimi.⁊eterni.i.ꝑpetui testamēti.mysteriū fidei.i. habēs secretā ⁊ absconditā intelligentiā tenendā ꝑ fidem: qꝛ aliud videt ⁊ aliud sub visis speciebus firmiter esse creditur.qui ꝓ vobis ⁊ ꝓ multis effundet in remissionē pctōꝝ. Dicit notāter ꝓ multis.⁊ non dicit ꝓ oībus.qꝛ licet ꝓ oibus effusus ē q̄tuꝫ ad sufficientiā. ita q̄ sufficiēs est saluare oēs: nō tn̄ quātū ad efficaciā: qꝛ nō oēs efficiuntur saluati ꝑ ipsum. Dicit aūt ꝓ vobis.q.d.iudeis.qꝛ apostoli iudei erāt:⁊ ꝓ multis.s.gētilib⁹.in remissionē pcōꝝ.i. ꝓpter remissionē peccatoꝝ. His dictis eleuat sacerdos calicē vt ppl's adoret sciens iam ibi veraciter esse sanguinē xpi. Aliqui aūt eleuant tectū calicem. Aliqui discoopertū: sed nō est vis. Nam cooptus designat occultū ⁊ difficile misteriū sacramēti huius. discooptus aūt significat separationē sanguinis xpi a suo corpore tēpore passionis. Et ob hanc etiā causam separatim consecratur corpus xpi ⁊ sanguis: vt significatio exprimatur.vt dicit Gorra super Math.xxvj.ca. Hec quotienscūqꝫ feceritis in mei memoriā facietis. hec clausula quia tā cōsecratōis corporis q̄ etiā sanguinis respicit cōplementū. ideo post vtrūqꝫ est dicēda. Sciendū etiā q̄ tpe eleuationis dꝫ fieri a pplo deuota inclinatio.vt dꝛ in.c.Sane.de cele.mis.⁊ possunt dici hec vba a pplo:vt dicit glo. ibidem, Salue lux mūdi verbū patris hostia vera. viua caro. deitas integra.verus homo. Possunt etiā dici ista. Transsubstantiātur res iste in corpus ⁊ sāguinē tuū dn̄e ad honorem ⁊ laudē nois tui.ad remissionē peccatoꝝ ⁊ ad salutē aiaꝝ nr̄aꝝ. Potest etiaꝫ tunc dici pater nr̄.⁊c. Unde ⁊ memores dn̄e nos sui tui. vbi ponitur cōsecrate rei cōmemoratio.qꝛ enim xp̄s dixit. Hoc facite in meā cōmemorationē: ideo presbiter dicit. Unde ⁊ memores nos serui tui. Hoc dicūt ministri causa humilitatis vocātes se suos. Sꝫ hec plebs tua sctā.i.ꝑ baptismū sanctificata. eiusdeꝫ xpi filij tui dn̄i dei nr̄i tam btē passionis. Et hic sacerdos manus extēdit ad modū crucis: vt ꝑ illā extensionē manuū suaꝝ: extēsionē manuū xpi reꝑsentet in cruce cōtra qd̄ tn̄ faciūt illi qui vix man⁹ mouent verecūdantes manus extēdere in hoc loco. Sꝫ tu mulier sicut et ego vt q̄d vereris tanti dn̄i et dei tui representare figurā ⁊ dispositioneꝫ qua te redemit: ⁊ nō vereris circa illicitas choreas ⁊ forsan amplexus mulieꝝ extēdere manus pedes brachia atqꝫ totū corpus ⁊ reꝑsentare diaboli figurā. Sequitur.necnō ab inferis resurrectionis.vbi sacerdos cōtrahit ad se brachia.⁊ significat ab inferis resurrectionē. Sequitur.sed ⁊ in celos gloriose acensionis.vbi sacerdos erigit alti⁹ manus vsqꝫ ad humeros. in signuꝫ q̄ xp̄s eleuatis manibus ferebatur in celum. Et ab hoc loco stringuntur digiti.scilꝫ pollices ⁊ idices vtriusqꝫ manus.nec disiunguntur nisi q̄n op⁹ est tāgere sacramētū. qd̄ fit ob reuerētiā sacramēti. ne digiti aliqd̄ tāgāt post cōtactū corporis xpi.ne

etiam eis incaute aliquid coħereat
qđ per disiunctionē deperdat quod
esset magnū peccatū. ideo sit sacer-
dos in hoc multū cautus. Sequit.
Offerim⁹ preclare maiestati tue. i.
pre oībus aliis clare. qꝛ licet cor-
pora sanctoꝝ erūt clara. tñ deus pre-
clarior est in sua maiestate: qꝛ ē spe-
culum sine macula. Sequit de tuis
donis: qđ dicit ratione spūaliū ac
datis ratione temporaliū in presen-
ti. Et quid offerimus subdit hostiā
puram: qꝛ xps concept⁹ est sine ori-
ginali peccato de virgine. sanctam.
sine mortali. imaculatā sine veniali.
panē sanctū vite eterne. panē viato
ribus presentis vite pro vita eterna
consequēda preparatū: ⁊ calicē salu
tis ppetue: qꝛ ipse est reficiens et ine-
brians in patria ſm Bern. de parā-
tinis. Fiūt aūt hic quinꝙ cruces ad
designandū ꝙ xps in quinꝙ sensib⁹
patiebat. vel etiam plagas ⁊ vulne-
ra duas manuū ⁊ duas pedū. ⁊ vnā
lateris ſm Guil. Wanitin. Facit
aūt tres cruces super vtrūꝙ scilicet
corpus et sanguinem. ⁊ duas per se
quālib et singlariter. ſcd̄m aūt Ber.
de parantinis signant qnꝙ effusio-
nes sanguinis xpi. s. in circūcisione.
in sudore. in flagellatione. in crucifi
xione. et in lateris apertione.

Sequit tertia ps canonis.

Supra que ꝓpicio ac
sereno vultu ⁊c. Hic
ponit tertia pars ca-
nonis in qua ponitur
effectus sacramenti q
est res tantū. Et sunt tres particle.
Primo petit donoꝝ acceptatio.
Scđo diuine misericordie implora
tio ibi: supplices. tertio collatio glo
rie. ibi memēto dñe. Dicit ergo. sup
plices te rogam⁹. Ubi sacerdos cā
cellat man⁹ in modū crucis eleuan-
do eas ita ꝙ aliq̄liter ad ministrū ꝓ
trabi pñt. ⁊ est sensus. Supplices te
rogam⁹ vt super ista dona propicio
ac sereno vultu respicere digneris.
propicio. i. accipiendo ea tanꝙ tibi
gratuite placita. ac sereno. i. miseri-
cordi iuxta illud. Illuminet vultū
suū sup nos ⁊c. Respicere digneris
. i. accepta hr̄e digneris. vnde sequit
⁊ accepta hr̄e sicut accepta digna-
t⁹ es hr̄e mūera pueri tui iusti abel
De isto abel hēt hystoria Geñ. iiij.
vbi dr̄. Respexit dñs ad abel ⁊ ad
munera ei⁹. ⁊ ita fuert duo accepta
Seqt ⁊ sacrificiū patriarche nostri
abrahe q̄ filiū suū voluit imolare.
Geñ. xxij. qđ reputatum est ei ad iu
sticiā. Sequit. ⁊ qđ tibi obtulit sa-
cerdos tuus summ⁹ melchisedech.
De isto dicit Ber. de parantinis ꝙ
fuit primo genitus noe q̄ vixit tem-
porib⁹ abrahe. et iste obtulit panē
et vinū in sacrificiū gratias agens
deo pro victoria abrahē concessa su
per qnꝙ regib⁹ per q̄ omnis desig-
natur isti⁹ sacramenti grata deo ac-
ceptabilitas. Nā sicut abel obtulit
grata primogenita sic xps oblatus
est primogenit⁹ in multis fratribus
Et sicut abrahā vnicū obtulit filiū:
sic xpus vnic⁹ dei patris oblat⁹ est.
et sicut melchisedech obtulit panē
et vinū. sic xpus in pane. ⁊ vino hoc
sacramentū instituit. de quo dr̄. Tu
es sacerdos ineternū ſm ordinem
melchisedech. Uocat autē abel pue
rum nō a puericia: quia fuit vir. xx:

annorum.sed a puritate innocētie.· Abrahā autē dr patriarcha.i.pater fidei catholice: qr p̄mus i deū credi dit: ⁊ primus incarnationē p̄cogno uit Joh. viij. Uidit ⁊ gauisus est. Sctm̄ sacrificiū immaculatā hosti am. Hoc addidit Leo papa.

Supplices Hic petit diuine grē isusio. Uñ dicit supplices.i.humi les te rogamus oipo- tens deus. vbi sacdos humiliter inclinat cancellatis mani bus positis sup altare: q̄ cancellatio sicut ⁊ p̄ma significat q̄ p crucem ⁊ passionez petit offerre ista. Sinistra aūt suppōit p quā significat passio xpi. Sed dextera supra ponitur per quam xpi resurrectio designat. Se quit Jube hec pferri p manus scti angeli tui qđ exponit Tho. in.iiij. sentē di.xiij. non q̄ angelus ista cō- secret cū potestatem nō habeat. sed oronem sacerdotis ⁊ ppli deo p̄sen tat fm illud Apo. viij. Ascendit fu- mus aromatū in cōspectu dñi.i. vo ta vel supplicatiōes fidelium de ma nu angeli q̄ sunt orones sanctoruz. Expōit ergo. Jube hec vota vl' sup plicationes fideliū pferri p manus. i.p mysteria angeloꝝ in sublime al- tare.i.in eccliam triūphātem vel in plenā participationē deitatis qđ est sublime altare Uñ seqtur in cōspe- ctu diuine maiestatis tue. Uel iube pferri hec.i.eccliam militātē in sub lime altare.i.in triūphātē ⁊ hoc sac p manus angeli.i.filij tui. Sequit. Et presta vt q̄tquot.i.fideles ex hac altaris participatiōe ⁊c. Et hic pri mo sacerdos disiungit manꝰ ⁊ oscu latur altare in dextera pte p qđ rep̄- sentat osculum iude qđ dedit xpo cuz surrexit ab orone. Et fit hoc i d testatiōem ipsius iude. Seqtur sa- cro sctm̄ filij tui corpus. ⁊ hic facit crucem sup hostiā. Seqtur ⁊ sangui nem. ⁊ hic facit aliā crucē sup calicē Sequit sumpserimus oi bñdictiōe celesti ⁊ grā repleamur. hic signat sc' ante faciem. Crux sup hostiā desi gnat vincula q̄bus alligatū fuit cor pus xpi: Crux sup calicem designat flagellum quo eductus est sāguis de corpore. Crux sup faciē designat sputa in facie xpi. vel signāt iste cru ces q̄ xps ter orauit: vel etiā qr tria verba dixit in cruce p̄mū pat dimit- te illis. scđm in manus tuas. terciū vt quid dereliquisti me.

Memēto ēt dñe famlo rum famulaꝝq3 tuaꝝ vbi petit collatio grē ⁊ p̄mio mortuis postea viuis. Uñ dic. memē to dñe famuloꝝ famularūq3 tuarū. Ubi sciēdum q̄ lz q̄dam mortui sūt in celo. q̄dam in inferno ⁊ q̄dam in purgatorio: tñ qr nobis nō constat de singulis in spāli. iō q̄si estimātes eos esse in purgatorio. oramus pro oibus. iō dicimus Memēto dñe ⁊c. q̄ nos p̄cesserūt cū signo fidei.i. ostē derūt aliqđ signū fidei. puta habue rūt cōtritionē vel deuotionē decedē tes. Nā de talibus adhuc ē spes. Et dormiūt i somno pacis.i. sine pctō mortali fm Bern. de parantinis. Et debet hic fieri memoria eodem modo sicut supra. Prima p illis p q̄bus specialiter missa legitur vel q̄ in speciali memoria sunt tibi cōme-

dati. Scđo ꝑ parentibus mortuis Tertio ꝑ benefactoribus. Quarto pro omnibus fidelibus defunctis. Nō aūt ꝑ inimicis ſm quoſdā. Et hoc dico de illis d̄ q̄bus certū eſt q̄ non recōciliati deceſſerūt. Quia ꝑ illis nominatim non eſt orandū immo nec generalit̄ niſi ſub cōditione inq̄ꝫtum ſunt ſuſceptibiles ſuffragij. Sequit̄ ſecunda memoria. Ipſis et oībus in xp̄o requieſcentibus .ſ. in fide xp̄i q̄eſcentibus locū refrigerij lucis ꝛ pacis vt indulgeas deꝑcamur Et nō eſt opus dicere ipſis dñe: q̄ꝛ ꝑmittit̄ ꝑus. memēto dñe. Vñ illud qđ ſeq̄tur .ſ. indulgeas refertur ad illud dñe. aliter vnū illorū ſupflueret Et dicit locū refrigerij. Vñ regnuꝫ celorū dicit̄ locus refrigerij reſpectu purgatorij q̄ eſt locus ardoris maximi ꝛ caloris: q̄ꝛ ſm Aug. ibi eſt pena maior q̄ꝫ aliq̄ que pōt excogitari in mundo. Dicit̄ etiāꝫ locū lucis q̄ꝛ purgatoriū eſt locus obſcuritatis. Dicit etiam locum pacis q̄ꝛ purgatoriū eſt locus inquietudinis q̄ꝛ nūq̄ꝫ aīe habēt pacem: nec quietē. non ſicut q̄dam fingūt dicētes eos feria ſcđa quieſcere aliq̄ vero dñico die q̄ omnia ſunt friuola ac īſana ꝛ ſacris ſcripturis cōtraria. Sequitur. Nobis quoq̄ꝫ peccatoribus vbi petit glorie collationē viuis. Primo eīn petit collationē eiuſdem glorie. Secundo glorie ſocietatē cum ſanctis apoſtolis. Tertio ponit mediatorē ꝑ quem hoc exequi poſtulat dicens ꝑ dñm ꝛc. Circa primum nota q̄ ſacerdos dicēs iſta verba eleuata modicum voce tundit pectus ſuum ꝑ quod interrumpit ſilentium. ſignificans ꝑ hoc confeſſionem ꝛ contritionem latronis penitentis in cruce. q̄ increpans alium dixit. Nos quidem .ſ. tāq̄ꝫ peccatores digna factis recipimus. Unde ſacerdos dicit nobis quoq̄ꝫ peccatoribus famulis tuis de multitudine miſerationū tuarū ſperantibus .ſ. ſicut ille latro ſperauit. Percuſſio autē pectoris ſignificat illam tunſionē pectoris illorum q̄ aderant ad ſpectaculum paſſionis xp̄i ꝛ percutientes pectora reuertebantur in hierlm. Exaltatio vero crucis ſignificat clamorem cēturiōis dicētis. Vere filius dei erat iſte. Sequitur partem aliquam ꝛ ſocietatem. donare digneris. Licet tñ deus ſit ſimplex non hñs ꝑtes tñ dicit ꝑtē aliquam ꝑpter hoc q̄ꝛ q̄libet ſm meritum habebit diuine faciei viſionē. ita q̄ vnus alio ꝑfectius videbit deum: vel q̄ꝛ ſcti videbūt deuꝫ totum. non tñ totaliter .ſ. nō ſm omnes modos quibus eſt viſibilis: q̄ꝛ eſt infinitus: ꝛ cū cōprehendi nō poſſit ergo q̄ſi parteꝫ dabit nobis. Totalit̄ aūt nō eſt cōprehenſibilis deus niſi filio ſuo qui eſt in ſinu ſuo vt dꝛ Joh. primo Sequitur. cū Johe ſm Bern. de parantinis .ſ. Johe baptiſta. Et prefert̄ ſtephano. nec miruꝫ: q̄ꝛ ꝛ aplis prefert̄. Adiūgitur ſtephano: q̄ꝛ iſti duo erant ꝑmi martyres noui teſtamēti Inno. tñ dicit q̄ hic repetitur Johes euāgeliſta ꝑpter ꝑuilegium virginitatis. quia virgines ſequuntur agnuꝫ quocūq̄ꝫ ierit. Ante vero ꝯſecrationē ponit̄ ꝑpter priuilegium apoſtolatus. Sed credit Bern. q̄ melius intelligat̄ de baptiſta q̄ ꝑpter excellentiam ſingularis

sanctitatis nō dz excludi a canone. Postea ponunt duo apostoli.s.mathia ꝛ barnaba q̄ ideo post cōsecrationem ꝛ non añ ponunt qꝛ isti post ascensionem dñi fuerūt electi. Deinde ponit Ignatio. de q̄ legit ꝙ cum esset deuotus xp̄o ꝛ btē ꝟgini: post eius mortē inuentū est hoc nomē Iesus aureis lr̄is scriptum ī corde suo in oibus partibus. Ponūtur autē q̄nq3 martyres post mortē xp̄i ꝑpt q̄nq3 vulnera xp̄i. Item ꝑpter septē dona spūssctī ponunt septem ꝟgies ibidem q̄ sequunt. Sequit Nō estimator meriti: qꝛ non s̄m exigentiā meritoꝝ retribuis. sed magis ꝑmiādo q̄3 q̄sq3 meruit. Deinde cōcludit ꝑ xp̄m dñm nostrū. Et non dr amē: qꝛ s̄m doctores illud respondēt angeli: qꝛ fit cōtinuatio ad ꝓcedentia. vñ statim seqt. in cuius virtute hoc petimus cū dr. ꝑ quem. s. xp̄m hoc sacramentu3 h3 originē quo ad plura. Et ꝑmo quo ad esse nature. vñ dicit. creas. Scd̄o quo ad esse sacrī vñ dr sctificas. Tertio quo ad esse ꝟtutis. vñ dr. viuificas. Quarto q̄ ad effectū grē q̄ ē vita aīe vñ dr bñdicis. q̄nto q̄ ad augmētū grē eiusdē. ꝛ q̄tū ad opationem ꝛ vsum. vñ dr et prestas nobis. Est ergo sensus. per quem. s. xp̄m tu deus pater oia bona creas condēdo naturam. viuificas consubstantiando naturam. bñdicis accumulando gratiam: ꝛ prestas q̄tum ad vsum. Oia cū creata sunt ꝑ xp̄m. Iohis. j. Omnia sctificantur: qꝛ a plenitudine eius accipiunt vniuersi. Omnia viuunt quia ipse est vita. Johan. xiiij. Omnia benedicuntur quia ipse est benedictus fructus ventris. Luc. primo. Et aliqui dicunt per quem hec omnia dñe semꝑ bona creas. Et est sensus. hec omnia. sc3 panem ꝛ vinum ꝛ aquam creas s̄m causas primordiales ꝛc̄. sanctificas s̄m causas sacramentales. viuificas vt transferātur in corpus xp̄i ꝛ eius sanguinem Et ideo benedicis vt nos per ipsa benedicamur. Scd̄m alios hoc ꝓnomen hec nō ponitur ibi in quo sequenda est consuetudo eccl'ie. Sequitur ꝛ prestas nobis. vbi sacerdos remouet corporale de calice ad denotandum ꝙ christus emisit spiritum ꝛ velum templi scissum est: ꝛ aperta sunt nobis abscondita in lege mysteria. Accepta quoq3 hostia dicit. ꝛ ꝓstas nobis per ipsu3. s. tanq̄3 mediatorem. ꝛ hic facit vnam crucem per totum os calicis ꝓcedēdo vltra calicem. Unde dicit. Et cum ipso. Et hic facit minorem crucē. s. a labio calicis ad aliud. Post hoc dicit. Et in ipso ꝛ hic facit adhuc minorē crucē. s. in calice. Tādē subdit: est tibi deo prī oipotēti. vbi itez facit magna3 crucē suꝑ ꝑmū labiū calicis incipiēdo ab extremo calicis labio ꝟsus se ip3. Deide subinfert. in vnitate spūs scti ois honor ꝛ glīa ꝛ hic facit paruā crucē in pedē calicis. Est aūt sensus ꝟborum. ꝑ ipsum tanq̄3 mediatorem cum ipso tanq̄3 cum equali. ꝛ in ipso tanq̄3 in consubstantiali. Ul' hic significāt tres ꝑsōe sctē trinitatis. vñ prī attribuit auctoritas. vñ dicit ꝑ ip̄m filio equalitas. iō dr cu3 ipso spūisctō cōmunitas. ideo dr in ipo. signa ꝟo crucis tria ꝑus facta ꝑ illa ꝟba sctificas ꝛc̄. q̄ fiūt coopro

calice signāt tres crucifixiones fʒ
Tho. Naʒ hora tertia crucifixus ē
linguis iudeoꝝ clamantiū crucifi-
ge ⁊c. Hora sexta manib⁹ gentiliū:
vt dicit Johes. Hora nona emisit
spiritū. Et q̄a post interuallū triuʒ
horaꝝ xp̄s crucifixus est manibus
gentiliū. cū milites crucifigerēt' ie-
sum. ideo iterū sacerdos facit tres
cruces sup calicē discoopertū sup tri
bus verbis. s. p ip̄m. cū ipso. ⁊ in ip
so: designās illā crucifixionē que fa
cta est post tres horas interpositas
inter terciā ⁊ sextā. Quia vō ibi fu
it diuisio corporis ⁊ aīe. ideo iterū
facit duas cruces vt dictū est. Vel
fm Guill'. manitiū. tres cruces per
illa verba p ip̄m ⁊c. significāt fideʒ
cēturionis qua credidit vnū deū in
trinitate. Due vero alie significant
duo sacramēta que fluxerūt de late
tere xp̄i. videlicet aqua regeneratio
nis baptismi: ⁊ sanguis redēptiōis
generis humani. Vel signāt quiqꝫ
cruciatus xp̄i ante mortē tres sciļ
alapas: sputa et flagella. in morte
crucifixionē: ⁊ post mortē lateris a
pertionē. Quarta vero signat aīe a
corpore separationē. quinta descen
sum in limbū. Seq̄tur p oīa secula
seculoꝝ. qđ debet dici alta voce. sed
anteq̄ꝫ hoc dicat' ponat' reuerenter
hostia ante calicem in suo loco. Et
tūc statim dʒ cooperiri calix. q̄ fa-
cto dr̄ p oīa scl'a scl'oꝝ. Et hoc alta
voce ad designādū q̄ xp̄s clamās
alta voce emisit spiritum. Et respō
detur Amen ad significandum cla
morem mulierum lamentātium do
minum. vnde ⁊ tunc chorus lamē
tabiliter respondet.

Quinta ps pricipalis misse

Oremus p̄ceptis salu-
taribus ⁊c. Hic ponit
sacramēti pceptionē.
Circa quā p̄mittūtur
multe pparatiōes. sciļ
tā generales: vt sunt pater nr̄ ⁊c. q̄ꝫ
speciales: vt alie orōnes. Dicit er-
go. Orem⁹ p̄ceptis salutarib⁹ mo
niti: Circa qđ sciendū q̄ hec oratio
prius nō dicebat' in missa. sed Gre-
gorius fecit eaʒ dici: q2 nō fuit dig-
num eā obmittere in hoc officio cū
sit nr̄i saluatoris. Greci aūt nō p sa
cerdotē sed p se clamāt eā in missa.
apud nos vero sacerdotes. Et hoc
cū magna reuerētia. vnde quasi nō
presumēs subito subrūpere in eam
premittit prefationē dicēs. Orem⁹
p̄ceptis salutaribus moniti. nō sim
pliciter nō nr̄a auctoritate vel teme
ritate: sʒ p̄ceptis salutarib⁹ moniti
Preceptis. s. dn̄i. ⁊ moniti. s. magi
stri nr̄i: q̄ sunt salutaria. i. ad salutē
disponentia: formati. i. instructi in-
tus ⁊ exterius. Et dicit formati: q̄
informatio signat solū exteriorē do
ctrinā. Ad ostēdendū aūt q̄ nos su
mus a deo formati. i. instructi int⁹
s. in intētione. ⁊ extra. i. in opatiōe.
ideo dicit audem⁹ dicere. q. d. ex q̄
habem⁹ preceptū ⁊ monitioneʒ de
ista orōne dicenda. ⁊ ex quo illa ora
tio est cōposita per illum qui errare
nō potest ideo audem⁹ cuʒ fiducia
dicere. Dicit' aūt alte. q2 xp̄s palaʒ
predicauit. Vel fm Joh. beleth. q2
sumpta ē de euāgelio qđ est predi-
candū supra tecta ⁊ etiā omī creatu
re. Dicit etiā sacerdos solus in fine

amē. sub silētio. Cuius rō est. q̄a in alijs orōnib⁹ amē exp̄mit affectū optātis. ideo a pplo vel a clero dr. in hac aūt amē signat ꝯclusionē affirmātis. vñ hic valet tm̄. i. exaudita ē orō. Sȝ ne h⁹ videat̄ p̄sūptuose asserere dicit amē sub silētio ad euitādum ostentationē ꝓpriā. Sequitur orō. Libera nos q̄sum⁹ dñe. vbi petitur petitionū explicatio: q̄r em̄ in orōne tria mala pctim⁹ a nobis remoueri. ideo hic explicātur q̄ sint. vñ dicit. Libera nos q̄s dñe ab oibus malis preteritis p̄ntibus ꝛ futuris. Et q̄r nos nō sum⁹ digni hoc ex se ꝓmereri nisi donet̄ nobis orōne btē v̄ginis marie ꝛ aploꝝ petri ꝛ pauli atq̧ andree ꝛ alioꝝ. ideo eos hic auxiliū imploram⁹. Et rect⁹ ordo est ex q̄ ei pacē q̄rimus a malis merito dȝ implorari virgo btā q̄ est mater veri salomonis pacifici. s. xp̄i: cum aplis tribus sequētib⁹ q̄ sūt testes pacis. s. petr⁹ paul⁹ ꝛ andreas. Et ponūtur ibi tres ꝓpt̄ specialē rationē. Nā petr⁹ ꝓpter priuilegiū p̄rogatiue dignitatis. Paulus propt̄ p̄uilegiū predicatiōis ꝛ immēsi laboris. ꝛ Andreas ꝓpt̄ nimiū affectū cōcupite crucifixionis. Dicitur autē sub silētio illa orō: q̄r designat quietē triduanam in sepulchro vbi tūc siluit a p̄dicatiōe. Cū aūt sacerdos dicit. Da ꝓpici⁹ pacē dñe i diebus nr̄is accipit patenā de altari ꝛ osculat̄ signū crucis faciēdo. p q̄d designat̄ q̄ꝫ sum⁹ recōciliati deo p passionē xp̄i. Tandē sacerdos in fine discooperit calicē ꝛ hostiā reuerēter accipit: ꝛ eā sup calicē frāgit. P̄mo p mediū: ꝛ tūc dicit. p dñm nostrum ihm xp̄m filiū tuū. postea medietatē que erat i dextera manu ponit sup patenā ꝛ frāgit illā que erat in sinistra manu p mediū dicens. q̄ tecū viuit ꝛ regnat. ꝛ ꝯiungēdo illā particulā q̄ est in sinistra ad illaȝ q̄ est in patena ad modū lune dicit. in vnitate spūssancti de⁹. Illā v̄o vltimaȝ quā hȝ in dextera manu tenēs sup calicē. dicit. p oia scl'a scl'orum. Et tandē erecto modicū calice cuȝ illa particula quaȝ tenet in dextera manu subiūgit. pax dñi faciēs crucē magnā sup calicem a labio ad labiū. deinde subdit. sit semp. faciens minorē crucē. tertio addit vobiscū. faciēdo terciā intra calicē. Et q̄r alta voce ista fiunt: ideo p hoc signat̄ gaudiū q̄d habuerūt apl'i de resurrectiōe dñi nr̄i iesu xp̄i. Et ideo q̄a gauisi sunt viso dño: popl's clamat dicēs. ꝛ cū spū tuo. Sciendū aūt est de significatiōe omniū istoꝝ predictoꝝ q̄ꝫ p calicē passio xp̄i designat̄ et eterne beatitudinis fruitio. Vñ ps. Calix me⁹ inebriās q̄ꝫ preclar⁹ est. Per patene rotunditatē signat̄ bonoꝝ opeꝝ p̄fectio. Sacerdos autem volēs frangere hostiā. p̄mo eā sup patenam locat. deinde eam tollens sup calicē: frāgit ad significādum q̄r nemo passiōib⁹ hui⁹ mūdi meritorie se valet exponere vel ad eterne fruitōis beatitudinē admitti nisi pri⁹ in bonoꝝ opeꝝ p̄fectōe fuerit solidat⁹. Vñ apls Eph. vj. Accipite armaturā fidei: vt possitis resistere in die malo: ꝛ in oibus p̄fecti stare. Patena ergo hostie supponitur: ꝛ hostia sup calicē frangit̄. quia xp̄s ex latitudine charitatis q̄ sig-

nificat per patenā se supposuit passioni. Super calicē vero frangit ne minutie aliq̄liter spargant. Frangit aūt in memoriaꝫ ei⁹ ꝙ xp̄s fregit et dedit discipulis suis ⁊c. Frangitur aūt primo in duas partes ad significandū duplicem predestinatoꝝ statum scꝫ eterne glīe ⁊ tp̄alis miserie. Subdiuidit aūt vna medietas ī duas partes quarū vna offert pro illis q̄ sunt in purgatorio. Alia pro illis qui sunt in mūdo. Pars autē illa q̄ post primaꝫ fractionem remanet in manu dextera ⁊ ponit supra patenā designat illos qui iam sunt in gloria ⁊ iam tenēt illaꝫ rectitudinē cui nulla obliquitas admisceri pōtet ideo dextre comparant. Illi aūt q̄ adhuc sunt in miseria per sinistrā signātur vbi sunt multa obliqua. Subdiuiditur aūt illa q̄ est in sinistra ⁊ nō q̄ est in dextera: qꝛ illi q̄ sunt in celo statū vniformē iam tenent. ⁊ vna btitudine fruūtur. Illi aūt q̄ sunt in miseria sunt diuersi seu diuisi: qꝛ q̄dam sunt in miseria purgatorij. quidam sunt in miseria huius mundi. Particla aūt illa que est in sinistra post diuisionē addit ad illā que est in patena. Qꝛ ſm Aug. de⁹ habet duas man⁹ dexterā qua miseret. ⁊ sinistraꝫ qua punit. Illis ergo q̄ sunt in purgatorio inquantū ibi purgant rn̄det sola punitio. ⁊ ido particula q̄ in sinistra manu tenet illos figurat. Illi vero q̄ adhuc sunt in p̄nti vita in qua est status merendi consequi possunt misericordiam: ⁊ ideo ipsi ꝑ aliam particulā q̄ in manu dextera remanet designantur. Quia vero absq̄ʒ dubio illi qui sunt in purgatorio cōiungētur eis qui sunt in celo. ideo particula sinistre manus cōiungitur illi que est in patena. Sed quia illi qui sunt in hac vita egent multum passionis xp̄i. que ex effusione sanguinis eius procedit. ideo particula que in dextera manu remansit q̄ signat illos. q̄ sunt in mūdo: mittitur in sanguineꝫ xp̄i in calicem. Iteꝫ sacerdos dicēs hec verba tenet hostiam super os calicis. per quod signatur ꝙ viuentes in corpore indigent misericordia dei ⁊ meritis xp̄i passionis. Sacerdos autem volens dicere. ꝑ omnia secula seculoꝝ erigit se ad significanduꝫ ꝙ vult petere existentiam ꝑpetuam dn̄i nobiscum vnde subdit. Pax domini sit semꝑ vobiscū. ad significandum ꝙ dn̄s post resurrectionē pacē dedit. Sed sciendū ꝙ sacerdos dicēdo. per om̄ia secula seculorū eleuat modicum calicem ad significandū populo vt populus pacē cōsiderās hoc intelligat ⁊ dicat amen. Particula aūt quam tūc super calicē tenet significat ꝙ viuentes adhuc petūt iuuari merito passionis ⁊ effusionis sanguinis xp̄i. Iteꝫ per hoc ꝙ sacerdos alte dicit. pax dn̄i representat ꝑsonaꝫ xp̄i. q̄ post resurrectionē dixit ap̄lis. Pax vobis. q. d. Do vob̄ pacem pectoris in via ⁊ pacem eternitatis in patria. est ergo sensus. pax dn̄i. i. pax pectoris q̄d est a vicijs sit in presenti vobiscum ⁊ in futuro pax eternitatis. Ille aūt tres cruces suꝑ sanguinem xp̄i significant triduum sepulture. vel tres mulieres q̄ erant circa monumentū xp̄i. deinde sacerdos mittēs corpus xp̄i in sanguinē dicit. Fiat hec commixtio corporis

et sanguinis dñi nostri iesu xp̄i mihi
et omibus sumentibus salus mētis
et corporis. et ad capescendam vitā
eternam preparatio salutaris que
commixtio significat q̄ aīa vnita ē
corpori xp̄i in resurrectiōe. Et bene
hoc fit post. Pax dñi: quia postq̄
dn̄s pacificauit omnia que in celo ⁊
in terra sunt primo vniuit aīam cor
pori. Hec omnia vvilhelmus. Dein
de sequitur agnus dei. Et sciendū
q̄ antequā dicit agnus dī fit modicū
silentium dicendo hanc orationem.
Fiat hec cōmixtio ad designandū
illud manifestū silentium aplōꝝ qđ
fuit ante resurrectionem xp̄i anteq̄
scirēt apostoli: nec essent certificati
postq̄ apparuit mulierib⁹. ſm Ber
nardū de parantinis. dicit aūt xp̄s
agnus q̄ agnouit patrem sibi obe-
diendo. Item matrē in cruce pēden
do. Uel dicit ab agnon grece qđ est
piū latine: quia pie pro nobis se ob-
tulit. Canit aūt tribus vicibus pro
pter tres rationes ſm Inno. scʒ p̄-
pter obedientiā patris. propter no-
ticiam matris: ⁊ ꝓpter rēdēptionē
generis humani. Uel ſm Rauañ.
dicit ter ꝓpter tres partes corporis
xp̄i mistici. s. in celo. ī terra: ⁊ dormi-
entium siue in purgatorio. Dicitur
aūt primo. miserere nobis bis vltio
autē dona nobis pacem. ſm Tho.
Ratio est q̄ per prima duo petim⁹
amotionē culpe et pene. p tertiū aūt
scʒ p pacē petim⁹ assecutionē omis
boni ⁊c. vel q̄ ipse redemit nos a mi
seria culpe ⁊ pene: ⁊ dedit plenitudi-
nē grē. Illud tamē dona nobis pa-
cem additū est propter psecutionē
tyrannoꝝ. post hoc sequitur oratio
Dñe iesu xp̄e q̄ dixisti apostolis tuis
pacem meā do vobis ⁊c. vbi postq̄
sacerdos venit ibi. eāq̄ pacificare ⁊
adunare ⁊c. etiam osculat patenam
in sinistra parte ad significandū q̄
per hoc sacramentū vult vniri xp̄o
in charitate. postq̄ vero cōpleuerit
verba osculatur reliquias vel crucē
si habet. si nō habet osculat altare ī
dextera parte. qđ fit ad significādū
antiquū ritum. vbi pri⁹ singulis die
bus cōicabāt: sed cū nec hoc potuit
fieri sine periculo ordinatū fuit: vt ī
tribus festiuitatib⁹ cōmunicarent.
scilicet natiuitate. pascha ⁊ penthe-
costen. Reliq̄s tamen diebus oscu
lum pacis reciperēt ⁊ panē bñdictū
Sʒ q̄ hoc fieri nō posset. Fl. vbi nō
pōt sumi panis benedictus ordina-
tū fuit vt ꝓ eo fieret collecta in fine
sup pplm dicēdo inclinate capita ve
stra deo. Et sciendū q̄ pax dñi non
dat in missa defunctoꝝ: sed dr̄ do-
na eis requiē q̄ mortui nō indigent
pace tēporali: q̄ non sunt in pertur-
batione huius mundi: vel quia nō
sunt in pace: sed in penis ſm. Berñ.
de parātinis. ideo dicim⁹. dona eis
requiem. Aliq̄ autem dicunt in offi
cio mortuoꝝ. dona eis requiē sem-
piternam ⁊ locū indulgentie qđ tñ
dissonat q̄ ibi non est loc⁹ indulgen
tiarū. eo q̄ illi q̄ sunt in purgatorio
sunt extra locū militantis ecclesie
vbi solum est loc⁹ merendi indulgē
tias. vnđ q̄ illi q̄ sunt in purgatorio
nullomō merent eis p modū suffra-
gij. vtiq̄ satis improprie capit loc⁹
indulgētie. si tñ illđ dictū itelligat si
cut dona eis locū indulgētie. i. locū
in quo indultʒ culpis ⁊ penis eos re

collocës.s.i celo & tüc bene pōt fusti
neri. Itē dicende sunt ille tres oro-
nes.s. Dñe iesu xpe fili dei vivi. q ex
voluntate patris. & dirigit ad filium
& alie.s. Dñe scte pater oipotēs eter
ne deus da mihi hoc corpus &c. Et
post hoc dicit. Dñe nō sum &c. Dei
de sumpto corpore xpi & sanguine
abluat calicem pmo: & ablutionem
sumat. scdo abluat intus & etiam su
mat: qd tñ in die nativitatis xpi nul
lo mō facere dz qr tunc nullā abluti
onē dz sumere si vult aliā missam ce
lebrare sed dz ablutionē dare cōicā
tib' subditis vel reservet in vase mū
do.s. in ampulla si non hz calicem.

Sexta pars misse.

SExta pars misse est
qstū ad grarum actio
nes q dr communio
q fit in memoriā eius
q ppl's olim singulis
dieb' cōmūicabat sm Joh. beleth.
vel ideo vt p eā cōmunicemus deo
& sctis. Dicit etiam cōplenda: qr p
eam cōplet missa Sed tñ cōplenda
potius dr colletta post cōionē. Tot
aūt fieri debēt complēde qt sūt oro
nes aū epistolam: & significat grām
subsequentē nobis necessariā & dr i
dextera pte cōvertēdo librū p qd si-
gnat q adhuc in fine seculi iudei cō
vertent ad dexteram fidei q nūc sūt
in sinistra. Juxta illud ad Ro. ix.
Relique isrl salue fient. Deinde sacer
dos oibus pactis cōvertit se ad po
polum dicēs. dñs vobiscū Ubi sciē
dum q sacerdos salutat pplm septi
es in missa. pmo aū pmā collectaz.
scdo aū euāgeliū. tertio p' credo qr
to in pncipio psatōis qnto post pax
dñi sexto post cōmunionē. septimo
hic in fine misse ad significādum q
tūc est dñs nobiscū qū habem' septi
formē grām spūsscti. Deinde sacer-
dos vertit se ad pplm cantans. Ite
missa est. & hoc rpe suo cuius sensus
est sm Bern. de parātinis. & Johan
nem beleth. Ite ad ppria qr missa
est consummata. vel ite missa est. i.
hostia cōsummata est vel hostia et
oblatio ē missa igit sequimini et ite
post eam. Iste aūt regressus a missa
ad ppria sm Joh. beleth significat
regressum ppli israel de captivitate
babilonica cū gratiarzactione iō dr
Deo gratias. Dicit autē semp. Ite
missa est qñcunqz. Te deum lauda-
mus dicitur vel gloria in excelsis
qñ autem non dicuntur tūc dr bñdi
camus dño. Et est sumptū de aplo
vel de Judith ca. vij. vbi dicunt ca-
ptivi benedicamus domino. Et est
sensus referamus grās vel laudes
deo. Et est vox humilior qz ite mis-
sa est. Et iō non vertit se sacerdos
ad populuz dicēdo bñdicamus &c.
ad significandum q nunqz debem'
cessare referre. grās sd Walden. au
tem sup ps. xxvij. Berengarium di-
cit instituisse ita dicēdū. bñdicamus
dñm & non dño. qr bñdictio non fit
ad vtilitatem dei sz ad nrām. nos āt
dicimus idifferent q vtrūqz pt dici.
Creatura nāqz bñdicit creature bo
nū optādo creatura aūt creatorē du
plr .s. laudādo & bonū ei tribuēdo.
Creator aūt creaturā bonū augēdo
Et hoc duplr vl i nūero vl i merito
sicut cū crescit bonum sic & merita.
Hec Walden. Sz Bern. de param

tinis dat tres rōnes. prima qn̄ cele
bram⁹ de sanctis in celo decim⁹. ite
missa est q̄si ꝓuocātes populū. Ite
.i. festinate illuc vbi illi sunt. Qn̄ aūt
ꝓ viuis in mūdo. benedicam⁹ dn̄o:
qꝛ nescimus an sum⁹ in gratia. ido
timere debem⁹ ne effectus misse eua
nescat in nobis. Sed cū celebram⁹
pro mortuis dicimus. Requiescāt in
pace: qꝛ eis hoc cōpetit. His expe
ditis bn̄dicit pplm̄ sacerdos dicēs
Celesti benedictiōe. Prio stās ante
altare benedicit seip̄m. deinde dicit
reuertendo se ad pplm̄ in dexteram
partē altaris. ꝛ cōsequēter ad pplm̄
in medio altaris. ꝛ fili⁹: ꝛ vltimo re
deūdo: ꝛ spūsctūs amen. p qđ desig
natur missio spūsscti in apostolos:
licet aūt spūssanct⁹ ibi tm̄ datus est:
tamē qꝛ tota trinitas missionē ope
rata est. ideo dicit pater ꝛ fili⁹ ꝛ spūs
sctūs. Post hec oīa sacerdos flectē
do se corā altari hūiliter dicat. Pla
ceat tibi sācta trinitas obsequiū ꝛc.
Et deinde hymnū triuz puerorꝫ cū
psalmis ꝛ orōnib⁹ consuetis. Cōtra
hoc tn̄ multi sacerdotes peccant q̄
non se flectūt dicentes istā orōnem.
Placeat tibi sancta trinitas ꝛc. cuz
tamen flectere cōgruit ꝓpeo q tunc
grārꝫ actiones referunt sancte trini
ti pro beneficijs in missa exhibitis.
Et quod dicitur deteri⁹ est q aliqui
obmittuntur hanc orationez in quo
grauiter peccant. Unde legitur q
quidam obsessus a demone postq̄
adductus esset ad quemdam sacer
dotem in ecclesia ille volens certifi
cari a diabolo quid de eius vita sen
tiret. quesiuit de ipso quasi de alio
dicens. quid tibi videtur de Iaco
bo sacerdote. Respondit demon.
Olim fuit noster sed iam est dei. De
inde idē sacerdos quesiuit de socio
suo dicens. Quid tibi videt de Bar
tholomeo socio meo. Respōdit de
mon. si nō subtraheret bonus esset.
Ille vero fuit valde admiratus q di
ceret eum furem cuz tamen sciret eū
sanctū hominem. Interrogauit igit
quidnam subtraheret. Respōdit de
mon subtrahit deo illam orationez
post missaz. Placeat tibi ꝛc. Quod
multū nobis placet: ꝛ deo maxime
displicet. que omnia fuerunt ita cō
perta sicut ille dixit. ideo caueat sa
cerdos ne aliquid obmittat quod ē
de consuetudine ecclesie circa mis
sam obseruandum.

Cautele seruande in celebratione misse.

SEquuntur cautele cir
ca missam obseruāde
Et primo generales
tam laycis q̄ clericis
necessarie. Prima igi
tur cautela generalis est: vt tam cle
rici q̄ layci ecclesiā precipue tēpore
celebrationis misse humiliter ꝛ de
uote frequētent: ꝛ quieta ꝯuersatiōe
deo grata: atq̄ inspicientib⁹ placita
proximū non solū instruāt. sed ꝛ refi
ciant. de emunitate ec. ca. decet do
mum. li. vj. Scḋa vt audientes mis
sam quotiens audierint presbitero
dici nomen dn̄i nostri iesu xp̄i flectāt
genua. et caput inclinent reuerenter
vt dicitur ibidez. Tertia vt nullā ꝓ
phana ꝛ multo forti⁹ scd̄a colloquia

proferant vt ibidem pulchre dicit. Quarto caueant ne aliquis ante finem misse recedat sine magna necessitate. Idem si exit de sermone. qd si fecerit excōicetur. maxime si hoc fecerit cōtēnendo sacerdotē predicantem tanq̄ minus scientem. sicut solent facere quidā laici litterati dicēdo. quid audirem istū ribaldū cum ego plus scio de scripturis q̄ ipse Cōtra quos est canō. xxxvij. di. sedule. et c. cū ex iniuncto. de hereticis. vbi talia ꝓhibent. Sꝫ q̄ tales possent excōicari habes expresse de ꝯse. di. j. vbi sic dr. Oīs fideles qui conueniunt in solēnitatib⁹ sacris ad ecclesiam et scripturas aploꝝ ac euangelium audiāt. Qui aūt nō pseuerauerint in oratione vsq̄ dū missa pagatur nec scām cōionem percipiūt velut iqetudines eccl'ie cōmouētes cōuenit cōione priuari. Et iste ē canō apostoloꝝ. Et ibidē in cōcilio carthaginensi dr. Sacerdote in eccl'ia verbū dei ꝓponente q̄ egressus fuerit de auditorio excōicet. et ex ꝯcilio agatēsi ibidē habet. Missas die dominico secularib⁹ totas audire speciali ordine precipimus: ita vt ante sacerdotis benedictionē egredi populus non presumat quod si fecerit ab epo publice ꝯfundatur vbi dicit glo. hoc dico preceptū esse. Vñ contra preceptū faciunt qui diebus dñicis missam non audiunt. Hoc etiā est cōtra illos qui venientes ad missam non audiunt quid ibi legit aut predicatur. sed circūeūt ecclīam sicut iudei synagogā cum tñ dicatur in ps. Stantes erant pedes nostri in atrijs tuis. et de talibus potest dici illud ps. In circuitu impij ambulāt Cōtra quos expresse est canō Anastasij pape. de ꝯse. di. j. aplicam. vbi dicit q̄ cū legit euangeliū nō sedentes nec stantes: sed curui debem⁹ audire. Si aūt sessio prohibet multomagis discursus et circuit⁹. Hoc idē habes in ca. qñ aūt ibidē. vbi Cyprianus dicit esse standū ad orōnem et vigilandū et incūbendū ad preces toto corde. neq̄ aliqd carnalis hominis et secularis esse cogitandum. o si ꝓhibet carnalis cogitatio q̄to plus carnalis locutio et cōfabulatio Quito caueat laicus ne vacuus die festiuo ad missā veniat. de ꝯse. di. j. Oīs xpiani. Qr scriptū est. Nō apparebis in cōspectu dei vacuus hoc tñ est cōsiliū s'm glo. ibidē dieb⁹ ꝑuatis. sꝫ dieb⁹ festiuis videt esse preceptū. Vñ videt q̄ oblationes sint exigende: et q̄ parrochiani sint ad eas cogēdi. vt. xvj. q. j. statuim⁹. Est tñ argumentū cōtra. xij. q. j. duo. dicit tñ glo. in. c. oēs xpiani. vbi supra q̄ si sacerdos est paup pōt diuina subtrahere parrochianis nisi dēt. vt de symonia. c. cū sit. Sexto caueat qui libet ne alibi nisi i ꝓprijs parrochia die festiuo missam audiat. al's potest excōicari. vt de parrochijs. ca. j. Septimo caueat q̄sq̄ ne audiendo missā ꝓpe altare nimis appropinquet. vt de vita et hone. cleri. c. j. Et ista sūt itimāda pplo sepi⁹: vt debitā reuerētia circa sacra eccl'astica hēat

Sequūtur nūc cautele clericis necessarie. Et p'mo caueat sacdos ne in vestib⁹ vel ornamētis sordidis celebret:

sed ornamenta predicta iuxta melio
rez dispositionẽ mũdet ꝛ iuxta facul
tatem bonoꝝ ecclesie meliora q̃ po-
terit cõparet. Unñ dicit. Stephanꝰ
epũs familiari amico hylario ꝙ ve
stimenta ecclesie quelibet dũmodo
ministrant sacramẽta debẽt esse mũ
da ꝛ honesta. Hoc est contra illos q̃
de bonis ecclesie comparãt eis tu-
nicas pro decẽ marcis ꝛ ornamentũ
pro missa pro media marca aut se-
xagena. nec debẽt in alijs q̃ȝ aureis
vel argenteis calicibus celebrare. p
mittit tamen canon stagneũ habere
calicẽ ꝑpter paupertatẽ. de psc. di.
j. calix. Scd̃o caueat ne plures mis-
sas celebret preter diem natiuitatis
xp̃i vbi tres celebrant ꝛ sine necessi-
tate magna. Et hoc fit in istis casi-
bus vt si post missam celebrataȝ de
die occurrit funus tũc in prima mis
sa nõ sumẽdo aquaȝ ablutionis põt
postea celebrare requiẽ. Itẽ si occur
reret hospes magnꝰ vt princeps vel
magnꝰ dñs qui non audiuit missaȝ.
Item si occurrerint sponsi volentes
audire missam. Iteȝ si aliq̃s habue
rit plures ecclesias propter pauper
tatem vni cõmẽdatas. Itẽ si super-
nerint peregrini. adhibita semꝑ pre
dicta cautela ne aqua ablutiõis pri
oris misse sumat: de his habemus.
ca. j. de cele. mis. ca. cõsuluisti. Dicit
tñ Franciscus de sarabellis. ibidem
ꝙ hoc est fugiendum nisi necessitas
suaderet. Tertio caueat celebrãs ne
sine lumine ꝛ cãpana celebret. vt de
cele. mis. ca. j. q: xp̃us candor est lu-
cis eterne: vt ibidem dicitur in c. sa-
ne. Quarto caueat ne plus ponat
de aqua q̃ȝ de vino. quia dicit. Joh.
an. in. ca. perniciosus. de. cele. mis.
ꝙ credere debemus ꝙ de latere xp̃i
maior quãtitas exiuit sanguinis q̃ȝ
aque vt dr̃ in. c. iij. ibidem. Quinto
caueat ille q̃ solus est in ecclesia ne
propter missaȝ peculiarem. i. priua
taȝ seu ex deuotione celebrandã ob-
mittat missam de die vt dicit in. ca.
quidam de cele. mis. Sexto caueat
ne legat missaȝ ad alicuius petitio-
nes ꝑpter hoc ꝙ haberet bonos se
getes vel vt sibi in hastiludio bene
succederet: quia ista ꝭm Inno. repre
hendunt in. c. quidam. de cele. mis.
Multo fortius autẽ caueat ne legat
missam vt deus aliquos ꝑdat quia
talis grauiter peccat. Et est depo-
nẽdus ꝭm Joh. an. in. c. quidã: vbi
supra ꝑ quo allegat. xxvj. q. v. q̃cũ-
q̃ȝ. Septimo caueat ne nimis mane
celebret. s. ante diem: quia ꝭm sctm̃
Tho. istud sacramẽtũ ptinet ad diẽ
gratie sicut dicit apostolus. Ro.
xiij. Nox precessit ꝛc. Contra illos
qui canunt. Rorate ante diem. cum
tñ in aurora cantari debet. Excipit
tñ natiuitas xp̃i. in q̃ canitur missa
post medium noctis. que significat
statũ ante legeȝ qui fuit in tenebris:
vt dicit glo. de cele. mis. Uerũtamẽ
epis cõcessum est. vt videt ꝭm Joh.
an. q̃ sũt in viis ꝙ pñt maturiꝰ q̃ȝ alij
audire. vt de priui. ca. vlti. li. vj. Oc
tauo caueat ne legat q̃s missaȝ nisi
post matutinum primam et tertiam
ideo ex quo hora tertia dicitur passꝰ
et crucifixus linguis iudeorum: vi-
detur ꝙ tunc est hora cõueniens ce-
lebrandi: ꝭm doctores modernos.

De dicẽdis horis canonicis

Oportet semp orare. Lu. xviij. Sicut dicit Henric⁹ de vrimaria de pfectiōe interioris hoīs. li. ix. c. j. cuiuslibet iusti hoīs sui cordisq͡z pfectio ad iugem ⁊ indisruptā orationis pseuerantiā tendit. Et quantū humane fragilitati concedit ad continuam tranq̄litatem mentis niti debz ⁊ ad eius ppetuam puritatez. ppter quā possidendam ⁊ oēm laborez corporis ⁊ contritionē spiritus inde scisse q̄rimus ⁊ iugiter exercemus. Et sicut ad orationis pfectionez tendit structura virtutum. sic nec ipe v̄tutes absq͡z orationis iugitate ⁊ pseuerantia possunt cōpleri. Quo circa saluator noster nos ammonens vt hanc pseuerantiam orādi teneam⁹ dicit. Oportet semp orare. Non est autem intelligēdum q̄ hō sic quotidie d̄beat orare: vt nec dormiat: nec comedat: vel nec laboret: sed q̄ istā ter temporibus congruis oret. Vñ lyra dicit sup Lucam sup loco thematis nostri q̄ hec dictio semp non importat cōtinuitatē tpori q͡r oportet orōnē interrumpi tpe dormitionis ⁊ aliquā͡z aliarum necessitatū: sed importat cōstantiā siue insistentiā orōnis tporibus ⁊ horis ad hoc cōgruis. Hinc dicit Beda sup locū istum. Dicendū est eū semp orare et nō deficere q̄ canonicis horis rogare nō desistit. Pro q̄ facit illud q̄d i collationibus patrum legit̄ d̄ abbate Lucio q̄ iactitantes quosdā͡z monachos q̄ sine intermissione orarēt ⁊ nullum aliud opus facerent corripiens dicit. Qñ manducatis ⁊ bibitis q̄s p vobis orat: q̄ audito illi obmutuerūt. Ille vero cōsequent̄ subiunxit. Ego ostendā vobis q͡r operans manibus meis sinc intermissione oro. Sedeo eiñ iuuante deo infundens mihi paucas palmulas et facio ex eis plectā. ⁊ dico. Miserere mei deus ⁊c. Et illas plectas vendens p sedecim nummis duos pono añ ostiū domus ⁊ q̄ recipit orat p me tpe quo ego mādūco vel dormio. atq͡z ita implet̄ a me q̄ sine int̄missione oro. Iste pater laboriosus nihil aliud significabat nisi statum laicalē oposum ⁊ manuali labore insudantē. q̄ vt dicit. Host. nō valens cōtinuis tpibus orōnibus vacare laborat manualit̄ ⁊ corporalit̄ ⁊ de labore suo bona tpalia: possessiōes oblatiōes ⁊ multiplices redditus. ⁊ puentus psonis spūalibus psoluit. hac itaq͡z intentione vt eo deficiēte vel desistente a iugi oratione. spūales deū exorent. vt sic semp orare videatur. Qui q̄dem status spūalis semp orare dicitur cum horis tam nocte q͡z die competenter distinctis septē vicibus horas canonicas persoluit qua rōne iura canonica dictū septem horarum canonicarū officium pensum seruitutis appellant. vt in. c. j. de cele. mis. Ex quo patet totum clerum in sacris institutū͡z obligari ad horas canonicas singulis diebus dicēdas. Circa quo͡z considerationez: vt facilius memorie cōmendentur q̄ sequūt̄ ponunt̄ aliqua dubia p questiunculas breuissimas cum solutionibus earundē. Et primo q̄ritur an oēs clerici in sacris instituti tam beneficiati q͡z non benefi

ciati ad horas canonicas teneant. Et dicendũ est ſm Ioh.an.in.ca.j. de cele.miſ. et in glo.vj.cle.j.de celebra.miſ.q sic. Idem notat Arch. xcj.di.eleuterius vbi ipse dat hui9 dicti rationem dicẽs quia ordini ſacro officiũ est annexũ.vnde ſubdiacono dicitur in ordinatiõe ſua.vide ſi hactenus fuiſti ad eccleſiã tard9 modo ſis velox.ſi ſomnolẽtus modo ſis vigilans. Et ſi dicitur tamẽ forte nõ habet beneficiũ de quo ſeruiat.. Reſpondeo q imputet ſibi ⁊ ẽpo qui eum ſine titulo ordinauit. Verũtamen dicit archi.xcij.di. in c.Si quis preſbiter.q licet qs ſpõte ordinẽ accipiens ſe huic neceſſitati ſupponit:nõ tamen tenet intereſſe eccliaſticis officijs ſicut ille q̃ eſt ad hoc deputatus ſm Hugo. q̃ etiã credit q is qui nõ eſt alicui9 eccleſie clericus debet cogi intereſſe diuinis officijs. ⁊ hoc ſi commode poteſt intereſſe. Secundo queritur q̃d ſi clericus beneficiat9 neſcit horas legere. Reſpõdeo nõ excuſatur q2 dz ſcire legere. alias puatur bñficio . cũ tales habere debent competentẽ ſciẽtiam:vt dr in.c.cũ in cunctis de elec. Competẽs aũt ſciẽtia ſm archi.xxxvj.di. Illitteratos.eſt vt ſciat canones penitẽtiales. pſalteriũ.omelias. ⁊ hmõi.xxiij.di.ca. qui ẽps.imo dicit Hug.lxxxv.di.i c.Archi.et in.c.omnes.xxxviij.di. nõ ſolum requirit q ſacerdos ſciat in libro legere pfecte: ſed etiã debet corde tenus pro maiori parte ſcire pſalteriũ. Verũtamen dicit Inno. q licet clericus cãtans cũ alijs nõ oĩa intelligit que canũtur.tñ nõ peccat mortaliter dũmodo cor ſuũ ſurſum ad deũ habeat culpaʒ dicens. Eſt tñ clericus ſi iſta cõmunia ignorat que ad ei9 officiũ ſpectãt ſm Hoſti.de qualitate ⁊ etate ordinandoꝝ.eã te.ꝛc. Tertio querit quid ſi aliquis puer maior ſeptẽnio ex diſpẽſatione obtinet beneficiũ nõ curatũ ⁊ neſciat horas legere. Reſpõdeo poteſt cum eo ẽps diſpẽſare ex cauſa neceſſaria vl' vtili: vt aliquas alias orones loco horaꝝ dicat Ratio magiſtri ſtaniſlai de ſcabinũ dñi mei in quadã poſitione ſua eſt.quia ex quo diſpẽſat ẽps in pncipali ſcʒ in bñficio:diſpẽſare poteſt in acceſſorio.ſcʒ officio. Quarto querit q̃d ſi quis eſt infirm9. Rñdeo ſm Inno.de cele.miſ.c.j.ſi eſt talis ĩfirmitas que impedit a dicẽdo vel audiẽdo horas excuſat infirmus: nec tenetur poſtea aliq̃d dicere;nec p iſto penitere:quia neceſſitas legẽ nõ habet.de obſeruatione ieiunioꝝ.conſilium. Secus eſt ſm Hoſti.ſi eſt aliqua infirmitas q̃ ſolũ impediret dicere: ſʒ nõ audire. tũc eñi ſacerdos debet aliquẽ aliũ corã ipſo legenteʒ audire ſi eum habere poteſt. Vel ſi eſt infirmitas leuis ſicut vetus q̃rtana.in q̃ etiã ſua negocia procuraret.tũc oĩs horas legere tenet ꝛc. Quinto querit quid de illo qui amiſit librũ in via eũdo. Reſpõdeo q ſi caſu hoc accidit poteſt excuſari p illa vice ab horis. ſed nihilominus dicat illa que ſcit.puta orones vel pater nr̃ ne vacet ocio. Ratio huius dicti quare iſti nõ imputat: quia p eũ nõ ſtat.ergo ſibi nõ debet imputari ex regula iuris.li.vj. Q̃d

p me. Sexto q̄ritur an clericus bñficiatus in scolis stans de licentia epi vel peregrinās ad curiā excusat ab horis canonicis dicēdis. Rñdeo lz aliq̄ dicūt q tales excusant si p alios loco sui in ecclijs cōstitutos cōpleātur: et hoc si est clericus beneficiatus in minoribus ↄstitutus ꝓut recitat Archi. xcj. di. Eleutherius. allegādo dictum abbatis et Petri de sampsana. de cele. miss. c. j. Tu dicas audacter q talis clericus siue sit bñficiatus siue nōduz sit in maioribus constitutus siue in minoribus nec propter studiuz nec ꝓpter laborem peregrinationis ab horis canonicis excusat nec archieps nec eps possit sup his dispēsare: aut in aliud commutare. Nec abbas cū monacho ꝓpter studiū, ita scribit Archi. i dicto c. Eleutherius. et Raymūdus in sūma: in titulo d officijs clericoꝝ. ca. nunq̄d. et seq̄ntibus. Ex his oibus sumit istud documentū q obmittēs horas ex volūtate: aūt ex accurata negligentia peccat mortaliter. Tenetur etiā eas resumere vel dispensatiue in alio genere satisfactiōis recōpensare. Rō q2 ex quo talis soluere tenet et nō soluit: necesse est vt soluat Verūtñ si fieret multitudo negligētiarum pōt dispēsari secū vt alio die secus nō faciet: nisi satisfaciet. vt dicit Jo. an. in. c. dolētes. et Inno. in. c. j. de. cele. miss. Et idē dicit Hosti. q si est tanta diuersarum horarum negligētia q q̄si impossibile est eas redicere cōmutet in aliam penitentiaz. Septimo q̄ritur an ille q̄ ex occupatione liciti operis vt q2 multuz scripsit vel audiuit confessiones vel aliud fecit per quod neglexit horas mortaliter peccet? Respondeo non quia talis per ignorantiam ꝓbabilem excusatur. de clerico excommunicato ministrante aplica. Octauo q̄ritur an tot q̄s pctā cōmittit mortalia q̄t horas vnius diei obmisit vel neglexit? Rñdeo q lz officiū totum vnius diei sit quoddam totum integratū ex suis partibus et vno p̄cepto p̄cipiatur. et p consequēns transgrediens oēs simul vna die non peccat nisi vno pctō mortali. tñ si q̄s negligit vnā horam: vt puta primā vl' tertiā etc. et alias cōplet etiaz peccat mortaliter: sed nō ita grauiter sicut obmittēs vel negligens oēs horas. vñ vnum pctm̄ mortale est grauius alio. Est aūt veritas q ꝓ negligentia horarū vnius diei integre incurrit q̄s mortale grauius q̄z ꝓ negligētia vnius hore canonice diei illi9. Rō q2 maior est cōtemptus diuine laudis in toto q̄z in parte. Nono q̄ritur an attentio mentis in horis sit necessaria. Rñdeo ẜm Tho. ij. ij. q. lxxxiij. q duplex est attentio. vna q̄ attenditur ad v̄ba ne q̄s i eis erret. Scđa qua attendit ad finez orationis. s. ad deum et ad rem ꝓ q̄ oratur q̄ quidez maxime est necessaria. Et hanc etiā ydiote pñt habere. Qñ ergo euagatio mentis fit in orōne ex ꝓposito ē pctm̄ mortale et impedit orōnis fructū. vnde p̄cipit clericis vt officium diuinū q̄ztuz deus dederit studiose celebrent pariter et deuote. de cele. mis. dolentes. Hoc aūt cōtingit qñ hore canonice trāscurrunt et sincopant vel extranea et ꝓphana vana et inhonesta colloq̄a intermi-

scenē. vt dr ex concilio p̄mo vieñ. de cele. miss. graui. in de. Euagatio tñ que fit preter intentionem oratiōis fructum non tollit. ꝙ dicit Basilius ꝙ cū homo ex fragilitate neq̄t orare attente de⁹ illd ignoscit. vñ glo. v. in de. graui p̄mo allegata ꝙ in tali casu satis est ex labijs suis seruire deo in diuinis officijs. lz cor diuertat ad alia: s3 Inno. ⁊ Host. de cele. miss. in ca. dolentes q̄ tenent ꝙ talis nō peccat mortaliter maxime cogitando sp̄uale q̄d vel tēporale quod de sui natura nō sit malū: sicut ille q̄ in vesperis cogitat de s̄mone faciēdo post vesperas p̄cipue si esset fatigatus. de quo p Tho. iiij. sententiaꝝ. di. xv. Ex quibus oībus infertur ꝙ si subest necessitas q̄ dilationem nō capit possunt licite tūc alia negocia expediri. Scdo infertur ꝙ si q̄s studiose incipit legere horas ⁊ tandē in medio errat: sed in fine se recolligit: merito nō frustrat apud deum. Ratio q̄a non semp requirit intentio p actus essentiales. Naz p pheta dauid de se dixit. Cor meum dereliquit me. ps. xxxix. Satis em̄ est ꝙ maneat per virtutē qd fit quādo cū bona intētione quis accedit ad orandū. licet in prosecutōe mēs ad alia rapiātur. Semp em̄ vis prime intentōis manet: nisi tanta esset euagatio ꝙ attentio omnino perirz Et tunc notum est quod dicit Cyprianus. li. vj. d oratione dominica Ut quid audiri postulas a deo: cū teipsum non audis. Et Cassianus dicit. Nunq̄d orat etiam quisq3 flexis genibus si per diuagationem distrahit. Hec in glosa magna in cle.

Si dominum. de reliquijs et veneratione sanctorum. Ex quo patet ꝙ hic solum negligentia accurata ⁊ crassa damnatur s̄m Innocentium in capitu. dolentes. Decimo queritur quid de illo qui non interfuit principio hore alicuius: vt quia neglexit: sed non maliciose: quia forte pulsum tam cito non audiuit vt sic induatur. Nunquid ille debet principium repetere? Respondeo ꝙ non oportet a capite incipere: nisi magnam partem obmitteret: quia tunc deberet repetendo adimplere s̄m Inno. Et similiter dico de fine hore: si aliquis ex necessitate exit chorum tunc enim residuum suppletur per alios: quia omnes sunt vnū corpus in dn̄o. de constitutionibus. cū omnes. Undecimo queritur an si obmissus vel neglectus est vnus psalmus debeat fieri repeticio in choro? Respondeo s̄m Innocen. ꝙ non est tanta obmissio psalmi vnius ꝙ deberet repeti si scandalum in populo immineret. Unde melius est obmittere ⁊ non repetere propter scandalum populi. quia merito dicerent. Ecce clerici nostri aut suffusi sunt aut ignari nescientes quid cantandum sit. Ex quo dicto arguendi sunt illi cauillatores non cantores chori qui propter vnum accentum faciunt silentium: quod tamen sepe contingit ⁊ male. et iterum reincipiunt. qui potius dicendi sunt diuinorum turbatores q̄3 cātores. Uerūtn̄ vbi hec sine scādalo fierēt. vt si ppl's dessct meli⁹ fit repeticio spal. q̄3 obmissio s̄m Joh. an. in. ca. dolentes. Duodecio q̄rit

an degradatus ab ordine suspēsus et excōmunicatus: et quilibet criminosus teneatur ad horas canōicas? Respōdeo quod sic quamdiu tolleratur ab ecclesia. patet quod non debet esse melioris conditionis malus quam bonus. Si ergo bonus obligatur multomagis malus. Unde licet isti amiserunt honorem non tamen onus. alias ex malicia cōmodū reportant tales. tamen in horis non debent dicere dñs vobiscum etc. Tredecimo queritur vtrū quis habens plura beneficia in pluribus ecclesijs debet plures dicere horas? Respondeo non: sed solum simplices. Nec obstat illud Greg. Cū crescūt dona: rationes etiam crescūt donorū. illud enim fit propter impossibilitatem facti ad quod nemo obligatur. videant tamen tales qui diuites sunt. quia tales occupāt et subtrahūt alijs pauperibus necessaria: vt in alijs bonis operibus recōpensent. Et debet dicere illius ecclesie horas in qua maiorem habet gradū dignitatis vel officiū. vt si es decanus in vna et in alia canonicus: dicas illius ecclesie horas vbi habes decanatum. vnde quia laudes dat vt vnus homo. ideo simplas non duplas horas tenetur dicere. Si ecclesie diuerse sunt eiusdem dignitatis: vel equalia beneficia habet in diuersis: tunc si est ab vtraque ecclesia absens eligat quod officiū voluerit. si tamen habet ecclesiam parrochialē in vna dyocesi et in alio prebēdā. dicat horas secundum ecclesie parrochialis consuetudinē etc. pro quo facit illud Amb. ad quācūque ecclesiam deueneria: eiusdem morem serua. xij. dist. illa. Ex quo infert secundum wilhelmū laudinū. in. cap. dignemini. de cele. miss. in cle. quod adueniens comedentes carnes vel alia quarta feria vel sabbato die in loco vbi non est consuetudo peccarēt. licet in patria sua comedat de consuetudine. Rō quia debet se cōformare his cū quibus cōuersatur. xij. dist. ca. j. et de statu regularium. c. ij. Quartodecimo queritur vtrū monachus existens prelatus ecclesie secularis reget eā in horis secundum consuetudinem illius ecclesie vel secundum officiū monachale? Respondetur secundum Jo. an. in cle. de cele. miss. in § licite quod nō reget secundum monachale officiū sed secundum clericale. Hoc dicit placere Joh. xvj. q. j. ca. iij. Goffre. de statu monachorum. in summa. ca. sed nūquid. et Hosti. in summa eiusdem. c. ij. Quintodecimo queritur que sit cōpetens hora pro qualibet hora canonica regulariter dicenda? Respondeo quod septē sunt hore canonice scilicet matutinū. prima. tertia. sexta. nona. vespere. et cōpletoriū. vt in ca. j. de cele. mis. et c. di. presbiter. Et sūt iste hore institute in memoriā passionis xpi. Nā matutinū significat detentionem xpi que fuit post cenā in media nocte. Unde tali hora debet quilibet dicere matutinū: vt ei cōueniat illud. Media nocte surgebā ad confitendū tibi. Tho. tamen dicit quod sufficit matutinū dicere post tres partes noctis. i. ante aurorā. et hoc hodie approbatur quasi per omnes doctores. Quod tamē cōtra multos est qui consumpta nocte in potatiōe gula et ebrietate nō nisi clara die dicūt matutinū. quos arguit illud ppheticū. Ubi eras cū me laudarēt astra matutina. Cōtra quos est decre. de cele. miss. dolētes. vbi dicitur quod tales circa cōessationes superfluas et

ↄfabulatiões illicitas. vt de aliis ta
ceã fere medietatẽ noctis expẽdũt.
⁊ somno residuũ relinq̃ntes vix ad
diuturnum cõcentũ animũ excitãt
trãscurrentes vndiq̃ cõtinua synco
pa matutinũ. Prima xͦo canit̃ in
aurora orto sole in memoriã resurre
ctiõis xp̄i q̃ tunc dr̄ surrexisse q̃tum
ad noticiam mulierũ: q̃ orto sole ve
nerũt ad monumẽtum. Prima etiã
hora visus est in littore post resurre-
ctionẽ. Prima hora conduxit ꝓcu
rator vinee operarios. Math. xx. ⁊
significat laudẽ hoĩs quam deo in
puericia impendit. Tertia canit̃ in
memoriã sue crucifixiõis q̃r tunc est
ore blasphemantiũ ⁊ accusantiũ iu-
deoꝝ crucifixus. Tũc etiã sp̄m sc̄m
misit ap̄lis. Et significat laudē ho
minis in adolescentia. Sexta canit̃
in memoriale corporalis passionis
tũc eñ tenebre facte sunt a sexta ho-
ra vsq̃ ad nonam. Eadem hora di
scubuit cũ discipulis in ascensione.
Et signat laudem hoĩs in iuuentu
te. Nona canit̃. q̃r tunc xp̄s emisit
sp̄m. ⁊ latus eius fuit pforatũ. Vñ
ꝓfluxerunt sacr̄a. s. sanguis in redẽ
ptionem. ⁊ aqua in ablutionem. Et
signat laudẽ hoĩs in virilitate. Ve-
spere dicunt̃ in memoriã depositio-
nis xp̄i ꝺ cruce. Et significat laudẽ
hoĩs in senectute. Cõpletoriũ autẽ
canit̃ in memoriam sepulture xp̄i.
Et significat laudẽ hoĩs in decrepi
ta. Unde xͦsus. In matutino dam-
nat̃ tp̄e xp̄s: Qñ surrexit p̄mam ca
nit ordo fidelis. Tertia cum canit̃
tunc est cruciamina passus. Tene-
bre sunt sexta p mũdi climata facte.
Emissus nona diuinus sp̄us hora

Vespere claudunt̃ xp̄i mẽbra sepul
chro. xp̄o bissena custodia ponitur
hora. Quamuis aũt horis cõpetẽ-
tibus ⁊ distinctis hore canonice in
ecclesiis cathedralibus vel collegia
tis regulariter sunt cõplende p̄ōt tñ
in horis canonicis dicendis ex cau
sa rationabili: vt q̃r plebanus h3 vi
sitare ĩfirmos ⁊ eos ꝓcurare sacris
vel h3 audire cõfessiones. e cuz hoc
aspicere licitos labores corporales
oẽs horas inclusiue dicere etiã añ
diem. Sil̃r qui hab3 p̄dicare vel ali
quid legere in facultate vtili scolari
bus p̄ōt etiam simul ante diem om
nes complere. Qui vero hoc facit
causa lasciuie: vt. s. expeditis horis
ante diem in die liberius vacet ocio
⁊ vanitatibus seculi nõ p̄ōt hoc face
re sine pctõ ꝺm Tho. in q̃da3 quod
libeto. Sunt etiã aliq̃ qui ante me
dium noctis oẽs horas euadunt.
Et hi similiter peccãt cũ adhuc nõ
sunt digesti: vt legitur in vitaspatrũ
ꝙ quidã pater qui orabat valde ma
ne angelus sibi portabat vuas non
maturatas: quando xͦo nimis tar-
de tunc portabat putridas: qñ vero
competẽti tp̄e tunc portabat matu
ras ⁊ valentes. Sed quare in q̃dra
gesima dicunt̃ vespere ante prãdiũ
ferialibus diebus cum missa: Rñ-
deo ꝺm Archi. de cõse. dist. i. Solet
eñ ieiunium quadragesime magis
celebrari ad imitationem xp̄i. Et q̃r
xp̄s ieiunauit. xl. diebus ⁊. xl. nocti
bus nihil comedẽs ꝺberemus nos
toto illo tp̄e ieiunare nulla die vel
hora comedentes sicut ip̄e non co-
medit. Et quia hoc facere non pos
sumus ꝓpter defectũ nature saltem

toto die ieiunando volumus eū imi
tari: ⁊ q2 instante ⁊ vrgente famis ne
cessitate nō possumus expectare vt
finiatur dies. expectamus saltē ꝙ
hore diurnales finiant̄. hore scʒ q̄ in
die sunt celebrāde quarū vltima est
officiū vespertinū. ¶ Completorium
eñ quod sequitur licet deputet̄ huic
diei q̄si complens ipsam. non tñ de
cantat̄ in hac die: sed post finem ip-
sius in p̄ncipio sequētis diei. q2 ꝓm
cōputationē canonicam a vesperti-
no tp̄e incipit sequēs dies. Ar. lxxv.
dist. qđ a patribus. Et ideo statutū
est ꝙ ī q̄dragesima vespere post mis
sam nonalē statim celebrentur sine
interuallo. quod non fit in aliis ieiu
niis q̄ nō cum tanta districtione ser-
uantur hec archi.

De modo dicendi horas canonicas.

Consequenter q̄rit̄ de
mō dicendi horas ca
nonicas. Est aūt mo-
dus dicēdi horas ꝓm
modū ⁊ formā ⁊ dispo
sitionē eccl'ie cathedralis si in ea ha
beatur specialis rubrica. alioquin
recurritur ad metropolitanaʒ eccle
siam. cuius rubrica ab oībus est ser
uanda. vt ď in concilio toletano.
xij. di. de his. qua deficiente recurri
tur ad romane ecclesie cōsuetudinē
Hoc est cōtra multos romipetas q̄
in patriis nostris volunt dicere ho-
ras canonicas ꝓm moduʒ romane
curie: cum tñ habeāt specialem mo-
dum ⁊ formā ⁊ rubricam in eorū ca-
thedralibus aut metropolitanis ec
clesiis. Et hi incidunt in penā dicti
cōcilij. s. suspensionis a cōmunione
ꝑ sex menses. Nam lʒ ecclesia roma
na sequēda est in sacris: nō tamē in
diuinis officiis. vt notat Jo. an. de
cele. mis. c. j. Monachi aūt orabūt
ꝓm rubricā sui ordinis vt ibidem ď.
Item q̄ritur vbi hore canonice sunt
dicende. Rn̄deo in cathedralibus
ecclesiis dicēde sunt. immo etiaʒ in
parrochialibus ecclesiis si fieri pōt
ꝯgrue. iuxta illud In ecclesiis bn̄di
cite deo dño Uerūtñ q2 curati in par
rochialibus debent occupari cōfes
sionibus ⁊ ꝓcuratiōe sacramētorū
tam circa sanos ꝙ̄ infirmos. ideo
sufficit eis orare priuate in ecclesiis
vel in domibus. dum tamen in loco
honesto sit ⁊ q̄eto nō sicut quidam
discoli cōsueuerūt horas dicēdo pel
lere scrophas vł vacas ad pascua ⁊
impellēdo rūpere v̄ba horarū ꝑ cla
mores ⁊ ꝑ minatiōes scropharū vł
vacharū. Quidā etiā in lecto iacētes
apodiati: ⁊ qđ deterius est dicere ia
cētes supini ī dorso posito libro via
tico supra pectus murmurāt horas
Alij v̄o de domo in domū discurrē
tes ꝑ villā vł opidū clamitāt impla
teis sonorose vt more pharisseorum
orare videant̄. Alij v̄o añ fores ec-
clesie stātes aut in cimiteriis circū-
euntes salutātes ꝑsonas ad eccl'ias
descendentes. vnde fit aliq̄n vt dicat
dn̄s vobiscū ⁊ rn̄deat. bonuʒ mane
dña grosa. q̄ potius errare ꝙ̄ orare
dicēdi sūt. Nā hore cū magna reue
rētia ⁊ etiā attētiōe dicēde sunt. Que
aūt reuerētia est in talibus locis cū
tātis strepitibus. De q̄bus dicit Isi.
ď sum. bo. Quid ꝓdest strepitus la-
biorū vbi cor est mutū. Sic eñ vox

sine modulatiõe fit vox porcoꝝ. sic
orõ sine deuotione est vox boũ. Et
qđ deterius est nõnulli inter ista sor
dida ⁊ abhorrenda ⁊ abhominãda
opa vbi etiam cũ cane loqui veren-
tur cũ deo in orone loquũtur. Cer-
te mẽtior: si nõ audiui quẽdam pres
biterũ voce alta vespas dicere bea-
te virginis sedendo in cloaca ⁊ pur
gando aluũ. Qđ nephas q̃tuz pu-
doris habeat et culpe attẽdere põt
vnusquisq̧ sensatus. Ideo corrigat
tã inepta corruptela: ne deus vnde
placari debuit acrius ꝓuocet. Ve-
rũtamen qđ dictũ est de attentione
interpretationẽ recipit mitiorẽ. Qr
dicit sctũs Tho. ij. ij. q. j. ꝙ licet in
oronibus ꝑuatis debeat esse mag-
na deuotio ⁊ attẽtio orantis. qñ cũ
sentit abesse deuotio dimittẽda est.
Non tñ sic est in horis canonicis i
quibus nõ requiritur deuotio ex ne
cessitate debiti vel precepti ecclesia
stici. sed ex consilio. vñ siue sit deuo
tus siue nõ: nihilominus sunt hore
dicẽde a presbiteris. alioquin expe
ctãdo deuotionẽ que nõ est in pote-
state nr̃a raro oraremus. Intẽtio tñ
omnino requirit vel actualis vl' ha
bitualis. vt videlicet intẽdat deum
orare ꝓ salute ꝓpria ⁊ aliorũ. Et ꝑ
hoc pz etiã ꝙ sacerdos orãs in pec
cato mortali q̃uis frustrat deuotio
ne ⁊ grã dei. tamen ipse horas dice
re tenet. qui licet nõ exaudit pro se:
tñ ex quo orat in ꝑsona totius eccle
sie pro alijs exaudit. Unde in hoc
casu cõparatur faci accẽse que seip-
saz ↄsumit ⁊ alijs lucet. ⁊ canali qđ
alijs aquã influit ⁊ in se putrescit. ⁊
cineri seu lixiuio qđ alios mundat:
⁊ in se sordidat. Pro isto igit facit
qđ scripsit in cle. Jo. an. Si dñm. i
glo. magna. vbi q̃rit an orones ma
loꝝ ꝓsint his ꝑ quibus orant. Et
dr ꝙ sic. nisi sciẽter malũ eligerent.
Ad hoc etiã facit qđ scribit Arch.
iij. q. vij. in grauioribꝰ. Facit etiam
ad hoc expresse glo. xlix. di. c. j. vbi
dr ꝙ si ex certa scientia malus eligi
tur a ꝑplo: ⁊ sit cõformis eoꝝ mori
bus. nocet subditis. al's ꝓfuissetis
eque ꝑ malũ sicut ꝑ bonũ operatur
remissionẽ pctõruz. vt. j. q. j. Si fue
rit. argu. ad hoc. vj. q. j. ex merito.
viij. q. j. audacter. Vñ illud dictum
Greg. in pastorali q̇ dicit. Cum is
q̇ displicet ad intercedenduz mittit
irati animus ad deteriora ꝓuocat.
xlix. di. ca. j. sic intellige ẜm Archi.
ad deteriora ꝓuocat. s. cõtra euz q̇
mittit: nõ cõtra eũ q̇ mittit: nisi sciẽ
ter mittat indignus. Et sic hoc vi-
detur intelligere Hugo. Laurentiꝰ
⁊ Johẽs. maxime qñ sciẽter ordina
tur indignꝰ: aut ꝑ̃sentatur ad ordi-
nes vel beneficiũ. His eñi modis a
liquis mittit ad intercedendũ ꝓ po
pulo. Itẽ querit an hore canonice
legẽde sunt alta voce vt ab alijs au
diãtur: vel potius submissa vt a so-
lo deo audiant. Rñdeo ẜm Jo. an.
in dicta glo. magna. ꝙ licet deꝰ ag
noscat cordis deuotionẽ: nõ tñ fru-
stra vox adiũgitur. vnde dicũt theo
logi ꝙ orõ que fit ꝑ ministros eccle
sie. i. ꝑ̃sbiteros q̃lis est i horis cano
nicis. iõ fit vocalit ⁊ expsse: qr talis
orat i ꝑsona totiꝰ eccl'ie ac ꝑpli. vñ
vt ꝑplo inotescat ꝙ ꝓ eo orat sacer
dos merito fit expsse ⁊ vocalit orõ.
tñ nõ est sic de illa que priuate fit ꝓ

alio. De necessitate adiungit tamẽ vox p̈me ad excitandũ interiorẽ deuotionẽ. verbis enim ⁊ signis nosmetipsos interiꝰ excitamꝰ ad sctm̃ desideriũ augendũ. vt dicit beatus august. ad ꝓbaꝫ q̄ fuit vxor adarisi ꝓcõsulis. vt dicit Jsido. li. v. viroꝝ illustriũ. Scd̃o ad redditionẽ debiti: vt. s. seruiat deo orans ꝼm se totũ in corde ⁊ corpore. de cõse. di. v. nũquid. Tertio ex quadã redũdantia ab aĩa in corpus ex vehemẽti affectione. Vñ psalmista psal'o. xv. Letatũ est cor meũ: ⁊ exultauit lingua mea ⁊c̃. Et tũc querit an accoliti tenent dicere septẽ psalmos. Rñdet ꝼm Paulũ aluor ratiipañ. epm̃ in tractatu suo de heresi q̄ sic. Cuius rõ precipue inter ceteras ẽ: quia ex quo dicuntur clerici a cleros qđ est sors q: in sortẽ ⁊ in partẽ dñi sũt vocati. rõnabile videt vt dicant aliq̄d ratione sui officij. Hoc tñ depẽdet ad cõsuetudinẽ an singulis diebus an tm̃ festiuis dicere debeãt. Est tñ consonũ rõni q̄ qui nõ studẽt in scolis aut studijs: vt singulis diebus orent septẽ psalmos. iuxta illud ambrosij: q: semꝑ pecco debeo semper habere medicinã. de cõse. di. ij. in fine. Jtẽ querit an sacerdos tenet ad horas btẽ virginis marie? Rñdeo ꝼm eundẽ vbi s̄ q̄ sic. licet non de iure tñ de optima cõsuetudine q̄ iam ꝓ lege putãda ẽ. vt dicit Aug. ad cõsulariũ p̄sbiterũ. xij. di. in his rebus. vñ in hoc casu nõ valet illoꝝ excusatio q̄ dicũt q̄ hore btẽ virginis nõ precipiũtur ꝑ aliquã constitutionẽ autẽticam ecclesie vniuersalis. nec ꝑ sacrã scripturã. ergo sunt in bñplacito. Quibꝰ respondendũ est q̄ multa fiũt in ecclesia dei que nõ sunt de institutiõe ecc'ie vel precepto scripture: sed ex solo cõsuetudinis vsu ãtiquo: que p̄termitti nullo modo debẽt sine pericl'o salutis. vt signatio crucis q̄ fideles signãt. Vba plixa orõnis sup panẽ ⁊ sup calicẽ. bñdictio fontis. trina vnctio olei illorũ quos baptisamꝰ. q̄ oĩa vt dicit Aug. xj. di. ecclesiasticaꝝ. obseruata sunt reuerẽter a patribꝰ magis silentio q̄ꝫ publicata scripto. vt dicit Paulus d' leazarijs. Stephanus ꝓuincialis gẽtinus in clc. graui. de cele. mis. q̄ vbi est cõsuetudo q̄ p̄lati ⁊ maiores eccl'iaꝝ dicũt horas btẽ virginis obmittentes eas peccãt mortalit̃. nisi subsit causa rõnabilis. An aũt iste hore debent dici in festis btẽ virginis. ex quo tunc totũ officiũ est de btã virgine. Dicẽdum est q̄ ibi recurrendũ est ad cõsuetudinẽ cathedralis ecclesie. Nã in quibusdã ecclesijs dicũtur nõ obstãte officio solẽnitatis. i quibusdã nõ. Et sic statur cõsuetudini eccl'ie cathedralis q̄ est mater omniũ inferioꝝ: a qua nõ licꝫ discedere. xij. di. nõ dicet. Jtẽ querit an oĩs sacerdotes tenẽtur ad vigilias mortuorũ. Rñdeo ꝼm vvilhelmũ q̄ curati tenẽtur ad vigilias mortuoꝝ ordinarias iuxta cõsuetudinem ecclesie cathedralis. vbi est ꝯsuetudo q̄ maiores p̄lati dicãt vigilias singulis diebꝰ quadragesime. in aduẽtu. et i vigilijs apl'oꝝ: debẽt etiã ipsi curati dicere vbicunqꝫ sint siue circa ecclesias ꝓp̄as siue in studijs. Verũ tamen ad extraordinarias nõ tenẽ-

tur ſm ipm curati in ſtudijs exiſtē-tes aut alij beneficiati. Extraordi-narie vocātur q̄ dicūtur ſpecialiter ꝓ aīa cuiuſlibet defuncti. ad quas dicēdas ſolū illi aſtringūtur q̄ circa eccleſias ſunt p̄ſentes. ſimiliter qui in illis ſunt in anniuerſarijs defun-ctoꝝ. Unde vlteriꝰ querit an ali-quis dicēdo horas de ſanctis vl' de martyribꝰ quādo dicende eſſent de feria peccet mortaliter: Rn̄deo licꝫ ſꝫ vvilhelmū nō refert ꝑ quos pſal mos laudet deus. tn̄ determinatio eccl'ie maioris eſt ſequēda. Nā ſm cōſuetudinē eccl'ie maioris iuſtū eſt vtvnuſq̄ſq; inde ſumat regulas ma giſterij vnde honoris ꝯſecrationeꝫ accepit. xij. di. de his. Et btūs Ber nardus dicit. Spūſſanctꝰ illas ho ras gratas nō recipit qui qm̄ aliud q̄ꝫ debes neglecto eo qd̄ debes ob-tuleris. Unde iſtud viciū reprobat expreſſe de cōſe. di. v. in die. vbi di-cit Greg. ſeptimus ꝙ illi qui in die bus quotidianis tres tm̄modo le-ctōnes legūt nō ex regula ſctōꝝ pa trū: ſed ex faſtidio ⁊ negligētia ꝓbā tur hoc facere. hec ibi. Itē querit de illis qui dicūt nouas hyſtorias nō approbatas ꝑ ep̄m: Rn̄deo ꝙ peccāt mortalit ſm Bern̄. ſup Cā-ti. ſmone. xxvj. vbi dicit ꝙ quicq̄d ſine voluntate ſupioris fit vane glo rie deputabitur nō mercedi. Ep̄us tn̄ poteſt inducere conſuetudinē no uaꝫ in eccleſia ſua quo ad officia ce lebrāda. xij. di. nouit. ⁊ de cōſe. diſt. iij. c. j. Et exp̄ſſe i glo. xcj. di. Eleu theriꝰ. ſuper ver. vigilijs. quod ſic intelligitur ſm archi. ibidem ꝙ ep̄i in his que circa ſolennitatē eccleſie tantum conſiſtunt que cōſuetudine nō precepto maioꝝ ſūt introducta mutare poſſunt: et ſtatuere vt dicit Jacobus de alberga. Statutum tn̄ ab epiſcopis vel ſanctis patribus nō poſſunt immutare. hec ibidem.

Item queritur q̄d de illis qui ob-mittūt dicere ſuffragia ſāctoꝝ: Re-ſpondeo ꝙ peccāt ſi hoc faciunt cō tra conſuetudinē eccleſie cathedra lis. vt ſupra dictū eſt ſm dn̄ꝫ Pau lum aluoꝛ. quia contēptores lauda bilis cōſuetudinis ſicut et legis pu niuntur. di. xj. In his. Et hoc ſi fa-ciūt ex negligentia affectata: q2 nō curant. vel vt citius percurrant ho ras ⁊ vacent potibus vel ocio ⁊c. Sed quid de illo q̄ prius orauit cō pletoriū q̄ꝫ veſperas ⁊c. vtrū teneat redicere vero modo. Rn̄deo ſcd̄m dn̄m Paulū vbi ſupra: ꝙ nō teneť: ſed caute implebit veſperas quas incaute obmiſit. et penitebit de neg ligentia. Itē queritur an dicere pr̄ noſter ante horas ⁊ poſt ſit precep-tum. Rn̄deo ꝙ hoc poſt horas ex-preſſe precipit in cōcilio gerunden̄. de cōſe. di. v. c. id ſemper vbi ſic dr̄. Illud ſemper placuit obſeruari. vt omnibus diebus poſt matutinas ⁊ veſpas oratio dn̄ica a ſacerdote ꝓ-feratur. Ante vero horas dicere pa ter noſter. licet nō appareat eſſe pre ceptū ſcriptū. apparet tamen licitū dignū et iuſtū. Nam prius inuocā-dus eſt omniū rerū pater quo p̄ter-miſſo nullū rite bonuꝫ fundatur ex-ordium. vt dicit Boetius in de con ſo. phie. lib. iij. Rationabile autem eſt vt prius oratio illa p̄cedat quaꝫ auctor ſalutis dictauit et inſtituit. q̄ꝫ

ille quas sancti patres postea dictauerunt. Jtē expedit prius petere ea que sūt magis necessaria z vtilia ad salutem q̄z que sunt minus necessaria. Magis aūt necessaria sunt que ponunt̄ in dominica oratione z vtilia q̄z que ponuntur in alijs. cuz ibi summa totius salutis z perfectiōis consistat. Petim⁹ em̄ ibi sanctificari nomen dei in nobis z aduenire regnum celorū. qđ primo esse querendū saluator docuit vt habet̄ Math. vj. Jtem concilium est vt illa oratio premittat̄ que disponit hominez et aptum reddit humiliando ad effectum orationis consequenduz. hmōi autē est oratio dominica. in qua petimus dimitti nobis debita nostra z a malo liberari. quib⁹ nondū expeditis orationis effectus frustraret̄ nisi em̄ nobis prius debita dimitterent̄ z a malo culpe liberaremur nullaten⁹ aliquid impetraremus cū dicitur Joh. ix. Deus peccatores non exaudit z ps. Peccatori dicit deus quare tu enarras iusticias meas. et assumis testamētū meū per os tuū. Adiūgitur etiam Aue maria in principio horarum: q: dignū est vt illaz salutemus in pricipio nostri operis per quā salus nostra exordiū sumpsit. Dicit em̄ Berū. q: de⁹ nihil nos vult habere salutis qđ p man⁹ marie nō transiret. Aliqui vero incipiūt horas per illū versiculū. Scti spūs assit nobis gratia. Sed non est vis Ego incipio per aue maria ista ratione quia nec gratiam spiritussancti me posse obtinere puto sine marie suffragio. ideoq̄z ad eam primo recurro: quia impetrare nisi per eaz melius non dubito.

Cautele in dicendis horis canonicis seruande.

SEquūt̄ cautele circa horas canonicas obseruāde. Et primo septem impedimenta q̄bus frustratur effect⁹ orationū. De quib⁹ habet̄ i cle. graui. de cele. miss. Caueat ergo q̄libet ne legat transcurrendo siue sincopādo sicut aliqui faciūt dicentes. Dixit domin⁹ a dextris meis aut extranea: aut prophana colloquia intermiscendo: q: dicit. Franciscus verteley. Friuola qui profert duz sacra presbiter offert. Lectio sacra. di. nō deputatur ei. Tarde ad choꝝ veniēdo ante finem officij sine causa exeūdo. aues in horis portando seu venaticos canes. sine tonsura vel veste competenti horis interessendo. Et hoc est contra cāpanatores: crispatos: comatos: manicatos ministrātes celebrantibus presbiteris q̄ grauiter peccāt: vt ptz vbi supra. Scđo caueat horas canonicas cantās ne lasciuos z dissolutos cantus ibi personet. sicut quidam theatrales. i. secularium chorearū cantilenas confictis modulationib⁹ spūalium cōsonātiarū discantisant. Cōtra quos est apl's ad Eph. v. dicens. Cantantes z psallentes in cordibus vestris dn̄o vbi dicit Hiero. z ponitur. xcij. dist. c. Cantantes vbi dicit. Audiāt hec adolescentuli. audiant hi quib⁹ in eccl'ia est psallendi officiū deo nō voce sed corde cantandū: nec in tragediarum modum guttur z fauces medicamine liniēde sunt: vt i eccle-

sia theatrales moduli audiantur.et
cantica.⁊ Greg.dat huius rationez
dicens.xcij.distinctione.cap.in san
cta vbi dicitur plerumqȝ fit vt in sa-
cro ministerio dum blanda vox que
ritur congrua vita negligatur. Et
cantor minister deum moribus sti-
mulet:cum pplm vocibus delectat.
Hoc etiam probibetur de cele.mis.
in cle.j.vbi a cantilenis probibet ab
stinere pro quo facit.xxviij.dist. pres
biterum.⁊ de conse.dist.v.non opor
tet.Et.xxvij.dist.ca.ij.hodie proui
sum est hoc optime per Joh.xxij.in
extrauaganti que incipit.dicta san-
ctorum patrũ decreuit auctoritas:
in qua reprobat cantũ cantilenaruȝ
in triplis et muletis vulgaribus in-
fra solẽnia missaruȝ ⁊ horarũ cano-
nicarum. Et precipit tales suspendi
ab officio per octo dies. Permitit
tamen diebꝰ celebribus ⁊ festiuis in
missa et in diuinis officijs aliquas
fieri consolationes.videlicet conso-
nantias:q̃ melodiam faciunt infra
octauam quarte ⁊ quinte ⁊ hmõi su
per ecclesiasticum officium et cantũ
simplicem.ita tamen ꝙ ipiꝰ integri
tas illibata permaneat.hec ibi.Ter
tio caueat ne incongrue verba taȝ in
horis ꝙ̃ in alijs diuinis siue cantã-
do siue dicẽdo submisse ꝓferat hoc
eñ multũ scandalizat audientes.et
licet hoc omnibꝰ clericis generalit
sit cauendũ: tamen ab ipsis canoni
cis ⁊ prelatis ecclesiarum cathedra
liũ maxime est vitanduȝ. Tales ar-
guit Cassio.super illo ps.xlvj.psal-
lite sapienter:dicens.Nemo sapien
ter facit qd nõ intelligit.Signũ aũt
non intelligentie est incõgruitas.vñ

credit stephanꝰ scribens super cle.
ne in agro.de statu monachoruȝ.ꝙ
ignorantia grammatice q̃ maxime
in incongruitate cõsistit repellit quẽ
a canonicatu ecclesie cathedralis.
Ar.xxiiij.dist.qñ.⁊ de eta.⁊ quali.c.
si.de consan.⁊ affi.ca.j.et de rescri.
ca.statutũ.li.vj.⁊ ca.j.⁊ ca.si.si cor-
pore.li.vj.vbi probat hoc per arg.
Quarto caueat clericꝰ orans ne in
horis resumet vnũ ⁊ idem verbũ plu
ries:qꝛ dicit Eccli.vij.ne iteres ver
bũ in oratiõe tua. Contra qd faciũt
quidaȝ dicentes pater noster pater
noster q̃es sexies aut septies.Et nõ
dico septies tantũ:sed etiam septua-
gesies septies.q̃ iterantia procedit
ex inaduertentia.ex indeuotione ac
mentis distractione:qꝛ dũ alia cogi
tant in vno verbo linguam tandiu
figũt donec cogitationes pertransi-
bũt:⁊ hi potiꝰ irritant deũ ꝙ̃ orent.
Naȝ dicit Seneca. Perturbat mẽ
tem auditoris qd sepe dicit vna scȝ
et eadem voce:immo quodãmodo
in hoc deꝰ blasphemat dũ ꝑ hoc vi-
det semel dictũ nõ audire vel intelli
gere:nisi sepiꝰ ei resumat.cũ tñ dica
tur. Scit eñ pater vester celestis q̃-
bus indigetis. Math.vj.Videat q̃
libet taȝ clericꝰ ꝙ̃ laycus vt in orõe
stet vel sedeat quietꝰ.aut flectat de-
uotus manus leuando.pectꝰ tũdẽ-
do.suspirando.⁊ sursum inspiciẽdo
Isti eñ sunt modi orãdi in scripturꝭ
sctis approbati.Naȝ dr in ps. Stã
tes erant pedes nostri.et Math.xj.
Cũ stabitis ad orandũ dimittite ⁊c̃.
Sic martha stetit ⁊ ait ad xpȝ. Dñe
non est tibi cure.⁊c.Lu.x.Sic lepro-
sus genuflexit:⁊ impetrauit curatiõeȝ

Mar.i. ydropicus stans ante xp̄m obtinuit sanitatem. Lu.xiiij. De sedendo. Mat.xxvi. vbi xp̄s dixit apl'is. Sedete hic. ⁊ sequitur. ⁊ orate ne intretis in temptationē. Idē Mar. xiiij. d̄ quiete d̄r Mat.vi. Cū oraueris intra in cubiculū tuum. ⁊ clauso ostio ora. Cubiculū aūt est locus quietis ⁊ locus pacis. De flexura d̄r de leproso, pcidēs adorauit. Lu.v. q̄d vtiq꜡ flectere est necessariū sic Paulus d̄ se dicit, Flecto genua mea ad deum p vobis Eph.iij. Et idē de scto stephano q̄ positis genibus orabat Actu.vij. De eleuatiōe manuū habet Exo.xvij. vbi moyses eleuatis manibus orauit. Et dd̄. Eleuatio manuū mearum sacrificiū vespertinum. ps̄.cxl. De tunsione pectoris habet Luc.xviii. vbi publicanus pcutiens pectus orabat. De suspiratione Joh̄.xi. vbi xp̄s infremuit spiritu ⁊ turbauit seipm volēs lazarū suscitare. De sursum inspiciendo d̄r Joh̄.xi. vbi xp̄s suspiciēs i celū dixit pr̄ gr̄as tibi ago q̄m exaudisti me.

De excōmunicatione.

Si q̄s ecclesiam nō audierit sit tibi sic ethnicus ⁊ publican⁹ mat. xviij. ⁊ .xxxiij. q.j. oib⁹. Q̄m vt ait doctor subtilis, i.iiij. sen.di.xix. q.j. ar.v. In eccl'ia est duplex forū. vnū secretissimū i q̄ idē est accusator ⁊ reus ⁊ ad istud ptinent claues eccl'ie. Aliud est forū publicū in q̄ h꜡ eccl'ia auctoritatē corrigēdi publica debita. Et talis auctoritas cognoscēdi in causa ⁊ sententiandi publice q̄dāmō pōt etiam dici clauis. Prima d̄r clauis ordinis. Scd̄a clauis iurisdictiōis ad quam q̄dē claue꜡ iurisdictionis ptinere videt dictum nr̄i saluatoris supra premissum si q̄s ecclesiam nō audierit sit tibi sicut ethnicus.i. excōmūicatus ⁊ gētilis. ⁊ publicanus .s. vt public⁹ pctōr vitet. Per ecclesiam aūt intelligit platus ecclesie vt exponit Beda ⁊ Hylarius. cuius.s. plati lata est sn̄ia. sicut statim ibide꜡ dicit saluator. Amen dico vobis q̄d cunq꜡ ligaueritis sup terrā erit ligatū ⁊ i celis s̄m Hylariū talis sn̄ia iudicio diuino approbat. Cōformit aūt istā iurisdictiōné iā xp̄s q̄ꝫ apostoli exercuerūt. Nam dn̄s mulierē dep̄hensam in adulterio p sentētia꜡ obsoluit dicēs. Nemo te cōdēnauit mulier. q̄ ait. nemo dn̄e. ⁊ ip̄e subiūxit nec ego te cōdēnabo. Johā. viij. Sicut aūt tūc absoluit eā: ita potuisset cōdēnare eā. De petro q̄꜡ legit ꝙ publice ananiā ⁊ saphirā ad mortē sententiauit: vt d̄r Act.v. De paulo etiā legit ꝙ Corinthiū fornicantē publice excommunicauit vt dicit.i. Chor.v. Item.j.ad Thim.j. Hymeneum ⁊ Alexandrum tradidit sathane propter blasphemiam. Ide꜡ etiam prohibet communicare notorijs peccatoribus.j. Chor.v. ⁊ .ij. Thes. iij. ⁊ .ij. Thimote. iiij. facit vitare Alexandrum erarium. Item ad Tytum.iij. hereticum post alteram monicionem facit vitare. Ide꜡ quoq꜡ ad Gal'.j. scribens ait. Si angelus vobis de celo aliud euangelizauerit p̄terq꜡ quod euāgelizauim⁹ vob anathema sit. sic q̄ anathēa tenet ꝯtra āgelū ⁊ ꝯtra hoīe꜡. Deniq꜡

Jo.Chorinthiû hereticû publice ex⸗
cõmunicauit: ⁊ vitare precepit. que
oĩa arguũt hereticorum modernorũ
versutias q̃ eccl'e detrahentes dicũt
eam non habere auctoritatẽ excõicã
di: suspendendi: ⁊ interdicẽdi: ⁊ p cõ⸗
sequens dogmatizãt nõ esse curan⸗
das ecclasticas censuras: cũ tamẽ
dicat Crisost. xj.q.iij.ca. nemo cõtẽ
nat vincla eccl'e. nõ enĩ homo est q̃
ligat sed xp̃s q̃ hanc potestatẽ dedit
et dñs fecit hoies esse tanti honoris
Circa igit̃ psecutionem hui⁹ mate
rie breuiter de trib⁹ principalib⁹ est
cõsiderandũ primo q̃dem de excõi⸗
catiõe. secũdo de suspensiõe. tertio ⁊
vltimo de interdicto. Est aũt excõi⸗
catio a q̃libet licita cõione et legiti⸗
mo actu separatio. xj.q.iij. euidẽter
Alibi enĩ vocat̃ eterne mortis dãna
tio. xj.q.iij. nemo episcoporum. Alibi
enĩ dr̃ aie ⁊ corporis detrimentũ. ij.
q.j. de manifesta. Item deijcit de ec⸗
clesia ⁊ tradit diabolo. xj.q.iij. audi
Et breuiter excõicatio q̃ dicit̃ alio
noie anathema nõ ẽ nisi a deo sepa
tio. xxiiij.q.iij. Certũ ẽ. et hoc ẽ ma
gna pena. Nam qñ q̃s excõmunicat̃
statim mẽbrũ dei esse desinit ⁊ icipit
esse membrũ diaboli. xj.q.iij. excel⸗
lentissimus. Moxq3 vt ab ecclia re⸗
pellitur rapido ore demonũ deuora
tur. xj.q.iij. absit. Sunt autem due
spẽs excõicatiõis. vna que separat
a sacramentis ecclesie ⁊ a participa
tione fideliũ ⁊ ab ingressu eccl'e. Et
hec dr̃ maior seu anathema. Alia ẽ
que separat solũ a sacramẽtis: vt est
quodlibet pctm̃ mortale. Et hec di
citur minor. de vtraq3 dicitur. iij.q.
iiij. engeltrudã. A prima non absol⸗
uunt simplices sacerdotes: sed a se⸗
cunda in casibus tantũ ipis permis
sis a iure. vnde sciendũ q̃ quattuor
sunt genera excõicatorum: vt colligi
tur. xj.q.iij. ad mensam. Primo qñ
q̃s peccat ⁊ deus recedit ab eo. scd̃o
qñ quis de consilio sacerdotis absti
net ab eucharistia. Tertio qñ quis
est excõicatus minori excõicatione
vt quia cõicauit excõicato in locuti
one vel cõmisit sacrilegium vel est sy
moniacus. Quarto qñ quis est ex⸗
cõicatus excõmunicatione maiori
et tũc proprie dicitur excõicatus et
etiam vitandus s̃m Johẽm de deo
qui ita notauit in predicto canone.
ad mensam. ⁊ archi. ibidem post eũ.
Circa istam materiam est videndũ
de quattuor. Primo q̃ sint casus in
quibus q̃s ipso facto incidit i sniam
excõicationis a iure. Scd̃o quis sit
effectus excõicationis. Tertio in q̃
bus casibus participãs excõicatis
incidit in eandẽ sniam excõicatõis.
Et in quibus permittit̃ quis parti⸗
cipare licite excõicato. Quarto de
forma ferendi sniam excõicationis.
Et impendende absolutionis. De
primo sciendũ q̃ quinquaginta sunt
casus in quib⁹ ipso facto quis sentẽ
tiam excõicatiõis incidit q̃s hĩc enu
merat. Jo.an.in.c. eos q̃. de sen. ex.
li.vj. in glo.iij. Et codẽ ti. in cle. in.
j.glo. Et sciendũ q̃ prim⁹ est qñ q̃s
incidit heresim dãnatã. vt. iiij.q.iij.
c.ij.⁊.iij. aut q̃ nouã heresim fingit.
de here. ad abolendã est sic excõica⸗
tus. ⁊ silr̃ credẽs hereticis vel eos re
ceptãs: aut eis fauens. de hereti. si⸗
cut ait. Secũdus cum q̃s asserit ro
mam ecclesiam non esse caput om⸗

niuz:nec ei tanq̃ʒ capiti obediendū. di.xix.nulli phas. vnde hodie diffinitum habet ꝛ declaratū per Bonifaciuz octauū q̃ subesse romano pōtifici omī humane creature est de necessitate salutis. vt patet ī sua extrauaganti que incipit vnam sanctam. Tertius casus qñ rectores ciuitatis faciūt exactiones indebitas in clericos ꝛ admoniti non desistunt: vt de emunitate eccl'iarū. non minus. Quartus casus est. cū quis non electus a duab⁹ partib⁹ cardinaliū gerit se pro papa de elec. licet. Quint⁹ cū quis magister scolariū tractat cū aliquo ciue bononie de conductiōe hospicij irrequisitis inquilinis nisi tps fuerit clapsum vt de locato ꝛ cōducto ex rescripto. Sext⁹ cū monachi: canonici regulares: archidiaconi prepositi: plebani: cātores: ꝛ alij clerici personat⁹ habētes aut etiam q̃cunq̃ʒ presbiteri audiūt leges ꝛ phisicam. ne clerici vel monachi ꝛc. cū magno. ꝛ.c. super specula. Secus si habēt tm̄ eccl'iam parrochialem et non sunt presbiteri nec clerici vel monachi ꝛc statutū. lib. vj. Septimus cuʒ quis participat cū excōicato in crimine. propter q̄d excōmunicatur dando ei consiliū auxiliū vel fauorē de sen. ex. si cōcubine. Octauus statuentes statuta ꝯtra libertateʒ ecclesie. tam consules q̃ʒ eorū scriptores de sen. ex. nouerint. ꝛ. ca. grauē. Nonus qui vtunt ordinationib⁹ a scismaticis factis de scismaticis. ca. j. Decimus quicūq̃ʒ loquit secrete vel mittit scripturas vel nūcium alicui cardinali qñ sunt reclusi occasione electionis pape: vt de electione. vbi periculum. lib. vj. Et idem de dn̄is rectorib⁹ et officialibus ciuitatis q̄ iminente ipa electione non seruauerint ipam constitutionē. Undecim⁹ de his qui grauāt aliquos qui cum pro vno rogabant eligere nolucrūt. de elec. sciant cuncti lib. vj. Duodecimus de rectoribus ad regimē vrbis romane electis ꝛ de fautoribus qui feccrūt contra cōstitutionem super hoc factā vt de elec. fundata lib. vj. Tredecimus de his q̄ vocant ad dirigendas moniales in electiōib⁹ nisi abstineāt ab his per q̄ possit in eis discordia oriri vel nutriri: vt de electione indēnitatib⁹. Decimusq̄rtus de his qui procurant conseruatores dari: ꝛ intromittūt se de his q̄ non licent de offi. dele. statuimus li. vj. Decimusquint⁹ de his q̄ absolutioneʒ de aliqua excōicatione vel reuocatione eius: aut etiam suspēsionis vel interdicti extorquēt per vim aut per metum. Nam hec absolutio nō valet ꝛ incurrit noua excōicatio vt de his q̄ vi metus ve causa fiunt. ca. vnico. li. vj. Decimussextus qui fingit fraudulenter aliqueʒ casum p quem aliq̄s iudex vadat ad aliquaʒ mulierem pro testimonio: vt de iudicijs mulieres. Decimusseptim⁹ de his q̄ ꝑlatos vel capitula vel alias ꝑsonas eccl'iasticas cōpellūt ad submittendū laicis vel alienādū bona imobilia eccl'iaꝝ. Et silr laici q̄ vsurpant sibi hmōi illicite: nisi admoniti destiterint. de reꝝ alienatione hac cōsultissima li. vj. Decimusoctau⁹: q̄cūq̃ʒ in ꝑsonis eccl'iasticis vel ecclesijs per se vel per alium suo nomine vel alieno pro ꝑsonis vel rebus q̄s

nō causa negociationis deferūt vel deferri faciūt seu transmittūt exigūt aliquod pedaguz. de censibus q̄z q̄z li.vj. Decimusnonus de his qui impediūt iudiciū delegati vel cuiuscū q̄z iudicis ecclesiastici de imunitate ecclesiaruz.qm̄. Uigesimus de his qui iubēt subditis suis ne personis ecclesiasticis vendant aliquod bladum vel similia de imu.ec.ca.fi.lib. vj. Uigesimusprim⁹ de religiosis qui habitū sue religionis dimittunt vel qui accedūt ad studium sine licē tia sui p̄lati vel conuent⁹ vel qui coraz talibus legit scienter qui dimiserunt habituz ne clerici vel monachi ꝛc̄. Nec periculo so.li.vj.et sicut recitat Jo.an.in nouella super regl'a. li.vj.referens Guill'.de lata petri dissputasse l de monacho q̄ bene defert habitum monachalem sed opertuz habitu clericali q̄ sit apostata. Q̄d hodie videt̄ approbatum de vita et ho.cle.qm̄ in pricipio i cle.in ꝟ.a religiosis.que oīa vera sunt s̄m Joh̄. an.qn̄ monachus iustā causam trāsformationis nō allegat. Uigesimus secund⁹ qui hereticos seu fautores. credentes.receptatores vel defensores eorum scienter tradiderint ecclesiastice sepulture.de here.q̄cunq̄z li. vj. Nec tales debent absolui nisi prius talez sepultum proprijs manib⁹ extumulent. Idez de illis laicis qui publice vel priuatim de fide catholica disputant:vt dicit̄ ibidem. Dicit tamen. Joh̄.an.q̄ in istis casib⁹ est canō ferende et non late sententie et hoc est tenendum. Uigesimustерti⁹. quicunq̄z rector secularis vel quicūq̄z officialis eius cognosceret de crimine heresis. Aut captiuos liberaret vel dyocesanoꝝ inquisitoꝝ officium.impediret de here.inquisi.libro vj. Uigesimusquartus q̄ per assisimos vel assassimos aliquez xp̄ianū interfecerit. Dicuntur autē assisimi vel assassimi q̄dam infideles qui ex q̄busdam falsis opinionibus q̄bus fuerunt enutriti facile mittebant̄ ad occidendum quēcūq̄z xp̄ianum nō curantes nisi ob hoc ipsi occidendi essent. De homicidio ꝑ humani li. vj. Uigesimusquint⁹ de clericis qui manifestis vsurarijs ad sen⁹ exercēdum domos locant.vel alijs titulis cōcedūt.de vsuris.vsuraꝝ.li.vj. Uigesimussextus de his q̄ concedūt repressalias contra personas eccl'iasticas specialiter siue generaliter vt de iniurijs ꝛ dāno dato:ꝛ si pignorationes.li.vj. Dicunt̄ aūt repssalie qn̄ vnus oriundus de vna terra spoliat̄ ab alio de alia terra oriūdo.ita videlicet si debitū nō soluit̄ et tūc dat̄ potestas ipsi spoliato q̄ satisfaciat sibi cōtra quēlz de terra illa vn̄ est ille debitor:vel spoliator. Uigesimusseptimus si dn̄s vel rector tēporalis non fecerit ea obseruare q̄ statuūtur contra insecutores cardinaliū seu alicuius de familia coꝝ vl' pape.de penis felicis.li.vj. Uigesimusoctauus q̄cūq̄z dat licentiā occidendi seu accipiendi vel alias in ꝑsonis vel bonis suis vel suorū grauandi eos q̄ cōtra reges barones nobiles vel quoscūq̄z tulit excōicatiōis suspēsionis vel iterdicti sniās. siue istos quoꝝ occasione sunt ꝓlate vel eos q̄ eos obseruant:aut eos q̄ talit̄ excōicatis cōicare volūt nisi licētiā ipaz reintegra

liter reuocēt. ⁊ si qua sunt ablata re-
stituant siue ꝑ illis satisfaciāt. Et si
militer q̄ dicta licentia vsi fuerint.
vel etiaꝫ sine licentia suo motu hoc
fecerint excōicatiōem incurrūt. In
qua si ꝑmanserint ꝑ duos mēses nō
nisi ꝑ papā absoluūtur. de sen. excō.
q̄cūq̄ʒ lib. vj. Uigesimusnonus qn̄
quis ab excōicatione fuit absolutus
in mortis articulo vel alio impedi-
mento si cessante articulo vel alio i-
pedimento nō p̄ntet se q̄ꝫtocius po-
terit illi a quo absolui debuerat rein
cidit ip̄o facto in eandem sniam. de
sen. excō. eos li. vj. Trigesimus qn̄
aliq̄ absoluuntur a sede apostolica:
q̄ se p̄sentent ordinarijs vel a lega-
tis ⁊ iniungitur eis alijs suscepturis
penitentiam ⁊ passis iniuriam seu
eis q̄bus obligati sunt satisfaciant:
si hoc nō faciāt cū p̄mo poterint re
incidunt in eandē sentētiam. vt in di
cto ca. eos q̄ li. vj. Trigesimusprim⁹
de his qui in cimiterio sepeliunt cor
pora t̄pe iterdicti: vel vsurarios ma
nifestos scienter sepeliūt a qua excō
municatione nō debent absolui: nisi
prius ad arbitrium dyocesani satis-
fecerint q̄bus p̄missa fuit iniuria ir-
rogata. de sepulturis. eos. i cle. Tri
gesimusscd̄s de religiosis q̄ decias
ecclie debitas sibi appropriant vel
vsurpant: siue q̄ non ꝑmittunt solui
ecclesijs d̄cimas q̄bus tenent̄ iuxta
tenorem clemētine. de dicimis reli-
giosi. Trigesimustertius de mona-
chis siue canonicis regularibus q̄
non habēt administratiōes. ⁊ confe
rūt se ad curias p̄ncipū sine licētia
p̄latoꝝ vt damnū aliq̄d inferāt pla-
tis suis aut monasterio. vt de statu

mo. ne in agro. in cle. Trigesimus-
quartus de monachis q̄ intra septa
monasterij arma tenent ⁊c̄. vt in di-
cto. c. ne in agro. Trigesimusq̄ntus
de his q̄ impediunt visitatores mo-
nialium vel canonicoꝝ: nisi moniti
destiterint. vt de statu monachoruꝫ
accedētes in cle. Trigesimussextus
de q̄busdam mulieribus q̄ dicunt̄
beguine. silr̄ ⁊ religiosi q̄ eas in tali
statu fouent. de religiosis domibus
cum de q̄busdā. in cle. Trigesimus-
septimus de illis q̄ scienter ꝯtrahūt
mr̄imoniū i gradu cōsanguinitatis
vl̄ affinitatis ꝓhibitis. vl̄ cū monia
libus. vel cōtrahētes q̄ sunt religio-
si. vel moniales. siue etiā clerici in sa
cris. vt d̄ cōsan. ⁊ af. eos. in cle. Tri
gesimusoctauus de inq̄sitoribus he
reticoꝝ: q̄ p̄textu inq̄sitionis officij
q̄buslibet modis illicitis pecūiam ex
torq̄nt. vel etiā bona eccl̄iarū ob de
lictum clericorū applicant fisco. de
hereticis. volentes. in cle. Trigesi-
musnonus: ptās. capitanei. rectores
cōsules ⁊ iudices: cōsiliarij ⁊ alij of
ficiales q̄ statuta scribūt. faciūt ⁊ di
ctant per que q̄s compellit̄ soluere
vsuras vel solutas non repetere et q̄
s̄m ea iudicant. ⁊ q̄ habēt super hoc
potestatem nisi statuta ipsa deleue-
rint sūt excōicati vt de vsuris ex gra
ui in clemē. Quadragesimus de reli
giosis mendicantibus q̄ domos ad
habitandum de nouo recipiunt. vel
receptas mutant seu alienant. de ex
cess. prela. c. vno li. vj. ⁊ de penis. ca.
cupientes in cle. Quadragesimus-
primus. de religiosis qui. s. dicunt
aliqua v̄ba q̄bus retrahunt audiē
tes a solutiōe decimarum. vt in di-

eto.c.cupiẽtes. Quadragesimussecundus q̃ cõfitẽtibus sibi nõ faciũt cõsciam de decimis soluẽdis q̃ suspẽsi sunt a p̃dicatiõis officio donec si cõmode p̃nt faciant eis ↄsciam. Et si interim p̃dicent excõicati sunt: vt habet ibidẽ. Quadragesimustertiꝰ de religiosis q̃buscũq; q̃ nõ seruant interdictum q̃d seruat mat̃ eccl'ia ꝺ sen.ex.c.j. in cle. Quadragesimusquartus de fratribus minoribus q̃ tp̃e interdicti recipiũt ad officia diuina fratres vel sorores de tertio ordine q̃ ptinẽtes dicunt̃ de sen.ex.cũ ex eo. Quadragesimusquintus opponẽs seu impugnãs lr̃as pape nouiter electi etiã ante coronationẽ suam excõicatus est p extrauagãtẽ.xj. Bñdicti: q̃ incipit q: nonnulli. Quadragesimussextus ꝟberans clericũ diabolo instigante: puta ex ira aut aĩo vindicãdi vel vlciscendi se in eo ipso facto est excõicatus.xvij.q.iiij. si q̃s suadẽte diabolo.⁊ de sen.ex.cũ illoꝝ. Et notanter ꝺr instigante diabolo ⁊ ex ira secus si iocose aliq̃s clericuz in ludo honesto offenderet nõ aĩo iracundo nec ex malo ꝓposito nõ incidit excõicationẽ.ꝺ sen.ex.cũ volũtate. Dicit̃ etiã aĩo vlciscẽdi se in eo: q: secus si de mãdato supioꝝ q̃s capiat clericũ icorrigibilẽ vt ad iudiciũ eũ ptrahat.talis em̃ nullam sñiam incurrit: vt de sen.ex.vt fame Nã tales p̃nt etiã ab eccl'ia extrahi etiam violẽter.vt dicit glo.ibidem. Sup hec dicta possũt excusari magistri p̃lati cõsãguinei ⁊ alij i iure expressi quibus pmittit̃ correctõ clericoꝝ q̃ si etiã aĩo iracũdo clericum ꝟberãt: ⁊ de correctiõe actu non cogitant excusant̃ f̃m host. Non em̃ possunt dici ex ira corrigere clericos cũ dolus non assit ⁊ p cõseq̃ns nec violentia sufficit em̃ q̃ correctionẽ habeant in habitu. Quadragesimusseptimus de istis laicis q̃ collectas tallias ⁊ onera imponũt ecclesiasticis psonis: ab ipsis suoꝝ ꝓuentuuz vel bonoꝝ dimidiã decimam seu vigesimam extorquẽtes. de immu.ec. clerici.li.vj. Quadragesimusoctauus de p̃latis ⁊ de illis psonis q̃ huiusmodi laicis elemosynas vel collectas q̃scũq; psoluunt. vt habet̃ ibidem. Hodie vero solum locum habet in exigentibus laicis q̃ soli incidunt in excõicationẽ nõ tñ habet locum in soluentibus vel recipientibꝰ a sponte soluẽtibus: vt de immu.eccle.qm̃. in cle. Quadragesimusnonus pcutiens aliquẽ qui nouiter est religionem ingressus. lz nõdum sit professus incidit in excõicationẽ de sen.excõ.religiosa.li.vj. Quinq̃gesimus de illo q̃ lz nõ mandauit pcutere clericum aliq̃s tñ noie suo: puta familiaris eius vel cõsanguineus pcussit clericũ: ⁊ ille ratuz habuit postea excõicatiõnẽ incurrit ipso facto de sen.ex.cum q̃s li.vj. Alios casus q̃re supra in.c.de sacramento penitentie. Et q: dictũ est in.xlvj.casu q̃ non oĩs pcutiens clericũ incidit in canonem late sñie. Ideo videndum est breuiter q̃ q̃ttuordecim sunt casus in q̃bus pcutiens clericum non incidit in excõmunicationem. Primo quando quis ignorabat an clericus esset puta q: comam nutriebat de sen.excõ.si vero. Secundo si non defert habitũ vel tonsuram nec

aliq̄d de clericatu ōndit si tertio am
monitus nō se corrigat. de sen. ex. c.
cōtingit. ⁊. c. in audiētia. Tertio in
clerico q̄ cōtēpto habitu fert arma.
⁊ tertio monitus nō corrigit: vt in
ꝑdicto. c. in audiētia. Et etiā si non
monitus sit ⁊ se immisceat tyranni-
di de sen. ex. cum nō ab hoīe. Quar
to in clerico exercēte negocia secula
ria: vt in. ca. sacerdotibus ne clerici
vl' monachi. ⁊ ꝓus requirit monitio
vt in. c. in audiētia de vita ⁊ ho. cle.
c. fi. Quinto in clerico coniugato si
non fert habitum clericalem de cle-
ri. cōiuga. lib. vj. Sexto in clericis
buffonibus: macellarijs goliardis:
q̄ si per annum exercuerint artē su
am: vel si minori tp̄e admoniti non
destiterint. de. vi. ⁊ hone. clerici. li.
vj. c. fi. Septimus in illis qui nō ex
ira s; iocose se ꝑcutiūt vt ō sen. ex. c
. j. debet tñ attēdi q̄litas ioci ⁊ rō fal
lendi de ꝓsump. capi. j. Octauus in
magistro q̄ tñ hoc facit leuiter cau-
sa disciplinę. de sen. ex. cum volunta
te. c. fi. Nonus est in eo q̄ vim vi ex
in continenti repellit temꝑate. de sē.
ex. si vo. Decimus q̄ñ quis cū vxo
re inuenit clericū turpiter agere: vel
cum mr̄e vel sorore vel filia: vt in di-
cto. ca. si vero ⁊. c. nec ille. Undeci-
mus si fiat de prelato aut mandato
ipsius causa correctiōis. vt in dicto
. c. cum voluntate. ⁊. c. ex tenore. Et
si non fiat causa correctōis tam ver
berans q̄ȝ ꝑcipiēs incurrūt excōica
tionem de senten. ex. vniuersitatis.
Quod si causa subest pōt clericum
cape ⁊ incarcerare etiam ꝑ laicum
de sen. ex. si laicus. li. vj. Sed ꝑcutio
non dȝ fieri ꝑ laicum alioquin am-
bo incurrunt excōicationem. vt in
dicto ca. vniuersitatis. nisi clericus
esset adeo id est intantum incorrigi-
bilis q̄ aliter capi ⁊ corrigi non pōt
de sen. excō. vt facit. Duodecimus
in turbāte diuina officia quem ꝑsby
ter vel alius ad quem spectat potest
eijcere de ecclīa de sen. ex. veniens.
Similiter cum q̄s rōne officij q̄d in
ecclesia obtinet ꝑcutit clericū. aut
etiam cum senior causa deuotionis
hoc facit: aut dn̄s ⁊ pater siue ꝓpin
quus familiariter corrigit. Hec om
nia intellige cum sint in minoribus
ordinibus constituti. vt in dicto. ca.
cum voluntate. Tredecimus si cle-
ricus sit depositus siue degradatus
vt de iudicijs cum non ab homine
⁊ de penis degradatio infi. li. vj. Et
hoc intellige si talis clericus deposi
tus est incorrigibilis ⁊ noluit viuere
sub regula clericali: vt notatur. in.
ca. cum cōtingit ꝑmo de sen. ex. ⁊ no
uellator sup regula delictum. li. vj.
⁊ Jo. an. xvij. q. iiij. si quis dinceps
⁊. xxiij. q. v. excōicatoꝝ. Alias autē
si est corrigibilis non licet eum per-
cutere: licet esset excōmunicatus. vt
in iuribus predictis. Et ratio quia
adhuc licet excommunicatus sit dū
modo sit corrigibilis ⁊ nondum de-
gradatus retinet priuilegium cano
nis. si quis suadente quod est cōces-
sum in fauorem ordinis ⁊ non per-
sonarum. vt in di. ca. contingit. Ue
runtñ. Inno. v. credit q̄ verberans
hereticum clericum non incidit ca-
nonem. ⁊ hoc ipe notauit de sen. ex.
si vero quod tñ intelligendum est de
heretico deposito per sententiam.
Q̄d etiam sentiūt Goffre. Uincen.

⁊ Bers. Dicit tñ arch.xvij.q.iiij.si q̃s deinceps.ꝙ laicus iudex potest expellere ꝑcutere capere ⁊ occidere clericũ si om̃ino est incorrigibilis: ⁊ aliter corrigi nõ põt:recepta tñ licẽtia ab ecclia.al's nõ licz.xvij.q.j.si q̃s.xxiij.q.v.vbi ꝺ liguribꝰ.c.circũcelliões. Quartusdecimꝰ qñ clericus trãsfert se ad actũ prorsus ordini cõtrariũ.vt puta erat in minoribus ⁊ factꝰ est miles vel bigamꝰ.lxxxiiij.di.quisquis.⁊c̃.

De effectu excõmunicatõis

De secundo.scz de effectu excõmunicatõnis Sciendũ est ꝙ excõicatus maiori excõicatione nõ potest eligere neqꝫ elegi.neqꝫ bñficiũ eccl'iasticuz acquirere: nec de bñficijs suis aliq̃d ꝑcipere. vt de appellatiõibꝰ.pastoralis.in fi. Et hoc qñ est in mora petẽde absolutiõis. de ꝓcessione ꝓbendaꝝ. q꞉ diuersitatẽ. Jtẽ nemo debet sibi participare loquẽdo.orãdo,salutãdo.bibẽdo comedẽdo.xj.q.iij.sicut apl'i. Jtẽ nõ põt cõstitui ꝓcurator neqꝫ ꝓcuratorẽ cõstituere,ad agendũ:nec ferre aliquã sentẽtiam. Jtẽ si impetrat aliud rescriptum preterq̃ꝫ sup articulo excõicationis nõ valet.de rescri.ipso iure.li.vj.Jtẽ si cõfert aliq̃ꝺ sacr̃m cum solẽnitate: aut se ĩugerat diuinis irregularis est.vt de cle.ex.mini.c.apostolice. Nec põt ꝑ eũ dispẽsare nisi ꝑ papã de sen.⁊ re.iudi.cũ eterni.li.vj.Jtẽ excõicatus est suspẽsus tam ex officio q̃ꝫ ex bñficio.vt in glo.vlti.c.cum bone.de eta.⁊ quali.xj.q.iij.rursus.vbi dicit Archi.ꝙ etiam solus lapsus anni absqꝫ sentẽtia canonis a beneficijs sufficit. Et vlterius nõ audiatur super beneficijs.et ita vr̃ loq̃ istud ca.rursus. ẜm Jnno.q̃ hoc notat in dicto ca.cum bone.Oibus enim bñficijs tam habitis ante excõicationẽ q̃ꝫ postea acq̃sitis debet spoliari per sententiam. Si ꝑ annũ in excõicatione vel interdicto permanserit:⁊ post talem sententiã latam post annũ sup amissione beneficioꝝ nõ audiatur vlterius sup eis.vt dic.c.rursus. Que autez dicũtur in excõicatione eadẽ intellige in suspensione.ar.predicti ca.cum bone. vbi sic notauit Jnnocẽ. Et etiam intellige de illo qui excõicatur pro cõtumacia. ⁊ qui citatus super crimine non cõparuit. Talis enim habetur ꝓ conuicto vel ꝓ cõfesso.et priuatur beneficijs post annum.⁊ vt hereticus condẽnatur.vt de hereticis.Cũ contumacia.li.vj. Jtem effectus excõicationis est ꝙ licet sit iniusta ex ordine vel causa.tamẽ ligat.xj.q.iij.c.j. et de officio legati.cũ contingat.de sen.excõ.cũ per tuas.⁊ cap.secrete. vbi de hoc. Sed diceres. nõne iudiciũ ecclesie debet se ꝯformare iudicio dei.xj.q.iij.tũc ꝟa.ij.q.j. deꝰ omp̃s. de sen.excõ.a nobis.sed deꝰ nullũ ligat iniuste. de pe.dist.iij. si ex bone. ergo eccl'ia nullũ debꝫ ligare iniuste. Jtẽ deficiente causa ꝓpter quaꝫ aliq̃d debet fieri iuste deficit ⁊ effectꝰ.lxj.di.his oibus. de bigamis. debitũ.de appel.cũ cessante. Sed causa excõicatõis dꝫ esse pctm̃ mortale.xj.q.iij.nemo epoꝝ.hoc autẽ cessat in

excõmunicatione iniusta: ergo non debet ligare. Dicendũ est ad hoc ꝙ licet nullus debet excõmunicari iniuste: tñ si excõicetur tenet excõmunicatio apud eccliam militantem licet non apud deũ. Et hoc fit ideo vt ecclıastica censura eo plus timeat. Et vt homo crescat per obedientie meritũ iniuste sentẽtie parens. Unde dicit glo. xj. q. iij. nihil ꝙ licet iniusta sententia sit timenda ꝛ teneda ꝙ tũ ad militantis ecclesie iusticiã nec mirũ ꝙ apꝺ deũ non tenet q̄ non fallit: sed apꝺ ecclesiaȝ tenet q̄ fallit ꝛ q̄ fallit de sen. excõi. a nobis. Non est tamen intentio ecclesie aliquem iniuste excõicare imo punit acriter iniuste excõicantes. vt ptȝ. xj. q. iij. illud ꝛ de sen. excõi. cũ medicinalis li. vj. Qñ ergo dꝛ ꝙ excõicatio est eterne mortis dãnatio. intellige si contẽnitur alias non. Et ita solus contẽptꝰ inducit dãnationẽ. xxiiij. q. iij. notãdũ ꝛ hẽt i glo. nemo epoꝝ. xj. q. iij.

De participatione cuȝ excommunicatis.

COnsequent ꝺ tertio. s. de participatione cuȝ excõicatis est sciendũ ꝙ quedam participatio est illicita. s. cuȝ q̄s participat excõicato in crimine propter qꝺ excõmunicatus est: scȝ dando ei consiliũ auxiliũ vel fauorem et talis incurrit eãden sniaȝ de sen. ex. si concubine. ꝛ. cap. nuper. Secũdo quãdo ꝑticipat in crimine mortali sed non in illo propter qꝺ excõicatꝰ est: ꝛ talis mortaliter peccat: sed nõ incurrit eandem sentẽtiam excõicationis. Tertio qñ participat ei in diuinis scȝ recipiendo eũ ad diuina officia. vel ad sacramenta vel ad sepulturaȝ. Et licet talis non sit irregularis prima vice tamẽ propinquus est irregularitati. Et si celebrauerit in tali peccato erit irregularis. de sen. excõi. is qui. li. vj. Quarto qñ quis participat non in crimine sed in loquendo orando vel bibendo secũ. et de tali participante dicit Tho. probabilit posse dici ꝙ non peccat mortaliter nisi ex cõtẽptu vel cõtra prohibitionem superioris. Unde regulare est ꝙ participãs pertinaciter excõicatis peccat mortaliter: ꝛ potest excõicari maiori excõicatione. Nõ sic aũt est de participante quadam leuitate in verbo vel in cibo aut potu ꝛc. cũ valde graue esset ꝙ q̄s pro vno leui verbo incideret excõicationeȝ vel mortale pctm̃. Per hoc põt solui illꝺ dubiũ qꝺ cõiter inter dentes multoꝝ voluit. vtrũ scȝ participans excõicato vt iam dictũ est peccat mortalit. Et an sniam incurrit. Host. videt tenere ꝙ tũc peccat mortaliter quando hoc facit pertinacit in contẽptũ ꝛ contra prohibitiõem superioris specialiter vel generalit factam. Nam in hoc casu est excõicandus participans alij ſm ipsum vt de deri. excõi. ministrante si celebrat. in si. ꝛ de sen. excõi. statuimus. in si. ꝛ eo. ti. cõstitutionem. li. vj. Ex quibꝰ infert hoc salubre documentũ ꝛ salutare cõciliũ ꝙ ex quo ante ammonitionem factam participãs excõicari potest. vt dicit Arch. vbi supra. restat ꝙ venialiter peccat. Ex q̄ autem post ammonitionem factam

⁊ spretam excōicari pōt. planum est ꝙ tūc peccat mortalit̄. Nam etiam excōicationis sentētia nō est ferēda nisi ꝓ mortali pctō. Sic ergo p₃ Ar chi. ptinacia est causa pro q̄ sola ferk hec sententia. sic intelligit Host. ca. sacris. qđ vi metus ve causa. ⁊c. Et ex his p₃ ꝙ si q̄s excōicatus est pro cōtumacia vel alio crimine. vel vt sa tisfaciat: ⁊ ex ꝓcessu non est prohibi tio generalis vl' specialis participā tibus facta. participās cum tali. in locutione. comestione ⁊c. nō peccat mortaliter sed venialit̄. Nō q₂ nō fa cit contra ꝓhibitionē superioris: cū adhuc nō sit ꝓhibitum. Ideo dicen dum est ſm Archi. vbi d̄ ꝙ si q̄s cō- municat excōicato cōtra ꝓhibitio- nem canonum peccat venialit̄. nisi forte nimis freq̄nter, vel in cōtēptu₃ canonū: q₂ tūc esset mortale. sic pōt intelligi. xj. q. iij. excellentissimus. ⁊ xxv. di. c. alias Sed cōtra ꝓhibitio nē hōis mortalit̄ peccat. Vn̄ cōsue- uit dici ꝙ mitius agit̄ cū lege q̄₃ cū ministro legis. ff. de arbi. l. celius. Ita notauit Host. in ca. ꝙ in dubi- js. de snīa excon. ⁊ hoc teneas. Nec aduertas illū monachum Ray. cū lata cappa ⁊ stricta conscientia q̄ in summa sua dicit: ꝙ si aliq̄s commu nicat excōicato in casu non cōcesso scienter. si nouit ius. vel si est cleric⁹ semꝑ peccat mortaliter quem secu- tus ē Inno. quartus vt ipse notauit de dolo ⁊ cōtu. Hitatis in glo. vl. sux ta fi. ⁊ in ca. sacris. qđ metus causa. applicando textualia ꝓut potuit ꝓ sua opinione facienda. Cōtra quos est hodie tota scola iuristarum ⁊ the ologoru₃: qui sequentes btm̄ Tho.

in. iiij. . sen. dicunt ꝓ cōclusiōe ꝙ q̄₃ uis q̄s scienl excōicato cōmunicet nō peccat mortalit̄: nisi in tribus ca sibus sc₃ q̄ñ cōmmūicat in crimine: vel in cōtemptu₃ sūpioris: aut in cō temptum clauiu₃. vel si cōicat in di uinis: qđ teneas ſm Archid. Vbi- cū q₃ ergo inuenies in iure ꝙ cōmu nicare excōicato est peccatū morta le: intellige cum hoc ex studio fit ⁊ i cōtemptum: ita intelligit̄ ca. excellē tissimus. xj. q. iij. vt Hugo ibidē no tauit. Silr̄ in diuinis cōmunicare ē mortale. vt dicit Hugo. xj. q. iij. ro- go. Similiter in crimine est morta le. vt de senten. excō. nuper. Prete- rea sciēdum ꝙ non dico₂ communi care excōicato: l₃ ego ⁊ ipse sumus in eadem domo. ego ꝓ meis negō- cijs: excōicatus aūt ꝓ suis. Sed si ego ⁊ excōicatus iremus ad papa₃ vel ad alium dn̄m vt ꝓ eodē rogare mus bene incidere₃ excōicationē ⁊c. Ite₃ si ego ⁊ excōicatus habemus vnam camerā cōmunē bn̄ lic₃ mihi cum excōicato esse in eadē camera ⁊ iacere ⁊ comedere: s₃ nō in eadem mensa vel in eodē lecto. q₂ hoc non pōt esse sine voluntaria cōione: ſm Archid. q̄ ita notauit. xj. q. iij. apl'i. Sed diceres tn̄ sctūs Johan. euan. exiuit balneum ꝓpter cherinthum excōicatum. xxiiij. q. j. omnis q̄. Di cendum ꝙ illud fuit ex sup̄abundā tia iusticie: ⁊ cum hoc quia aliud est dimittere delicias ꝓpter p̄sentiam excōicati: qđ est bonum. sicut fecit beatus Joh. aliud ius suum dimit- tere: quod non est bonu₃ ſm Inno. qui ita notauit. d sen. ex. nup. Pre terea sciendum ꝙ si excommunica-

tus intrat ecclīam oēs exibūt ecclīā ꝭm glo. xi.q.iij.sicut apli. Sacerdos tñ si incepit missam non exibit. qꝛ nō relinq̄t officiuꝫ inexpletū. vij. q.j.nihil Hugo aūt notauit in.c.cū excōicato.ibidem.xi.q.iij. ꝙ sacerdos remanebit cū duobus.Ho. vero in summa. de sen.ex.c. si.dicit ꝙ si excōicatus eijci non pōt de ecclesia. ⁊ p̄sbyter nōduꝫ incepit canonē vestes exuat ⁊ recedat. Si ꝟo incepit pficiat missam.⁊ ab ipo excōicato oculos auertat.⁊ tutius est vt ista tiꝫ sumpta cōione sacramēti vadat ad sacristiā ⁊ ibi missam cōpleat.de cōse.di.ij. relatum.Concordat Hosti.⁊ Goffre. Dicit tñ Inno. de sen. ex.nup.ꝙ si in ecclesia esset excōicatus nō tñ causa orādi: sꝫ ꝓ alio suo negocio non videt ipse Inno.q̄re in eadem ecclesia orare nō possem cuꝫ nō participo sibi in orone.exq̄ non orat.licet alij cōtradicant. Dicit etiam si excōicatus esset extra ecclesiam ⁊ audiat missaꝫ statim sacerdos dꝫ cessare ⁊ alij orantes recedere:nisi forte incepisset canonē misse:vt dictum est ⁊ hoc ne relinq̄t officiū inexpletuꝫ. Sciat etiā excōicatus ꝙ nō licet sibi ingredi ecclesiam aliq̄ hora. Et ad hoc facit.xxv.di.c.j. post principiuꝫ. xxiiij.q.iij.clericus.⁊.j. q.j.non lꝫ. Nisi causa audiēdi ꝟbū dei de sen.ex.rñsio.de cōse.di.j.eps xxxv.q.iiij.de his ꝭm Hosti.qui ita notauit de clerico excōicato . illud Vñ dicit. Egidius cardinalis ꝙ si excōmunicatus sicut priuata psona vult dicere horas canonicas dꝫ hoc facere extra ecclesiam ⁊ nō intra ex causa supradicta qꝛ seperatus ē ab ingressu ecclīe. Sed circa p̄missa est sciendum ꝙ qꝛ multi ex leuitate: et ex causis vel signis leuibus vitant alios tanq̄ꝫ excōicatos . iō expedit scire qñ quis est vitādus. Pro q̄ sciendū ꝭm Hosti. de sen.ex. cum non ab hoīe a cōione illius q̄ ꝓ sacrilega manuum iniectione in clericū in edictum seu canonē excōicatiōis incidit.lꝫ denūciatus nō sit debes abstinere dūmmō in iudicio sit vl' hoc sciat.s.qꝛ vidisti qñ clericum pcussit ⁊ publica sup hoc laborat infamia donec se purgauerit.ꝓ quo allegat. c.cuꝫ desideras.de senten.ex. ⁊ hoc vult etiam glo.j.predicti.c.cum nō ab hoīe.q̄ dicit ꝙ q̄cito scio vnū excōicatum debeo ipm statim vitare q̄uis nō sit denunciatus .nisi solus hoc sciam. Et hoc est cōtra Johēm fauētinum ꝭm Hosti.⁊ glo.supradicti.c.q̄ dicūt ꝙ excōicatus nō est vitandus quousq̄ꝫ denūciatus sit. qđ omnino falsum est. Denūciatio aūt nō fit nisi ꝓpter ignorātes:argu.de iudicijs.ita quorūdum. Et eum q̄ certus est certiorari nō oportet.ď regulis iuris eum q̄.li.vj.deus eum ligat in hac sniā ⁊ nō homo. xj.q.iij. nemo.Vñ ⁊ secum trahit.executioneꝫ.nec amplius ligat p denūciationē.de appellationibus. pastoralis. Dꝫ ergo vnusq̄sq̄ꝫ vitare excōicatū. ⁊ si d̄nunciatus nō sit dummō sciat hoc taliter ꝙ ipꝫ conuincere possit vel etiam si famosum sit vt dictum est.secus vbi occultum est. Et hoc est verum de excōicato in specie.i. nominatim:nō aūt in genere. Et etiam vbi tibi constat tanq̄ꝫ homini vl' si sit infamatus de hoc publice. Se

cus si tibi constaret tanq̄ꝫ deo puta in cōfessione q: tunc nec in publico nec in p̄uato ipsum vitare debes Item si audis hoc ab alijs non sis facilis ad credendum: nisi prelatus hoc tibi nunciet. tūc oīno credendū est. xj. q. iij. cure. Scire tñ debes q̄ aliq̄s ꝓpt famā publicaꝫ vitat̄ tāq̄ꝫ excōicat⁹ lꝫ excōicat⁹ ñ sit. ſm Ho. i. c. cū desideras. de sē. ex. vt etiā di cit glo. Qđ si fama est aliquē esse ex cōicatuꝫ vitandus est. Et ita fama facit ꝓbationē. Et ista oīa intellige quo ad publitaꝫ vitationē. nā si q̄s solus nouit aliquē excōicatū. ꝛ hoc ꝓbare nō pōt de facili. ip̄e solus eū vitabit alioq̄n si nec ꝑ aliquē ꝓbare poterit. nec ipse cuꝫ vitabit publice sed tñ occulte. ꝛ vbi poterit facere si ne scandalo. Ūñ tene ꝓ regula ſm Ray. q̄ si manifestū est aliquem es- se excōicatū alij tenent̄ exire đ eccle sia vel ꝓcurare q̄ exeat. Si ꝟo non est manifestum: tunc illi q̄ sciunt exi bunt caute ꝛ secrete ita tñ q̄ non se- quat̄ manifestatio illius. si cōmode possunt alias si timet̄ manifestatio eius nō exibūt. vj. q. ij. si tm̄ eps̄. Oc culte nāq̄ꝫ excōicatus dꝫ occulte mo neri vt exeat. cōcordat Gof. Hodie ꝑ statutū cōstātieñ. bñ ꝑmissum est q̄ nullus aliquē vitare dꝫ vl̄ ꝓ excōica to h̄re: nisi denūciatus sit ꝛ declara- tus. Et hoc intellige q̄ꝫtū ad publi- cā vitationē. alias si tibi constat ali quē incidisse canonē late sententie de bes eū vitare nō expectādo aliquaꝫ denūciationem ꝑ iura superius di- cta. eo tamen modo quo dictum est supra. Idem dicendū est si fama pu blica est: vel audio a fidedignis ali- quem excōicatū ſm Ray. teneor eū vitare. Et vt melius ista recolligas ponunt̄ q̄nq̄ꝫ regule de hoc. Quarū p̄ma talis est. excōicato participās in crimine incurrit candē s̄niam ex- cōicationis. vt de senten. ex. c. si con cubine. ꝛ. ca. nuper. Quod intellige sic. si dat consilium. auxilium vel fa uorem. sine quibus ille non fecisset. Secunda regula. participans excō municato non in crimine: i cōtēptuꝫ tñ clauium incurrit mortale pecca- tum. Tertia regula. participans ex communicato in diuinis. scꝫ admit tendo eū ad diuina. vel ad ecclesia- stica sacramenta vel ad sepulturam peccat mortalit̄ Et lꝫ p̄ma vice non fit irregularis vt đ sen. ex. is q̄. li. vj. tamen ingressus ecclesie est ei inter- dictus. Ūñ ingerens se scđo ad di- uina fit irregularis. de sen. ex. is qui li. vj. Et si sic decedit nō dꝫ in cimi- terio sepeliri: vt đr ibidem. immo vt in vltimo casu sepeliens excōmuni- catum casu nō cōcesso excommuni catus est. vt de sepulturis. eos qui ī cle. Quarta regula. participans ex- communicato in cōtemptū superio rum peccat mortalit̄. xj. q. iij. nemo. Quinta regula. participans excom municato bibendo: comedendo: lo quendo semel tantum vel ex casu ne cessario: non tamen in contemptuꝫ peccat venialiter: sed patet quia ve- niale fit mortale dum placet. ꝛ freq̄n tia delicti facit cōtemptum. vt dicit Aug de fide xp̄iana Tunc enī dicit̄ quis ex contemptu facere qñ volun tas eius ordinatur ad obuiandum legi. Sciendū tñ circa p̄missa q̄ in oibus casibus p̄terq̄ꝫ in p̄mo talis

participās potest absolui a ꝓpͦ sacerdote. sed in pͥmo casu qn̄ cōicat in crimine nō potest absolui ab alio nisi ab illo q̄ excōicauit principalē. tn̄ si ille cōmunicās cōmode nō potest accedere ad excōicatorē pōt absolui a ꝓpͦ sacerdote. vt dr in ca. nup. de sen. ex. In articulo tn̄ mortis pōt ab oī excōicatione maiori ꝑ simplicē sacerdotē absolui: seruata tn̄ forma de qua habes supra circa sacramētū penitētie. Preterea sciendū ꝙ quinqꝫ ꝑsone excusantur a pctō participatiōis cū excōmunicato. Primo si quis causa vtilitatis participat. vt si loquit̄ de his que sunt de salute excōicati: vel ad salutē ꝓpriā si aliū nō habet vt loquat̄ ꝓ debitis q̄ tenet̄ sibi excōicatus. Scd̄o excusat̄ vxor participans viro excōicato: vel ecōuerso. tn̄ quantū ad redditionē debiti non excusat̄: qꝛ nō tenet̄ viro excōicato reddere debitū. ille tn̄ excōicatus tenetur vxori petēti reddere. xj. q. iij. qm̄ multos. in glo. sup ꝟ. vxores. finali. Tertio excusantur serui. ancille. filij. rustici s̄uiētes. ꝛ oēs familiares qui nō dederūt causam dn̄o ꝓpter quam excōicatur. Et intellige de s̄uis q̄ ante excōicationē dn̄i seruire ceperūt: ꝛ de filijs nō emācipatis. i. nō diuisis a patre: q̄ sunt adhuc in pr̄na potestate. Rusticos intellige colonos agroꝝ suoꝝ dn̄oꝝ: et alios q̄ tn̄ in his laborib⁹ ad q̄s de iure tenent̄: pn̄t participare dn̄o. patres tn̄ nō excusant̄ participātes cū filijs excōicatis. nec dn̄i cū s̄uis s̄m Raymūduꝫ: q̄ tenētur suos corrigere minores. Tn̄ dicit Hosti. ꝙ dn̄i seruis mercēnarijs q̄s suo magno incōmodo vitare nō possunt. possunt cōicare similit̄ socij habētes aliqd in cōmuni. Quarto excusantur illi q̄ ignorāter cōmunicant excōicatis. Quinto excusant̄ illi q̄ in necessitate eis cōicant. vt si quis cōmunicās iret ꝑ terraꝫ excōmunicatoꝝ ꝛ nō haberet alibi emere victualia: pōt in tali necessitate ab excōmunicatis emere: ꝛ cū illis etiaꝫ comedere. Ultimo sciendū ꝙ sepe epi vel eoꝝ officiales cōmittūt plebanis absoluere aliquos excōicatos. ideo de modo ꝛ forma absoluēdi taliū est videndū. Ubi est notandum ꝙ in absolutiōe a maiori excōmunicatiōe q̄tuor sunt s̄uāda. Primū vt excōicatus prius iuret stare mādatis ecclesie licet hoc nō sit de substantia absolutiōis. Scd̄o si q̄s ꝓ manifesta offensa excōicatur nō absoluat̄ nisi prius satisfaciat. Si aūt ē occulta sufficit iuratoria cautio. Tertiū est vt absoluat̄ ꝑ eum q̄ tulit sententiaꝫ cū psalmis ꝛ orōnibus circa hoc ꝯsuetis. Primo premittēdo. de⁹ mis̄eatur nr̄i. vsqꝫ ad fineꝫ. vel s̄m aliquos. miserere mei deus. deinde Kyrieleison. Pat nr̄. Saluū fac s̄uū tuū dn̄e sperātē i te. Mitte ei dn̄e auxiliū de sctō. ꝛ de syon tuere euꝫ. Esto ei turris fortitudinis. a facie inimici. Dn̄e exaudi orōnem meā. Oremus. Presta q̄s omp̄s de⁹ huic famulo tuo dignū penitētie fructū. vt eccl̄ie tue a cui⁹ veritate deuiauerat peccādo admissoꝝ reddat̄ innoxius veniam consequēdo. ꝑ xp̄m dn̄m nr̄m. Tūc sequi forma absolutiōis. De oīpotentis

dei gr̃a ⁊ misicordia cõfisus aucto
ritate dñi nr̃i ih̄u xp̄i ⁊ beatoꝝ ap̄lo
rum petri ⁊ pauli necnõ auctorita-
te ordinaria mihi in hac parte con
cessa a sentẽtia excõicatiõis quã in
cidisti ꝓpter iniectionẽ manuũ i cle
ricũ ordinatũ: ego te absoluo ⁊ resti
tuo te in sinũ matris eccl'ie ⁊ parti-
cipationẽ sacramẽtoꝝ ⁊ cõionem fi
deliũ. In noīe p̄ris ⁊ filij ⁊ sp̄us sãcti
amẽ. Et idẽ modus seruãdus ẽ cir
ca mortuũ excõicatũ absoluẽdo ni
si addẽdo ꝟsiculos ⁊ psalmos qui
fiũt circa cõmendationẽ mortuoꝝ
addẽdo collectã Inclina dñe aurez
tuã. cum illa. Da q̄s dñe aīe famuli
tui refrigerij sedẽ. quietis beatitudi
nẽ. veri luminis claritatẽ. ꝑ xp̄z do
minũ nr̃m. Quartũ est vt precipiat
illi sic absoluto. si erat absolutus a
sentẽtia canonis: vt nũq̄ꝫ cõtra illũ
canonẽ excedat. s. vt nõ ꝑcutiat cle-
ricum aliquem vel consimile.

De suspensionis sententia.

Circa suspẽsionis sen-
tentiã est sciendum ꝙ
suspensio est ꝓhibitio
qua q̄s astringit̃ ab-
stinere ab aliquo cer-
to actu legitimo. Et est multiplex.
nã tot sunt singulares suspẽsiones
quot sunt actꝰ legitimi. vñ põt q̄s
suspẽdi a bñficio ⁊ officio ⁊ iurisdi-
ctiõe. ab igressu eccl'ie ⁊c̃. Pro quo
sciendum ꝙ Io. an. in cle. cupiẽtes
de penis. in glo. magna enumerat.
xxv. suspẽsionis species. Est autez
suspẽsio a cõione fratrum simplex.
xviij. di. si q̄s aũt. Alia determiata
ꝑ duos mẽses. ea. di. c. fi. Est autẽ
suspẽsio a cõione eucharistie donec
peniteat. de ele. osius. de his q̄ fiũt
a maiori ꝑte capituli. c. j. in fi. Itez
ad oblatiões altaris. xvij. q. iiij. mi
ror. Itẽ a ꝑceptiõe sacroꝝ. xj. q. iij.
sicut ap̄li. ⁊ ca. sequẽti. de cle. excõ.
mi. c. fi. Itẽ a cõsecratiõe ep̄oꝝ sim
plicit̃. de trãslatõe. c. ij. ⁊ determina
te ad annũ. de elec. ꝓuida. li. vj. Itẽ
a collatiõe ordinũ omniũ ⁊ simpl'r
de tẽporibꝰ ordinationũ. vel nõ est.
⁊. c. dilectꝰ. ⁊ cũ determinatiõe ãni.
eo ti. eos q̄. li. vj. ⁊ ad trienniũ de sy
monia. c. pe. Qñq̄ꝫ certoꝝ ordinuz
tm̃. de tẽ. or. c. lr̃as. qñq̄ꝫ clericalis
tõsure tm̃. eo. ti. nullꝰ. li. vj. Itez ab
eoꝝ executiõe qñq̄ꝫ simplicit̃. eo ti.
nullus. li. vj. qñq̄ꝫ certi ordinis tm̃
simplicit̃. eo ti. lr̃as. vel ad tp̄s. eo
ti. vel nõ est. de simonia. c. penulti.
Qñq̄ꝫ a põtificalibꝰ tm̃. ꝺ trãsla. c.
ij. Qñq̄ꝫ ab officio sacerdotali. de
offi. delega. sane. ij. ⁊ eo ti. c. ij. li. vj.
Qñq̄ꝫ nõ a toto sacerdotali officio
sꝫ solũ a celebratõe missaꝝ. qñq̄ꝫ tm̃
ꝑ duos mẽses. de clerico ꝑcusso pre
terea. qñq̄ꝫ ꝑ annũ. lv. di. nullꝰ. ꝺ cõ
sc. di. ij. relatũ. qñq̄ꝫ ꝑ duos ãnos. ꝺ
clerico ꝑcusso. ꝓsentiũ. Itẽ est suspẽ
sio ab ingressu eccl'ie. qñq̄ꝫ simpl'r.
xvj. q. iiij. nullꝰ. ⁊. c. si q̄s deinceps.
de pe. ⁊ re. oĩs. de offi. dele. c. ij. li.
vj. qñq̄ꝫ determinate ad mẽsez. ꝺ sẽ.
ex. sacro. qñq̄ꝫ quousq̄ꝫ satisfecerit.
de sensibꝰ. exigit. li. vj. qñq̄ꝫ suspẽdi
tur q̄s ab igressu eccl'ie ⁊ diuinis ꝑ
mẽsez. de sen. ex. c. j. li. vj. Et q̄d im
portat suspẽsio ab igressu eccl'ie ha
bet de sen. ex. Is cui. li. vj. Itẽ est su
spẽsio ab officio qñq̄ꝫ simplicit̃. de
vsu. q2 in oibus. in fi. cle. de rebꝰ ec.

non alie. ca. j. qñqȝ per annũ de offi. dele. c. vlti. § . vt aũt li. vj. de re. iudi. cũ eterni eo. li. qñqȝ per trienniũ. de clan. despon. c. fi. ⁊ de here. c. fi. i cle. ad fi. Item est suspensio a voce capituli. donec qs ordinet supra eadem cõsti. de eta. ⁊ quali. or. vt hi. q. ij. rñsione. Itẽ a beneficio simpliciter de elec. nihil est. Et determinate puta ad sex menses ⁊ annũ in cle. devit. ⁊ hone. cle. ca. ij. ad trienniũ de rebus ec. nõ alie. c. ij. li. vj. de elec. cũ in cunctis co. ti. c. j. ⁊ c. cupiẽtes. § . ceterũ li. vj. Ad tps incertũ scȝ qȝdiu tacuerit de elec. generali li. vj. determinate etiã quo ad partez distributionũ vt in predicta decre. vt hi q secunda rñsione. Suspendit etiaȝ qs a beneficio obtinẽdo per sex menses ⁊ per annũ: vt in predicta decre. ij. de vi. ⁊ ho. cle. qñqȝ per annũ ⁊ bienniũ: de statu monachoꝝ ne in agro. § si qs Suspendit etiaȝ qs a beneficio obtinẽdo per septẽ menses: ⁊ per annũ vt in predicta decre. ij. Item est suspensio ab officio ⁊ beneficio simplr de testib⁹ tam lr̃is in fi. de se. nup. c. j. de priuilegijs tuaꝝ. qñqȝ determinate ad temp⁹ satisfactionis: vel restitutionis de elec. qr snie de sensib⁹ exigit lib. vj. Et qñqȝ hec suspensio ẽ ab ordine ⁊ dignitate de scismaticis. c. j. in. fi. Et quãdo fumit alternatiue. vt puta aut ab officio suspendat aut a bñficio de vi. ⁊ hone. cle. a crapula. Itẽ suspendit qs ab administratiõe simplicit: vt de solutõib⁹. ca. ij. ⁊ cũ determinatione triennij ẽ re. ec. nõ alie ca. ij. Interdum suspẽditur ab officio administrationis: ⁊ a beneficio vsqȝ ad satisfactionem:

in cle. de decimis. ca. j. Item suspenditur quis a priuilegio clericali: qñqȝ in psona: qñqȝ in reb⁹: de vi. ⁊ ho. cleri. c. vlti. ⁊ in cle. co. ti. ca. j. Item suspendit qs a collatõe beneficiorũ simplicit: de prebẽdis graue. ne sede vacãte ca. vno li. vj. Etiaȝ cũ determinatiõe anni vel biennij: in cle. de statu monachoꝝ: ne in agro. § . si qs Itẽ suspẽdit qs a cõfirmatiõe epoꝝ simpliciter de translatiõe ca. ij. Qñqȝ per annũ de elec. prouida li. vj. et qñqȝ a cõfirmatiõe inferioꝝ de elec. nihil est. Iteȝ suspendit prelat⁹ regularis a pceptione professionis de regulis iuris: nõ solui. n. fi. li. vj. Item suspendit officiũ legati minoris presente legato maiore de latere: de officio legati nolẽtes. Item suspendit status canonicoꝝ alemanie de elec. indẽnitatibus. § . penulti. li. vj. ⁊ in cle. ẽ statu regulariũ attendẽtes. § . illos quoqȝ. Iteȝ suspendit quis ob officio aduocatiõis ⁊ notarie de hereticis si aduersus. Item a collatiõe magisterij in clemẽ. de magistris. cũ sit. Item ab officio predicandi: vt in clemẽ. cupientes. de penis. Ut autẽ facilius ista materia capiat: notande sunt regule subscripte. Prima regula. Suspẽsus ab officio ⁊ iurisdictiões siue ab homine siue a canõe nec excõicat nec beneficia confert ẽ concess. prebend. quia diuersitatem. Ex quo em̃ talis caret iurisdictione excõmunicare non potest de exces. prela. tanta. Scd̃a regula. Suspensus ab ingressu ecclesie tantuȝ tãtis. excõmunicat ⁊ absoluit. Ratio qa adhuc retinet iurisdictiõem vt in. c. sacro. de sen. excõ. iuncto cap. ab ex

cōicatis: ⁊ de rescriptis vbi ad talez suspēsum qui incidit suspensionem ab ingressu ecclesie: q2 excōicat⁹ cōtra nullū casum. c. sacro. fieret remissio pro absolutione. Tertia regula. Suspēsus a beneficio pōt bene eligere: vt in ca. cum in cūctis ꝺ electiōe. Quarta regula. Suspēsus ab officio si talis est supensus quo ad se et quo ad alios: nec eligit nec eligitur vt in. c. cū dilectus de cōsuetudine ⁊ de elec. cum nūc. Et hoc est verum qñ eligit ratione priuati officij. Si aūt eligit rōne publici officij potest eligere dūmodo sit occultus facit ꝺ re iudicata. approbādum. Quinta regula. Suspēsus quo ad se tantuz: vt ille qui est suspensus propter participatiōem excōmunicati talis eligit sed nō eligit de cle. excōi. minist. si celebret. Sexta. Suspensus ab ingressu eccl'ie in ea celebrans irregularis est de sen. excō. is cui li. vj. Septima. Suspensus ab officio tam a celebratione misse q̄3 a collatione sacramētorū ⁊ a quolz actu sacerdotali puta a baptizando solēniter intelligit suspensus ⁊ cōtra faciēs fit irregularis. Octaua reg'la. Sacerdos suspēsus sacerdotalib⁹ officijs ministrās in inferiori ordine nō est irregalaris. Quādo vero est suspensus a collatione sacramētoꝝ cōferēs aliquod sacramētum solēniter fit irregularis. Nona regula. Licet suspensus nō perdit iura spūalia nec possessionem beneficij: tñ fructus bñficij sui perdit ꝭm Inno. de appella. pastoralis. Et hoc si est suspensus ab officio ⁊ ex graui causa: puta propt̄ scandalum populi vel infamiam solam ꝭm Host. de quo plene per Jo. anꝺ. cap. cupientes de penis in glo. magna ad finem. Decima regula. Suspensus a canone propter participationem excōicati potest eligere ⁊ alia facere que sunt iurisdictionis. Sed si ab homine vel a iure vel al's ex alia causa tunc nō potest ꝭm Jo. anꝺ. in glo. magna vbi supra.

De forma ferende excommunicationis.

Restat nunc videre de quarto scz de forma ferende excōmunicationis. Pro quo sciendū q̄ ad ferendum sententiam excōicationis nō debet festinare iudex sed mature ꝓcedere: nec ꝑ quolibet delicto dz eā ferre iuxta illud poeticū. Si quotiēs peccāt homines sua fulmia mittat Jupit̄ exiguo tpe null⁹ erit. de quo in glo. magna. xxiiij. di. valētino. Debet igit̄ pmitti triplex monitio vel vna ꝑ tribus. al's iniusta ē excōicatio: ⁊ iudex est suspēsus ꝑ mēsez. q̄ si īgerat i officio suo. s. in diuinis agēs sicut pri⁹ irreg'laris efficit̄ ⁊ ꝑ solū papā absoluēd⁹. Et idē est de sn̄ia suspēsiōis ⁊ interdicti de sen. ex. c. cū medicinal'. li. vj. hec tñ pena nō tāgit epōs cum de eis nō loquat̄ expsse. Preterea ē sciendū q̄ sn̄ia excōicatōis ferenda est ex trib⁹ causis. Pria est ꝯtumacia: qñ q̄s fuerit admonit⁹ vel citat⁹ ꝑ iudicē trib⁹ vicib⁹ siue edictis: vl' vno pro trib⁹ ⁊ ip̄e fuit inobediēs vl' cōtumax. Scd'a causa qñ ꝑ aliquo certo dāno vel offensa aliq̄s nō vult satisfacere. tūc eī pōt licite excōica

ri. Et est rō ſm Tho. in. iiij. sniarū dī. xviij. quia talis peccat in p̱ximū cui facit iniuriā. ꝛ iō merito est excōīcandus. Tertia causa qñ p̄sona ignoratꝰ sic excōicatꝰ in generali vt q̄cūq̄ furtū fecerit restituat. vel q̄ scit et nō reuelat. de sen. ex. a nobis: Nemo autē dꝫ excōicari p̱ pctō alterius. xxiiij. q. iij. si ab his. lꝫ bn̄ pōt interdici. Sunt aūt q̄nq̄ casus in q̄bus snīa excōicatiōis nulla est ipso iure. Primus est si ille qui tulit eam nō habuerit p̄tātem ferēdo sniaꝫ. vt qꝛ nō erat eius iudex vel qꝛ erat excōicatus. Scd̄s qꝛ est lata post appellationē legitimā in quo casu etiam vt notat Arcd̄. xj. q. iij. cure. dicendo q̄ lꝫ sit ordinario credēdū denūciāti aliquē excōicatum. tn̄ si scis p̱ certo denunciatuꝫ añ excōicationē appellasse. secure illi potes cōicare. vt de appel. ad nr̄am: ſm Goffre. q̄ ita notauit in p̄dicto. c. dilectus. Istud vltimum intellige: vt notatꝰ de sen. ex. solet. li. vj. §. vlti. Concordat ad hoc glo. antiq̄. Bern̄. de appel. pastoralis. dicēs q̄ si q̄s excōicatꝰ post appellationem p̱babilē. lꝫ excōicatus sit nō tn̄ est p̱ excōicato habendus: quin liceat ei communicare in omnibus sacramētis. Hoc idē sentit glo. finalis in. c. dilectus. ibidem dicens. q̄ licet p̱ snīa sit p̄sumēdū in dubio. magis tn̄ standum est appellationi q̄ꝫ denūciationi excōicationis. Tertius casus est qñ snīa cōtinet intolerabilē errorem. vt de sen. ex. p̱ tuas vt si excōicatur q̄s ideo: qꝛ non furatꝰ vel qꝛ nō ducit ep̄o aliquam meretricē: ꝛ sic de aliis. p̱ut exēplificat glo. ibi. Quartus casus qñ aliq̄s excōicat maiori excōicatione illos q̄ excōicato participāt. nō in crimine: sed in locutiōe. Nā talis snīa nō tenet: nisi premissa trina monitione vel vna p̱ tribus. ꝛ cuꝫ hoc nisi noīatim exp̄imantꝰ participantes. de sen. ex. statuimus. ꝛ. c. cōstitutionē. ꝛ. c. statutum. li. vj. Quintus casus: qñ p̄latus interdicit suis subditis ne exponant suis sup̄ioribus ab inq̄sitoribus statutum eccl̄iaruꝫ suaꝝ sub pena excōicatiōis. nam talis excōicatio nulla est. vt de of. or. qꝛ plerūq̄. li. vj. Ultimo sciēdum q̄ ſm emericum in summa sua regulariter ep̄s ꝛ q̄libet inferior parrochialis p̄sbyter pōt absoluere a sentētia excōicationis etiam maioris lata a iure: vbi sibi superior absolutionem nō reseruat. Nec obstat dictum Jo. an. in glo. ī c. si ep̄s. de pe. ꝛ re. li. vj. vbi ipse dicit q̄ absoluere excōicatos maiori excōicatione nō cōpetit simplici sacerdoti: sed ep̄o. vt de sen. ex. nup̱. Sed tu dic audacter q̄ veꝝ est q̄ non competit hoc simplici sacerdoti simpliciter. Et etiam vbi p̱hibetꝰ specialiter. Secus autem vbi non p̱hibetꝰ. Sic etiam dicimus de ep̄o q̄ nō competit sibi absoluere a snīa excommunicationis maioris. vbi. s. papa specialiꝰ reseruauit. in ceteris nō p̱hibetur. Silr̄ dꝛ de ep̄o ꝛ simplici sacerdote. istud tamen indigeret meliori declaratione p̱ papaꝫ propter simplices. Scias etiam q̄ absens potest absolui ab excommunicatiōe p̱ procuratorem ſm Guilꝰ. nazonem. tamē solēnis recōciliatio in introductione in ecclesiam non potest fieri eo absente. Et ita in-

telligitur dictum Inno. q̄ prolixe de
hoc scripsit. de sen. ex. cū desideras.

De ecclesiastico iterdicto qualiter sit obseruādum.

Finem opusculo impo
nere cupientes: de ec-
clesiastico interdicto a
liqua subijciam⁹. Cir
ca qđ sciendū ꝙ inter-
dictuȝ ſm Inno. nō est nisi prohibi
tio hoim̄ habitantiū in loco a sacra
mentis ibi accipiendis: ⁊ a sepultu-
ra. ⁊ ne clerici celebrēt diuina vel mi
nistrēt sacramēta. Et est duplex. qđ
dam generale. quoddam speciale si-
ue particulare. Generaliter interdi-
citur regnū siue prouincia siue etiaȝ
ciuitas vel castrū. Particulare vero
interdictum est qn̄ de multis eccl'ijs
vna due vel tres interdicunt. vt ha-
bet de ℞. sig. cū in partib⁹. sic etiam
speciale dr̄ qn̄ omēs eccl'ie ciuitatis
vel prouincie interdicunt. vt fit p ex
ecutores grāꝝ. vnde generale dr̄. iō
ꝙtum ad illū locū vbi nullus excipi
tur. Unde ſm dn̄m aluarū. licet per-
sona interdicat. vt. s. ꝙdiu in tali lo
co moraf: vel ad quēcunqꝫ puenerit
ꝙdiu ibi fuerit seruet interdictuȝ in
hoc licet ꝓpter psonaȝ speciale cen-
seat interdictū. tn̄ q̄ ad obseruatōeȝ
generalit intelligit interdictū prola-
tū. vn̄ oia q̄ seruant tpe interdicti ge
neralis tūc etiā obseruabunt. Spe-
ciale aūt est in quo aliq̄ eccl'ie excipi
unt. ⁊ vbi solū terra eoꝝ q̄ interdicit
specificat. Potest tn̄ poni inťdictuȝ
ex rōnabili causa propť culpaȝ dn̄i
loci alicui⁹: siue capituli: siue cōmu
nitatis. nō tn̄ pōt poni p ordinariuȝ
vel p delegatū ꝓ pecuniario debito
vel cuiuſuis pecunie ꝙtitate nisi de
auctoritate sedis aplice spāle ⁊ ex-
pressa. p extrauagantem bonifacij
octaui: q̄ incipit ꝓuide attēdeū. Et
hoc intellige de interdicto generali:
qꝛ speciale bene pōt poni ꝓpť debi-
tum pecuniaꝝ: vt qꝛ pleban⁹ nō sol-
uit aliquam collectā sedi aplice vel
epo pōt inťdici tm̄ illa eccl'ia illius
plebani non aūt alia in illa ciuitate.
Ita notauit Joh. anđ. in nouella. đ
sen. ex. li. vj. Et differt interdictū ab
excōicatiōe vel suspēsione: quia ex-
cōicatur vel suspendit psona: sed in-
terdicit loc⁹ vel regnū vel ꝓuincia:
castrū: eccl'ia villa: ciuitas: cōitas:
clerus: vel ppl's. Pōt etiā hoc inťdi
ctū poni p epm. de casu epi pōt capi
tulū interdicere. videlicet qn̄ ꝓcedit
ex mero officio. al's aūt sine casu ca
pituli pōt inťdicere sup notorijs de-
lictis. hoc idē pōt facere elect⁹ cōfir
mat⁹. licȝ nondū ꝯsecrat⁹. qꝛ hoc est
iurisdictiōis ⁊ nō ordinis. vacāte ve
ro sede pōt hoc etiā facere capitulū.
De oīb⁹ istis sunt iura q̄ obmitto
causa breuitatis. Forma aūt inťdi-
cti est hec. Nos ꝓpť talē causaȝ scȝ
occisiōis sacerdotis i ciuitate facte
ipaȝ ciuitatē suppon im⁹ interdicto
eccl'iastico. His p̄missis ponuntur
aliq̄ regl'e de obſuatōe iterdicti. pri
ma regl'a est. Inťdicto clero speciali
ter nō ꝓpť hoc ppl's intelligit inťdi
ctus nec ecōuerso. vn̄ in tali casu lay
ci pñt audire diuina: vt de sen. ex. si
snia. li. vj. Cū ṽo alicui⁹ ciuitatis vľ
terre pplus est iterdict⁹ singl'ares p
sone intelligunť esse interdicte. Se-
cūda regula. Licet gn̄ale interdictū

clerici tenēt obseruare: tñ eoꝝ ꝑsone
nō sunt interdicte. Et iō alibi existē
tes pñt celebrare. Tertia regula. In
terdicta terra ꝓpt̄ delictū dñi subdi
ti ipsius alibi possunt audire diuina
nisi culpabiles existāt: vel nisi ipi fu
erint interdicti ꝓpt̄ dñm in eis puni
ēdū ꝺ sē. ex. si ciuitas li. vj. Quarta
regula. Ciuitate vel castro int̄dicto
vel villa: suburbia illoꝝ ⁊ cōtinentia
edificia intelligunt̄ īterdicta: vt ī di-
cto ca. si ciuitas. Suburbia aūt ẜm
Jo. de deo intelligunt̄ loca extra ci-
uitatem: vt ipa edificia q̄ sunt extra
vltimā portā ciuitatis siue sit porta
clausa siue aperta: qđ alio noīe dici
mus ingressuꝫ vel introitū ciuitatis
principalē vel finaleꝫ de q̄bus edifi-
cijs vocant̄ oīs hoīes ad cautōeꝫ
ciuitatis ⁊ soluūt cōes pēsiones cē-
sus vel tributa vel quascūq̄ꝫ exactio
nes cū ciuib⁹ ciuitatis. Quīta regl'a
Int̄dicta eccl'ia nec in ipa nec in ei⁹
capella pōt celebrari nec in ei⁹ cimi
terio cū tiguo poterit sepeliri: vt ꝺ
in dicto. ca. si ciuitas li. vj. Sexta re
gula. Interdicta ciuitate ꝓ pctō ci-
uiū q̄ꝫq̄ꝫ ciues nō sunt ꝓprijs noīb⁹
expressi: tñ quocūq̄ꝫ vadūt interdicti
sunt: nec debent admitti ad diuina:
quia interdictus in vna ecclesia in-
terdictus est in alia. iiij. q. v. quisq̄s
si autem propter peccatum princi-
pum: tūc ꝑplus non est interdictus
nisi in eadē ciuitate ẜm Joħ. de deo
Sic etiam in tertia regula superi⁹
dictū est. Septima regula. Tēpore
interdicti generalis: puta cū locus
est interdict⁹: vt ciuitas: castruꝫ: vil-
la. singulis diebus in monasterijs ⁊
alijs eccl'ijs possunt celebrari misse
sub missa voce ianuis clausis. excō-
catis ⁊ interdictis exclusis cāpanis
etiā nō pulsatis. Tpe etiaꝫ predicto
canonici debent ꝯuenire ad eccl'iaꝫ
alias amittūt distributiones quoti-
dianas q̄ interessentibus tñ dant̄ si
nō esset īterdictū. Possunt etiā tūc
solū in festiuitatib⁹: natalis: resurre
ctionis dñi: pēthecostes assumptio
nis btē ꝩginis pulsatis cāpanis ia-
nuis aptis alta voce diuina cātari.
excōicatis exclusis ſꝫ īterdictis ad-
missis. ita tñ ꝙ illi ꝓpt̄ q̄s latū est in
terdictū altare nō appropinquent.
Quod sic intelligit̄ ẜm nouellatorē
in ca. alma. de sen. ex. li. vj. ꝙ reliqui
nō culpabiles pñt orare ad altare ⁊
oblatōeꝫ sup altare offerre ⁊ similia
facere. Hodie etiā ꝑ extrauaganteꝫ
Martini pape quinti moderni extē
ditur ista indulgētia ad festa corpis
xpi ita ꝙ tpe interdicti generalis lꝫ
etiā celebrare. etiā alta voce ⁊ pulsa-
tis cāpanis vsq̄ꝫ ad octauas. nullū
tñ premissoꝝ pōt fieri qñ eccl'ia spe-
cialiter est interdicta. Octaua regu
la. Tēpore generalis interdicti ī so-
lēnitatib⁹ quattuor: scilicet natalis:
pasche: penthecostes ⁊ assumptiōis
marie licitū est cātare vespas p̄mas
⁊ scđas: sed nō completoriū. al's in-
curreret irregularitatē per errorem
opinioni sulcitum eo ꝙ doctores in
hoc discordant. Ex quo nō in contē
ptū clauiū facit esse dispensabile per
legatū: vt in clem. ꝺ de cleri. ex. mi-
nis. clerici. hec Joħ. an. in nouella. ī
cap. alma. de sen. excō. lib. vj. Sab-
bato vero magno ſcꝫ resurrectionis
dñi non possunt in hoc casu vespere
prime cantari. Ratio quia terminā

tur cū cōplenda misse: et ita quodāmodo sunt pars misse. Sed in festo corporis xp̄i tam prime q̄ scđe vespe cum oibus horis missis et cōpletorio vsq̄ ad octauā inclusiue possunt celebrari. pret tn̄ cōpletoriū ipso die octaue qđ videt ad diem sequentē pertinere: Nullū tamē predictorum potest fieri tpe specialis interdicti. Nona regula. In festiuitatib9 q̄ttuor p̄dictis nō possunt sani percipere corp9 xp̄i: nec etiam hoies mortui sepeliri ḿm Joh. an. in nouella in dicto. ca. alma. Et notant hec de sepulturis. eos qui. in cle. in glo. q̄ hoc dicit. et idem. Host. in. c. et plātare. de priuilegiis sup. v. defunctorum q̄uis Joh. cal. tenet cōtrariū cui9 dictū nō preualet tanq̄ singlare. Decima regla Tēpore generalis interdicti possūt ista sacramēta cōferri baptism9 paruulorum et adultorum. penitētia tā sanis q̄ infirmis. viaticū seu corpus xp̄i pro infirmis tm̄ cōfirmatio in fronte et cōsecratio crismatis feria quīta magna p epm vt notat in glo. magna. sup. v. sacramētis in dicto. cap. alma. Undecima regula. Licet quidam antiq̄ vt Petr9 de samprana et alij opinabant tpe generalis interdicti in ecclesijs mō supradicto non posse celebrari diuina: nisi a ꝓprijs clericis ecclesiarum scz vt nō nisi in ecclesijs parrochialib9 plebani cū vicarijs deberēt celebrare diuina submissa voce: ianuis clausis: et q̄ clerici extranei nō possunt ibi celebrare nec eis interesse tn̄ ḿm Joh. an. in nouella. cap. alma p̄nt extranei clerici hec omnia facere q̄r nimis durū est q̄ beneficiat9 vni9 eccle in alia tūc celebrare nō possit: et in his ḿm ipm nimis emungit vel elicit sanguinē. immo ḿm Joh. cal. qđ plus est possunt clerici diuersarum ecclesiarum ḿm cōsuetudinem quam habēt cōuenire in festiuitatibus vel dieb9 certis āniuersario tpe interdicti seruata forma decretalis. alma. s. vt submissa voce celebrent: et sine pulsu et ianuis clausis Hec Johānes cal. in tractatu de interdicto. q. lxxxv. Duodecima regula. qn̄ ecclesia specialit est interdicta tūc in eadē in his diebus scz q̄ttuor festiuitatib9: et alijs durante interdicto nō poterit celebrari: etiam bassa voce et ianuis clausis: sed extra eam in loco alio etiā possz alta voce celebrari sub tētorio: vel in alia ecclesia si ē ibi nō interdicta ḿm Joh. an. in nouella dicti capli. alma. Tredecima regula. interdicto populo vl' vniuersitate et nō loco nec ecclesia poterūt clerici ianuis apertis et pulsatis cāpanis singulis diebus alta voce celebrare. interdictis tamen et excōicatis expulsis cum hoc non sit prohibitū. sed interdicto loco non pōt ibi celebrari: nisi modo supra exp̄sso ergo illa que ibi dicta sunt intelligigenda sunt de locali interdicto qn̄ loc9 est generalit interdict9. Quartadecima regula. existēs culpabilis: vt puta cōsiliari9 vel ꝓcurator vel capitaneus: cui9 cōsilio vel auxilio latū est interdictū. licz ab eo cautio recipiatur de satisfactione: et ei penitētia iniungatur: non tn̄ ꝓpter hoc relaxabitur interdictū nisi p̄cipalis satisfecerit: quo satisfaciente tolletur interdictum. per glo. dicti. c. alma. super. v. relaxatio. Quintadecima re

gula. ⁊ si in piculo mortis aliqs iter
dictus accipiat penitentiã tpe inter
dicti: ⁊ iuret stare mandatis ecclie:
non tñ admittit ad ecclesiasticaꝫ se-
pulturam. cũ hoc sit contrariũ iuri.
de pe. ⁊ remis. ꝙ in te ſꝫ Jo. de deo.
Sedecima regula. tpe interdicti nõ
debẽt audire cõfessionem illi quorũ
culpa vl' dolo latũ est interdictũ: vl'
q̃ pbuerũt cõsiliũ auxilium vel fauo
rem. nisi pus satisfecerint: vel de sa-
tisfaciendo dederint ydoneam cau-
tionẽ: vel si hoc nõ possunt saltẽ iu-
rabunt ꝙ cum poterint satisfaciant
si ad satisfactioneꝫ faciendã p illos
q̃ tenent dabunt cõsiliũ auxiliũ vel
fauorẽ. ⁊ laborabũt ꝓ posse: non tñ
erit relaxatio interdicti. vt in dicto
c. alma. Decimaseptima regula tpe
interdicti nõ debẽt decedentes tam
clerici q̃ꝫ layci extrema vnctione in
ungi. de pe. ⁊ remis. ꝙ in te. Decima
octaua regula. tpe interdicti possũt
matrimonia p interdictos cõtrahi.
tñ sine solennitate qꝛ etiã ab excõica
tis cõtracta tenent. vt de eo q̃ duxit
in matrimoniũ. significasti. Ita no-
tat Jo. an. in dicto. ca. alma. in glo.
sup ꝟ. sacramenta. Johes tñ de lig-
nano dicit ꝙ in festo assumptionis
marie põt matrimoniũ solẽniter bñ
dici. Decimanona regula. lꝫ ſm q̃s-
dam tempore interdicti poterit vna
campana pulsari ꝓ conuocandis
canonicis ad horas canonicas vt
dicit dñs aluarus. melius tñ ⁊ secu-
rius est si nõ pulset. ne populus rela
xationem credens interdicti cõueni
at ad diuina. vt dicit. Jo. caldarini
Vigesima regula. Tpe interdicti
põt campana pulsari ꝓ dicẽda orõ

ne ꝓ pace. s. ꝓ aue maria siue d' ma
ne siue de sero: ſm Jo. cal. Vigesi-
maprima regula. Tempore iterdicti
clerici pñt ad vlteriores ordines ꝓ-
moueri sed non specialiter interdi-
cti. Laici ꝟo interdicti nõ possunt
ꝓmoueri. Vigesimasecũda regula
Tpe interdicti licet laici sepeliri nõ
pñt in cimiterio. etiam qui nõ dede
runt causam interdicto. pñt tñ cleri
ci sepeliri sed sine pulsu campanaꝝ
⁊ sine omni solẽnitate. d' pe. ⁊ remis.
ꝙ in te. Potest tñ sub missa voce ꝓ
clericis decedẽtibus dici requiem ⁊
vigilie ⁊ orare ianuis clausis. put
notauit Bartholomeus de pis. in
summa sua de interdicto. §. iij. Idẽ
dicendũ est de laicis q̃ nõ dederunt
causam interdicto vel si dederũt suf
ficienter emendauerũt ⁊ penituerũt
Naꝫ ꝓ talibus potest orari in secre
to ⁊ eorum mortuaria sunt recipien
da: licet non sepeliãtur in cimiterio
qꝛ tales sunt in statu saluandoꝝ: ſꝫ
dominuꝫ Aluarum. Dicit tñ Joh.
an. in clementina. j. de sepul. ꝙ hoc
intelligendũ est de mortuarijs q̃ ipe
moriens reliquit loco interdicto: vl'
etiam de illis q̃ postea data sunt cũ
fuerunt sepulti in cimiterio post re-
laxatum interdictum. De funerali-
bꝰ vero que dant cũ funere sepulto
defuncto tpe interdicti nõ putat cle
ricos licite recipere posse: qꝛ vident
pticipare delicto Idẽ dic Stheph a
nus. Et addit Joh. an. in nouella i
fine glose magne ꝙ si recipiũtur nõ
tenẽtur soluere quartam: vt in de.
dudum de sepulturis. ibidem Pro
quo allegat. Oldradum inducẽtem
legẽ. ff. ꝓ socio. cũ dudũ: vbi socius

omniũ bonoꝝ nõ cogitur ꝯferre ea
q̃ ex cauſis ꝓhibitis acquiſiuit. Ui
geſimatertia regula. Sepulti extra
cimiteriũ in quibꝰ apparuerũt ſig=
na cõtritionis tp̃e interdicti. relaxa
to interdicto ſepeliũtur ĩ cimiterijs
ſi aũt fuerint ſepulti in cimiterio nõ
ſunt relaxato interdicto extumulã=
di. ſm dñm Aluarũ. Uigeſimaq̃r=
ta regula. Qñ terra aliqua ſingula=
riter eſt interdicta in penam. ⁊ ſi ex
eis multi nõ deliquerint vel forſitã
vniuerſitas vel magna pars. vl' for
te deliquit dñs: ⁊ in hoc tũc puniũ=
tur parrochiani nõ poſſunt in alie=
na eccleſia etiaꝫ nõ interdicta alibi
eligere ſepulturã: niſi forte etiaꝫ ex
ꝓuilegio. vt de ꝓui. vt ꝓuilegia. Si
ꝟo eſt interdicta ꝓpter delictũ cle=
ricoꝝ tñ: vel ꝓpter hoc qꝛ violata
fuerit: tũc parrochiani poſſũt ĩ alia
nã interdicta eligere ſepulturã: ⁊ au
dire diuina. Hec Inno. Uigeſima
quinta regula. Si alicui ꝑſone con
ceſſũ eſt vt tp̃e interdicti poſſit cele
brare aut audire diuina: voce ſub=
miſſa. tũc eiꝰ familiares ad audien
dũ cũ illo ⁊ celebrandũ ſibi admit=
tũtur. in abſentia tñ dñi tales fami=
liares hoc facere nõ poſſũt ſm Jo.
an. in nouella. de ꝓuilegijs. licet. li.
vj. Nõ ſic aũt de familiaribꝰ alicu=
ius collegij: qꝛ niſi ꝓuilegiati fuerit
nõ admittãtur. Tali cm̃ cõceſſione
gaudere nõ poteſt q̃ dedit cauſã in=
terdicto: vl' cuiꝰ cõcilio: culpa frau
de: dolo latũ eſt interdictũ. vt de ꝓ=
uilegijs. licet. li. vj. Familiares aũt
intellige nõ ſolũ ꝑpetuos ſed etiam
mercenarios ſm Archi. Illi etiã q̃
ſucceſſerũt alijs qui nõ fuerunt tp̃e
dati ꝓuilegij ſed ex cauſa neceſſaria
ſunt aſſũpti cenſent familiares ſm
Egidiũ de cremona. ſed nõ illi qui
volũtate nuda ſunt aſſumpti. Uige
geſimaſexta regula. Tp̃e interdicti
pñt ep̃i quocũq; ierint corã ſe face=
re celebrare diuina: ſed tñ ſubmiſſa
voce ⁊ oſtio clauſo. vt de ꝓuilegijs
li. vj. in vlti. glo. nec pñt ꝑ alios dio
ceſanos in eoꝝ dioceſi ꝓhiberi ſm
Jo. an. in nouella ibidẽ. Uigeſima
ſeptima regula. Religioſi exẽpti in
capellis ſuis quas hñt in locis nõ
exẽptis tp̃e interdicti nõ pñt facere
nec ꝑ ſe celebrare diuina. vt de ꝓui=
legijs. auctoritate. li. vj Hodie aũt
religioſi violãtes interdictũ poſitũ
ꝑ ſedẽ apoſtolicã vel ordinariũ loci
vel generalẽ ceſſationẽ diuinoꝝ fa=
ctã ꝑ prouinciale cõciliũ ſunt excõi
cati ipſo facto: nõ obſtãtibꝰ ꝓuile=
gijs ⁊ exẽptionibꝰ quibuſcũq; per
clementinã primã de ſen. ex. Uige=
ſimaoctaua regula. Tp̃e interdicti
nõ licet ſecularibus extra eccleſiaꝫ
auſcultare ſeu audire diuina q̃ fiũt
in eccl'ia, nec licet feneſtras nec fo=
ramina facere ad videndũ in figu=
ra hmõi diuina ⁊ corpꝰ xp̃i: vt col=
ligitur de pe. ⁊ remiſ. ꝙ in te. de ſẽ.
ex. c. j. in cle. Uigeſimanona regu=
la. Clericus nõ ſolũ celebrãs ſ; etiã
agẽs aliq̃d in ſuo officio publice tẽ
pore interdicti violat interdictum.
Uñ nõ ſolum cantãs miſſam vt ſa=
cerdos: ſ; etiã afferẽs calicẽ vt ſub
diaconꝰ violat interdictũ. Silr̃ ce=
lebrãdo ꝓncipaliter veſpas vel ma
tutinum. xj. q. iij. ſi quis ep̃s. Idem
Guilhelmꝰ in ſpeculo. titulo. ij. ¶.
iuxta propoſitionis. ꝟ. quid ſi. Si

quis tamen interest diuinis etiã cãtans cum alijs: nõ tamen agens in suo officio nõ credit Hosti. talẽ irregularitatẽ incurrere vel suspẽsionẽ: nisi faceret ex contẽptu. Cleric⁹ tñ in minoribus agens in suo officio irregularis est ẽm ips3. de puilegijs tanta. et. c. si. per Inno. Trigesima regula. Tẽpore interdicti põt mẽsa benedici similiter aqua cu3 sale sub silentio. nõ tamen sacerdos poplm debet aspergere publice: si tñ aspergat non est irregularis. q2 aspersio nõ est alicui ordini annexa. non obstante dicto Innocẽtij ꝛ Guilhelmi in speculo: q2 loquũtur ẽm antiqua tẽpora. Hodie aũt ex quo permittitur missa sub silentio: quod maius est: ergo ꝛ benedictio aque qꝫ min⁹ est. Trigesimaprima regula. Tẽpore interdicti clerici bini ꝛ bini expssa voce horas dicẽtes ambulando vel sedẽdo in ecclia vel iuxta ecclesiam vel alibi vbi ab astantibus laicis audiũtur creduntur violare interdictũ: ẽm Iohẽm caldarini. Ex quo sequitur q̃ tũc clericus volens dicere horas deb3 a se remouere familiã laicalem. potest tamẽ cũ alio clico dicere horas secreto vbi a nemine audiretur. Trigesimasecũda regula. Tẽpore interdicti pñt tam clerici q̃3 laici publice orare priuatas orones in ecclia nisi ei3 specialiter esset phibitus ingressus ecclesie ẽm monaldũ. Melius tamen faciunt clerici abstinẽtes ab orone cõmuni cum laicis propter suspitionem. Illi tamẽ qui sunt propter culpam interdicti vel excommunicati non possunt in ecclesia orare. imo nec ecclesiam intrare. ẽm archi. xi. q. iij. si quis. Si tamen excõicatus est in ecclesia: sed nõ orat non videt Innocẽ. quare non possum eo presente orare: cũ nõ cõmunico sibi in oratione. Ita recitat Archi. xi. q. iij. sicut. q̃ ego in eadẽ domo pro meo negocio ꝛ ille pro suo nõ sibi cõmunico. Sed si in eode3 negocio vtputa ambo imus ad regem ad petendum pro aliquo tunc dicor cõmunicare. Dicit insuper ibidem q̃ possũ cum excõmunicato in eade3 camera comedere sed nõ in eadem mẽsa. similiter dormire sed non in eodem lecto. Trigesimatercia regula. Licet tpore interdicti laici pulsantes funeri vel pro alia causa nõ fiunt irregulares: nõ tamẽ habeant oronẽ. Tamẽ ex quo violant per hoc interdictũ grauiter sunt puniẽdi ẽm Innocen. ꝛ Hosti. Clericus tamẽ pulsans tpe diuinoꝝ irregularis ẽ. Secus si ibi nõ celebrantur de facto diuina. Trigesimaquarta regula. Tẽpore interdicti possunt plati excõicare ꝛ absoluere: cu3 hoc sit iurisdictionis. sed nõ cu3 solẽnitate. id est sine stola psalmis et oronibus: nec possunt excõmunicatum in ecclesiã introducere: quia hoc est ordinis. vnde hoc faciẽs est irregularis. ẽm Innocen. et Hostien. et Guilhelmũ Nec etiam possunt mulieres post partum introducere in ecclesiam secundum Bernardum quod intelligo cum psalmis et oronibus. possunt tamẽ introducere tñ premissa confessione nihil dicendo: nec stola vtẽdo. Trigesimaquinta regla. Tpe interdicti specialis quãdo ecclesia

est specialiter iterdicta pōt in ea ba-
ptisari ⁊ crismari. honestius tñ hoc
fieret extra ꝓpter suspitionē crisma
tis. Trigesima sexta regula. Sacer
dos celebrās submissa voce ⁊ ianu-
is clausis tpe interdicti pōt habere
secū vnum scholarem ad hoc depu
tatū ad ministrandū sibi ſm Inno.
de sen.ex.nuper.de q̄ etiaz p Archi.
xj.q.iij.sicut apostoli. Caueat sacer
dos tñ ne vocet aliq̄s litteratos lai
cos de sua parrochia sibi ad mini-
strandū. hodie istuz cras illū ⁊c. q2
hoc esset in fraudem interdicti. vnd
solum magistrū schole vel cāpana-
torem q̄ sibi cōsueuit ministrare pro
sic tñ habeat. ⁊ hoc siue sit clericus
siue minister. ⁊ ipso recedente potest
alium substituere. duz tñ sit de loco
nō interdicto ſm Johem cal. Si tñ
laycus ministrat sacerdoti q̄ nō fuit
añ hoc suus minister: lz nō sit irregu
laris tñ grauiter peccat. pōt tñ sine
dispensatiōe ꝓmoueri penitentia p
acta. Ubi tñ sunt plures sacerdotes
melius fieret si vnus alteri ministra
ret exclusis clericis vel campanato
ribus si cōmode fieri pōt. Ita est in
tentio Johānis calda. in suo tracta
tu d̄ interdicto. Trigesima septima
regula. Tpe interdicti nō pōt sacer-
dos officiū ꝓ baptismo in sabbato
sctō facere cuz solennitate. Crisma
tñ in die cene pōt cōfici. Nec etiam
fiat bñdictio cādelarum in purifica
tione: aut etiā palmarū in dñica pal
marū ſm Johem cal. nec cōsecratio
ecclesiarū. altariuz. ⁊ calicū. nec etiā
viaticoꝝ Trigesimaoctaua regula
lz tpe interdicti pōt dari viaticum.
id est corpus christi sanis damnatis
ad mortem. non tñ intrantibus ma
re vel pugnantibus in bello: aut ob
sessis in ciuitate: nec etiam p̄gnanti
bus mulieribus partui vicinis. cuz
ſm Johem cal. ⁊ Jo.an. nō possunt
in hoc casu dici decedentes q̄bus so
lum hoc ꝑmittit a iure. Si tñ p̄gnā-
ti mulieri imminet graue periculuz
vt q2 p fetum in vtero fatigata labo
rat gui infirmitate: de q̄ verisimilit
timet pōt ꝓcurare sacro. dū tñ hoc
in fraudē nō fiat. Hoc videtur velle
Joh. cal. dum dicit nisi ꝑiculū immi
neat. Trigesimanona regula. Tpe
interdicti pōt verbum dei oibus in
differenter tā interdictis q̄3 nō inter
dictis q̄3 etiam excōicatis p̄dicari
d̄ sen.ex. respōdeo. Indulgentie aūt
q̄ dant hoibus audiētibus p̄dicati
onem excōicatis ⁊ interdictis ꝓpt
quorum culpam latū est interdictuz
non sunt dande: cum earum capa-
ces non sunt donec absoluantur ſz
dominum aluarum: ⁊ vt etiam per
hoc compungantur. Et pōt etiam
dari exhortatio: sed tempore exhor
tationis debent exire interdicti ⁊ ex
communicati culpabiles. qui non
sunt capaces cōfessionis generalis
que ibi fit: ⁊ etiam cum exhortatio
fit non debemus cum excommuni-
catis orare. potest etiam pulsari cā-
pana ꝓ hortando seu vocando po-
pulo ad sermonem: tutius tamen
est dimittere pulsum ⁊ dicere popu-
lo certam horam puta primam vel
tertiam qua conuenient. Quadra-
gesima regula. Tempore interdi-
cti potest corpus christi portari ad
infirmum per sacerdotem cum cam
pana ⁊ lumine precedētibus. potest

etiam dari in presentia astātium; vt
dicit Ioh.cal. Indulgentie tñ q̄ con
cesse sunt sequentib⁹ ꝛ comitantib⁹
corpus xp̄i nō sunt dande excōicatꝫ
ꝛ interdictis culpabilibus: sed alijs
oībꝰ qui nō dederūt causam inter
dicto ſm Aluaꝝ ꝛ Ioh.cal.q.xxvij.
Quadragesimaprima regula. Licꝫ
tpe interdicti clerici non sepeliāt ali
quem ꝓprijs manib⁹: tñ si ꝑmittāt
solum intercedere ꝛ sepelire in cimi
terio incurrūt penā clemēti.cos qui
de sepul.ſ.excōicationem ipo facto
Et si sunt exēpti etiam adhuc est su
spensus ab igressu ecclie. vt de priui
le. cpoꝝ.li.vj. Quadragesimascda
regula. Interdicto loco q̄dīu quis
ibi morabit ipo recedēte relaxabit.
et non est necessaria alia relaxatio.
vt d̄ vsur.c.j.i glo.q̄diu.li.vj. Qua
dragesimatertia regła. iterdicta fra
alicui⁹ dn̄i itelligit d̄ fra q̄ ē sua quo
ad dn̄iuꝫ iurisdictionis: ꝛ quā tenet
in feudū vel emphiteo sim. ꝛ quā ha
bet noīe dotis vxoris sue: ꝛ illa quā
habet in vsu fructū. Sed pignorata
nō intelligit: si d̄r iterdico terrā tuā.
Secus si d̄r terram istam quā tenes
in pignore. vt si habet terras in di
uersis prouincijs ꝑ parte: ꝛ pro in
diuiso. oēs ille partes subiacēt int
dicto.ſ.ꝛ si terram istā vendidit vel
perdidit: nō propter hoc tollitur in
terdictum. sed si nouā acquirit illa
nō intelligitur interdicta. Hec Ioh.
calda. q.xxviij. Quadragesimaq̄r
ta regula. Si clericus tpe interdicti
interest diuinis ex quadam simplici
tate: non est irregularis: sed si facit
contēnendo vel prestando auctorita
tem vel faciendo coram se celebrare
est irregularis ſm Ioh.cal.q.xxix.
Quadragesimaquinta regula. In
terdicto collegio seu vniuersitate:
postea factus aliquis de vniuersita
te interdictus censetur ſm Ioh.cal.
q.xxix. Quadragesimasexta regula
Cleric⁹ nō seruās interdictū: vt pu
ta celebrās in loco interdicto scient
vbicunq̄ irregularis efficitur. ꝛ est
suspensus: de cleri.excōi.ministran
te.postulante. ſ. vlti. de sen. excōi.
is q̄.li.vj. Et hoc teneas ſm Arch.
xj.q.iij.si quis.etiam si nulla senté
tia sup hoc sit lata vt de cle.excōica.
minist.aplice. ꝛ de postu.prela.cap.
ij. Qui eñ celebrat i loco interdicto
nō a canone: sed a latore intelligitur
esse suspensus. vnde cum sit irregu
laris nō potest dispēsari cū eo. vt di
cit ibidem Arch. Talis etiā nō pōt
eligere nec eligi. vt de consuetudine
cum dilectus. ſ.qua nobis. ꝛ in di
cto.ca. is qui. Nec postulare. de po
stu.c.j. Nec beneficia cōferre. de cō
cess.prebē. quia diuersitatem. ꝛ de ex
cess.prela. quia tanta. imo remouen
dus ē a suo beneficio. de cleri.excō.
minis.postulasti. ſ. vlti. Quadrage
simaseptima regula. Celebrās scié
ter in aliqua ecclia q̄ nō ꝓprie d̄r in
terdicta sꝫ poti⁹ violata seu polluta
semine aut sanguie. nō incurrit irre
gularitatē de sen. excō. is q̄ li.vj. vñ
talis grauiter peccat vt ibidē d̄r. idē
vvilhelm⁹ i speculo. ti.ij. ſ. iuxta ꝓ
positōis ⁊.illō q̄ꝫ. ꝛ Ber. d̄ ꝑul.tua
ruꝫ. in glo. Idē dicit vvilhelm⁹. Si
eps ꝓpter patronoꝝ discordiā clau
serit ecclesiam celebrans in ea nō fit
irregularis, secus si dicit: interdico
talem ecclesiam: quia tunc fit irre

gularis. Quadragesimaoctaua regula. Celebrās in ecclesia nō interdicta presentib⁹ psonis interdictis vel excōicatis lz grauiter peccet celebrādo corā eis nō tñ fit irregularis. q2 hoc nō habet in iure. Sed tamen talis sm Archid.xj.q.iij.sicut spli censeri dz sicut ille q̄ cōmunicat excōicato in oratione. q̄ tñ minori excōicatione est excōicatus. et de isto cōstat:q2 nō ē irregularis. vt de cle. excō.ministrāte. Si celebret. Nam hec interpretatio siue extensio de irregularitate non est facta vsq3 ad excōicatos siue celebrantes corā excōmunicatis. imo ecōtra statutum est q nō sunt irregulares. et cū ista irregularitas nō fit nisi per cōstitutiōez ecclesie ⁊ de celebrātibus corā excōicatis non sit statutū q sint irregulares:non debēt haberi pro irregularibus sm Inno. qui ita notauit. De exces. prela. ca.fi. Si tñ talis ingerat se secūdo officio suo. sicut prius erit irregularis. vt dicit glo.ij.de sen.ex. is qui li.vj. Quadragesimanona regula. Si publice excōicatus vel interdictus ꝓpter culpā intrat ecclīaz oīns debent exire si cōmode nō pōt expelli.xxiiij.q.j.oēs qui.⁊.xj.q.iij. sicut ī glo. si ergo. Sacerdos tamē propterea nō dimittat missam inexpletam si iam incepit canonē debet cōmunionem cū sequētibus orōib⁹ in sacristia sumere. Si aūt occultus sit ille q̄ scit eū solus caute exire dz: ita tamen q crimen nō prodat. Facit ad hoc.vj.q.ij.si tantum ⁊ quod ibi notatur in prima glosa. Quinquagesima regula. Quilibet q̄rūcunq3 exēptus celebrans scienter siue in loco interdicto siue corā3 personis interdictis ab ordinarijs delegatis vl' a iure. similiter recipiēs interdictos publice ad diuina officia siue sacra siue sepulturam est interdictus ab ingressu ecclīe vltra alias penas in iure positas. vt de priuilegijs.c.epoꝝ li.vj. et si se ingerat officio suo sicut prius fit irregularis. vt de sen. excō. is qui.li.vj. Et non intellige q isti sic delinquentes in omnibus predictis casibus tm puniantur pena interdicti ab ingressu ecclesie. sed q vltra penas alias ista eis īfligitur. vnde licet celebrans in loco interdicto vt supra dictum est in casu non concesso fit irregularis. de sen. excōi. is qui.lib.vj. tamē vltra illam penam irregularitatis prohibet sibi ingressus ecclīe. qd non fit alijs irregularibus. Similiter celebrans corā excōmunicato vel interdicto publice. licet non sit irregularis prima vice: tamē incidit excōicationem minorē vt de cleri.excō.ministrante. Si celebret. Vñ posset pnia peracta post hoc ministrare in ecclīa. si nō est pena istius capituli q̄ tñ obstat eis: q̄a tales non pñt ministrare in ecclesia q̄tūcūq3 peniteāt:cū nihilomin⁹ cis ingressus ecclīe interdict⁹:donec de trāsgressione hmōi ad arbitrium cuius sniam cōtēpserūt satisfaciant cōpetēter. licet aūt ista procedant q̄ ad exēptos:vt dicunt quidā3 tamē quo ad illam partem sc3 de admissione diuinoꝝ. Johes monachi Archidiaconus ⁊ Johes andree in nouella dicunt non exemptos non ligari ista pena. vnde ipi volunt q nō exemptus admittens interdictum

ad diuina officia nõ incurrat hanc penã scz. vt non arceat ab ingressu ecclie. licet peccet grauiter. vt dictũ est qđ probat Joh. an. in nouella di. cti. c. epoꝝ cõcludens post multa q ex quo nõ potest exemptis suffraga- ri ignoscant sibi sciẽter q oculus ip sorũ nequã non erit. cũ etiam habe- ant maiora remedia pro minore su- per absolutionib⁹ ꝛ dispensationib⁹ ipis ab apostolica sede concessa: et cõpromissiões q̃ facile suis maiori- bus circa talia fieri solent. Hec ille.

De irregularitate.

AD habendam aliquã noticiam de irregula- ritate notãde sunt ali- que regule pri⁹ pmissa breui descriptione irre gularitatis. Sciendũ igit est q irre- gularitas est nota. i. infamia vel im- pedimentũ canonicũ ex vicio seu de fectu proueniẽs qua qs prohibetur ad eccliasticos ordines promoueri et in eisdem ministrare. Jta diffinit vvilhelm⁹ durandi in speculo. titu. de dispensatõib⁹. §. iuxta de propo sitionis. Dicit aũt canonicuz impe dimentũ q2 ortũ hz a iure canonico licz inceperit a veteri testamẽto quo ad aliqua. q2 dictuz est dauid. Non edificabis mihi templuz. q2 vir san- guinis es. j. Paral. xxviij. ca. ꝛ i ca no. xlix. di. Hinc etenĩ vbi habet q in leuitico etiam multi a sacerdotio repellebant propt defect⁹ naturales sicut ꝑpter scabiẽ ꝛ gibbositatẽ ꝛc. Et dr irregularitas ab in qđ est sine ꝛ regula quasi cõtra regulam ecclie natus. siue propter factũ vel defectũ extra ecclesiãz positus. Sumit aũt tripliciter. Primo pro defectibus qui sunt in homine sine pctõ. puta q̃ est bigamus vel maritus vidue. vel illegitimus. ꝛ hmõi. vt de renũciati one. nisi cum pridẽ. §. psone. Scđo dicit irregularitas psone. vbi gene- raliter prohibet qlz ordinari vel ce- lebrare in ordine iam suscepto sine dispensatione dñi pape ne patiatur defectuz ꝛc. De q̃bus infra patebit. Tertio dicunt irregulares omẽs illi qui nõ possunt remanere in suscepti ordinibus nec ad maiores promo- ueri: etiam post actã pniam: sine dis pensatione dñi pape ꝛ alioꝝ prela- torum de quo datur regule. Prima regula. Omẽs furio sus ebriosus il- literat⁹ impudicus percussor litigio sus neophicus ꝛ generaliter q̃libet in membris naturalib⁹ defectuosus irregularis est ad sacros ordines su scipiẽdos. ptz hoc in decre. late inci piendo a. xxvj. dist. vsqz. lxix. p totũ vbi ista sigillatĩ probant. Scđa re gula. Accusans vel deferẽs aliquez de crimine coraz iudice ꝑ quo pena capitis debet vel trũcatio membri irregularis est. v. q. vj. delatori. ꝛ. vj. q. j. in summa. de accusa. accusasti. Tertia regula. Percutiens aliquez siue in ꝓpria psona siue per aliũ ei⁹ mãdato si sequat inde homicidium vel mẽbri mutilatio. si hoc facit abs qz ineuitabili necessitate irreglaris est. de homi. presbiteri. ꝛ. c. Petrus . l. di. miror. Quarta regula. Per- cutiens absqz mortis piculo vel san guinis effusione vel trũcatione: ha- bens ad hoc ptãtem nõ est irregula ris vt de raptoribus in archiepatu. et. xxiij. q. viij. sepe. Quinta regula.

Judex actor vel procurator notariꝰ
siue dictator vel ꝓmulgator si in mē
bris secuta est multilatio irreglaris
est.l.dist.si quis.ne clerici vel mona
chi sententiā.de homi.postulastis.l.
dist.cap.j. Et generaliter purgatio
nem vulgarem que fit in torneamen
tis vel alio modo: ⁊ quicunqȝ vindi
cte sanguinis auctoritatem benedi⸗
ctionem seu patiētiam sui exibētes:
irregulares sunt. de exces. prela.ex
litteris. Sexta regula. Licet clericꝰ
non debeat interesse vindicte sangui
nis: si tamē ex sola curiositate vel le
uitate īterfuerit vbi latro suspendit
vel vbi quis in duello occiditur.licȝ
peccet grauiter. non tamē fit irregu
laris.si nec auxilium vel consiliū vel
auctoritatem prestiterit: ꝯm vvilhel
mum in speculo ti.de dispensatione
.§.iuxta propositiōis. Septima re
gula. Judex vel officialis seu aduo⸗
catus qui tractauerūt causaȝ crimi
nis dantes operam vt sanguis effū
deretur.licet nec mors nec sanguis
effusio fuerit subsecuta irregulares
sunt.potest tamen in talibus p epm
dispensari ꝯm vvilhelmū. Silr cum
illo qui nō ex officio suo sed ex odio
dedit operā ⁊ fecit qđ potuit vt occi
deret.nō tamē occidit vel mutilatur
indiget enim talis dispensatione ꝯm
vvilhelmū. Octaua regla. Exercēs
artem cyrurgie si propter imperitiā
⁊ negligentiam eius sit mors subse⸗
cuta ab incisione adustione vel po⸗
tione quam dedit infirmo. irregula
ris est.vt de homicidio.tua.§.j. Si
tamē peritus existens fleubotomat
sanguinem vel secat adhibens om⸗
nem diligentiam non est irregularis
etiam si mors fuerit subsecuta quia
potius presumitur casu et culpa pa
tientis euenisse. xxiij.q.v.de occidē
dis. Secus ⁊ p eius negligentiam:
ꝯm vvilhelmum. Nona regula. Li⸗
cet laicus exercens artem cyrurgie
non fiat irregularis. si non propter
eius incuriam multi obierunt.cleri
cꝰ tamen si sub eius cura aliqui etiā
preter eius culpam obierunt irregu
laris ē ꝯm Innocē. qui hec notauit
in cap.tua.de homici.ne cle.vel mo
nachi sententiam. Decima regula.
Extrahens sagittam vel telum vel
gladium infixum in corpore alicuiꝰ
si propter hoc vulneratus citiꝰ mo⸗
ritur: irregularis est de homici.tua.
Undecima regula. Custodiens in⸗
firmum et dans ei bibere imperite.
vel aliquid aliud contra consilium
medicorū faciens propter qđ mors
sit subsecuta irregularis fit propter
imperitiam ⁊ negligentiam dissolu⸗
taȝ.si tamē qs facit bona fide circa
egrotum nō dȝ esse facilis ad facien
dam ꝯsciaȝ scrupulosaȝ q̄uis in ali
quo sit erratū: si ibi non sit lata cul⸗
pa cū negligētia dissoluta q̄ ꝓpe do
lum est.⁊ hmōi scrupulū de facili de
ponere dȝ ad cōsiliū sapiētis. Si ta
mē tanta culpa fuerit vel negligen⸗
tia dissoluta.⁊ certū est q̄ mors fuit
inde subsecuta.irregularitas cōtra⸗
hitur. Si vero nō sit certū tūc distin
guendū est.aut enī dubitat ꝓbabili
ter ꝯȝ iudiciū medicoꝝ ⁊ tūc abstinē
dū ē ab officio.si aūt nō dubitat tūc
deposita erronea ꝯscia poterit ad⸗
ministrare ⁊ etiā ꝓmoueri.al's nō ꝯm
Ray.l.di.hi q arborē.⁊.c.sepe.⁊ ꝯȝ
quosdā solꝰ papa cū talibꝰ dispēsat.

Duodecima regula Cōsulēs aliqd vnde sequit homicidiū irregularis est: vt si suasit iactuz baliste machi-nc lapidis: vel q̄ q̄s iret ad capien-dū castrū qd capi nō potest sine ho minis morte. vñ si sequitur mors ex illo cōsilio irregularis est ꝭm vvil-helmū. Idem si facit vel cōsulit fur tiue vel ꝓditionaliter capi castruz. si mors inde sequitur irregularis ē. q̄a debuit verisimilit̄ ꝑsumere hoc euenire posse. In talibꝰ em̄ punit̄ q̄ remota causam homicidio dedit si cut q̄ ꝓpinquā vt notat̄ de homici dio. p̄sbiteris. Tredecima regula. Mandās aliquē verberari. si verbe rās occidit verberatū: irregularis est qui mādauit. nisi expressisset ne occideret. de homicidio. significa-sti bodie. de homicidio. is q̄ māda uit. li. vj. in fi. vlt. glo. Secꝰ tñ de il lo qui cōsulit aliquem capi. vtputa malefactorē: q2 tūc nō fit cōsulēs ir regularis. etiā si capiēs occidit illū q2 hoc nō cōsulit. ar. de homi. c. fi. Absit em̄ vt ea que ꝓpt̄ bonū faci-mus: si ꝑter volūtatē nostrā quicq̄d mali acciderit nobis debeat impu-tari. xxiij. q. v. de occidēdis. semper tñ fit irregularis dās directe consi-liū in mortē alteriꝰ. vt ne clerici vel mona. sententiā. Nec iterest siue is cui datū est consiliuz statim fecerit homicidiū vel etiā diu post nisi p̄ꝰ consiliū reuocauerit ⁊ contrarium suaserit. vt de homi. Petrꝰ. imo ni si firmiter ⁊ ꝓbabilit̄ credat q̄ post reuocationē cōsilij nō reuocetur is cui datū est consiliū a ꝓposito occi dendi: necesse est vt denūciet illi de cuius morte tractatuz est q̄ caueat sibi. in eo aūt q̄ mādauit per se fie-ri homicidiū: videt̄ sufficere si cōsi-lium mādat tm̄. de reglis iuris. oīs res. vel si sciēte eo cui mandatū est iuit eū occidēdo. vt. xxiij. q. j. Omne qd. vel parētelam vel amiciciā cuz eo cōtrahat: licet ei hoc nō signifi-cauerit: q2 qui est certus certiorari non debet. de elec. inter vniuersas. Quartadecima regula. Consulēs alicui vt occidat aliquez: si ipse cui consultū est occidere occidat̄ ab il-lo occidēdo: ꝭm opinionē mitiorez nō iudicat̄ ille cōsulens irregularis Ratio q2 fines cōsilij excessit ex q̄ egressus est ad occidendū: nec sibi bene cauit. nisi excitaret eū ad occi denduz alium: forte in tali loco vbi periculū esse posset: tūc esset irregu laris. etiā si is cui cōsuluit occidat̄ ꝭm vvilhelmū vbi supra. ꝭm rigorē tñ iuris bodie talis cōsulēs irregu laris est per Joh. an. in nouella de homi. is qui mādauit. li. vj. Quin-tadecima regula. Si quis suadet a licui q̄ ꝓ patria vel ꝓ proximo suo vel ꝓ iure suo vel ꝓ iure ecclīe sue periculo se exponat: non ob hoc fit irregularis: etiam si ibi moriatur. xxiij. q. iij. ꝓ mēbris. et. c. sequenti. Si tñ sciret vel crederet euz ibi mo riturū: tūc videtur q̄ fiat irregula-ris: ꝭm vvilhelmū. Si autē cōsulat q̄ indubitata morte se exponat pro honore xp̄i vel fide vel statu ecclīe: nō est irregularis. etiā si mors inde sequat̄. xxi. q. j. sunt quidā. xi. q. iij. nō solum. Hac ratiōe excusant̄ inq̄ sitores heretice prauitatis. sciētes q̄ statim postq̄ȝ aliquem pronūcia-uerint hereticū esse ille morti trade

tur. hoc etiam al's multipliciter ꝓ curando. Ad hoc etiam accedit. xxiij. q. viij. legi. ⁊ q. v. Si audieris Illi tñ clerici q̃ portauerit ligna cau sa indulgentiarũ ad hereticos cõbu rendos irregulares sunt: nec cũ eis dispensatur nisi p papam. Sedeci- ma regula. Dans operam rei licite vt puta edificando eccl'iam vel do- mum adhibita omni diligẽtia quã potuit habere: si occidat aliquez ca sualiter nõ efficitur irregularis. Si tñ dat operam rei illicite: nec adhi- buit omnez diligentiam quam de- buit fit irregularis. vt de homici. la tor. ⁊ c. ex litteris. ⁊ c. si dignũ. ⁊ ca. p̃sbyterum ⁊ c. continebatur. ⁊ ca. ad audientiam. Hinc est q medico operanti s̃m regulas artis sue non imputatur ei si q̃s sub eo moritur. sed si negligentiam commisit cõsuli tur sibi vt non ꝓmoueatur ad ordi- nes. de q̃li. or. ad aures. Sed quid de illo medico q̃ vertit infirmum ad aliud latus vt citius moriatur. Ui deo q irregularis est tam iste qui fe cit q̃z iste qui consuluit: si ex hoc mors fuit subsecuta: qr forte via an helitus p̃cluditur: vel apostema rũ- pitur ex violentia motus: vel suffo- catur. Si aũt non citius moritur ex hac causa: non fit irregularis: s; pe- nitere debet de facto. Decima septi- ma regula. Non solũ est irregularis q̃s si ex eius ꝑcussione est mortuus aliq̃s: sed etiã si ex hac ꝑcussione in firmitatẽ ꝯtraxit vñ mortuus est: vt ꝺ homi. p̃sbyterũ. ⁊ ca. ad audienti am. ⁊ l. dj. di. studeat. Decimaoctaua regula. Defendẽs se in casu euitabi li ⁊ occidẽs aliquẽ irregularis est. l. di. si q̃s viduam. ⁊ talis ad supiora nõ ascendãt. ⁊ in susceptis nõ facile dispensatur. Sed si necessitas fuit ineuitabilis datur cõsilium ei vt nõ ministret. l. di. de his clericis. non tñ ꝓpter hoc deponitur. immo in suo ordine administrans toleratur ꝺ iu re coi absq̃ dispensatiõe s; Laurẽ. l. di. qr tua. Sic loq̃tur de homi. c. ij. ꝓut ꝓsequitur ibi Ho. Et q̃dam dicũt epm posse in tali casu dispẽsa re. s; hoc nõ possit s̃m Jo. de deo q̃ dicit solũ papã hoc posse. Hodie ꝺr simpliciter irregularitatem nullam incurrere ille qui ꝑsonam suam de- fendendo in casu ineuitabili occi- dit. de homi. si furiosus. in cle. De- cimanona regula. Infans furiosus cõmittens homicidiũ nõ est irregu laris. vt in cle. si furiosus. de homi. Idem est de dormiẽte si aliquẽ occi dat q̃ tñ nõ habuit ꝓpositũ occidẽ di eum. Uigesima regula. Potẽs hoiem liberare a morte ⁊ nõ faciẽs irregularis est. qr qui potest defen- dere ⁊ nõ defẽdit: occidit. de homi. sicut dignũ. qꝺ intellige s̃m glo. c. iij. de sen. ex. de illo ad quẽ ex pote- state: ex officio vel dignitate ꝑtinet realiter defendere. ⁊ nõ simpliciter de quocũq;. vbi dicit ibidẽ glo. q si ego nõ habeo aliquã potestatez: vi deo q aliquis vult verberare cleri- cum sine auxilio meo aut ꝯsilio nõ credo q sum excõicatus si nõ ꝓhi- beo illum: licet al's forte peccem qr nõ defendo cũ possem. Uigesima prima regula. Retrahens a propo sito liberandi hominem a morte ir- regularis est. quia quodã modo in- directe homicidiũ cõmisit. l. distin.

si quis viduā. et de pc. di. j. pericu-
losc. Uigesima secūda. Percutiēs
aīo occidēdi latronē si ex aliquorū
vulnerib⁹ latro obijt: irregularis ē.
vt colligit de homi. significasti. rū.
j. Idem etiā si nō pcussit: sed aliqd
operis impēdit in mortē eius: puta
qz latronē detinuit: vel cōtra eū cla
mauit. al's aūt si clamasset cōtra eū
nō in mortē eius sed q caperet: vel
detinuit eū: vel se leuez extēdit: irre-
gularis nō est de morte ei⁹: vel etiā
fit in neglectu al's si malicia ei⁹ per
petret homicidiū. z idē si negligen-
tia ei⁹ cōmittat. l. dist. hi qui. Et iō
si clamat cōtra latronē siue eū capi
at si al's quocūqz modo potuit itel-
ligere ex clamore suo vel alio actu
homicidiū seq: irregularis est: nisi
forte faciat ppt periculū corporis
sui: vt si videt q aliqs euz occidere
vult. tunc eīn pōt bn̄ inuocare z cla
mare p auxilio qz nō intēdit in alio
rū mortē sz in suā liberationē. sec⁹ si
hoc faciat ppt periculū rez suaz si
fuge psidio euadere potest. de ho.
suscepimus. Uigesimatertia regu-
la. Cleric⁹ ligās cū socio latronē si
postea timens ne occidat a latrone
ipse poti⁹ occidit eū irregularis est
de homi. vbi ē. Uigesimaqrta re-
gula. Si cleric⁹ nō valēs aliter re-
cuperare res suas tenet furē ne cuz
reb⁹ fugiat donec eū exhibeat iudi
ci vel ei⁹ auxiliū inuocet ad res su-
as recuperādas: nō est irregularis
licet postea fur a iudice puniat. dū
intētio ei⁹ nō sit corrupta intenden
do ad furis mortē vel mutilationē.
zē. Idē dicendū est si cleric⁹ credit
vel tradit seculari potestati latronē
petēs q eū puniat citra sanguinis
effusionē. vel petēs rem subtractaz
sibi restitui si potestas in latronem
ai aduertat. i. puniat eū morte: non
ppt hoc cleric⁹ erit irregularis. vt
de homi. delatoris. li. vj. nec etiam
nocet illi si ad cōuincendū latronē
tradidit intersignia. Et idez si sim-
pliciter deponit querelā de iniuriā-
tib⁹ sibi z eccl'ie sue q̄uis tales vix
absqz sanguinis effusione valeāt co
hartari. de homi. tua nos. § vlti. z
c. postulasti. xxiij. q. iiij. maximia-
nus. et. q. v. c. v. et. c. vnū. z. c. pena.
Et hec oīa vera sunt qn̄ nō intēdit
ad mortē: nec hoc in aīo gerit. sz p
testatur publice q citra sanguinis
effusionē castiget nō est ergo irregu
laris curialit agēs ꝯtra furē nō cri
minalit ad mortē vl' sanguinē. lz eū
iudex causa pbabili suspēdet ab of
ficio suo vt de homi. postulasti. Ex
quo vlterius pz q nullus notā irre
gularitatis incurrit q p extortores
siue exactores alicui⁹ curie curauit
aliquē capi ppt dlictū tale ppt qđ
nec mori nc mutilari possz. lz iudex
inueniēs eū alia cōmisisse pptera
suspēdit eū. si tn̄ nec ille crediderit:
nec cogitauit illud cōtingere posse
Uigesimaqnta regl'a. Si iudex of-
ficialis insequtur furē fugiētez z qrit
a me vtrū viderim illū. z ego sciens
q fur ille ad mortē querit istruo eū.
si p meā rn̄sionē fur inuēt⁹ est z occi
sus suz irregularis. Sec⁹ si nec sci-
ui nec suspicat⁹ sum q ad mortē vl'
penā sanguinis querit vn̄ cōsulit in
casu h⁹ cū aliqs scit aliquē ad mor
tē fugere nisi p alterā de duab⁹ vijs
nō oz dicere p hāc nō fugit quia sic

ꝑderet eũ ꝑ alteram fugientem sed aut taceat aut q̄rentẽ curialiter euadat: dicẽdo nunq̇d ego custos illius sum. vl' alio modo. Uigesima sexta regula. Si clericus q̇ egit ad res suas recupandas ex post facto ratum hꝫ ꝙ suspensus latro est ⁊ hoc sibi placet. si talis nullũ cõsensũ habuit in mortẽ illius nec q̇cq̄ꝫ coopatus ẽ non est irregularis ꝭm vvilhelmuꝫ ⁊ hoc si gaudet ꝙ maleficiũ est punitũ nõ aũt ꝑsona. cũ ꝭm ipm irregularitas ex homicidio solo nõ cõtrahit nisi culpa vel volũtas ꝓcedat vl' scandalũ sequat. vt notat. l. di. hi q̇ ⁊ de homi. ex lr̄is. ⁊. c. vexꝫtũ. Hodie ꝯ iure cautũ est ꝙ si q̇s absq̄ꝫ mandato meo. manus iniecit in clericuꝫ meo noie violentas. si hoc ratũ habeo excõmunicatiõis canonẽ incurro. ⁊ hoc ꝑpter rati habitionẽ q̄ retro trahit ⁊ mãdato cõparat. Si autem hoc meo noie nõ esset factuꝫ. lꝫ ratum haberẽ peccarẽ: sed nõ īcurrereꝫ excõicationẽ vt ꝺz exꝑsse in. c. cũ q̇s. de sen. ex. li. vj. Ut intelligas pono tibi casum. Aliq̇s amicus vel seruitor tuus sciẽs aliquẽ clericũ tibi fecisse iniuriã ꝟbalẽ vl' realẽ ꝑcussit: quẽ tu postea recceptãdo magis amicũ habuisti vl' gauisus es ⁊ hoc factũ cõmendasti vel laudasti tu es excõicatus ꝑpter ratihabitionẽ ac si mãdasses. Sed vnus extraneus ꝑcussit clericũ. ⁊ tu audiẽs gratũ habes ⁊ gratularis de hoc. lꝫ nõ es excõicatus tñ peccas ad minus venialiter ꝭm Jo. an. in nouella supradicti ca. cum q̇s. li. vj. Uigesima septima regula. Si q̇s mãdat capi vnuꝫ clericum de tribus simul incedentibus: ⁊ alios duos nõ grauari. sꝫ mãdatarius excedit fines mandati alios duos capiẽdo iste mãdãs nõ erit excõicatus ꝭm Jo. de deo. li. iij. suarũ q̄stionũ. q. xiiij. Et rõ ẽ q² captio cõtra volũtatẽ eius est facta. Petrꝰ tñ ꝺ samp͛ana. alias sansona putat ꝙ de dãno tenet q̇ꝺ illi passi sunt. de iniurijs. ca. fi. xxiij. q. viij. ꝑpterea. Ex hoc infert ꝑ simile de irregularitate: ꝙ irregularitas rõne homicidij nõ ꝯtrahit sola volũtate: nisi hõ actu occidat. de homi. sicut dignũ. ꝭ. j. vbi de hoc. in glo. ex. corde. xv. q. j. si q̇s nõ iratus Sed nec fit q̇s irregularis ꝑpter solũ homicidiũ: nisi culpa vel volũtas ꝓcedat. vl' alias seq̄tur scãdalũ. vt notat. l. di. hi q̇ ꝑo ris. de homici. ex litteris. de clerico egroto. tua. Ex hoc dicto soluit q̄stio q̄ q̄ritur an clericus q̇ volebat interficere hoiem sed non potuit quia inuenit eum iam mortuum. qui volens nihilominus satisfacere ire sue amputauit caput mortui. Dicendũ ꝙ licet voluntas occidendi fuit tamen non est irregularis ꝭm Archi. xv. q. j. si quis. Ratio quia ad hoc ꝙ homicidium committatur requiritur ꝙ homo aiatus occidatur. de homi. sicut dignũ. xxxij. q. ij. Moyses vbi aborsus fetus inanimati nõ imputat ad homicidium. sicut etiã notant Aluarus. Inno. Bernar. de homici. si aliquis. Uigesima octaua regula. Si quis in rixa. mortuus est. nescitur tamen quis illum interfecit: licet ꝭm quosdam scꝫ Johem omnes irregulares sunt quo ad ꝑmotionem ad ordines propter incertitudinem. vt. xxiij. q. vlti. cap. fi.

tamē probabilius est ꝙ in tali casu
quilibet sue cōscie est relinq̄nd⁹: ꝭm
vvilhelmū in speculo ⁊ Host. in sum
ma. de homi. §. q̄ pena. Uigesima=
nona regula. Si amici mei occidūt
aliquē mihi iniuriātē me inuito ⁊ cō
tra meā ꝓhibitionē mihi nō nocet.
vt de homici. Petrus. iij. q. iij. qꝛ
ꝑsulatus. Idem est si me ignorāte.
de symonia. nobis. ⁊. c. de regulari=
bus. Sed si tributa sit. puta qꝛ non
expsse cōsensi: nec cōtradixi imputa
bit. ar. de symonia. Matheus. im=
mo etiā dicūt q̄dā ꝙ sciēs cōtractū
de morte habitū nō reuelaui: nō sū
irregularis: qꝛ homicidiū nō cōmisi
facto mandato: cōcilio: vel desensi=
one. l. di. si q̄s viduam ⁊ de homici.
Petrus Alij dicūt cōtra si credidi
ꝙ nō obstante mea ꝓhibitione mei
intuitu interficeret: ⁊ hoc est tenēdū
Nam in tali casu tenebar reuelare il
li cōtra quem contractū est. Trigesi
ma regula. Si aliq̄s vadit ad inter
ficiendū aliquē: ⁊ tu ei scient cōsenti
as. nō tñ eū incitas ad homicidium
ꝑpetrādū nec cū eo sup hoc aliqua
verba habuisti: vel si habuisti semp
ex aīo hoc ei dissuasisti. sed cum nol
let tibi acq̄escere timens de ipso eū
associas eo ꝓposito. vel si forte cū
q̄s inquireret defendas ⁊ tūc homi
cidium ꝑpetrat vere irregularis est
ꝭm Hosti. ad quod facit de homi. si
cut dignū. §. illi. q̄ Trigesimapria
regula. Clericus ministrans arma
pugnantibus si aliq̄s interficitur ir
regularis est ar. xxiij. q. j. Nisi bella
c. si. noīe aūt armoꝝ intelligunt fu=
stes lapides ligna ⁊c. Trigesimase=
cūda regula. Iudex eccliastic⁹ pōt
hortari brachiū seculare ꝯtra viola
tes ⁊ hereticos vel paganos: non vt
occidat vel mutilet: sꝫ vt de terris si
deliū expellant. nec etiā est irregula=
ris si aliq̄ hincinde sunt occisi. xxiij.
q. v. de occidēdis. ⁊. xxiij. q. iij. maxi
mianus. immo ꝭm In. de homi. pe
titio lꝫ aliq̄s in bello iusto aliq̄s per
cusserit: si tñ inde nullus est mortu⁹
nō fit ex hoc irregularis. Idem si q̄s
accedit ad bellū iustū causa pacifi
cādi vel ex alia iusta causa: lꝫ ex eius
ꝑsentia aliq̄d robur accrescit suis.
vel timor incutiat aduersarijs non
est sibi imputandū dummō dolus ⁊
etiam lata negligētia absit oīno ꝭm
vvilhelmū. Trigesimatertia regula
Clericus q̄ interest iusto vel iniusto
bello in armis vel sine armis si aliq̄
sunt hincinde interfecti irregularis
est: lꝫ ipe nō occidat. l. j. di. si q̄s. xxiij.
q. iij. porro. xxiij. q. vi. q̄cunq̄. i. q. j.
ca. fi. Trigesimaq̄rta regula. Cleri=
cus defendens se vel suos: licet tūc
ex defendentibus aliq̄s interfectus
est ex aliqua parte non est irregula=
ris: vt illi qui non interfecerunt nec
interfectores qui adiuuabant sunt
irregulares licet voluntatem occi=
dendi habuissent: qꝛ lex ꝓmotionis
factum requirit. xv. q. j. si quis non
iratus. Trigesimaquinta regula.
Clericus in bello iusto quod nō ad
occidēdum: sed ad defendendum ge
ritur ministrans sagittā balistario
suo ad sui defensionē. si ille balistari
us aliquē interfecerit. sꝫ ille clericus
nō intendebat ꝙ ipse aliquem inter
ficeret: sed ꝙ illos detinuisset ⁊ sua
defendisset aut recuperasset non est
irregularis ꝭm vvilhelmū. Idem

dicit ꝺ illo q̄ in bello iusto ꝓpositus
fuit exercitui ⁊ sumptus facit ⁊ cun=
cta disponit: si forte cū cōtingat lan
ceas vel sagittas emere ⁊ ministrare
⁊ ad exercitū vel ad custodiā castri
mittere. vel si hortat̄ ad currendum
post hostes vt eis ꝑda hominū vel
aiallum auferat. ⁊ tūc forte aliq̄s in=
terficeret: dūmō solum intēdit ad re
cuꝑationē ꝑde nō ad vindictā. talis
em̄ causa remota nō nocet. Trigesi
masexta regula. Qui ml'ieri facit ne
cōcipe vl' generare vel post cōceptū
parere pōt ⁊ q̄ pregnantē mulierem
ꝑcutit. ita ꝙ facit abortiuū si fetus
iam fuit viuificatus irregularis est
sed si nōdum fuit viuificatus: solū
mortalit̄ peccat. de homici. Si ali=
q̄s. ij. q. v. cōsuluit vel si ꝓbabilr̄ du
bitat vel credit an sit mortuus vl' vi
uus fetus ex illa ꝑcussione: vel vtrū
cōceptus fuit aiatus vel non. in tali
dubio dꝫ a ꝓmotiōe ⁊ a ministerio
abstinere: nec periculo se cōmittere.
Si ꝟo leuē vel temerariam hꝫ opi=
onem deponat eam si pōt. ⁊ sic pote
rit promoueri ⁊ administrare. al'as
nō. ar. de scn. ex. inquisitio ⁊ de symo
nia ꝑ tuas. ij. Trigesimaseptima re
gula. Lꝫ clericus aliquē occidēs ꝓ
defensione rerū suarū irregularis ē.
de homici. suscepimus. vbi dꝛ post
tunicam relinquēdum est pallium ⁊
melius est rerum iacturam pati q̄
ꝓ seruandis vilibus rebus ac trāsi=
torijs acrit̄ in alios exardescere. Cle
ricus tñ ꝑsonam ꝓpriā defendendo
necessitate ineuitabili repellēs vim
vi cū moderamine inculpate tutele
ꝑcutiens aliquē si inde mors sequit̄
non imputatur ei: vt notat ꝺ homi.

significasti. ij. ⁊. iij. c. iterfecisti. Vñ
dicit Ar. xxiij. q. iij. c. j. ꝙ cleric⁹ etiā
interficere pōt vt non interficiat̄. ar
gu. de fur. c. iij. dum tñ hoc faciat ꝓ
ꝑsona ꝓpria. Hodie exp̄sse in cle. si
furiosus. de homicidio. ⁊ dico ꝑso=
nam ꝓpriā. nā secus est ꝭm Jo. an. i
nouella sup cle. si furiosus. de homi
ci. si nō valens euitare mutilationē
lꝫ mortem posset euitare mutilauit
vel occidit aliquē inuasorem. ⁊ ideꝫ
si aliter nō valens saluare res suas
eū occiderit q̄ deportare volebat. se
cus etiā ꝭm glo. dicte cle. sup. ꝟ. suo
de illo q̄ occidit illum q̄ occidere vo
lebat p̄rem filiū cōiugē vel ꝑsonam
coniunctā quā aliter iuuare non po
tuit. Qꝺ putat Jo. an. q̄si casus ille
nō includat̄ sub necessitate ineuita=
bili. Intelligit̄ aūt necessitas incui=
tabilis ꝭm Jo. an. ibidē sup. ꝟ. non
valens vt qꝛ inangulatus erat. vel
sic artatus ꝙ fugere nō poterat: nec
clamore iuuari. Intelligit̄ aūt cum
moderamine inculpate tutele si fiat
ex incōtinēti nō ex interuallo: ⁊ cau
sa defensionis nō vltiōis: ⁊ si equali
ter se ꝺfendat sicut infestat̄. vt si gla
dio ꝑcutit̄. ⁊ ip̄e gladio ꝑcutit. vel si
ligneo baculo ⁊ ipse econuerso bacu
lo aut ferreo baculo ꝑcutit̄ ⁊ ip̄e ecō
uerso ne amplius ꝑcutiat̄ ad mortē
Si aūt ꝑcutiat̄ paruo ligneo bacu=
lo a q̄ non timeat̄ mors vl' depilat̄
vel ꝑ vestem trahit̄ ⁊ ipse reꝑcutiēs
ferro occidit suum inuasorē irregu=
laris est qꝛ nō est moderamen incul
pate tutele. debuit em̄ se moderate
tenere ⁊ non excessiue vltra violenti
am sibi illatā. aut si ꝑcussus ē semel
⁊ sic dimissus est. nec vlterius se cre=

dit percuti si etiã incõtinenti reper cutit ꝛ occidit irregularis est. Nam nõ debet occidere inuasorem ex quo ab eo nõ credebat se occidi. vnde ex cessit in moderamine qꝛ pro vna pcussione non letali occidit. Hec oĩa colliguntur in glo. significasti. ij. de homici. Trigesimaoctaua regula. Prelat⁹ spũalis habẽs iurisdictio nem tẽporalem in suo dñio si fur vel latro deprehẽsus in furto vel malefi cijs adducit ad presentiã eius ꝛ pe tit puniri iuxta condignũ sui ex cessus. nõ debet ipẽ personaliter de hoc cognoscere: iudicare aut senten tiare. sed debet hoc cõmittere suo ꝓ curatori: dicendo ista verba. Fiat iu sticia. generaliter nõ descẽdẽdo spe cialiter qua morte sit moriturus ne clerici vel monachi. cap. vlti. lib. vj. Nec per hoc etiam est irregularis si sequatur sanguinis pena. vnde põt fieri specialis cõmissio super tali ca su: sed non expressa pena ẽm Goffre dum. idem tenet nouellator in dicto ca. vlti. li. vj. Dicit tamẽ nouellator in nouella ibidem ꝙ si epũs vel pre latus mandat notario suo vt in tali casu scribat cõmissionem procura tori epĩ: vt super his faciat iusticiã alijs notarius est irregularis: quod probat ex eo quia talis nõ habet fa cere quicꝙ̃ ex officio sue iurisdictio nis. quod requirit illa decretalis. sit ergo epũs cautus vt non iniiciat la queum clericis. Unde cõmittat istã iurisdictionem laico per seipm̃ ime diate et per alium laicũ. non autem per clericũ. Et scias ꝙ hoc non so lum veritatem habet in prelato ha bente iurisdictionem tẽporalem ra

tione beneficij sed etiam ratione pa trimonij ẽm nouellatorẽ ibidem. et qđ plus est: dicit idem ꝙ ex quo cle rici tales causas sine metu irregula ritatis possunt alijs delegare. satis videtur ꝙ si laicus talem iurisdicti onem habẽs sed probabilẽ. causas sanguinũ criminat poterit hoc non obstante ordinari. quia non fit irre gularis ea ratiõe. Caueat ergo pre latus cũ interrogatus fuerit a iudi ce ne respõdeat malũ est si ille male factor remanserit impunitus. Nam tunc esset irregularis vt de exces. pre la. ex lris. Trigesimanona regula. Si iudex habẽs latronem captum querit de aliquo perito quid debeat fieri de tali et ille respõdet talem esse morte puniendũ vel simile. iudex au tem secutus eius consiliũ latronem punit ad mortẽ irregularis est cõsu lens quia fuit in culpa; in casu qui de facto nõ erat rñdendus vt de exces. prela. ex litteris. si tñ nõ est casus de facto sed iudex querit simpliciť qua liter sint tales puniẽdi. ꝛ clericus re spõdet ꝙ ad mortẽ vel ad sanguinẽ. si rñdens rñdet ẽm verã iuris sniam vt expertus iurisconsultus nõ est irre gularis, ꝛ maxime si extra iudicium vt dicit glo. in dicto. c. ex lris. Si au tem errando in iure dixit cum tamen aliter iura disponant. irregularis ẽ. vt colligitur per vvilhelmũ in specu lo. ti. ij. §. iuxta propositionis. Si autem non reputať iurisconsult⁹ in terroganti respõdet non vt iuriscon sultus: sed simpliciter. dicit quid de talib⁹ sentiat. nec presumit ꝙ iudex eius sequatur responsionem non est irregularis ex quo nõ respondet ad

casum qd sit de facto. Nam si cõsuleret ad casum de facto irregularis esset sm Raymundum. Quadragesima regula. Suspensus ab officio celebrando fit irregularis. vt. xj. q. iij. si quis damnatus. et ca. si quis eps. in consilio. Et licet illi canones loquuntur de excõmunicato scienter et in cõtemptũ clauiũ celebrante. hodie tamen idem irregularis est in suspensione a diuinis. vt de re iudi. cũ eterni. et de sen. excõi. cum medicinalis. li. vj. et in hoc casu solus papa dispẽsat vt notauit vvilhelmus in speculo. ti. ij. §. nũc de cpor. x. est inquam. Suspensus aũt a beneficio tantum nõ fit celebrando irregularis: quia hoc nullo iure cauetur sm Innocẽ. de elec. cũ in cunctis. §. clerici. et ca. statuimus. de conces. prebẽ. quia diuersitatem. Minori quoqꝫ excõicatiõe propter participationem excõmunicati in locutione vel similibus ligatus. licet celebrãdo grauiter peccet: non tamẽ efficit irregularis. quia hoc nullo iure cauet sm Inno. imo si medio tẽpore postqꝫ cõmunicat excõicato celebrauerit bene potest penitẽtia peracta sine pape dispensatione celebrare vt de cle. excõi. minis. cap. si. xj. q. iij. si quis presbiter. Inno. tñ et Hostiẽ. dicunt quod tales non propter suspẽsionem a iure celebrare prohibent cum non sint suspensi a iure nec suspendẽdi sed solũ propter peccatũ prohibent cum fuerint suspensi quo ad deum a sacramentis et a promotione. si enim a iure suspensi essent celebrando fierent irregulares. per. ca. cum eterni. de re iudi. lib. vj. Et de sen. excõica. cum medicinalis eodẽ li. vj. Ex quibus omnibus hoc colligitur sm abbatẽ in distinctionibus suis. et ca. si celebrat etc. de cle. excõ. minis. quod celebrans in mortali peccato non incurrit irregularitatem post pñiam et reconciliationem obtẽtam super peccato mortali vel excõmunicatione minori ex qbus celebrãs poterit sine aliqua dispensatiõe superioris celebrare nec obstant noua iura scilicet. cap. cum eterni. de re iudi. et cap. cum medicinalis. de sen. excõi. li. vj. que loquuntur de illis qui sunt ingressu ecclesie priuati: et a diuinis suspensi quod non est in istis. cum isti nec ingressu ecclie sunt priuati. nec etiam a collatione sacramentorum sed solum a perceptione sunt suspensi. Quadragesimaprima regula. Notorius fornicator a iure suspensus celebrans nõ fit irregularis sm vvilhelmum in speculo. ti. ij. §. iuxta propositionis nec obstat quod quidam dicunt quodlibet peccatum notorium facit hominem irregularem vt de tempo. ordi. ca. quesitum. hoc enim verum est si ibi non intelligitur irregularitas talis que requirit pape dispensationem. Unde dicit abbas vbi supra quod in illa irregularitate quam quis incurrit ex notoria fornicatiõe et in tali celebrat potest episcopus dispensare post penitentiam: per. c. ac si. de litis contes. Et ita hodie seruatur. et qꝫuis quidam nimis rigidi. vt Hostiẽ. et Inno. dicũt contrarium tamẽ non sunt audiẽdi: quia qui nimis emũgit elicit sanguinem illi. di. deniqꝫ. Nec aduertas rõnẽ illã qua dicũt. Omnis suspẽsus ab officio per canonẽ celebrando fit irregularis: vt

dz in.c.cū clerici.de re iudi.z.c. medicinalis.de sen.ex.li.vj.sz talis est fornicator notori⁹.vt pz in.c.q̄sitū de coha.cle.z mu.z.xxxiij.di.ppt hoc ergo efficit irregularis celebrādo. Ad hoc rn̄de audacter ſm Frācīscū de sara.in.c.vr̄a.z.c. quesitū. de cohabi.cleri.q suspēsus a canone celebrās tūc solū incurrit irregularitatē qn̄ p modū s̄nie fit a canone suspēsus. vt in dicto.c.cū eterni.li.vj.Sic aūt nō est in fornicatore notorio z symoniaco:qz nō p modum sentētie sz enūciatiue dicuntur a canone q sint suspēsi.vt pz in.c.q̄sitū de cohabi.cleri.ergo celebrādo nō fiūt irregulares.de sen.ex.li.vj. Tenc ergo ſm Franciscū q si in canone dz penā imponēte q talis sit suspensus ab officio.vl' dz suspēdim⁹ talē ab officio si hoc fecerit.tūc taliter suspensus celebrās fit irregularis.vt in dicto.c.cū eterni. Sz si dz in canone penā approbāte vel enūciante seu recitāte aliquē esse suspēsum:sicut dz de fornicatore notorio in.c.quesitū. vbi tn̄ recitat notoriū fornicatorē esse suspēsum. talis celebrādo nō fit irregularis. Pro isto dicto est famosissimus ille doctor Guido de baysio:archidiacon⁹ nūcupatus.xxxij.di.ad hec vero. vbi ipse notat in fine glo.q̄ incipit istud intelligit.q notori⁹ fornicator non est pncipaliter suspensus a canone: sz a deo.qd patet ex eo:qz q̄cito penitet licite celebrat.de coha.cle.ca. vlti.licet in odiuz criminis p canones aliqd sit additū quo ad vitationē eoꝝ.vt scz nō audiant ab eis diuina.vt in.c.vr̄a.z i.c.tua de coha. cleri.xxxij.di.nulla.z.c.pter hec.et hoc ſm Inno. Licet aūt Hosti.notauit ꝯtrariū in speculo.ti.ij.§.iuxta ppositiōis.et.§.nūc de eꝑoꝝ.ꝟsu.xxvj.z hanc viā tanq̄ mitiorē puto cōplectendā. Quadragesima secūda regula. Suspēsus a canone nō ppter crimē:sed ppter aliquem defectū.vtputa illigitime nati z corpore viciati nō incurrunt nouā irregularitatē si ante obtentā dispensationē celebrāt ſm vvilhelmū in speculo.ti.ij.§.iuxta ppositionis. ꝟ. porro.z idē notat p Archi.lvj.dist. apostolica in principio. z hoc ſuat curia.qz qn̄ dispensat cū talib⁹ simpliciter dispensat sup defectu nulla facta mētione de irregularitate: q nullā incurrūt.lvj.dist.aplica. et.c. cenomanēsem de filijs p̄sbiteroꝝ. veniēs. Ideo dicit intelligendū esse speculator de illis q̄ ppter infamiā suspēsi sunt a canone. sicut sunt illi quoꝝ crimina sunt notoria:z q̄ etiā post peractā penitentiā celebrare ppter scandalū z infamiā phibētur: vt in.c.fi.de coha.cleri. z mu. et de homicidio.ex l'ris.c.fi. z tn̄ ante dispensationē celebrādo nouā irregularitatē nō incurrunt. qz hoc nō inuenitur iure cautū. ſm vvilhelmuz in speculo vbi supra.z archi.lvj.di. aplica.zc. Quadragesima tertia regula. Suspēsus a cōfessionib⁹ audiendis celebrās ante recōciliationē nō efficit irregularis ſm vvilhelmū. qz hoc nō inuenit iure cautuz. xj.q.iij.§.euidēter. De hac suspensione habet.xxvj.q.j.et.v.q.vj.per totū. Quadragesimaquarta regula. Recipiens beneficiū in irregulari

tate: impetrata absolutiōe super irregularitate nō indiget alia dispēsatione sup bñficio obtēto. ſm Raymundū ꝛ vvilhelmū in speculo. Caueat tñ quilibet ne in pctō mortali vel suspensione beneficiū recipiat. vñ securi⁹ est vt talis cōfiteaẛ ante receptionē ne collatio sit viciosa, ſꝫ vvilhelmū in. c. si celebret. de cleri. excō. mini. Licet hoc sit ꝑduruꝫ est tñ verū ꝓpter rationē ibi positā. qꝛ scilicet eligi nō potest in pctō mortali ad illa a quoꝝ perceptiōe a sanctis patrib⁹ est priuatus. Uersitamen abbas ibi moderaẛ hoc dicēs ꝙ si cui existenti in occulto collatū sit sed ipe recipit illud post peractā penitentiā poterit retinere. allegat de tēpo. ordi. quesitū. de sen. excō. c. vltimo. Sed ꝓpter peccatū enorme. vtputa ꝓpter homicidiuꝫ ipso iure ꝑdat beneficiū. vt notaẛ ꝑ Archidi. l. di. studeat q̄ incipit in glo. hic dispensat vbi dicit glosa: q̄a de iure debet eo carere. qđ exponit archidiaconus ꝑ sententiā nō ipso iure. Nam homicidiū nō inducit ipo iure priuationē beneficij ſm Bern̄. cōpostellanum q̄ ita notauit. de electione ꝙ sicut. in glosa. j. ꝰ. si vero. ℣. alia aūt. Et idem sentit Inno. dicens: ꝙ in homicidis irregularib⁹ cadere pōt ius cuiusꝫ dignitatꝫ: qꝛ etiā iuste habent eā: si cuꝫ eis fuerit dispensatū. Et etiā sine dispēsatione iuste tenēt predicti dignitates suas quousqꝫ renūcient vel deponāt: ſm Inno. qui ita notauit de excel. prela. cū in principio. Cōtra tamē istud dictū faciūt multa iura. vt de cleri. pugnan. in duello. c. henric⁹. in fi. Item. lv. dist. si euangelista. ℣. in loco cū dispensatio requiratur vt homicida beneficiū recipiat. videẛ secus de iure cōmuni. Itē cū homicida ministrare nō potest: etiā post penitentiā sine dispensatione. de tē. ord. quo suspensus est a bñficio qđ datur ꝓpter officiū. ꝛ sic etiā accedit. lxxxj. dist. eos. et notatur de cōsuetudine. cū dilectus. in glo. suspēsus cm̄. Tu dic breuiter ꝙ hic nulla est cōtrarietas. Nam Bernar. et Inno. intelligunt ꝙ homicida iuste tenet ꝛ recipit beneficiū quousqꝫ deponitur ꝑ sententiā. Iura autem in contrariuꝫ inducta dicunt ꝙ debet carere et priuari bñficio de iure: q̄a de iuris rigore est inhabilis ad illđ Non tñ hoc negat quin hoc fiat ꝑ sententiā: ꝛ sic idem sentiunt. Quadragesimaquinta regula. Presbiter excōicatus vel suspensus simpliciter ab ordinib⁹ suis administrās in ordine accolitatus efficitur irregularis ſm vvilhelmum. Secus si tantuꝫ a missaꝝ celebratione fuerit suspensus. Quadragesima sexta regula. Clericus in minoribus cōstitutus excōicatus ministrans sacerdoti ad altare portando aquam: lumē ꝛ alia similia nō est irregularis: ſm vvilhelmū. Idem putat de presbitero diacono ꝛ subdiacono. Ratio: qꝛ ista nulli ordini sunt annexa: cū ꝛ ꝑ laicos litteratos expediunẛ. Quadragesimaseptiā regula. Episcopus suspēsus a pōtificalibus celebrādo in eis nō fit irregularis: qꝛ pōtificalia nō sunt de substātia ſm vvilhelmū. Quadragesimaoctaua regula. Suspēsus ab ingressu eccle

si in ea celebrat irregularis ē: ꝛ si in tali suspensione decedit nō sepelitur in cimiterio. vt de sentētia excōmuni. is cui. li. vj. Notat tñ nouellator in nouella ꝙ pōt in ecclia audire diuina sine metu irregularitatis. sed nō sine pctō. licet Hugo ꝛ Raymūdus aliud notauerūt quoꝝ opinio refutat ꝑ modernos. Quadragesimanona regula. Excōicatus vel suspensus baptizās solēniter in super pellicio et stola publice irregularis efficit̃ ſm vvilhelmū. Secus si alit̃ scʒ simpliciter baptizat: ꝛ maxime i necessitate. Quinquagesima regl'a. Quicūqꝫ nō potest ꝓmoueri ad ordines sine dispēsatione nec etiaʒ ad honores. ꝛ quicūqꝫ ē illegibilis irregularis est ſm vvilhelmū. Idē intellige de oībus casib⁹ q̄ impediunt promouēdos vel deiiciūt iaʒ ꝓmotos: vel qui penā depositionis merētur. Vñ regulare est ꝙ q̄cūqꝫ post ꝑactam pniam nō habēt ordinis exeeutioneʒ irregulares sunt: sicut homicide. l. dist. ξ. j. erga. de symonia. tāta. Itē excōicat⁹ interdict⁹ suspēsus in contēptū clauiū se faciens ordinari. de sen. excō. cū illoꝝ. Item si etiam presumit celebrare. xj. q. iij. si quis. de vi. ꝛ ho. ele. vt clericoꝝ. ξ. si q̄s igit̃. Iteʒ violās interdictū. de ex ces. prela. tanta. Iteʒ falsari⁹ litterarum pape. de crimine falsi. ad falsariorum. ξ. j. talis tñ ſm Inno. si occultus est post absolutionem ꝛ penitentiaʒ pōt ordinari: qꝛ nullo iure cauetur ꝙ sit infamis ipso iure. Item hereticus de purgatione. ca. inter solicitudines vel exhibētes hereticis sacramenta de hereticis excōicatis. ξ. si vero. Iteʒ sodomita. de exces. prela. clerici. Itē presbiter denudās confessionem. de pe. ꝛ remis. oīes. cap. fi. Item incorrigibilis in cōtumacia ꝑseuerans. de dolo ꝛ ꝯtu. veritatis. ξ. fi. Item notoriū crimē de iure vel facto: de tē. ordi. ca. fi. Item vtens officio assasinoꝝ vel defendēs receptans occultans eos. licʒ mors non sequat̃ inde. de homici. pro humani. li. vj. Itē apostata. de apostatis. ca. fi. Item scisinaticus. de scismaticis. ca. j. Itē intrusus voluntarie per ꝑtātem secularem. vij. q. j. factus de elec. quisquis. Iteʒ oīe crimen qḋ ipo facto inducit infamiam ciuileʒ. ij. q. vij. ξ porro. Item infamia descēdens ex delicto per sententiam declarato: qꝛ pena potest demi culpa permanētc. ij. q. iij. ξ. hic colligitur. Infamis eīm est irregularis: siue infamis sit iuris siue facti. vt de accusa. oṗs. de testibus. testimoniū. Quinquagesimaprima regula. Excōmunicatus maiori excōicatione siue ab homine siue a iure scienter: durante excōmunicatione celebrās semꝑ fit irregularis. et est deponendus de cle. excōica. minist. latrones secus si ignoranter. vt eo. ti. ca. apostolice. Si aūt dubitaret ꝓbabiliter de sententia excōmunicationis presertim qñ conscius est de culpa sua propter quā iuste potuit excōmunicari: nescius tamē exponit se discrimini ꝛ celebrat cū sit excōmunicat⁹ irregularis est ꝛ indiget dispensatōe pape ſm vvilhelmū. vt in dicto ca. apostolice. Crassa aūt ignorātia in talibus iudicat̃. vt si citatus peremptorie nec iuit: nec misit ad terminū

⁊ sic celebrat.licȝ nihil de excõmuni
catione sciat. Circa premissa sciẽdũ
q̄ suspensus a iudice siue ad certaȝ
diem siue perpetue siue quousq̄ pe=
niteat semper si celebrat est irregula
ris:quia talis non deberet celebrare
nisi priꝰ sentẽtialiter absoluat sicut
sententia suspenditur. In vltimo tñ
casu quidam contradicũt.vt.ij.q.v.
presbiteris.vbi dr̄ q̄ talis ad arbitri
um suspendẽtis facere debet.et si añ
absolutionem celebrat irrrgularis ẽ
et idem de re iudica.dilectus. de ex=
ces.prel a.apostolice. Suspensi vero
a deo.vt sunt oẽs pctõres celebran=
tes in peccatis nõ fiunt irregulares
licet peccent: nisi celebrarent in cri=
minalibꝰ.vt in homicidio:in symo=
nia:⁊ similibus.⁊ quibus etiaȝ acta
penitẽtia executio iterdicit vt supra
dictum est. Suspensi autem ab offi=
cio a canone propter crimen si cele=
brant irregulares sunt. Et hoc intel
lige si suspenduntur a canone penaȝ
imponente:nõ autem approbante.
vt in cap.cum eterni.de re iudica.li.
vj.quia etiaȝ in minori excõmunica
tione existentes suspẽsi sunt a canõe
nõ imponente penam sed approbã=
te.⁊ q̃scito penitet potest celebrare.
de se.excõ.nuper. vñ potius dicitur
suspensio dei q̃ canonis ẽm vvilhel
mũ. Et nota ẽm Johẽm anð.in cle.
j.de decimis.in glo.super.℣.donec.
q̄ cum aliquis suspenditur donec sa
tisfecerit sufficit iudicis declaratio
super satisfactione sine alia absolu=
tione. In excõmunicatis vero est ne
cessaria absolutio post satisfactionẽ
Cõcordat hoc glo. Joh̄.anð.in.ca.
sepe quia.de elec.lib.vj.super.℣.do

nec plene.vbi dicitur q̄ illi qui occu
pant bona ecclesiarum vacantium.
⁊ ea distrahunt.tandiu sunt a benefi
cijs ⁊ officijs suspensi donec ea ple=
ne restituerint. ipsis autem restituen
tibus ipso iure sine alia snĩa restitui
erunt:vt notauit Joh̄.an.lxxxj.di.si
q̄. Preterea sciendũ est q̄ ẽm glo.
xxvj.di.deinde.infamia ⁊ irregulari
tas ꝯtracta añ baptismũ tollit post
baptismuȝ.⁊ hoc si prouenit ex pro=
prio delicto.qꝛ dona baptismi sunt
sine omi penitẽtia ⁊ satisfactione:vt
de ꝯse.di.iiij.sine. Si eñ pctm̃ non
deletur q̃tum ad infamiam:adhuc
post baptismuȝ obesset.quod negat
Ambro.xxvj.di. vna. vnde si aliq̃s
occidit mille homines ante baptis=
mum. omnis infamia ⁊ irregulari=
tas tollitur. vt.ij.disti.si quis post
acceptum.vt patet de paulo qui an
te baptismuȝ fuit homicida ⁊ tamẽ
postea factus est apostolus.vt.l.di.
.§.econtra. Huic tamen dicto ad=
uersant doctores. Nam archðí.in
dicto.ca.deinde dicit q̄ bñ infamia
ex quo nõ descendit nisi ex peccato
deletur in baptismo sicut ⁊ peccatũ
sed nõ irregularitas que nõ fundan
tur super peccato. Unde ita irregu=
laris est qui occidit cum pctõ:sicut
qui occidit sine peccato vt iudex ne
clerici vel monachi.cap.sententiam
et bigami:⁊ corpore viciati.⁊ ita ip=
se Innocentius notauit de diuor=
tijs.Gaudemus. Ipse tamen nota=
uit.de homici.presbiteruȝ.q̄ homi=
cidium ante baptismum siue ex offi
cio:siue ex voluntate fecerit homici
dium nõ est post baptismum irregu
laris:quia om̃is seque la pcti deleta

m ij

est. Sed Goffredus de conuersione īfideliū. c. j. notauit q̄ pctīn ꝛ seque la peccati bene delentur i baptismo sed non defectus siue impedimentū Prima via cōmuniter approbatur Speculator tn̄ in titulo de dispensationibus. ꝯ. iij. ver. is autē videtur declinare ꝛc̄.

Cautele circa predicta obseruande.

PRima cautela ē. Epūs ꝛ qlibet iudex nō pōt neq̄ dꝫ excōicare vniuersitatē vel collegiū Et hoc ideo ne innocentes puniant cū nocentibus. vt dicitur in. c. romana de sen. excom. li. vj. Interdici tn̄ possunt innocentes cum nocentibus. de sponsalibus. non est. Et hoc ideo. quia ibi nō est tantum p̄iculuꝫ aīe sicut in excōicatione que est eterne mortis damnatio: per quam quis traditur sathane. vt supra dicitur. Secunda cautela. Caueat iudex ne ferat sententiaꝫ excommunicatiōis nisi p̄missa monitione. si tn̄ hoc fecerit: licet sententia sit iusta. sed tn̄ punit lator pena c. sacro: de sen. ex. l. suspensione ab ingressu ecclīe infra menseꝫ. Tertio caueat ne ferat sniaꝫ excōicatōis suspensionis vel interdicti pro futuris delictis. puta si tale quid fecerit. nec pro p̄ntibus sub ea forma: si de illis infra talē terminū minime satisfecerit. vt in. c. romana de sen. ex. lib. vj. Uñ ꝯm Joh. an. i nouella sup dicto ca. valde ridiculo sum esset si diceret p̄latus. excōmunico petruꝫ si furtū fecerit. si adulteriū cōmiserit: cuꝫ tn̄ ad talia paratus sum vel suspectus si tn̄ mora causa vl' culpa p̄cessit. bñ pōt excōicari sub illa forma. Exemplū vt q̄ de mora condēnatus i actione p̄sonali nō soluit infra quattuor mēses vt debuit. postea iudex dꝫ p̄cipere vt soluat infra certū t̄pis alias sit excōicatus. hic em̄ mora p̄cessit. Silr̄ de culpa: vt q̄ negligentes fuerunt clerici in diuis officiis dicēdis: poterit iudex dicere. Excōmunico oēs q̄ nō interest canonicis horis. hic em̄ culpa p̄cessit. Silr̄ de offensa: vt in cōiugato q̄ tenuit concubinā separet ab ea ne excōmunicet si vlterius redeat ad ipam. Alias p̄ter istos casus iudex nō dꝫ ferre sententiā excōmunicatōis sub certo termino ꝛc̄. vnde male faceret si statim post cōdemnationē factaꝫ in p̄sonali iudex p̄ciperet infra certuꝫ tēpus ferendam sentētiam excommunicatiōis. cū tn̄ nō precessit mora. Et in hoc sepissime iudices nostri t̄poris excedūt modū. Ideo hec dixi p̄ generali doctrina. Circa dispensationē p̄dictarum censurarum est sciendum q̄ lꝫ ꝯm quosdā doctores episcopus non pōt dispensare sup irregularitate ꝛ aliis defectibus nisi vbi exp̄sse sibi a iure p̄mittit ꝯm vvilhelmū nazonem Goffredū Johēm de deo ꝛ Inno. Alias ꝯm istos eps̄ dispensans in casibꝰ sibi a canone exp̄sse non p̄missis. videt impugnare canones vl' eos tollere. Tu tn̄ dicas q̄ vbicūq̄ expresse a canonibus potestas dispēsandi nō p̄hibetur epis. epi possunt dispēsare. Et hoc dictū p̄ doctores cōmunius approbatur Ita dicunt Johēs. Laurentius

Hugo. Tan. Bern. vvilhelmus in
speculo. ti. de dispensationibus. §.
nūc de epoꝝ. ⁊ ille famosissimus do
ctor dñs archidiachonus. l. dist. de
pmissis vbi late psequtur istam ma=
teriā improbando opinionē cōtrari
am q̄ etiā dicit dñm suū Host. dixis
seq in his in q̄bus pctm̄ mortale ē
ſm legē diuinā sicut in furto rapins
vt. xiiij. q. v. penale. dispensare non
pōt nec etiam papa vt aliq̄ dicūt. ni
si penitentiā agant ⁊ restitutio fiat.
de vsu. cum tu. ⁊. xiiij. q. v. si q̄d. ⁊. c.
multi. ⁊ ea. q. vj. si res In his vero i
q̄bus pctm̄ mortale est ſm ius posi
tiuum vt vbi est episcopis vel inferi
oribus pape interdicta dispensatio
null⁹ dispēsat nisi solus papa: vel is
cui specialiter cōmiserit Si vero nō
est interdicta potestas dispensandi.
tunc pōt. Hec archidiaconus. Pro
ista sententia faciunt multa iura: vt
de hereticis. excōmunicamus. §.
fane. de sen. ex. nup. ⁊. ca. a nobis: ⁊.
ca. cum illorum. ⁊ de sponsalibus cū
apud. xvj. q. j. sunt nonnulli. ff. ex q̄=
bus causis maiores. l. necnon. §. j.
Item ⁊ apostolus dicit. Omnia mi
hi licent. xj. q. j. aliud. Et ex his ptz
q̄ lata sit potestas episcopoꝝ q̄ om
nia possunt: nisi expresse phibeant.
Sunt aūt multi casus in iure expssi
in q̄bus eis concedit auctoritas di=
spensandi quos licite scripsit vvilhel
mus in speculo iuris. de q̄bus hic
supersedere censuit scribētis seduli=
tas: sciens q̄ episcopi nō egēt vt q̄s
eos doceat: sed ipsi alioꝝ sunt do=
ctores. j. q. vj. cōuenientibus preser
tim cū p̄sentis opusculi principalis
intētio fuerit simplicibus simplicia
tradere rudimenta nō perfectis sub
tilia: vt cum apostolo lac potum da
ret non escam paruulis. ppter q̄d
etiam stilus eiusdē nō indoctis aut
psuasibilibus humane sapientie v=
bis: sed in doctrīa spiritus excurrit.
eo q̄ iuxta Isi. de sum. bono. li. iij.
Horret sacra scriptura spumeū sapi
entie ambitū. Ignoscant igit docto
res sup stili ⁊ misterie ruditate. q̄ nō
ipsis s; simplicib⁹ dirigit. Grati sint
simplices quorum pfectui presens
opusculū destinat. Sed ⁊ ipsi reue=
rēdissimi patres ⁊ dñi archiepi. epi
scopi: ceteriq; plati doctores et ma=
gistri si q̄ bene scripta in presenti tra
ctatu inueniāt approbare dignent
gratiose. q̄ vo dubiosa: vndosa aut
pplexa declarēt delucidēt ⁊ iterp̄tēt
In sup q̄ minus bene posita fuerint
corrigant ⁊ emendent occupationi
potius q̄ ignorātie ascribētes erro
rē. Testis em̄ deus est ⁊ angeli eius
me grauibus ⁊ arduis nō solū diuer
sis: veꝝ etiā sibijnuicē aduersis pro
tūc occupatū fuisse negocijs. ⁊ nisi
pia duxissz manū sedulitas nisi diue
gr̄e miseratio aīum lacessitū consor
taisz neq̄ naufragosa ībecil'ai tū
ba ppriis conatib⁹ sub anhelo pec
tore salutarē euecta fuisset ad portū
Hortor postremo vt q̄sq̄s ista lege=
ris mei pctōris recordcris: exorās
dñm vt nō p tā industrioso labore
q̄ pie mētis deuotiōe ⁊ bone volun
tatis affectu q̄ cūctis xp̄i fidelibus
pficere conabar mercedē ppetuā ei
b⁹ fidelit̄ i vīea sua laborātib⁹ pmis
sā largiri dignet tpe oportuno.

Suscipe completi laudes o christe labo ris.
Quas cordis leti vox subdita reddit amoris.
Sit merces operis oratio sancta legentis.
Que iungat superis nos toto robore mentis.

Tabula huius tractat⁹.

Tabula.

Finitur tractatus perutilis de administratione sacramentorum. de expositione officij misse. de dicendis horis canonicis. deqꝫ censuris ecclesiasticis canonice obseruandis. cum sua Tabula. Impressus in ciuitate Lugruñij per magistruz Arnaldum guillermum de Brocario. Anno dñi Millesimo. CCCCC. tertio. Dit vero. xviij. mensis martij. Deo gratias.

